

Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет» (м. Херсон, Україна)

Міжнародний університет бізнесу і права (м. Херсон, Україна)

Херсонський національний технічний університет (м. Херсон, Україна)

Університет прикладних наук (м. Алітус, Литва)

Інститут управління та підприємництва (м. Мінськ, Республіка Білорусь)

Національний інститут економічних досліджень (м. Кишинів, Республіка Молдова)

Банківський інститут Вища школа (м. Прага, Чеська Республіка)

Компанія «Schreiner Group» (м. Мюнхен, Німеччина)

Збірник тез
Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

11-12 жовтня 2017 року
(м. Херсон, Україна)

УДК 006.03:338.43 (477)

Кафедра економіки та фінансів

Імплементация стандартів Європейського
Союзу в аграрній сфері економіки України

УДК 006.03:338.43 (477)

© Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»,
2017

Аверчева Н.О. – к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТВАРИННИЦТВА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Інвестиційна привабливість галузей тваринництва є низькою через тривалий період обороту коштів, високу капіталомісткість виробництва, низький рівень механізації виробничих процесів, необхідність створення кормової бази. Проте, інтенсифікація виробничих процесів у промислових комплексах доводить протилежне. В Херсонській області активно реалізується програма розвитку тваринництва, у результаті виконання якої планується досягти задоволення потреб населення у продуктах тваринного походження та зростання обсягів виробництва продукції тваринництва за рахунок підвищення продуктивності та поступового нарощування чисельності худоби і птиці. Виконання поставлених у програмі завдань неможливе без ефективного інвестування галузей, визначення пріоритетних напрямів капіталовкладень, підвищення ефективності використання інвестованих видів ресурсів.

Актуальність вибраної теми обумовлена тим, що в країні не вирішена проблема задоволення внутрішнього попиту населення на молочні та м'ясні продукти тваринного походження на рівні раціональних норм споживання, постійно скорочуються обсяги виробництва, а підприємства потребують значних інвестиційних ресурсів на відновлення матеріально-технічної бази, придбання високопродуктивного поголів'я, розвиток кормовиробництва.

Метою проведеного дослідження є обґрунтування напрямів підвищення інвестиційної привабливості галузі тваринництва Херсонської області в сучасних умовах господарювання.

Рівень виробництва продукції тваринництва в розрахунку на одну особу у Херсонській області становить у 2015 р. 45,9 кг м'яса всіх видів, 281,7 кг молока та 1481 шт. яєць. Значний приріст можна відзначити лише у яєчному птахівництві. Виробництво м'яса зменшилося на 0,9 %, а молока - зросло за період 2000-2015 рр. лише на 5,4 %. Такий рівень виробництва молока і м'яса не відповідає науково обґрунтованій нормі споживання, яка становить по м'ясу – 78-84 кг, а по молоку 360 кг і що свідчить про незадоволення внутрішнього попиту.

Розвиток тваринництва в аграрних підприємствах та інтеграція галузей рослинництва і тваринництва створює додаткові умови для підвищення ефективності господарської діяльності в цілому. З організаційно-економічної точки зору, розвиток тваринницьких галузей для аграрних підприємств забезпечує протягом року рівномірне виробництво і реалізацію продукції, постійне надходження грошових коштів від її реалізації, більш повне використання основних виробничих засобів і трудових ресурсів, чим нівелюється сезонність рослинницьких галузей. Для забезпечення тварин кормами впроваджуються культури, які в цілому позитивно впливають на структуру сівозміни. У галузі тваринництва ефективно використовують побічну

продукцію зернової, технічної, овочевої і садівничої галузі, відходи промислової переробки, а натомість господарства забезпечені органічними добривами, які є основною підвищення родючості ґрунтів та врожайності культур, впровадження систем органічного землеробства.

Херсонська область має свої регіональні особливості, врахування яких є запорукою успішного розвитку тваринництва. Високий рівень розораності сільськогосподарських угідь обумовлює розвиток польового кормовиробництва. При цьому зростає собівартість кормів, зокрема для скотарства і вівчарства, які у весняно-осінній період потребують постійного випасу. Загальна площа сільськогосподарських угідь області складає 1969,5 тис. га, із загальної площі 1776,8 тис. га - рілля, 26,6 тис. га – багаторічні насадження, 10,4 тис. га - сіножаті, 155,7 тис. га - пасовища. Збільшення сінокосів і пасовищ за рахунок низкопродуктивних орних земель частково вирішує цю проблему, але область розташована у найбільш посушливій зоні півдня України, де значна кількість площ за метеорологічними показниками належить до сухого степу. Тому вирощувати стабільні урожаї сільськогосподарських культур і отримувати стабільні надходження кормів із природних угідь можливо за умови зрошення, що також збільшує собівартість кормів.

Наведені аргументи свідчать, що спеціалізація тваринництва області повинна бути спрямована на розвиток тих галузей тваринництва, які формують кормову базу від польового кормовиробництва, зокрема свинарство і птахівництво, а також невибагливі до якості природних пасовищ (вівчарство).

На сьогодні галузь не дає навіть половини валової продукції сільського господарства. Вартість валової продукції сільського господарства області (у постійних цінах 2010 р.) у 2015 р. становить 10836,1 тис. грн, що більше 2010 р. на 33,1 %. Продукція рослинництва становить у структурі валового виробництва 78,6 %, темп її зростання – 34,7 % за період 2010-2015 рр. Валова продукція тваринництва відповідно займає 21,4 % і зростає за п'ять років на 27,6 %. Тобто, рослинництво майже втричі переважає за вартістю валової продукції тваринництво і основний приріст виробництва у сільському господарстві відбувається за рахунок рослинництва.

Крім того, Херсонська область має певні особливості щодо структури утримання тварин за категоріями господарств. Так частка тварин, які утримуються у сільськогосподарських підприємствах по Херсонській області значно різниться від показників по країні. Поголів'я ВРХ по країні сконцентровано 33,9 %, а у Херсонській області – лише 19 %. Від загального поголів'я свиней вирощується у сільськогосподарських підприємствах 52,3 %, а в Херсонській області – 47,6 %. При цьому поголів'я овець і птиці переважає у сільськогосподарських підприємствах області – 32,9 % овець і 65,8 % птиці проти 14,1 та 54,9 % по країні.

Інвестиційну привабливість галузі тваринництва формують швидкість обороту коштів та результати господарської діяльності підприємств-виробників. Слід відзначити, що у 2015 р. значно зростає фінансовий результат діяльності підприємств області. Зростання прибутковості основного

виробництва свідчить, що підприємства зосередили зусилля на підвищенні продуктивності основних галузей, впровадженні сучасних технологій у виробництво, що дозволило отримати позитивні результати. Але, основну частку у створення прибутку приносять галузі рослинництва, а тваринництво значно відстає не тільки за обсягами виробництва, а й за фінансовими результатами. Тому, розвитку тваринництва слід приділяти особливу увагу не тільки у межах країни у вигляді заходів державної підтримки і регулювання ринку, а й у кожному регіоні.

Основні показники діяльності сільськогосподарських підприємств Херсонської області характеризує рівень рентабельності операційної діяльності, який у 2015 р. становив 55,0 %. Підприємства отримали прибуток у розмірі 4542,5 млн. грн, що у 9,25 разів більше 2010 р. Прибутково діяли 87,9 % підприємств області, їх фінансовий результат 4718 млн грн – у 6,6 разів більше рівня 2010 р. По тваринництву звітували 44 підприємства, прибуток яких становить 22531,6 тис. грн, 31 підприємство отримало прибуток (70,5 % від загальної кількості) у розмірі 29060,6 тис. грн, а 13 (29,5 %) отримали збиток 6529,0 млн грн.

Подальший ефективний розвиток та підвищення інвестиційної привабливості тваринництва ґрунтуються на необхідності:

- враховувати технологічні, організаційні та економічні особливості кожної галузі у тваринництві;
- зважати на регіональні особливості при формуванні структури виробництва та розробці програм розвитку галузі;
- надавати пріоритети товаровиробникам, які спроможні ефективно реалізувати інвестиційні проекти;
- оптимально поєднувати та консолідувати зусилля різних категорій господарств на реалізації поставлених програмних завдань;
- створювати кооперативні об'єднання дрібних виробників з метою налагодження бази переробки, забою, охолодження, підготовки до реалізації, транспортування, налагодження ефективних каналів реалізації продукції;
- впроваджувати інвестиційні проекти з чітким обґрунтуванням параметрів ефективного використання ресурсного потенціалу області.

Отже, основні інвестиційні ресурси у тваринництві слід зосередити на підвищенні ефективності виробництва та ліквідації збитковості основних видів продукції, оптимізації трудових, матеріальних та енергетичних витрат на виконання технологічних операцій на основі впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій. Реалізація даних заходів позитивно впливатиме на зростання обсягів виробництва м'яса, молока, яєць, вовни.

Список використаних джерел

1. Публічний звіт голови обласної державної адміністрації за 2016 рік // [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files.pdf>.
2. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Херсонської області за 2015 рік. / Статистичний бюлетень // Головне управління статистики у Херсонській області. – Херсон, 2016. – 76 с.

Алещенко Л.О. – аспірант, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННЕ ГОСПОДАРСТВО ЯК СКЛАДОВА ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Сьогодні індустрія туризму зазнає часів активного розвитку та формування нових напрямів. Паралельно з традиційними видами туризму набувають поширення нетрадиційні форми відпочинку та подорожей. Все більшого впливу зазнає сфера туризму від поширення ідей екологізації життя.

Зелений туризм, як перспективний напрям наукових досліджень, за останні роки помітно актуалізується та постає в центрі уваги значного кола вчених. Науково-теоретичні та прикладні аспекти поширення останнього досліджували у своїх працях В. Біркович, О. Виноградова, В. Гловацька, Ю. Зінько, В. Кифяк, Н. Кудла, Н. Липчук, М. Рутинський, А. Сердюк, Я. Сікора, Н. Скрипник та ін. Поряд з цим, незважаючи на значну популяризацію такого виду діяльності у світі та в національній економіці, наукове обґрунтування зеленого туризму та готельно-ресторанного господарства як його основної складової, залишається неопрацьованим як у методичній, так і в практичній площині, що вимагає проведення подальших наукових досліджень.

В більшості країн Європи розвиток сільського туризму регулюється на рівні держави, тому частка екоподорожей складає більше 20% від усіх туристичних послуг, а темпи щорічного приросту сягають 30%. Сільський туризм є важливим фактором рішення соціально-економічних проблем села, зокрема, зростає рівень зайнятості сільського населення, розвивається соціальна інфраструктура села, стабілізуються та підвищуються доходи селян, зміцнюються бюджети сільських територій.

Сільський зелений туризм в Україні має всі передумови для розвитку, зокрема:

- визначальні пам'ятки природи, історії і культури країни є базою до залучення іноземних туристів;
- багаті національні традиції українського народу є основою розвитку туристичних зв'язків між населенням різних регіонів;
- широкі можливості виробництва екологічно чистих продуктів харчування, особливості національної кухні стануть основою розвитку ресторанного бізнесу на селі;
- неповторні природні, водні, рекреаційні, кліматичні ресурси забезпечуватимуть неповторний відпочинок для туристів.

Зелений сільський туризм – це рекреаційні подорожі в сільську місцевість як реакція на тисняви та перенаселеність у містах. Це також один із видів малого бізнесу, який піднімає роль краєзнавства, створює життєве середовище, наближене до природи.

Сільський зелений туризм – явище багатостороннє. Один з його аспектів (враховуючи сучасний стан соціально-економічного розвитку країни) – соціальний. Тому сільський зелений туризм слід розглядати як один із засобів

диверсифікації джерел доходів сільського населення, як компонент комплексного розвитку сільських територій та сільської інфраструктури, а також як один з факторів стратегії подолання бідності в сільській місцевості. Саме тому в країнах, які проходять етап реформування суспільних відносин, сільський зелений туризм активно підтримується та заохочується державою, доступ до діяльності в цій сфері максимально спрощений. Суб'єкти, які надають послуги в цій сфері, отримують усілякі преференції, у т.ч. і податкові.

Другий аспект міститься в отриманні додаткових можливостей для популяризації української культури, розповсюдження знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України, яка є основою для визнання сільського туризму суспільно цінною та корисною сферою відносин, яка заслуговує на всебічну підтримку з боку держави.

Виходячи з цього, а також з досвіду європейських країн, класична форма сільського зеленого туризму торкається більш відомого в Україні поняття – надання готельно-ресторанних послуг [1].

В усьому світі готельно-ресторанне господарство є одним з найбільш привабливих для інвесторів, а його рентабельність у розвинутих країнах не буває нижчою за 40%, при цьому, досягаючи в «туристичних» зонах відмітки 100%. Щодо України, то на думку спеціалістів, до 1997 р. оператори ринку працювали в досить сприятливих умовах: наявність не дуже вимогливих до рівня сервісу платоспроможних клієнтів дозволяла досягати рентабельності 50%. Саме у цей період у країні з'явилося чимало нових приватних готелів та ресторанів, а старі «гравці» могли повністю реконструювати власні фонди. Сучасна ситуація докорінно відрізняється. Вибагливість клієнтів щодо рівня сервісу, конкуренція між учасниками та несприятлива економічна ситуація змінили правила гри у готельно-ресторанному бізнесі на більш вимогливі [2].

Ресторанно-готельне господарство у сільській місцевості має займати важливе місце у реалізації ряду соціально-економічних задач. Його основним призначенням має стати забезпечення населення та туристів послугами на високому рівні.

Для підвищення рівня конкурентоспроможності готелів та ресторанів у сільській місцевості власники повинні постійно працювати на інноваційній основі, щоб зберігати конкурентні переваги та оновлювати асортимент продукції та послуг. Також слід заохочувати со-opetion (cooperation+competition: співпраця + конкуренція), адже готельний бізнес змушений конкурувати не лише всередині галузі, а й із фірмами готельного сервісу, фірмами, які пропонують послуги оренди житла, гуртожитками, приватним сектором. Але, разом з тим, він повинен тісно співпрацювати з ними. В більшості випадків співпраця ведеться з туристичними фірмами, які бронюють місця для своїх клієнтів. У таких питаннях вони повинні діяти як представники готельного бізнесу, водночас підтримуючи конкуренцію всередині галузі.

Однією з найбільших проблем сільського готельного та ресторанного господарства є відсутність реклами. Не слід відмовлятися і від агресивних форм реклами на сайтах зеленого туризму, яких вже достатня кількість на інтернет

просторах, що певною мірою знизить зовнішню конкуренцію. Для ефективної реклами важливою є підтримка різноманітних фестивалів, конкурсів, виставок [3].

Херсонська область в Причорноморській низовині, має виходи до Чорного та Азовського морів. До складу області входять 9 міст, 31 селище міського типу, 658 сіл. Завдяки вигідному географічному розташуванню у Херсонській області активними темпами розвивається зелений туризм. З'являються нові садиби, маршрути, розваги. Серед вже існуючих об'єктів зеленого туризму в області можна виділити комплекс сімейного відпочинку та рибалки «Кардашинські гайки», що знаходиться у Малій Кардашинці, базу відпочинку «Чайка» у місті Гола Пристань, «Марійкину садибу», що знаходиться у селищі Іванівка, садибу «Рибальський стан», що розташована нижче селища Велетенське, базу зеленого туризму «Чумацька криниця» та інші. Кожне з цих місць має свій неповторний інтер'єр та різноманітну організацію відпочинку. Пріоритетним напрямом розвитку зеленого туризму є пошук та створення нових привабливих об'єктів та маршрутів, шляхом проведення комплексних ландшафтно-екологічних досліджень територій, привабливих для організації туризму [4].

Проблемами розвитку туризму в Херсонській області є недостатня методична та організаційна підтримка підприємництва туристичної галузі та незначні обсяги інвестицій у розвиток її матеріальної бази. Рівень комфорту більшості готелів, пансіонатів та будинків відпочинку в області не відповідає вимогам туристів та світовим стандартам. У незадовільному стані перебуває сервісна та інформаційна інфраструктура галузі. Безперечно, стримує розвиток туризму низька якість автомобільних доріг. Державні цільові програми мають розв'язати ці та інші проблеми українського туризму. Необхідно створити умови для залучення іноземних і вітчизняних інвестиційних та кредитних коштів, розвитку матеріально-технічної бази туристичної галузі шляхом розробки і впровадження механізмів залучення та розподілу позабюджетних коштів. Пріоритетним напрямом розвитку туристичної галузі в Херсонській області є інформаційна підтримка туристичного бізнесу. Так в області проводяться різноманітні форуми, регіональні виставки, конференції, фестивалі (Чорноморські ігри у місті Скадовськ, Купальські зорі у місті Гола Пристань), семінари та інші заходи, з метою формування іміджу Херсонщини як регіону з економікою, привабливою для міжнародних інвестицій та сільського туризму [6].

Отже, Херсонщина має всі необхідні ресурси і можливості для розвитку зеленого туризму та готельно-ресторанного бізнесу: природні, водні, історико-культурні, матеріальні, людські ресурси. Готельно-ресторанний бізнес в сфері зеленого туризму може й повинен стати одним з найефективніших засобів одержання прибутків, стимулювання ринкових відносин, активного впливу на розвиток сумісних галузей економіки, зайнятості сільського населення, поліпшення роботи по охороні пам'яток історії, підвищення культурного рівня населення. Зрозуміло, що виведення України до числа передових туристичних держав світу є завданням комплексним і вимагає системних зусиль від усіх

гілок влади. Для цього необхідно буде вирішити певні законодавчі проблеми, узгодити роботу усіх учасників туристичного ринку та через системне фінансування, політичну та ідеологічну підтримку забезпечити сталий розвиток зеленого туризму. Здійснення у повній мірі вищезгаданих заходів не тільки допоможе розвитку туристичної галузі, але й сприятиме зміцненню економіки всієї країни, а значить і підвищенню добробуту українців.

Підсумовуючи вище зазначене, необхідно сказати, що лише розвиток туризму, рекреації, освіти в галузі готельно-ресторанного бізнесу, мінімальне втручання держави, налагодження системи постачання, транспорту та сфери послуг матиме результатом розвиток готельно-ресторанної галузі, а постійне запровадження інновацій, інвестиції та жорстка конкуренція – збільшення рівня її глобальної та регіональної конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Биркович В.І. Сільський зелений туризм - пріоритет розвитку туристичної галузі України / В.І. Биркович // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. - 2011.
2. Васильєва Н.В. Зелений туризм - панацея чи черговий міф? / Н.В. Васильєва [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.greentour.com.ua/ukrainian/progress/arch/>.
3. Рутинський М.Й. Зелений туризм / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінько. - К.: Знання, 2008.
4. Зелений туризм. Досвід окремих країн, проблеми законодавства України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.greentour.com.ua/ukrainian/law/inter/>.
5. Кристофер Енертон-Томас. Ресторанний бізнес. – М.: Росконсульт, 1999. – 240 с.
6. Туризм Херсонської області // Електронний ресурс - [Режим доступу]: <http://www.khersontour.co>
7. Михайлюк О. Л., Проблеми та можливості розвитку рекреації і туризму в Херсонській області // Електронний ресурс - [Режим доступу] : <http://www.ecologylife.ru/tyrizm-kurort>.

**Алещенко Л.О. – аспірант, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – д.е.н., доцент Руснак А.В.**

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Потреба у розвитку малого підприємництва обумовлена його здатністю вирішувати водночас низку проблем: забезпечення населення робочими місцями; набуття нових професійних, управлінських знань і навичок; посилення мотивації праці; поповнення обсягу та асортименту

сільськогосподарської продукції; збільшення додаткових грошових надходжень сільського населення та місцевих бюджетів; раціональне використання ресурсів, скорочення втрат.

Після переходу аграрного сектора України до ринкових умов і формування багатокладної економіки малі форми господарювання на селі набувають специфічних рис, характеризуються наявністю багатьох видів та типів приватних, і в першу чергу, одноосібних підприємницьких структур.

Питаннями розвитку малого підприємництва на селі детально займалися такі вітчизняні вчені, як Гайдуцький П.І., Губені Ю.Е., Малік М.Й., Месель-Веселяк В.Я., Півторак В.С. [1-5]. Більш детального вивчення потребують питання розвитку аграрного бізнесу у малих підприємствах, розширення ринків збуту для таких підприємств, збереження національної економічної та продовольчої незалежності з одночасним розвитком зовнішніх каналів реалізації продукції у відповідності до економічних вимог країн-партнерів. Цим обумовлена актуальність теми дослідження.

Підприємницька діяльність у сільському господарстві неможлива без участі в ній певних суб'єктів і наявних об'єктів підприємництва, які зазнають відповідної еволюції. Характеризуючи учасників підприємницької діяльності у сільському господарстві, слід підкреслити, що за наявності різноманітних форм власності в цій сфері, їх соціально-економічні типи бувають досить різноманітними. Підприємцями можуть бути фермер, орендар, менеджер акціонерного товариства, власник особистого селянського господарства (ОСГ).

Вітчизняним законодавством встановлено, що суб'єктами підприємницької діяльності можуть бути громадяни України, інших країн, не обмежені законом у право- або дієздатності, юридичні особи всіх форм власності. Отже, суб'єктами підприємницької діяльності можуть бути державні, колективні, групові та індивідуальні виробники сільськогосподарської продукції.

Підприємницька діяльність в аграрній сфері здійснюється на основі використання досить різноманітних об'єктів. До них відносяться: засоби виробництва у вигляді будівель, споруд, сільськогосподарської техніки, землі, багато- і однорічних насаджень, робочої та продуктивної худоби, транспортних засобів, виробничої інфраструктури, грошових коштів, виробленої сільськогосподарської продукції, цінних паперів, технології (ноу-хау), соціальної інфраструктури (надання послуг соціального характеру на селі).

Херсонщина належить до тих регіонів, які активно працюють над власною привабливістю, демонструють відкритість і готовність до діалогу. Конструктивне партнерство влади і підприємців, підтримка малого і середнього бізнесу, соціальна відповідальність є важливими чинниками ефективного розвитку області.

На сьогодні в області функціонує чотири великих підприємства, а іншу частину бізнесу займають підприємці малого та середнього бізнесу. Навіть в умовах фінансової кризи, створений потенціал дав змогу зберегти позитивну динаміку основних показників розвитку малого і середнього підприємництва в області. У регіоні працюють майже 69 тис. суб'єктів господарювання, з яких

близько 50 тис. фізичних осіб-підприємців, від діяльності яких до бюджетів усіх рівнів за 2016 р. сплачено 228 млн грн, з яких 20 млн грн склали надходження єдиного податку.

При здійсненні якісного економічного аналізу з метою розробки конкретних механізмів державної підтримки, доцільно відокремлювати малий бізнес від середнього. Зокрема, державна статистика також виокремлює ряд показників за розміром підприємств, групуючи великі і середні підприємства, а не середні і малі. Зокрема, це стосується рентабельності операційної діяльності, показників балансу, власного капіталу, оборотних і необоротних активів.

За кількістю малі підприємства займають найбільшу питому вагу серед підприємств по класифікації за розміром. Загальна характеристика малих підприємств Херсонської області показує, що в цілому у 2015 р. в області зареєстровано 8008 підприємств, з яких 7753 або 96,6 % від загальної кількості віднесено до категорії малих.

У всіх підприємствах області у 2015 р. працювало 82296 зайнятих працівників, що становить 74,5 % до рівня 2010 р. З них у малих підприємствах було зайнято 36281 працівник або 44,1 % до загальної кількості зайнятих працівників у всіх підприємствах. Кількість зайнятих працівників визначається з урахуванням штатних, позаштатних і неоплачуваних (власників, засновників підприємства та членів їх сімей) працівників підприємства.

Слід відзначити, що в області кількість малих підприємств збільшилася за 2010-2015 рр. на 942 підприємства або на 13,9 %, а чисельність зайнятих працівників зменшилася на 15,5 %. Це свідчить, що в середньому на одне підприємство зменшилася кількість зайнятих працівників. На нашу думку, такий процес є об'єктивним в складних економічних умовах, коли підприємці економлять кошти на всі статті витрат, в тому числі і на фонді заробітної плати, і тому скорочують чисельність працівників. Крім того, з 1 січня 2017 р. Уряд підвищив мінімальну зарплату до рівня 3200 грн, що також спричиняє подальше скорочення чисельності зайнятих працівників у малому бізнесі.

Кількість найманих працівників визначається з урахуванням штатних і позаштатних (працюючих за договорами та за сумісництвом) працівників підприємства. Їх кількість у малих підприємствах також скорочується від 39112 до 32684 працівника, що на 15,4 % менше, ніж у 2010 р.

У сфері малого підприємництва в Херсонській області зайнято 36281 працівників (41,5 % від загальної чисельності зайнятих у всіх підприємствах), ними реалізовано продукції на загальну суму 20262,1 млн грн або на 70,3 % більше, ніж у 2010 р.

Фінансовим результатом діяльності малих підприємств був прибуток у сумі 2178 млн грн – у 24,2 рази більше, ніж у 2010 р. В середньому на одне мале підприємство у 2015 р. отримано 5886,3 тис. грн виручки від реалізації та 281,5 тис. грн прибутку. За останні п'ять років тільки у 2014 р. результатом господарської діяльності малих підприємств був збиток 306,1 млн грн, але такі високі результати як у 2015 р. малі господарюючі суб'єкти досягли вперше[6].

Не дивлячись на досягнені позитивні тенденції, рівень розвитку сільських регіонів продовжує відставати від міського, а найбільш продуктивний

прошарок населення – молодь не прагне повернутися після навчання з міста у сільську місцевість. До того ж пріоритетна підтримка з боку держави сільгоспвиробника призвела до однобічного розвитку сільських територій. В зв'язку з цим виникла потреба розвитку малого підприємництва в альтернативних сільському господарству галузях.

З цією метою розробляється нова структурна політика, яка покликана сприяти сільськогосподарському і загальноекономічному розвитку сільської місцевості, полегшувати диверсифікацію виробництва і забезпечувати розширення сфер підприємництва. Тому у сучасних умовах велика увага приділяється розвитку сільської інфраструктури, переробці продукції, розвитку місцевих ремесел, агротуризму, сфері послуг. Передбачається, що розвиток підприємництва буде переважно здійснюватися за рахунок внутрішніх ресурсів, проте, оскільки саморозвиток без первісного втручання практично неможливий, державами прийнято спеціальні програми комплексного розвитку.

В Україні розвиток малого підприємництва здійснюється лише в межах «першого світового» напрямку: він вже тривалий час ототожнюється лише з розвитком сільськогосподарського виробника. Однак світовий і вітчизняний досвід свідчить, що такі заходи недостатні для ліквідування безробіття і забезпечення сталого розвитку села. Необхідним є прискорений розвиток несільськогосподарського підприємництва на сільських територіях. При цьому органи державної влади мають розробити законодавчу базу, відповідно до регіональних особливостей впровадити дієві програми реформування на місцях з одночасним врахуванням причин, що перешкоджають організації підприємництва. Це дозволить здійснити комплексний розвиток малих підприємств і сільської економіки в цілому.

Список використаних джерел

1. Гайдуцький П. І. Трансформація аграрного сектору економіки до ринкових умов господарювання / П. І. Гайдуцький // Економіка АПК. - 2015. - № 11. - С. 5-14.
2. Губені Ю. Е. Підприємництво: навч. посіб. / Ю. Е. Губені. - Львів. : НФВ Українські технології, 2012. - 572 с.
3. Малік М.Й. Перспективи розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях України / М. Й. Малік, Л. В. Забуранна // Економіка АПК. - 2015. - № 8. - С. 5-14.
4. Месель-Веселяк В. Я. Форми господарювання у сільському господарстві України (результати, проблеми, вирішення) / В. Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2012. – № 1. – С.13-25.
5. Півторак В. С. Розвиток малого підприємництва в сільському господарстві / В. С. Півторак. - К. : ННЦ ІАЕ, 2014. - 52 с.
6. Аналіз статистичних показників розвитку підприємництва в Україні у 2015 році // [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://platforma-msb.org/analiz-statystychnyh-pokaznykiv-rozvytku-pidpryyemnytstva-v-ukrayini-u-2015-rotsi/>.

Бойко Л.О. – к.с.-г.н., доцент
Бойко В.О. - к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

РОЗВИТОК ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ХЕРСОНЩИНІ

Ринок органічної продукції є одним з найбільш динамічних ринків продовольства у світі й стає популярною альтернативою споживанню традиційної продукції. Попит на органічну продукцію у країнах Європейського Союзу вдвічі перевищує пропозицію, а українські органічні експортери продовжують бути одними з найважливіших постачальників вказаної продукції на міжнародній арені.

Органічне агровиробництво дає можливість вирішити ряд проблем, що існують при використанні традиційних методів ведення господарської діяльності. Органічний метод господарювання знижує негативний вплив агрохімічних речовин, зводячи до мінімуму забруднення навколишнього середовища, сприяючи повторному використанню та утилізації органічних відходів, підвищенню біорізноманіття та продуктивності ґрунту. Органічне сільське господарство та агробізнес сприяють зростанню рівня життя сільського населення на основі створення додаткових робочих місць, що зумовлено необхідністю мінімізації використання техніки [2].

Належне функціонування ринку органічної продукції та сировини в нашій державі регулює Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», який набрав чинності 10 січня 2014 р., згідно якого, органічна продукція ідентифікується як продукція, отримана в результаті сертифікованого виробництва, а виробництво органічної продукції (сировини) визначається як виробнича діяльність фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів, консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені Законом для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів [1]. Таке виробництво вважається органічним лише після отримання сертифіката на виробництво продукції згідно з правилами органічного виробництва.

Продукція (сировина), сертифікована в державах - членах Європейського Союзу як органічна, яка імпортується на ринки України як органічна продукція (сировина) не потребує додаткової сертифікації.

Розвиток виробництва органічної продукції в Україні, зокрема в Херсонській області є інновацією в її господарському комплексі. Ринок органічних продуктів швидко зростає, що робить його особливо привабливим для учасників ринкових відносин, проте вихід на цей ринок вимагає значних капіталовкладень і характеризується високим ризиком.

Херсонська область знаходиться в числі областей України, які являються лідерами за кількістю органічних господарств.

За даними українського сертифікаційного органу, що здійснює інспекцію та сертифікацію органічного виробництва, ТОВ «Органік стандарт», який створений в рамках українсько-швейцарського проекту «Органічна сертифікація та розвиток органічного ринку в Україні», операторами органічного ринку Херсонської області на сьогоднішній день є 9 суб'єктів.

На території області майже всі виробники органічної сільськогосподарської продукції працюють цілеспрямовано на експорт.

На сьогодні виробляється та екпортується, вироблена місцевими товаровиробниками, наступна органічна продукція: ріпак, пшениця озима, пшениця яра, кукурудза, соя, ячмінь озимий, ячмінь ярий, гречка, горох посівний, соняшник, сочевиця, люпин, квасоля, багаторічні трави, олія і макуха соняшникові.

З метою розвитку органічного виробництва на Херсонщині Департаментом агропромислового розвитку обласної державної адміністрації у березні поточного року розроблено заходи щодо впровадження ринку органічної продукції місцевих сільгосптоваровиробників, відповідно до яких:

В проводиться інформаційно-роз'яснювальна робота серед членів особистих селянських господарств, фермерських господарств та фізичних осіб, сільськогосподарських товаровиробників про конкурентні переваги вироблення органічної продукції;

В забезпечується систематичне висвітлення у регіональних засобах масової інформації позитивного досвіду діяльності суб'єктів агропромислового розвитку, які виробляють органічну продукцію;

В проводиться робота щодо залучення міжнародної технічної допомоги до розвитку органічного виробництва та розширення ринків збуту органічної продукції місцевих сільськогосподарських товаровиробників;

В реалізовується Меморандум про співпрацю щодо розвитку ринку органіки та поліпшення можливостей експорту органічної продукції, укладений між консультаційним органом КьюС та Департаментом агропромислового розвитку обласної державної адміністрації під час ІХ Міжнародного інвестиційного форуму «Таврійські горизонти: привабливість, співпраця, інвестиції, економічний розвиток» на панельній дискусії «Інвестиції в агробізнес».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18>.

2. Завадська Ю. С. Оцінка і резерви підвищення економічної ефективності органічного агровиробництва / Ю.С. Завадська // АгроСвіт. - 2013. - № 8. - С. 52-57.

Боліла С.Ю.- к.с.-г.н., доцент
Пасечко В.Д. – магістрант, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»

ЦІНОВІ АСПЕКТИ В ЗБІЛЬШЕННІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТОНКОРУННОГО ВІВЧАРСТВА

Сучасне українське вівчарство перебуває в стані глибокої кризи, поголів'я овець, порівняно з 1991 роком, скоротилося більш ніж у 9 разів. Причинами занепаду галузі є: зниження світових цін на вовну, низькі державні закупівельні ціни, низький рівень механізації та високий рівень трудомісткості галузі, низька інвестиційна активність внаслідок тривалого обороту коштів, складність переробки сировини (вовни) в умовах господарства.

Вівчарство має такі виробничі напрямки як: м'ясний, вовновий, молочний та смушковий (овчинний). З них найбільш ефективними в Україні вважаються м'ясний та овчинний, молочний напрямок не набув широкого розповсюдження.

За потенціалом розвитку тонкорунного вівчарства Херсонська область має досить добрі перспективи. Так, наприклад, якщо висока розораність земель не дозволяє створити якісні культурні пасовища, однак вівці добре пасуться на необроблюваних землях та низькоякісних природних "пасовищах", яких в області дуже велика кількість [1, с.23]. До того ж аридний клімат з тривалим та теплим літом сприяє тривалому зберіганню вовни без ризику її втрати та подовженню пасовищного періоду. Районована в області Асканійська тонкорунна порода таврійського типу є найбільшою у світі породою овець із вовною 60-ї та тоншої якості. До того ж в області плідно працює Інститут тваринництва степових районів ім. М. Ф. Іванова, який є джерелом інноваційних розробок у вівчарстві.

Як показав аналіз, з поміж усіх факторів, що спричинили занепад вівчарства, найбільш вагомим є низька державна закупівельна ціна на вовну. Це обумовлено рядом причин: єдиним великим переробником вовни була і залишається держава, якій вигідно дешево купувати сировину, а продукти переробки: миту вовну, топс, нитки, тканини — продавати дорого. Слід відзначити, що закупівельні ціни на вовну значно нижчі, ніж світові за вовну аналогічної якості. Тому вовнове вівчарство є в Україні нерентабельним. Метою даного дослідження є — визначити мінімальну закупівельну ціну на тонку (60-64 якості) вовну, яка б дозволила товаровиробникам досягти нульового рівня рентабельності, а також рівня рентабельності, що стимулює розвиток виробництва (15%).

У роботі не розглядається доцільність використання мобільних установок для первинної переробки вовни, хоча їх застосування дозволяє підвищити рентабельність виробництва і є досить перспективним напрямком у посиленні економічної незалежності вівчарства. Для вирішення поставленої мети було використано: державну закупівельну ціну на миту вовну, середні світові ціни на тонку вовну - аналог української в доларах США (переведено в гривні по курсу

27 грн. за 1 дол.), середньостатистичні затрати на одержання 1 кг вовни. Розраховано різницю між державною та світовою ціною, зроблено порівняння державної та світової цін із затратами на виробництво 1 кг вовни.

Собівартість 1 ц немітої вовни на 2015 рік становила 3536 грн., тобто 35,36 грн. за 1 кг (1,31 дол.). Вихід чистого волокна для тонкої вовни по Україні становить 55%. Отже, з 1 кг немітого волокна одержимо 550 г чистої вовни. Собівартість 1 кг митої вовни становить 64,29 грн., а державна закупівельна ціна за 1 кг чистої вовни становить 26 грн. (0,96 дол.). Збиток при реалізації 1 кг митої вовни складає 28,93 грн. (-1,07дол.). Збитковість виробництва вовни в Україні становить -61,9%, а по Херсонській області (-68,6%).

Світова ціна мериносової тонкої вовни станом на 2011 рік становила 12,5 дол. [2, с. 318]. Для одержання більш точної інформації про ціну вовни, що близька за якістю до української, використано дані щотижневого та щомісячного звітів про ринок вовни за січень-лютий 2017 року [3, 4]. Ціна становила 11,14 дол. за 1 кг митої вовни. Крім того, було використано калькулятор вартості немітої вовни, який дозволяє вводити такі параметри якості як, вміст рослинних забруднень, міцність, тонина, довжина, вихід чистого волокна. Увівши середні показники по вовні асканійської тонкорунної породи встановлено, що її вартість при оптовій закупівлі становила б 5,7дол.. Світова ціна на неміту вовну перевищує державну закупівельну у 5,94 рази, а собівартість у 4,35 разів. Світова ціна на тонку миту вовну перевищує собівартість у 4,68 рази. Очевидно, що державна закупівельна ціна на вовну занадто низька, щоб забезпечувати якщо не розвиток, то принаймні беззбитковість галузі.

Таким чином, за результатами аналізу мінімальна закупівельна ціна на неміту вовну повинна становити 35,36 грн., а на миту — 64,29 грн., тобто 2,38 дол.. Для забезпечення розвитку галузі необхідно, щоб закупівельна ціна на неміту вовну становила 40,66 грн. (1,51дол.), а на миту — 73,93 грн. (2,74 дол.). Закупівельна ціна повинна динамічно змінюватися у залежності від середньої собівартості виробництва вовни по Україні, що буде сприяти збільшенню виробництва продукції тонкорунного вівчарства.

Список використаних джерел

1. Штомпель М.В., Вовченко Б.О. Технологія виробництва продукції вівчарства: Навч. Видання / М.В. Штомпель, Б.О. Вовченко — К.: Вища освіта, 2005. — 343 с.: іл.

2. Данкверт С.А., Холманов А.М., Осадчая О.Ю. Овцеводство стран мира / С.А. Данкверт, А.М. Холманов, О.Ю. Осадчая -Издание 2-ое, дополн. —М., 2011. - 550 с.

3. AWI Market Intelligence, January 2017 [Електронний ресурс] <http://www.indexmundi.com/commodities/?commodity=fine-wool&months=12>

4. Wool Market Weekly Report, 24th February 2017 [Електронний ресурс] <https://www.wool.com/market-intelligence/weekly-price-reports/>

**Варцабюк В.М. – магістрант, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – д.е.н., доцент Руснак А.В.**

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Трансформаційні процеси призвели не лише до занепаду вітчизняного сільського господарства, але й до загострення проблем, пов'язаних із розвитком сільських територій України, наслідки яких знаходяться як в економічній, так і соціальній площинах. На сьогодні розвиток сільських територій супроводжується такими негативними тенденціями, як: відсутність робочих місць; бідність сільського населення; занепад соціально-економічної, дорожньої, транспортної, телекомунікаційної та побутової інфраструктури; міграція сільського населення та погіршення людського капіталу; низький рівень прояву місцевих ініціатив; інертність сільських громад тощо. Подолання дестабілізуючих тенденцій розвитку сільських територій потребує комплексного підходу до вирішення проблеми. Пріоритетним напрямком забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій є активізація їх інноваційного характеру розвитку, що потребує розробки відповідних механізмів у межах державної економічної політики.

Інноваційний розвиток сільських територій має бути націлений на активізацію несільськогосподарських видів діяльності. Суто аграрна спеціалізація сільських територій призводить не лише до зниження рівня доходів сільського населення, зумовлюючи погіршення його життя і навіть бідність, але й унеможливорює повноцінну реалізацію особистого потенціалу розвитку мешканців сіл. Соціально-економічна роль інноваційного розвитку сільських територій полягає в можливості формування синергетичного ефекту стосовно мобілізації ресурсів у напрямку забезпечення їх багатофункціонального розвитку, підвищення рівня зайнятості серед сільського населення, збільшення фінансових надходжень до місцевих бюджетів, покращення людського капіталу, розбудови інфраструктури тощо [2, с.101].

У останні роки загострилися проблеми розвитку сучасних сільськогосподарських підприємств, які в економіці України відіграють важливу роль. Обраний євроінтеграційний шлях розвитку країни передбачає зміцнення найбільш незахищеного аграрного сектору економіки. Забезпечення високого рівня його конкурентоздатності можливе завдяки активному використанню інновацій, що сприятиме підвищенню ефективності сільськогосподарського підприємництва.[4, с.6]

Активна та скоординована мережа інноваційних структур, що представляють збалансоване інноваційне середовище, формує інноваційний стратегічний шлях розвитку, який є найбільш перспективним як для окремих підприємств, корпорацій, так і для країни в цілому, а формування такого

середовища є гарантом якнайактивнішого залучення підприємств до цього процесу та виступає одним із головних чинників економічного прогресу.

Саме поняття стратегії виробництва та інноваційної стратегії залежить від теоретико-методологічної концепції, в основі якої визначальну роль формує інноваційна діяльність в аграрному виробництві, яка забезпечує економічну його ефективність.

Стратегія (грец. Stratos – армія, ago – веду) – узагальнена програма діяльності (модель дій), спрямована на досягнення суб'єктом бажаного етапу, мети (статусу на ринку, соціально-економічних показників) завдяки ефективному розподілу, координації та використанню ресурсів.

Інноваційна стратегія підприємства – це система планових дій, які спрямовані на успішне виконання місії підприємства та досягнення його довгострокових цілей і дають змогу забезпечити високу ефективність здійснення підприємством різних видів інновацій, шляхом створення сприятливих умов його зовнішнього та внутрішнього середовища або вигідного пристосування до реальних їх умов, базуючись на ефективному акумулюванні, поділі і використанні ресурсів підприємства та оптимізації всіх інших процесів, пов'язаних з його діяльністю.

В системі формування інноваційної стратегії аграрних підприємств важливе значення належить інноваційному потенціалу, який, безумовно, є стратегічним критерієм результативності та ефективності їх функціонування. [1, с. 92-95]

Метою стратегії розвитку сільського господарства України є розвиток сільського господарства як високоефективної конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках галузі економіки, що забезпечує продовольчу безпеку держави, виробництво високоякісної сільськогосподарської продукції в обсягах, достатніх для задоволення потреб населення і переробних галузей, та надійну економічну основу соціально-економічного розвитку українського села.

Метою стратегії розвитку рослинництва є забезпечення стабільного нарощування виробництва продукції для потреб внутрішнього і зовнішнього ринку та підвищення ефективності галузі.

Основними стратегічними цілями розвитку рослинництва з урахуванням визначеної мети є: збільшення виробництва продукції рослинництва. А саме:

1. Збільшення обсягів валової продукції рослинництва у 2015 р. до 87,2 млрд грн, 2020 р. – 106,1 млрд грн, проти 58,7 млрд грн – у 2010 році.

2. Збільшення обсягів виробництва: зерна у 2015 р. – до 71 млн тонн, у 2020 р. – до 80 млн тонн (проти 39,3 млн тонн у 2010 р. і 56,7 млн тонн – у 2011 р.), цукрових буряків – відповідно до 26,0 і 35,0 млн тонн проти 13,7 млн тонн у 2010 р., олійних культур – до 15,4 і 22,1 млн тонн проти 10,0 млн тонн у 2010 р., овочів і баштанних – до 11,4 і 14 млн тонн проти 8,9 млн тонн у 2010 р., плодів і ягід – до 2,4 і 3,8 млн тонн проти 1,7 млн тонн у 2010 р., винограду – до 0,5 і 0,7 млн тонн проти 0,4 млн тонн у 2010 р.) [3, с. 7 – 13].

Розбудова конкурентоспроможного, стабільного й прогнозованого у тенденціях розвитку сільського господарства стане можливою лише за умови

його переходу на інноваційний шлях розвитку. Серед суб'єктів аграрного бізнесу є структури, які завдяки достатнім фінансовим можливостям, перш за все залученню капіталу з інших галузей, системно впроваджують передові інноваційні розробки.

Метою стратегії інноваційного забезпечення розвитку сільського господарства є формування інноваційної моделі його функціонування, спроможної забезпечити суттєве підвищення ефективності сільського господарства на основі використання новітніх досягнень науки і техніки.

Список використаних джерел

1. Базалій В.В. Таврійський науковий вісник: Науковий журнал. Випуск 95/ В.В. Базалій. – Херсон: Грінь Д.С., 2015. – 120 с.
2. Литвинова О.М. Становлення й сучасні тенденції розвитку інновацій та інноваційних процесів в АПК / О.М. Литвинова [Електронний ресурс].– Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal///Chem_Biol/Nppdaa/econ/2011_2_3/101.pdf.
3. Лупенко Ю.О. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
4. Танклевська Н.С. Розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств: [Монографія]/ Н.С. Танклевська, А.С. Карнаушенко. – Херсон: Айлант, 2015. – 184 с.

**Вітюк А.В. – магістрант, державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник - к.е.н., доцент Грановська В.Г.**

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР

Основою економічної стабільності будь-якої держави світу є її енергетична незалежність, тому важливим є вибір правильної стратегії формування енергетичної політики, яка в кінцевому підсумку сприяє не тільки енергетичній незалежності держави, але й покращує рівень життя людей.

Із кожним роком у багатьох країнах світу все гостріше постає проблема забезпечення різними видами енергії. Основними причинами такого становища є нестача та вичерпність традиційних енергоносіїв (вугілля, нафти та природного газу), тому актуальним є питання про перехід від традиційних джерел енергії до альтернативних, які є екологічно менш небезпечні та економічно ефективні [2].

Міжнародне Агентство з відновлюваної енергетики (IRENA) розробило Дорожню Карту для досягнення подвоєння частки відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) у світовому споживанні енергії у період 2010-2030 рр. (REmap

2030): з 18% ВДЕ у загальному кінцевому енергоспоживанні (2010 р.) до 36% (2030 р.).

При цьому сучасні відновлювані джерела енергії мають поступово витіснити використання традиційної біомаси. Оскільки у 2010 р. з 18% ВДЕ половина припадала на традиційну біомасу, то у 2030 р. частка сучасних ВДЕ має більш ніж потроїтись (до 30%), залишаючи традиційному використанню біомаси лише 6%. [1].

На сьогоднішній день в світі нараховується близько 148 запланованих та вже реалізованих проєктів із заміщення використання викопного палива та повного переходу на відновлювану енергетику. Ці проєкти поділяються на декілька категорій: міські; регіональні; державні; житловий фонд; бізнес.

Всі ці проєкти за свою мету ставлять досягнення 100% енергії з відновлюваних джерел, але мають різні кінцеві дати реалізації. Серед таких проєктів по окремих країнах можна виділити наступні.

- Данія: Електрика та тепло 100% з відновлюваних джерел з 2035 року та 100% в усіх секторах з 2050 року;

- Ісландія: вже досягнуто 99% електроенергії та 70% кінцевого споживання всієї енергії з ВДЕ;

- Шотландія: 100% електрики з ВДЕ до 2020 року та 30% загальної потреби в енергії;

- Мальдіви: 100% енергії з ВДЕ до 2020 року.

В Європейському Союзі стан розвитку відновлюваної енергетики в цілому близький до загальносвітових показників. Внесок ВДЕ до кінцевого енергоспоживання складає 19% (2016р.), зокрема біомаси – близько 9%.

Частка ВДЕ у виробництві електроенергії становить 25,4%, зокрема близько 5% – з біомаси. Більше 19% із загального обсягу теплової енергії в ЄС виробляється з відновлюваних джерел, головним чином, з біомаси.

За останнє сторіччя різко збільшилася чисельність населення в світі і, зокрема, на європейському континенті. Зростання кількості населення в Європі зумовлено різними факторами, але, насамперед, стабільною політичною ситуацією та високим рівнем життя, що стимулює людей з менш розвинених країн переїжджати туди. Постійний приріст населення зумовлює постійне збільшення потреб тієї чи іншої країни, й енергетичний сектор не є виключенням. Не маючи достатнього місця для будівництва нових електростанцій й підтримуючи політику сталого розвитку та декарбонізації, ряд країн має закуповувати надлишки енергії у сусідів для задоволення потреб свого населення. Саме складність ситуації та постійне зростання обсягів споживання енергоносіїв на потреби в енергетиці штовхають політиків до пошуку нових рішень. Одним із таких рішень, які широко розповсюджені в ЄС, є ідея об'єднаної енергетичної системи.

Мета цієї системи – вирівнювання навантажень, згладжування піків та оптимальне використання різних ВДЕ для виробництва електроенергії. У зимовий період більше електроенергії виробляється вітровими електростанціями, розташованими у північних країнах ЄС, у літній – сонячними електростанціями, що працюють в південних країнах. До 2050 року планується

розвиток цієї мережі таким чином, що ВДЕ будуть покривати 80% загального виробництва електроенергії, при цьому основний "потік" очікується по напрямках Іспанія-Франція (47 ГВтє встановленої потужності) та Франція-Німеччина (20 ГВтє).

Згідно даних енергетичного балансу України за 2016 рік, частка ВДЕ у валовому кінцевому енергоспоживанні становить 4,62%, в тому числі біомаса – 2,28% (1,61млн. т.е.).

Національним планом дій з відновлюваної енергетики до 2020 року поставлено за мету досягти 11% ВДЕ у валовому кінцевому енергоспоживанні у 2020 році, що відповідає зобов'язанням України, прийнятим перед Енергетичним Співтовариством.

Серед багатьох альтернативних джерел відновлюваної енергетики однією з найперспективніших виступає біоенергетика, яка базується виключно на використанні енергії біомаси – біологічно відновлювальної речовини органічного походження, що зазнає біологічного розкладу (відходи сільського господарства (рослинництва і тваринництва), лісового господарства та технологічно пов'язаних з ним галузей промисловості, а також органічна частина промислових та побутових відходів[4].

Залежність України від постачання нафтопродуктів із Росії та інших країн робить її уразливою щодо забезпечення паливом автотранспорту, сільськогосподарських та інших машин. Тому розширення площ для вирощування ріпаку та організація виробництва біодизельного пального із застосуванням новітніх світових технологій та обладнання є одним із пріоритетних стратегічних завдань держави в галузі енергетики.

Найбільш освоєним у світі є використання сонячної енергії для сонячного теплопостачання, теплові процеси опрацьовані майже для всіх напрямів сонячних тепло-технологій: теплопостачання (включаючи гаряче водопостачання та опалення), холодопостачання, кондиціонування повітря, отримання прісної води, сушка матеріалів та виробів.

В останні роки енергія вітру все більше використовується для одержання електроенергії. Створюються вітряки великої потужності і встановлюються на місцевості, де дмуть часті й сильні вітри. Кількість і якість таких двигунів зростає щорічно, налагоджене серійне виробництво. Інститутом відновлюваної енергетики НАН України складена карта вітроенергетичного потенціалу нашої країни. Найбільш привабливими регіонами для використання енергії вітру є узбережжя Чорного та Азовського морів, гірські райони тимчасово окупованої АР Крим, територія Карпатських гір, Одеська, Херсонська та Миколаївська області[3].

Україна має значний потенціал використання ресурсів малих річок (головним чином у західних регіонах. При використанні гідропотенціалу малих річок України можна досягти значної економії паливно-енергетичних ресурсів, причому розвиток малої гідроенергетики сприятиме децентралізації загальної енергетичної системи, чим вирішить ряд проблем в енергопостачанні віддалених і важкодоступних районів сільської місцевості.

Великі запаси термальних вод виявлено і на території Чернігівської, Полтавської, Харківської, Луганської та Сумської областей. Сотні свердловин, які виявили термальну воду і знаходяться в консервації, можуть бути відновлені для їх подальшої експлуатації в якості системи видобування геотермального тепла.

Для широкомасштабного освоєння енергії альтернативних відновлюваних джерел в АПК, зокрема біоенергетики, необхідним є вирішення ряду проблем науково-технологічного забезпечення, передусім створення ефективної проектно-конструкторської бази для розробки і впровадження нової техніки і технологій відновлюваної енергетики у сільськогосподарське виробництво. Значної уваги заслуговує розвиток системи економічних досліджень для прийняття обґрунтованих рішень стосовно напрямів та обсягів розвитку та впровадження техніки та технологій відновлюваної енергетики.

Список використаних джерел

1. Гелетуша Г.Г. Аналіз енергетичних стратегій країн ЄС та світу і ролі в них відновлювальних джерел енергії [Електронний ресурс] <http://www.uabio.org/activity/uabio-analytics>
1. Мазур К. В. Розвиток альтернативної енергетики в АПК. – 2012. С. 6.
2. Міщенко О.О., Созанська А.А. Альтернативні джерела енергії та їх використання в аграрній сфері. – 2010. С. 2.
3. Колеватова А.В Використання альтернативних джерел енергії в аграрному секторі економіки. – 2017. С. 6.
4. Електронний ресурс - <http://saee.gov.ua/uk>

**Власенко А.Л. – аспірант кафедри менеджменту та маркетингу,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна**

ПРОДАКТ-ПЛЕЙСМЕНТ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сучасна економіка є надзвичайно динамічною системою відносин. В умовах трансформації економіки України значно підвищується роль стратегії конкурентоспроможності в адаптації вітчизняних підприємств до змін, що відбуваються в навколишньому середовищі.

Метою роботи є аналіз проблем конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в контексті євроінтеграції економіки України та один зі шляхів їх вирішення.

Конкурентоспроможність – здатність об'єкта (суб'єкта) перевершити конкурентів у заданих умовах. Конкурентоспроможність підприємства – це його комплексна порівняльна характеристика, яка відбиває ступінь переваг над підприємствами-конкурентами за сукупністю оціночних показників діяльності

на певних ринках, за певний проміжок часу. Тобто, конкурентоспроможність можна оцінювати шляхом порівняння конкурентних позицій кількох підприємств на певному ринку [1].

Одним із напрямів підвищення конкурентоспроможності є застосування в маркетинговій політиці підприємства продакт-плейсменту (PP) як однієї зі споживчих утопій.

Продакт-плейсмент (англ. Product placement, дослівний переклад розміщення продукції) – прийом неявної (прихованої) реклами, що полягає в тому, що реквізит, яким користуються герої у фільмах, телевізійних передачах, комп'ютерних іграх, музичних кліпах, книгах, на ілюстраціях і картинах – має реальний комерційний аналог. Звичайно демонструється сам рекламований продукт, або його логотип, або згадується про його гарну якість, незамінність у повсякденному житті.

Оскільки реклама займає все більше місця в інформаційному просторі, стає менш ефективною в силу непрофесіоналізму виробників реклами та недиференційованості ряду товарів з подібними характеристиками, це відображається і на конкурентоздатності підприємств. Тому маркетологи змушені шукати обхідні шляхи, намагаючись забезпечити впізнаваність і запам'ятовуваність реклами, розставляючи рекламні пастки так, щоб уникнути їх було неможливо. Доречним стає використання PP як однієї зі споживчих утопій.

Переваги PP перед прямою рекламою: фільми, серіали, ігри і т.д. повторюються, їх скачують з інтернету, а це збільшує аудиторію; ненав'язливість і враження «інтелігентного» просування (на відміну від традиційної реклами на ТВ); Product Placement дозволяє сформувати необхідний імідж продукту; порівняння із зірками кіно й телебачення є ефективним інструментом просування товару, що не вимагає грошових вкладень у розкручування образу – зірки кіно вже самі по собі є відомими й впізнаваними людьми, що викликають довіру й шанування; розміщення в кіно, серіалах надає безмежну кількість можливостей для креативних, нестандартних і ефектних знахідок; відсутні правові заборони, пов'язані з обмеженням розміщення окремо регламентованих у Законі «Про рекламу» товарів; гарантія відсутності конкурентів у каналі комунікацій; широкі можливості інтеграції продукту; точність влучення в цільову аудиторію; гарантія виходу тільки погоджених матеріалів.

Product Placement одночасно і бізнес, і мистецтво. При неявному розміщенні продукції відбивається не продукт, а користь, вигода від нього для споживача, те, від якої проблеми він завдяки товару позбавиться.

За даними дослідження, проведеного PQ Media в 2006 році, компанії в усьому світі витратили 3,36 млрд дол. США на те, щоб їх продукція «засвітилася» в різних теле-шоу, відеокліпах і фільмах. У 2007 році ця цифра досягла 4,38 млрд дол. США, а до 2010 р зросла до 7,6 млрд дол. США і продовжує рости в даний час. Це пов'язано з тим, що актуальною і все зростаючою проблемою для традиційної реклами є її перевантаженість оголошеннями, що викликає у споживачів роздратування. PP надає вільну від

перевантаженості рекламою середу для просування товарів. Відсутність перевантаженості рекламою сприяє тому, що споживач виділить і запам'ятає рекламований товар [2].

Значне ускладнення збуту і загострення конкуренції, що відбуваються у світі, призвели до того, що маркетинг став чинником конкурентної боротьби, не менш важливим, ніж досягнення переваги на ринку шляхом упровадження технічних новинок або зниження собівартості продукції.

Суть ролі РР у тому, що він є невід'ємною і активною частиною комплексної системи маркетингу, рівень розвитку якої визначає конкурентоспроможність виробника та відповідність новим вимогам світового ринку.

Кожний етап, починаючи з моменту створення продукції і закінчуючи її збутом, повинен супроводжуватися активною програмою маркетингових заходів. Без уміння користуватися засобами реклами значно знижується можливість активно впливати на ринок, забезпечити собі успіх в конкурентній боротьбі за ринки збуту [3].

РР ненав'язливо формує у споживача думку про підприємство. Згідно з рис. 1 РР сприяє росту впізнаваності та іміджу підприємства, що є невід'ємними складовими конкурентоспроможності.

Рівні піраміди, представленої на рис. 1 можна розшифрувати наступним чином: необізнаність – я ніколи не чув про вас; збентеження – я, здається, бачив назву колись; впізнання – я бачив цю назву раніш; згадування – я пам'ятаю таке підприємство; гарне знайомство – я часто вас бачу; імідж – я знаю, хто ви є; експеримент – покажіть мені на що ви здатні; ствердження – до вас я звернусь в першу чергу; рекомендація – пораджу іншим звернутись до вас.

Рис. 1. Вплив РР на впізнаваність товару (розробка автора)

Можна зробити висновок, що використання РР сприяє розширенню цільової аудиторії, залученню більшої кількості споживачів, росту продаж, а отже і росту конкурентоспроможності підприємств.

Список використаних джерел

1. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства. Підручник / Саєнко М.Г. – Тернопіль: «Економічна думка». – 2006. – 390 с.
2. Lindstrom Martin Buyology: truth and lies about why we buy / by Martin Lindstrom – New York : Doubleday, 2012. – 256 с.
3. Компанієць Т.І. Вплив реклами на просування споживчих товарів в умовах сучасного ринку// Економіка та управління підприємствами, Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – №. 3(27) – С. 63 – 67

Власенко Н.А. – к.т.н., доцент, «Херсонський національний технічний університет», м. Херсон, Україна

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ВИРОБНИЦТВА КРИЖАНОГО ВИНА

Інвестиції відіграють важливу роль в розвитку економіки будь-якої країни світу, Україна в цьому випадку не є винятком. Завдяки залученню коштів до виробництва збільшуються його обсяги, модернізуються засоби, а в межах країни підвищується рівень ринкової конкуренції, платіжний баланс, розвивається інвестиційна інфраструктура. Інвестори визначають доцільність розміщення коштів у певній країні, надаючи оцінку інвестиційному клімату.

Одним із шляхів забезпечення сталого розвитку і поліпшення своїх позицій у ринковому середовищі підприємств є активізація інвестиційних процесів. Інвестиційна привабливість при цьому відіграє роль ключового елемента, оскільки її динамічність залежить від можливостей підприємства відповідати умовам потенційних інвесторів [1, 2].

Інвестори, а особливо іноземні, прагнуть мати інформацію про умови, які впливають на формування інвестиційної привабливості підприємства. Наявність повної інформації про галузь, регіон та, особливо, умови господарювання суттєво впливають на показник привабливості підприємства.

Досвід роботи свідчить, що стратегічного інвестора завжди буде цікавити привабливе підприємство в інвестиційно-привабливій галузі та привабливому регіоні. За інших однакових умов інвестор не буде вкладати кошти у підприємство, яке належить до галузі кризового стану, або розташоване в непривабливому регіоні.

Інвестиційна привабливість проекту багато в чому визначає його майбутнє: чи буде проект рекомендований до реалізації й втілений надалі або перевага інвестора буде віддана більш привабливому з позиції фінансових

вкладень альтернативному проекту. Реалії теперішнього часу демонструють зростаючу конкуренцію за ресурси, зниження темпів розвитку економіки й невизначеність у розвитку геополітичної ситуації в країні, що супроводжується стійким відтоком капіталу іноземних інвестицій з України. Дана ситуація змушує інвестора висувати підвищені вимоги до повноти й достовірності інформації про інвестиційний проект. При цьому особлива увага приділяється інвестиційним проектам, націленим на виробництво інноваційних товарів або на нарощування потужностей при обґрунтованому зростаючому попиті на продукцію.

Виноробні підприємства України працюють у жорстких конкурентних умовах. Для сталого розвитку їм необхідно постійно розвиватися, швидко пристосовуватися до мінливих умов навколишнього середовища, пропонуючи на ринку сучасний, якісний товар, задовольняючи споживача, що у свою чергу вимагає постійних інвестицій в основні засоби, науково-технічні розробки і т.д. Тому для залучення інвестицій підприємству потрібно постійно стежити за інвестиційною привабливістю.

Глобалізація ринку виноробства змусили виробників як можна більш оптимально використовувати площі, вибирати сорти винограду, які дають найелегантніші та багаті смаки, і вдумливо підходити до процесу виготовлення вина. У той же час зниження темпів виробництва у виноробстві багатьох країн є сприятливим чинником для українського виноробства, що має зростаючий у бік якості вин попит, а також значні невикористані можливості їх виробництва.

Українським виробникам на даний час досить важко конкурувати за якістю продукції із закордонними винами через жалюгідну ситуацію з виноградниками в країні. Разом з тим, незважаючи на тяжкі умови для оброблення винограду, південні регіони України можуть не тільки забезпечувати більшу частку внутрішнього попиту, але й сприяти збільшенню частки експорту українського вина на світовий ринок. Однак, при цьому потрібно враховувати, що ринок вин змінюється у бік різноманітності.

Ціль дослідження. Дослідження продукції «крижане вино» як однієї зі складових інвестиційної привабливості виноробних підприємств України.

Особливостями виноробних підприємств є те, що виноробна галузь є однією з найбільш консервативних областей промисловості, тому її розвиток можливий лише при гармонічному об'єднанні традицій виноробства з інноваціями. Традиції передаються з покоління в покоління, а інновації з'являються на відповідних етапах розвитку суспільства. Однак і перше, і друге вимагає значних інвестицій. При цьому потрібно пам'ятати, розробка інноваційних ідей це творчий процес, у якому величезну роль відіграють творчі й підприємницькі здатності менеджерів і науково-технічних фахівців, ділова культура й інноваційні цінності підприємства.

Крижане вино (англ. Ice wine, нім. Eiswein) – це десертне вино (причому у верхній частині шкали солодкості) з яскравим фруктовим букетом. Айсвайн виготовляється із суслу винограду, яке природнім шляхом заморожують узимку, в основному при -8°C ... -12°C , і пресують при цій же температурі, у результаті виходить невелика кількість більш концентрованого, дуже солодкого

вина. Дане вино має наступні характеристики: 9-12% об. алкоголю, цукристість до 200 г/дм³ і підвищену легку кислотність 10 – 14 г/дм³. Історично так зване «крижане вино» готовили тільки з винограду сорту Рислінг, але в ході багатьох експериментів були знайдені й інші сорти винограду, які дають таку ж унікальну комбінацію аромату й смаку [3].

Назване вино – товар преміум сегменту, який за досконалість смаку й унікальний аромат досягає найвищих нагород. Висока кислотність і рівень цукру гарантують цим винам потенціал в 30-50 років. Але є невелика тонкість. Залежно від культури дріжджів, крижані вина можуть набирати занадто багато летючої кислотності під час бродіння, що прискорює процес розвитку вина. Не варто забувати, що з витримкою букет будь-якого вина перетерплює зміни, так само як і його колір. Вино стає солодше на смак (оскільки знижується кислотність), а в ароматі з'являються третинні аромати (аромати витримки), у даному випадку – меласи, деревини клена й лісових горіхів.

Однак, через трудомісткий і ризикований процес виробництва, який дуже залежить від погодних умов, як збору, так і виробництва виноматеріалу, з дуже малим виходом готової продукції (вихід приблизно 4 %) крижане вино значно дорожче столового. Так на виготовлення 500 мл виноматеріалу айсвайну потрібно приблизно 13-15 кілограм винограду.

Основні фактори, які сприяють впровадженню інноваційної продукції – «Крижане вино» на виноробних підприємствах півдня України й сприяють росту інвестиційної привабливості галузі наступні:

1. Північне Причорномор'я (Херсонська, Миколаївська, Одеська області), як один з основних виноробних регіонів України має сильну сировинну базу для забезпечення виробництва нового типу вина – айсвайна, а саме наявність морозостійких сортів винограду. Основні сорти, які використовуються при виробництві крижаного вина: Рислінг, Відал Блан, Каберне Франк, Трамінер та інші. Потрібно відзначити, що більшість названих сортів винограду дають гарний урожай на півдні України й у Закарпатті, а погодні умови сприяють технології вирощування й збору винограду в названих регіонах.

2. Якісний склад ґрунтів, який впливає на родючість певних сортів винограду для виробництва крижаного вина. Хімічний склад ґрунтів по складу аналогічний ґрунтам Канади, на яких вирощують виноград, призначений для виробництва крижаного вина.

3. Наявність заводів первинної обробки поблизу сировинної бази.

4. Наявність необхідного обладнання й професійного складу кадрів на виноробних підприємствах.

Отже, підвищення інвестиційної привабливості виноробних підприємств України є важливим і актуальним завданням. Використання інвестиційного потенціалу через впровадження й реалізацію інноваційної продукції «Крижане вино», нової продукції на Українському ринку, забезпечить виноробному підприємству підвищення його конкурентоспроможності не тільки на вітчизняному ринку.

Список використаних джерел

1. Безрукова Т.Л. Инвестиционная привлекательность инновационных проектов как многоуровневая система // Финансы, экономика, стратегия. – 2009. – № 6. – С. 15–25.
2. Сазонец І. Л. Інвестування : підручник / І. Сазонець, А. Федорова. – К.: Центр учбової літератури, 2011. — 312 с.
3. Vlasenko N.A., Ostapenko V.A. Impact of innovation on improving competitiveness based on wine technology. / N.A.Vlasenko, V.A. Ostapenko // Theses of International scientific-practical conference “possibilities of scientific and educational cooperation between universities of ukraine and poland”. – Lublin-Kherson: Publishing house Kherson National Technical University, Publishing department, 2016. – С. 7 – 11.

**Volovyk I.A. - PhD in Economics, Associate professor,
Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine**

EU AGRICULTURAL POLICY VS USA AGRICULTURAL POLICY

Although agriculture is no longer a major employer in North America or Europe, still USA and European Union are the most powerful participants at the global food market. Their production and export as well as consumption inside the countries influence pretty much the supply and demand ratio at the corn, soybean, and livestock markets.

Farmers, not huge agricultural corporations, are the basis of American and European Agriculture, so the experience of farming development and support can be applicable for Ukraine just in time. Nevertheless, agricultural policy of USA has some joint points with the EU priorities as well as the essential features.

“Farmers provide a stable food supply, produced in a sustainable way at affordable prices for more than 500 million Europeans. The European Union's farm policy ensures a decent standard of living for farmers, at the same time as setting requirements for animal health and welfare, environmental protection and food safety. Sustainable rural development completes the picture of the EU's common agricultural policy (CAP)” [1].

“Agriculture is full of exciting and rewarding opportunities. Farming is a tough job, but at the heart of it all, you will see a vibrant community contributing to the future of our nation's health and food security” [2].

Comparing the headlines from the official website of the European Commission and United States Department of Agriculture we can feel difference. EU emphasize the importance of farmers for Europeans' welfare, quality and quantity their food consumption, farmers' extremely valuable role in environmental protection. By these reasons, farmers are in the focus of policymakers and need to be supported from the EU citizens' safety and security point of view. Protection of the internal EU food

markets and farmers, support the high-level standards of quality and safety – the main goals of the CAP.

The main message of USDA for farmers in our opinion: Agriculture is a business, and farmers create benefits not only for themselves (profit), but also for communities and the nation (social or public benefits). The main idea – to support business initiatives and improve the market condition for American farmers, especially at the international markets.

Some facts can confirm the differences in the strategical goals:

1) Europe has 12 million farmers and an average farm size of about 15 hectares, the US has 2 million farmers and an average farm size of 180 hectares [3];

2) Organic farming in EU are more popular than in the US, and GMO in Agriculture of the US is common rules vs very strict policy about GMO in EU countries etc.

3) The CAP's budget is spent in 3 different ways:

- Income support for farmers and assistance for complying with sustainable agricultural practices: farmers receive direct payments, provided they live up to strict standards relating to food safety, environmental protection and animal health and welfare. These payments are fully financed by the EU, and account for 70% of the CAP budget.

- Market-support measures: these come into play, for example, when adverse weather conditions destabilize markets. Such payments account for less than 10% of the CAP budget.

- Rural development measures: these are intended to help farmers modernize their farms and become more competitive, while protecting the environment, contributing to the diversification of farming and non-farming activities and the vitality of rural communities. These payments are part-financed by the member countries and account for some 20% of the CAP's budget. The CAP budget for 2014-20 for all 28-member countries totals €95 billion (current prices).

4) Direct Farm support is only 4.5% of USDA budget, and rural development program – 3.4%. The most part of financing are used for Food program in Safety Inspection and Food Assistance. USDA's total outlays for 2017 are estimated at \$151 billion. Roughly, 83 percent of outlays, about \$126 billion, are associated with mandatory programs that provide services as required by law. These outlays include crop insurance, nutrition assistance programs, farm commodity and trade programs, and a number of conservation programs. The remaining 17 percent of outlays, estimated at about \$25 billion, are associated with discretionary programs such as WIC; food safety; rural development loans and grants; research and education; soil and water conservation technical assistance; animal and plant health; management of national forests, wildland fire, and other Forest Service activities; and domestic and international marketing assistance [4].

Does EU and the US policy create the long-term competitive advantages for farmers at the global markets or does not - is the topic for discussion and research. However, no doubt, that one or the other policy vector is a core factor of the farmers' business decisions and farming development.

References

1. CAP at a glance. Agriculture and Rural Development. The official website of European Commission: https://ec.europa.eu/agriculture/cap-overview_en (11.10.2017).
2. The U.S. Department of Agriculture. The official website the United States Government: <https://www.usda.gov/> (11.10.2017).
3. The common agricultural policy (CAP) and agriculture in Europe – Frequently asked questions. European Commission. Press release database: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-631_en.htm (11.10.2017).
4. United States Department of Agriculture. FY 2017. BUDGET SUMMARY: <https://www.obpa.usda.gov/budsum/fy17budsum.pdf> ((11.10.2017).

Галат Л.М. – к. е. н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Затяжна економічна криза, зміна кліматичних умов господарювання, устремління України наближувати стандарти життя населення країни до європейських, поточний соціально-економічний стан в країні з новою актуальністю спонукають досліджувати проблему продовольчої безпеки в різних її аспектах.

Продовольча безпека характеризується такими рисами:

- забезпеченість населення необхідними продуктами харчування на науково-обґрунтованому медичному рівні харчування;
- створення в державі необхідних резервів і страхових запасів продовольства на випадок непередбачуваних обставин (стихійних лих, неврожаїв та ін.). Кращий варіант – шестимісячні, а то й річні запаси;
- забезпечення можливості виходу на світовий ринок з конкурентними над достатніми для власних потреб видами продукції з метою вирішення світової та регіональних продовольчих та енергетичних проблем, вирішення власних фінансових проблем [1].

В сучасний період продовольча проблема подолана практично в розвинених країнах та країнах, які наближаються до їх рівня розвитку, проте стрімке зростання населення на планеті, яке перевищує 7 млрд. осіб постійно створює продовольчу кризу, через нестачу продовольства в найбільш бідніших країнах. За оцінками Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) практично кожен дев'ятий житель планети (795 млн людей у світі) потерпає від голоду[1]. Резолюцією, прийнятою Генеральною асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року, серед 17 цілей сталого розвитку до 2030 року на першому плані визначені завдання щодо подолання бідності й голоду,

забезпечення продовольчої безпеки та здорового способу життя, поліпшення харчування та сприяння сталому розвитку сільського господарства [2].

В контексті зазначеної проблеми – важливо оцінити який стан з забезпеченням та доступністю продуктів харчування в Україні на належному рівні, яка роль нашої країни у вирішенні світової продовольчої проблеми, та як зовнішньоекономічні зв'язки можуть впливати на її вирішення.

Як свідчать дослідники цієї проблеми багатьма вченими динаміка фондів споживання основних продуктів харчування протягом 2013-2015 років показує суттєве погіршення ситуації щодо продовольчого забезпечення населення України. Так, фонд споживання молока та молочних продуктів зменшився на 613,7 тис. т (на 6,4%), овочів і продовольчих баштанних культур – на 166,9 (2,4%), хлібних продуктів – на 248 (5,3%), м'яса та м'ясних продуктів – на 235,6 (9,9%), плодів, ягід і винограду – на 251,9 (10,4%), цукру – на 73,4 (4,6%), олії – на 48,3 (8,4%), риби – на 260,1 тис. т. (в 1,7 рази). Слід також зазначити, що фонд споживання яєць за цей період зменшився на 1348,7 млн. шт. (10,1%) [2]. За індикатором достатності споживання продуктів харчування громадян України у 2013-2015 роках доводять про нестачу у раціоні харчування громадян України саме продуктів тваринного походження. Так, протягом 2011-2015 років частка цих продуктів не перевищує 30%, тоді як за нормативами цей показник не повинен бути меншим від 55% [2].

У 2005 році у розрахунку на одну особу було вироблено молока в середньому 291,1 кг, м'яса – 33,9 кг, тоді як у 2014 –му році показники становили відповідно 247,8 та 54,2 кг, а рекомендовані норми споживання цих продуктів були відповідно 380 і 85 кг. При цьому обсяг споживання по відношенню до виробництва м'яса становив 93,9%, молока - 84,7, яєць - 71,4%, а в 2000 році – відповідно 97;77,4; і 92,7%. Існує велика потреба у збільшенні виробництва м'яса і м'ясопродуктів, оскільки нині населення споживає його лише 63,8% від рекомендованої норми [5].

За низької енергетичної цінності раціону (2799 ккал у 2015 р.) щонайменше 30% населення України вже протягом тривалого часу стикаються з дефіцитом або незбалансованістю раціонів харчування, що створює серйозну загрозу для здоров'я населення України. Значно ускладнило ситуацію і такі фактори, як скасування адміністративного регулювання цін на продукти першого попиту (борошно, хліб, макаронні вироби, крупи, цукор, яловичина, свинина, м'ясо птиці, ковбасні вироби варені, молоко, сир, сметана, масло вершкове, олія соняшникова, яйця), посуха та недобір врожаю багатьох сільськогосподарських культур у 2017 році, суттєве зростання цін на продукти харчування особливо молочної групи, яловичину та свинину. Підвищення доходів у 2017 році (збільшення мінімальної заробітної плати до 3200 грн. та зростання пенсій з жовтня поточного року) для переважної більшості їх отримувачів, як показує український досвід, спонукатимуть продавців і надалі підвищувати ціни, що ще більше може ускладнити проблему забезпеченості доступними продуктами харчування.

Україна імпортує незначні обсяги продуктів харчування з інших країн. Це переважно так звані заморські продукти - фрукти, овочі, спеції, чай, кава,

риба, морепродукти та продукти, які не входять до основного харчового раціону українців. Час від часу, імпортується продукція для подолання поточного дефіциту по окремим групам товарів.

В Україні достатньо наявних ресурсів для забезпечення власного населення продуктами харчування у необхідних обсягах, проте наявний стан справ свідчить про диспропорції та перекося між підгалуззями аграрного сектору, експортним спрямуванням діяльності окремих його секторів і значної кількості сільськогосподарських товаровиробників. В результаті, розвивається переважно галузь рослинництва (виробництво зерна, олійних культур) та продовжує занепадати тваринництво, особливо м'ясо-молочне скотарство.

Забезпечуючи потреби населення України у м'ясі та м'ясопродуктах на рівні до 60%, протягом 2014-2016 років вивозиться понад 11% виробленого м'яса, а в умовах дефіциту споживання молочних продуктів з України за цей же період експортується відповідно 8,4% вершкового масла, 6,9 – сирів, 20,7 – сухого незбираного молока й 60,6% сухого знежиреного молока виробленого в Україні [4].

В країнах ЄС обсяги сільськогосподарської продукції низької переробки або сировини не перевищують третину усього харчового експорту. В Україні ж у 2016 році обсяги експорту сільськогосподарської сировини й первинної сільськогосподарської продукції становили 82,7%, а готових харчових продуктів і напоїв – лише 16% [2]. По основним експортним позиціям продукції галузі рослинництва (зерно, соняшник, олія соняшникова, соя, ріпак та ін.) Україна посідає провідні місця, входячи у десятку світових виробників. Однак, сільськогосподарської продукції з високим рівнем переробки експортується мало. Розвиток галузі тваринництва, особливо, скотарства – на низькому рівні.

Подолання зазначених проблем можливо шляхом комплексного відродження тваринницької галузі, для забезпечення якого необхідно запровадити дієвий економічний механізм, який включав би державну підтримку, державне регулювання, впровадження інноваційних продуктів, продуктивних тварин та технологій, використання інструментів цінової, кредитної та податкової політики.

Іншим напрямом, на нашу думку, могло б бути стимулювання дрібних сільськогосподарських товаровиробників не тільки виробляти а і переробляти аграрну сировину з орієнтацією як на внутрішній, так і зовнішній ринок. Це створить нові високотехнологічні робочі місця, додаткові обсяги експорту, наповнення бюджетів податками, валютними доходами та насичення внутрішнього ринку продуктами від національного товаровиробника.

Розвиток переробної галузі, подальше формування аграрної інфраструктури, зберігання, просування продукції на ринки, освоєння нових продуктових ніш, як в Україні, так і за її кордоном є також, шляхом подолання зазначених проблем.

Список використаних джерел

1. Саблук П.Т. Економічні основи продовольчої безпеки країн світу / П.Т. Саблук// Економіка АПК. – 2008. - №8. – С.21- 25.

2. Кириленко І.Г., Івченко В.Є., Дем'янчук В.В. Продовольча безпека України в світлі сучасних тенденцій світової економіки/ І.Г.Кириленко, В.Є.Івченко, В.В.Дем'янчук // Економіка АПК. – 2017. - №8. – С.5- 14.

3. Лаврук В.В. Модернізація галузі тваринництва як умова продовольчого забезпечення населення України/ В.В. Лаврук // Економіка АПК. – 2016. - №12. – С.43- 50.

4. Кириленко І.Г., Івченко В.Є. Економічні аспекти трансформації сільськогосподарського виробництва в Україні / І.Г.Кириленко, В.Є.Івченко// Економіка АПК. – 2017. - №3. – С.21- 28.

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Розділ «Сільське господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

**Глинська А.Є., доцент, Херсонський національний технічний
університет, м. Херсон, Україна**

Квятковський Р. А., студент 6 курсу спеціальності "Менеджмент"

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПРОСУВАННЯ ПРОДУКТОВИХ ІННОВАЦІЙ НА РИНКУ

Маркетологи завжди створювали бренди, формували попит, просували продаж і завойовували лояльність споживачів. Але в нинішній турбулентній економіці їм доводиться брати на себе все нові виклики та завдання, оперативно передбачати та управляти маркетинговими ризиками. По-перше, перед маркетологами постають стратегічні завдання: розподіляти дефіцитні ресурси так, щоб підтримувати пріоритети компанії та підвищувати рентабельність інвестицій. По-друге, технологічні: з безлічі складних ІТ, що заповнили маркетинг, обирати найкорисніші та найрезультативніші. І по-третє - дослідницькі, адже майбутнє їх підприємств може різко відрізнятись від минулого. Випуск інновацій на ринок все частіше стає головною справою маркетологів, а не інженерів чи розробників [1].

Просування нових, інноваційних товарів вимагає нових маркетингових підходів, що пов'язано з певним ризиком. Засоби і стратегії, які стабільно використовувались компаніями швидко застарівають, не дозволяючи досягати запланованих результатів. При цьому в більшості компаній оргструктура маркетингу не змінилася з тих пір, як винайшли принципи та інструменти бренд менеджменту. Для здійснення ефективної маркетингової політики керівникам необхідно сконцентруватися на стратегії бренд-менеджменту, її підґрунті і тих цілях, які вона переслідує та інструментах, які забезпечують високу якість маркетингу: професійні знання, ресурси, структури і методи роботи.

Критерії успіху найбільш ефективних світових компаній є універсальними і об'єднуються у три групи [2]: 1) конкурентоспроможні

продукти або переваги; 2) максимально ефективний спосіб використання продукту для споживача; 3) креативність представлення своєї пропозиції на ринку.

Ризики, якими стискається підприємство та відділ маркетингу запускаючи продуктову інновацію, полягають у наступному:

- слабка платоспроможність населення;
- недостатньо інноваційні стереотипи мислення українського споживача;
- неготовність сприйняття інноваційної продукції у зв'язку із загально низьким інноваційним розвитком всіх сфер українського суспільства;
- недовіра до вітчизняного виробника як результат невідповідності очікуваних результатів фактичним;
- відсутність державної підтримки у сприянні впровадженню соціально спрямованих інновацій в житті громадян;
- відсутність лояльності до вітчизняних брендів;
- нерівномірний розподіл бюджету інноваційного проекту на розробку інновації та її просування на ринку;
- небажання посередників йти на ризик реалізації нової продукції [3].

Для просування принципово нових товарів у сучасному світі маркетингологам необхідно глибоко знати психологію споживача та володіти великими масивами інформації, вміти користатися та управляти нею для того щоб пропонувати конкретному споживачу продукт важливий саме для нього. Знати, що, де, коли і чому робить окремий покупець, - сьогодні є базовою вимогою до маркетингу. Уявляти та прогнозувати потреби та проблеми покупців є важливим завданням служби маркетингу та компанії.

З метою утримання конкурентних позицій компанії все частіше вдосконалюють свою продукцію - і тим самим підвищують її цінність для споживача, налагоджуючи тісні відносини з клієнтами. Одні при цьому покладаються на інформацію про конкретного покупця і на її основі пропонують йому щось особливе, інші збільшують кількість «точок спілкування» з клієнтами. Для уникнення ризиків, сильні бренди роблять і те, і інше, забезпечуючи синергійний ефект. У близькому майбутньому головним показником ефективної маркетингової стратегії буде виступати саме показник тісноти взаємовідносин споживача і компанії. Взаємодія з клієнтом можна через різні канали, як безпосередньо продажі, реклама, опитування, соціальні мережі, мобільні продукти, спеціальна навчальна або розважальна література, спеціальні святкові заходи, ярмарки, додаткові Інтернет сервіси [5, 6, 7]. Тенденцією сьогодення є те що маркетинг став занадто важливим напрямом, який має всеоб'ємний характер, тому взаємодія підприємства зі споживачем відбувається не тільки через продавця та маркетингологів.

Один із принципів управління ризиками, як вміння та необхідність працювати у команді залишається актуальним і для маркетингової сфери. Ефективному досягненню цілей компанії та відділу маркетингу заважає проблема взаємодії, невміння людей співпрацювати і працювати в команді, відсутність спільної мети і взаємної довіри. Кожен підрозділ бачить пріоритети по-своєму, і нерідко відділи продажів і маркетингу тягнуть компанію в різні

боки. Тому перед керівниками стоїть завдання налагодження взаємодії між підрозділами з корпоративним керівництвом і іншими службами, забезпечення роботи відділу маркетингу на бізнес цілі, подолання відособленості різних частин організації, об'єднання маркетингу з іншими дисциплінами та гарантування єдиних принципів і методів роботи глобальних, регіональних і локальних підрозділів маркетингу. У найпрогресивніших компаніях маркетинг пов'язаний з усією організацією, інтерактивний, орієнтований на співпрацю, що підвищує його цінність і ефективність.

Ефективне управління ризиками виведення інноваційних товарів на ринок вимагає від керівництва також по новому поглянути на організаційну структуру, як підприємства, так і функції, які виконує відділ маркетингу. Директора з маркетингу та інші керівники маркетингової служби, наприклад топ-менеджер, який відповідає за позитивний образ компанії і її продукції в очах споживачів або менеджери з глобальних брендів, все частіше виступають в ролі організаторів: формують міжфункціональні групи для проведення короткострокових маркетингових кампаній із співробітників як своїх, так і зовнішніх організацій.

Для формування оптимальної ефективно організації структури маркетингологи повинні визначити, які роботи виконувати власними силами, які - на стороні, а які - автоматизувати. Розподілення функцій маркетингу сьогодні дозволяє компаніям охопити велику кількість споживачів та найефективнішим чином швидко реагувати на їх персональні потреби. Новатори в області маркетингу усувають перешкоди, перетворюючи процес прийняття рішень так, що питання вирішуються на стиках між службами, які впорядковують процес прийняття рішень за рахунок чіткого розподілу обов'язків, конкретних критеріїв прийняття рішень і строго визначених процесів. Вони працюють на трьох напрямках: планування та стратегії, виконання, а також операцій та інфраструктури.

Таким чином, маркетингова політика просування інноваційних товарів набуває нових креативних якостей з одночасним збереженням її базисних функцій. Для уникнення ризиків маркетингологи повинні добре розуміти, що потрібно споживачу, точно сформулювати ідею брендів, наповнюючи їх змістом, підвищуючи їхню соціальну значимість і привабливість, домагатися, щоб будь-яка взаємодія споживача з компанією здійснювало на нього найприємніше враження. Маркетингологи повинні налагоджувати взаємодію своїх підрозділів з корпоративним керівництвом і представниками інших служб; формувати у споживачів і співробітників стійку симпатію до бренду компанії; погоджувати маркетингові проекти з загальнокорпоративною стратегією; забезпечувати маневреність своїх підрозділів.

Список використаних джерел

1. Глинська А.Є. Особливості маркетингової складової у забезпеченні ефективності інновацій підприємства // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. Вісник Херсонського національного технічного університету. – 2013. – Т.1. – №12(1). – С.109 – 113.

2. Report “[Top 100 global companies by market capitalisation](http://www.pwc.com/gx/en/audit-services/capital-market/publications/top100-market-capitalisation.jhtml)” [Електронний ресурс]// Режим доступу:<http://www.pwc.com/gx/en/audit-services/capital-market/publications/top100-market-capitalisation.jhtml>

3. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія / за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка./ С.М. Ілляшенко. – Суми : ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2010. – 621 с.

5. Ілляшенко С. М., Іванова Т. Є. Інструменти та методи просування продукції в Internet: аналітичний огляд // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. – № 3.– С.20-32.

6. Кононова О. О. Підвищення ефективності заходів інтернет маркетингу в сучасних умовах // АГРОСВІТ. – 2015. – № 10. – С. 45-50.

7. Оксентюк Р. Особливості методів просування інформаційного продукту в мережі Інтернет [Електронний ресурс] / Р. Оксентюк // Соціально-економічні проблеми і держава. — Вип. 1 (4). — 2011. — Режим доступу до журн.:

<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11orapmi.pdf>.

8. Маркде Сваан Ароне, Франк ван ден Дриест, Кейт Вид. Спочатку стратегія, потім структура // Harvard Business Review. – 2016. – №9. – С.68-76.

Гончар С.В. – студентка економічного факультету Державного вищого навчального закладу «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

Науковий керівник: к.е.н., доцент Бойко В.О.

ШАФРАНОВИЙ БІЗНЕС – ФОРМУЛА ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО УСПІХУ

Шафран - це по істині, королівська спеція, яка в стародавні століття цінувалася дорожче золота і в наш час не втратила свою популярність і вишуканість. Шафран являє собою темно-червоні або червоно-коричневі м'які переплутані нитки з жовтими краплями.

На світовому ринку вартість одного кілограма такої сировини може становити від 400 до 1000 доларів. Тобто фермери зможуть заробляти до 15 тисяч доларів з одного гектара, засадженого шафраном, за умови, що замовники з країн Європи дадуть згоду співпрацювати на постійній основі. Істотний плюс золотого шафрану як товару полягає в тому, що для його зберігання не потрібні якісь особливі умови та дотримання часових меж [1].

Всього в світі в рік проводиться близько 300 т шафрану. На сьогоднішній день шафран вирощують в Ірані (провідний постачальник крокусу), Індії (провінція Кашмір), Іспанії, Греції, Франції, Англії, Америці (штат Пенсільванія), також на світовий ринок стрімко виходить Узбекистан, так як там стартувала програма поліпшення здоров'я нації, і для цього узбеки вирощують шафран і здають фармацевтичному підприємству.

Висока ціна шафрану пояснюється двома причинами. По-перше, його виробництво доволі складне, по-друге, аромат, смак і лікувальні властивості шафрану не мають рівних серед прянощів. Шафран - це висушені рильця маточки пурпурного крокусу, який масово цвіте тільки 10-15 днів в році, а тривалість цвітіння кожної квітки - тільки 2-3 дні. Для збору квітів і обробки маточок крокусу використовується тільки ручна праця. Рильця мають бути вирізані в перший день розкриття квіток. Якість шафрану залежить від швидкості збору і сушки. Щоб отримати кілограм шафрану, треба на світанку, поки сонце не висушило маточки, зібрати близько 200 000 квіток. Червоні рильця шафрану — основну сировину, що має вартість, збирають у жовтні-листопаді та відправляють на заготівельні пункти. У перший рік із 1 га плантації можна отримати не більш як 4 кілограми золотого шафрану, на другий рік — уже близько 7-8 кілограмів; у наступні роки — до 16 кілограмів урожаю.

Ще в давнину "золота спеція" була улюбленим товаром шахраїв. На східних базарах вам з радістю запропонують порошок шафрану, який насправді виявиться меленої куркумою або порошком календули. Відрізнити прянощі можна за кольором: у куркуми більш жовтий відтінок, а шафран - благородного червоно-коричневого кольору. Тому краще всього купувати його у вигляді цілісних ниток. Вони бувають червоно-коричневого або темно-червоного кольору, як би переплутані між собою, м'які на дотик і мають яскравий характерний аромат. Іноді замість шафрану продають сафлор фарбувальний - так званий мексиканський шафран, рильця якого також мають жовтий колір, але властивостями королівської пряності не володіють.

Трохи гіркий, ароматний і пряний шафран широко застосовується в кулінарії. У медицині шафран використовують для виготовлення настоянок і крапель.

В останні роки українські фермери намагаються вирощувати на своїх угіддях все нові і нові культури. Незвичайну для України культуру, шафрановий крокус, першим завіз на південь країни бізнесмен зі Швеції Йохан Боден. На свій страх і ризик, молоде об'єднання виробників Каховського регіону «Агро-Фокус», очолюване жінкою-підприємцем Ларисою Боден, посадило перші в Україні 0,5 га шафрану і вже зібрало в кінці жовтня перший урожай - близько 1,5 кг прянощі. Цибулини шафрану - задоволення недешево: 1 кг коштує близько 7 євро, а на 30 соток довелося закупити сировини, витративши більше тисячі євро. Культура багаторічна, плодоносить протягом 7 років. Господарство стало першим на півдні України, де зважилися на висадку шафрану, цибулини якого завезли до України з Голландії. Із двох тонн посадкового матеріалу прижилася достатня кількість молодих паростків для того, щоб побудувати успішний бізнес на квітах. За словами аграріїв, клімат на Херсонщині схожий із кліматичними умовами до країн, де шафран став традиційною для вирощування культурою.

Нещодавно в Україні з'явився ще один виробник екзотичної приправи — фермер Олег Демченко із Херсонської області села Любимівка. Фермер почав займатися виробництвом шафрану у 2015 р., висадивши 5 соток шафрану.

Перший врожай був 250 г, які він продав за ціною \$5/ г. Другий врожай був 350 г шафрану, а цибулини розсадив на 25 соток, плануючи продавати посадковий матеріал у 2017 р. , так як великий інтерес до шафрану проявляють фермери із Запорізької, Вінницької та Київської областей. За словами фермера окупність культури становить 2 роки [2].

У майбутніх виробників шафрану проблем зі збутом продукції не може бути. Культура споживання шафрану поступово зростає і в Україні. Південь України цілком може стати майданчиком для виробництва шафрану, так як наші кліматичні умови ідеально підходять крокусу. Тому маємо надію, що діяльність у цій сфері буде приносити позитивні результати і не тільки підприємцям та фермерам , а й нашій країні загалом.

Список використаних джерел

1. Оснач О.Ф. Товарознавство: Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2004. - 219 с.
2. <http://laskabf.org>

Губа М.І. - к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м.Херсон, Україна

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

В Україні за період незалежності більшість стратегій та механізмів забезпечення конкурентоспроможності від рівня держави до рівня територіальних громад основною метою визначають нарощення валового національного, регіонального продукту та максимальні обсяги залучених інвестицій для розвитку регіону. Однак, якщо проаналізувати досвід розвинених країн, метою пропонованих стратегій та механізмів забезпечення конкурентоспроможності є передусім зростання добробуту населення, а також формування резервів розвитку для майбутніх поколінь.

Натомість в Україні рівень життя населення і привабливість для проживання більшості регіонів з найвищим рівнем розвитку виробництва та кількістю інвестицій на душу населення часто демонструють найнижчий рівень життя населення, що свідчить про певні диспропорції між ефективністю пропонованої політики забезпечення конкурентоспроможності та реальними результатами її реалізації. На місцях органи місцевої влади, особи, відповідальні за забезпечення прогресу регіону не завжди обґрунтовано визначають пріоритетні напрями розвитку територій, необхідні чинники формування конкурентних переваг та копіюють підходи інших регіонів щодо залучення інвестицій, активізації наявного потенціалу, що переважно не дає очікуваних позитивних результатів.

З прийняттям Закону України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” в Україні розпочався процес реформування місцевого

самоврядування шляхом формування нових об'єднаних територіальних громад [1]. Метою реформи місцевого самоврядування в напрямку децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Наслідком змін має бути формування спроможних територіальних громад, які отримають більші ресурси та мобілізують внутрішні резерви. Спроможною територіальною громадою є така громада, в якій місцеві джерела наповнення бюджету, інфраструктурні та кадрові ресурси є достатніми для вирішення її органами місцевого самоврядування питань місцевого значення, передбачених законодавством, в інтересах жителів громади.

Відповідно Методиці формування спроможних територіальних громад, затвердженій постановою Кабінету міністрів України від 08.04.2015р. № 214 [2] визначено, що «спроможні територіальні громади — це територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці». За Європейською хартією місцевого самоврядування, яка є частиною законодавства України, місцеве самоврядування — це, зокрема, «право і спроможність органів місцевого самоврядування здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення».

Основними факторами, які впливають на формування конкурентоспроможності громади можна визначити наступні:

- повнота повноважень та здатність органів самоврядування вирішувати суспільні питання для задоволення потреб населення громади;
- історичні, географічні, соціально-економічні, природні, екологічні, етнічні, культурні особливості розвитку громад;
- розвиток інфраструктури громади;
- рівень фінансового забезпечення функціонування та розвитку громади;
- динаміка трудової міграції населення;
- рівень доступності послуг у відповідних сферах.

Розподіл повноважень повинен відбуватися згідно з принципом субсидіарності. Це один з головних принципів децентралізації, відповідно до якого найбільше повноважень мають мати ті органи влади, які є найближчими до людей, і на рівні яких вирішення завдань та надання послуг є найбільш ефективним та найменш ресурсовитратним. Концепцією передбачено закріплення за громадами (села, селища, міста) найбільшого переліку повноважень. Органи місцевого самоврядування отримають необхідні кадрові та фінансові ресурси та інфраструктурний потенціал для належного виконання повноважень.

Для виконання своїх повноважень та забезпечення розвитку території громада повинна мати відповідні фінансові ресурси та діяти на основі

принципу фінансової самостійності. Реформування низової ланки адміністративно-територіального устрою України передбачає не лише зміни територіального поділу, а й зміни управлінської ланки. Так, згідно підрахунків, структура виконавчих органів об'єднаних територіальних громад включатиме близько 23-28 посадових осіб, які забезпечуватимуть виконання функцій органів місцевого самоврядування спроможних територіальних громад [3].

Аналіз перших кроків реалізації адміністративно-територіальної реформи та децентралізації засвідчив існування проблем, які характеризуються системним характером. Їх визначення та дослідження дозволяють сформулювати певні висновки та рекомендації щодо можливості усунення в майбутньому можливості усунення в майбутньому.

1. Питання добровільного об'єднання територіальних громад в відповідності до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1] та Методики формування спроможних територіальних громад [2] показує відсутність можливості поєднання добровільності та централізованого контролю даного процесу.

2. Формування територіальних громад, неспроможних забезпечити своєї фінансової, кадрової та інфраструктурної самодостатності суперечить самому визначенню поняття спроможних територіальних громад. Об'єднання громад має базуватися на конкретних вимогах, які, в Законі України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1] та Методиці формування спроможних територіальних громад [2] не окреслені. Важливим є визначення орієнтовної чисельності жителів таких громад. Дослідження новоутворених громад свідчить неврахування даного фактора при добровільному об'єднанні, а аналіз фінансового аспекту їх розвитку показує неспроможність забезпечення своєї фінансової самостійності.

3. Відповідність підходів та законодавчих норм щодо формування бюджетів та фінансового забезпечення об'єднаних територіальних громад фінансовими ресурсами, зокрема, питання наповнення місцевих бюджетів. Так, згідно змін до Бюджетного та Податкового кодексів, 60% податку на доходи фізичних осіб зараховуються до бюджетів об'єднаних територіальних громад, міст обласного значення та районів. За своєю суттю даний податок є формою плати особи за суспільні послуги, що надаються органами місцевого самоврядування відповідно її адміністративно-територіальної одиниці, в межах якої проживає платник податку. Зарахування податку відбувається відповідно до місцезнаходження податкового агента-юридичної особи. Цим порушується принцип соціальної справедливості. Ефективнішим та правильнішим було б зарахування податку на доходи фізичних осіб до відповідних місцевих бюджетів залежно від місця проживання(реєстрації) платника-фізичної особи як плати за соціальні блага, надані на даній території. Крім того, мотивуючим для новоутворених громад було б зарахування частини доходів від оподаткування податком на прибуток підприємств безпосередньо в місцеві бюджети сіл, селищ та міст. Саме така зміна системи оподаткування стала б справжнім стимулом для громад найнижчого рівня управління до залучення

інвесторів та розвитку бізнесу на території відповідної адміністративної одиниці.

Список використаних джерел

1. Закону України “Про добровільне об’єднання територіальних громад”
Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19/paran81#n81>
2. Постанова Кабінету міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214 «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад».
Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>
3. Територіальна громада як базова ланка адміністративно – територіального устрою України : проблеми та перспективи реформування [Електронний ресурс] / Павлюк А. П., Олійник І. Д., Баталов О.А. та ін.] // К. НІСД. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/AD-Teritoralna-gromada-103fe.pdf>.

Гудзоватий С.Й.– магістрант, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник - к.е.н., доцент Петрова О.О.

НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Метою створення будь-якого підприємства є отримання прибутку. Максимізація прибутку є одним із основних завдань фінансового менеджера, яке для свого вирішення потребує оптимальних рішень у сфері капітальних вкладень, управління структурою та вартістю капіталу, доходами і витратами, основним і оборотним капіталом. Під моделлю управління прибутком суб'єкта господарювання необхідно розуміти сукупність фінансово-правових та організаційно-технічних механізмів та прийомів прогнозування, планування та контролю затрат та доходів підприємства з метою забезпечення підтримання прийняттого рівня рентабельності діяльності суб'єкта господарювання у довгостроковій перспективі.

Управління формуванням прибутку є складовою системою загального управління прибутком, що, окрім цього, охоплює і управління його розподілом. Ця система виконує такі завдання: збільшення обсягу прибутку загалом за рахунок збільшення його від господарської діяльності; зниження витрат у процесі його формування; забезпечення стабільності в отриманні прибутку; розподіл отриманого прибутку в часі.

Для ефективного управління прибутком підприємства доцільно виокремлювати такі системи його аналізу [1, с.291]:

- горизонтальний – порівняння показників прибутку в динаміці;
- вертикальний (структурний) – визначення структури прибутку за сферами діяльності, видами продукції, а також структурний аналіз податків, активів, капіталу; структурний аналіз розподілу прибутку;

- порівняльний аналіз прибутку;
- аналіз коефіцієнтів рентабельності, ефективності розподілу прибутку, інших фінансових коефіцієнтів;
- інтегральний аналіз прибутку.

Під час здійснення розподілу прибутку підприємства відбувається процес формування напрямів його використання відповідно до стратегічних цілей і завдань розвитку підприємства та забезпечує реалізацію основних функцій використання прибутку : розподільчої - виступає джерелом прибутковості бюджету , а також стимулятивної - є джерелом фінансових ресурсів для розвитку підприємства, покращення добробуту його власників та засобом реалізації соціальних програм [2, с.93].

При розподілі прибутку важливим є оптимальне поєднання таких завдань його ефективного використання:

- здійснення розподілу прибутку відповідно до стратегії розвитку підприємства;
- підвищення рівня добробуту власників підприємства, шляхом реалізації дивідендної політики;
- забезпечення приросту ринкової вартості суб'єкта господарювання у коротко та довготерміновій перспективі; підвищення інвестиційної привабливості підприємства;
- забезпечення ефективного впливу на трудову активність працівників, що здійснюється шляхом участі працівників у розподілі прибутку;
- реалізація соціального розвитку підприємства; поповнення фінансових ресурсів підприємства;
- розвиток матеріально-технічної бази за рахунок капіталізованої частини прибутку;
- підвищення рівня платоспроможності підприємства за рахунок скерування капіталізованого прибутку в обіговий капітал;
- зменшення ризиків діяльності внаслідок формування та поповнення резервного фонду, фонду резерву виплат дивідендів, інших фондів спеціального призначення [3, с.115].

Головною метою управління прибутком є забезпечення збільшення добробуту власників підприємств на цей момент і у перспективі. Ця мета повинна забезпечувати одночасно гармонізацію інтересів власників з інтересами держави і персоналу підприємства.

Необхідними умовами для ефективного стратегічного управління прибутком підприємства, на наш погляд, є:

- визначення важливості розроблення стратегії діяльності підприємства та стратегічного управління на довготермінову перспективу;
- прийняття рішень з важливих питань з врахування загальногосподарської стратегії;
- наявність сформульованих конкретних цілей діяльності підприємства;
- аналіз та оцінка умов, за яких здійснюється діяльність підприємств та чинників, які впливають на остаточні результати діяльності;
- формування ефективної господарської політики підприємства з

урахуванням правильної оцінки поточної та майбутньої ситуації з погляду прояву критичних чинників, які її лімітують.

Таким чином, з метою підвищення результативності діяльності підприємства та його стратегічного розвитку в перспективі, виникає потреба у розробленні стратегії управління підприємством, спрямованої на вдосконалення механізму використання прибутку.

Список використаних джерел

1. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник / кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2005. – 536 с.

2. Нагайчук В.В. Показники оцінки якості прибутку підприємства та їх залежність від обраної стратегії / В.В. Нагайчук. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_2_1/NV-2011-V2_23.pdf

3. Донець Л.І. Управління формуванням прибутку підприємства в умовах ринкових формування господарювання : монографія / Л.І. Донець, С.М. Баранцева. – Донецьк : Вид-во ДНУЕТ, 2009. – 255 с.

Жаворонкова Я.Ю. – магістрант, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – д.е.н., доцент Руснак А.В.,

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Сьогодні в Україні на процес розвитку фермерських господарств впливають багато чинників, серед основних можна назвати недосконалість кооперативного законодавства; слабка підтримка з боку державних, регіональних утворень; відсутній мотиваційний механізм розвитку кооперації; неефективне використання наявних ресурсів вже функціонуючими кооперативами фермерських господарств; слабкий розвиток інфраструктури збуту, переробки і зберігання готової продукції; недостатність методичного забезпечення організаційно-економічної діяльності кооперативних формувань.

Серед стратегічних напрямів розвитку фермерських господарств є розвиток міжфермерської кооперації, що пояснюється двома причинами. По-перше, кооперація, як один з основних факторів підвищення рівня економіки фермерських господарств забезпечує більш раціональне використання матеріальних, фінансових засобів, знижує потребу в них. По-друге, кооперація є інструментом включення фермерів у ринкові відносини і сприяє створенню конкурентоздатного аграрного сектора. Як свідчить практика, при кооперуванні фермерами засобів і ресурсів, досягнуті показники в господарській діяльності малих сільськогосподарських формувань помітно вищі. Тому оцінка світового досвіду функціонування фермерських господарств,

кооперативних агроформувань та його застосування до реалій сільського господарства України, визначення перспективності їх розвитку, є надзвичайно актуальною.

Використання світового досвіду фермерської кооперації і створення широкої мережі кооперативних формувань для фермерів України, можуть значно полегшити процес становлення фермерства у нашій державі. В ЄС найчисленнішою є група кооперативів, що займаються заготівлею, переробкою і збутом (оптовим і роздрібним) сільськогосподарської продукції. Ці види діяльності характерні, наприклад, для кооперативів молочної і м'ясної спеціалізації, зі збуту яєць і птиці, з реалізації насіння сільськогосподарських культур та ін.

У багатьох розвинутих країнах кооперативи здійснюють переробку майже всього товарного молока. Так, у Данії ця частка становить 90%, стільки ж відсотків масла і сиру кооперативи постачають на експорт. У країнах Скандинавії і Фінляндії вони беруть найбільшу участь у переробці м'яса та молока: на них припадає 80% реалізації цієї продукції. У Нідерландах, що вважаються у Європі «законодавцями» обслуговуючої кооперації, кооперативи реалізують понад 80% товарного молока, майже всі овочі, 95% фруктів і 90% вовни [1]. Хоч у Франції фермерські господарства не повністю охоплені кооперативами, але ними реалізується на внутрішньому і зовнішньому ринках половина продукції аграрного сектора. Французькі кооперативи виробляють і збувають на міжнародному ринку до 70% вина, висока їх участь і у випуску спирту та оливкової олії. Кооперативи з переробки сільськогосподарської сировини досягають глибокої переробки сировини на основі безвідходних технологій. Наприклад, у Данії крім великих м'ясокомбінатів кооператорам належать і невеликі підприємства з переробки відходів цих комбінатів (крові, вовни, нутрощів і кісток).

Переробні кооперативи Франції дають 40-45% загального обсягу продукції харчової промисловості. Значна частка кооперативного сектора у виробництві харчової продукції забезпечує створення сприятливого конкурентного середовища, спонукає приватні переробні підприємства до покращення економічних відносин з фермерами. Через кооперативи зі спільного використання техніки (СУМА) фермерські господарства одержали доступ до високопродуктивних машин та можливості зменшувати індивідуальні витрати на закупівлю технічних засобів, залучати до виконання робіт професійних механізаторів і навіть вирішувати проблему почергових відпусток для членів фермерських господарств. Сьогодні в країні членами і клієнтами СУМА є близько 38% фермерів. У них зосереджена третина парку зерно- і кормозбиральних комбайнів, п'ята частина розкидачів добрив, трактори підвищеної потужності, обприскувачі, спеціалізоване обладнання для ремонтних робіт, меліоративна й інша спеціалізована техніка.

До другої великої групи входять кооперативні товариства, головною функцією яких є оптова закупівля засобів виробництва з наступним постачанням їх у господарства своїх членів. В окремих випадках ці кооперативи займаються і реалізацією окремих видів сільгосппродукції. Ця

група надає надзвичайно вагому допомогу своїм членам у виробничо-технічному забезпеченні. Зокрема, у Швеції і Фінляндії вона постачає фермерам близько 60% засобів виробництва. У Франції такі кооперативи постачають близько 50% добрив та кормів та через них надходить майже 2/3 насіння зернових культур. У ФРН на кооперативи фермерів припадає 36% продажу сільськогосподарської техніки та обладнання і 44% пального [1].

Як і в країнах Євросоюзу, канадські сільськогосподарські кооперативи також відіграють ключову роль у аграрному секторі економіки, зокрема у постачанні виробничих ресурсів для фермерів, переробці та збуті зерна й олійних культур, молочної продукції, м'яса, фруктів, овочів, а також меду та продукції з кленового сиропу. Найпотужнішою групою кооперативів за обсягами продажу в Канаді є сільськогосподарські збутові кооперативи, які можна скоріш назвати переробно-збутовими кооперативами. Як і в ЄС, кооперативи в Канаді є некомерційними організаціями по відношенню до своїх членів, тобто вони діють не в інвестиційних цілях, а з тим, щоб забезпечити надання якісних послуг своїм членам. Останнім часом в Канаді з'явилося поняття кооперативів нового покоління, які розглядаються як нова форма організації переважно збутових кооперативів. Основним принципом кооперативів нового покоління є те, що члени повинні укласти обов'язкові угоди про постачання, відповідно до яких вони мають право і зобов'язані поставити кооперативу визначену кількість сільськогосподарської продукції. Від них також вимагається інвестувати в кооператив пропорційно до кількості продукції, яку вони постачатимуть кооперативу. Але крім членів у кооператив можуть входити інші інвестори.

Отже, кооперування фермерів у виробництві сільськогосподарської продукції, її заготівлі, зберіганні, транспортуванні, переробці і реалізації повинно стати одним з важливих напрямів розвитку аграрного сектору економіки, формою гарантування продовольчої безпеки країни, засобом конкурентоспроможного виходу фермерів на зовнішній продовольчий ринок.

Список використаних джерел

1. Бондарчук В. Кооперація як спосіб життя / В. Бондарчук, Р. Джордж Алколей, Л. Молдован, С. Курдицький. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coop-union.org.ua/?p=442>.
2. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В.В. Зіновчук. – 2 –е видання. – К. : Логос, 2001. – 380 с.
3. Макаренко Ю.П. Розвиток кооперації малих аграрних господарств у ринковій економіці / Ю.П. Макаренко // Вісник Запорізького національного університету. - №4 (12). – 2011. С.171-176.

**Жосан Г.В.- к.е.н., старший викладач,
Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна**

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗНАЧЕННЯ СТАНДАРТІВ ISO 9001 ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

В сучасних економічних умовах основним завданням підприємств є підвищення конкурентоспроможності на ринку. З кожним днем кількість компаній зростає, малий і середній бізнес розвивається, і для того, щоб вижити в таких умовах, необхідно впроваджувати новітні системи управління, організації. Практика фінансово-господарської діяльності підприємств показує, що, нерідко, компанії, що спеціалізуються в одній сфері і мають в своєму розпорядженні приблизно рівнозначні фінансові і матеріальні ресурси, отримують різний прибуток. Як правило, фінансове благополуччя виробників може бути досягнуто тільки з якісної і конкурентоспроможної продукцією або послугою. Проблеми якості та конкурентоспроможності, контролю якості давно стали ключовими для українських організацій, що призвело до високого росту інтересу до стратегічних питань проблем якості та пошуку методів і підходів їх вирішення [0].

В даний час для оцінки ефективності систем управління якістю існує велика кількість різних методів і підходів. Основні положення оцінки ефективності системи менеджменту якості описані в стандартах ISO версії 9001. В першу чергу це стосується до діяльності керівництва з аналізу та подальшого поліпшення діяльності системи якості підприємства.

Абревіатура ISO розшифровується як International Organization for Standardization (Міжнародна Організація по Стандартизації). Це організація, яка є всесвітньою федерацією національних організацій по стандартизації.

Стандарти ISO з'явилися вперше в 1987 році. Після чого кожні 6-7 років стандарт переглядається та удосконалюється. На сьогодні вже вийшло п'ять версій, останньою стала ISO 9001:2015 випущена у вересні 2015 року (Табл. 1).

Учасниками ISO сьогодні є понад 150 країн світу, кожна з яких представлена національними організаціями по стандартизації. За період існування організації було опубліковано понад 17 тисяч міжнародних стандартів в різних областях діяльності. Початок був покладений в період бурхливого підйому виробництва і, як наслідок, потужного розвитку товарообміну між великими індустріальними країнами. Впровадження стандартів приводило до здешевлення продукції, зниження витрат на виробництво, зменшення відходів, підвищення рівня сумісності продукції, виробленої в різних країнах, спрощення її використання і обслуговування. На сьогоднішній день видано більше ніж мільйона сертифікатів ISO 9001 по всьому світу в більш ніж 100 країнах.

Основні етапи розробки стандартів версії ISO*

Рік	Стандарт
1987	Прийняття першої групи стандартів даної серії (ISO 8402, ISO 9000, ISO 9001, ISO 9002, ISO 9003, ISO 9004)
1994	Прийняття відкоригованої версії групи стандартів, на відповідність яким проводиться сертифікація системи менеджменту якості (ISO 9001, ISO 9002, ISO 9004)
2000	Перегляд ключових стандартів даної серії (ISO 9000, ISO 9004), скорочення числа стандартів, на відповідність яким проводиться сертифікація до одного (ISO 9001)
2002	Прийняття стандарту ISO 19011:2002, що стосується аудитів систем управління якістю та систем екологічного менеджменту
2005	Вихід оновленої редакції стандарту ISO 9000: 2005
2008	Вихід нової редакції стандарту ISO 9001: 2008
2009	Вихід нової редакції стандарту ISO 9004: 2009
2011	Вихід нової редакції стандарту ISO 19011: 2011
2015	Вихід нової редакції стандартів ISO 9000: 2015 і ISO 9001: 2015

*складено авторами [2; 3; 4]

Сертифікат на систему менеджменту якості ISO 9001 не гарантує якості виробленої продукції або наданої послуги. Оформлення та отримання сертифікату ISO 9001 служить в якості своєрідного інструменту довіри. Говорячи простіше, це презентація компанії, що дає уявлення потенційному клієнту і споживачеві про виробника, про організацію роботи на підприємстві, про її відповідність стандартам, прийнятим в сучасному бізнесі. Сертифікат по ISO 9001 – це документ, який показує зрілість її системи менеджменту.

Список використаних джерел

1. Zhosan G. (2017) Distinctions and features of ISO 9001:2015 standard implementation in the context of social and strategic development of enterprises / O. I. Harafonova, G. V. Zhosan, R. V. Yankovoi // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 3 (11). Ч. 2. – С. 66-71. DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-3(11)-66-71 Available from: <http://nvp.stu.cn.ua/uk/component/k2/item/792-harafonova-o-i-zhosan-g-v-yankovoi-r-v-distinctions-and-features-of-iso-90012015-standard-implementation-in-the-context-of-social-and-strategic-development-of-enterprises.html>
2. Системи управління якістю. Вимоги : (ISO 9001: 2008, IDT): ДСТУ ISO 9001: 2009. – [На заміну ДСТУ ISO 9001:2001; чинний від 2009-09-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2009. – 33 с. – (Національний стандарт України).
3. Езрахович, А. Новая версия ИСО 9001:2015 [Электронный ресурс] / Езрахович А., Дзедик В., Банных Ю. // Методы менеджмента качества. – 2014. – № 7. – Режим доступа : http://www.rusregister.ru/upload/MMK_07_2014_2s%20одна%20статья.pdf.

4. Чайка, И. И. Стандарт ИСО 9001:2015. Что нас ожидает? [Электронный ресурс] / И. И. Чайка // Сертификация. – 2014. – № 2. – Режим доступа : <http://qualityguild.vniis.ru/file/bulletin-1/DEFAULT/org.stretto.plugins.bulletin.core.Article/file/572>.

Зайцева О.І. – к.е.н., доцент, Мошкова Н.Ю. – магістр, Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна

МОДЕРНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ ДО ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Європейська інтеграція України відповідає життєвим інтересам українського народу, оскільки забезпечує безпеку держави, підвищує рівень її політичної незалежності, зміцнює міжнародний авторитет, створює передумови для повноцінної участі у світовому розподілі праці та доступу до зовнішніх ринків, сприяє забезпеченню гарантій верховенства права, розвитку громадянського суспільства і демократії, побудові соціально орієнтованої ринкової економіки. Однак, реалії сьогодення, навпаки, демонструють повільні темпи або саботаж реформ, нереалізовані запити суспільства та бізнесу, нерозв'язаний конфлікт на сході, катастрофічне падіння платоспроможності та рівня життя населення, безсистемність управління економічними процесами в соціальній площині і безпрецедентні масштаби корупції. Дані явища мультиплікуються на всі інші аспекти життєдіяльності, набуваючи системного характеру. Це свідчить про те, що старі форми функціонування соціально-економічних інституцій неефективні і потребують модернізації.

Етимологічний зміст модернізації означає «осучаснення», згідно з [1, с.170-171] виділяють три значення походження терміну: синонім усіх прогресивних змін, коли суспільство рухається уперед згідно з прийнятою шкалою змін; синонім сучасності, коли йдеться про комплекс політичних, соціально-економічних і інтелектуально-культурних трансформацій; зусилля відсталих суспільств, спрямовані на розвиток у руслі провідних країн. Існують різні наукові підходи до дослідження модернізації. Прихильники першого підходу розглядають модернізацію як перехід традиційного суспільства до більш прогресивного. Друга група трактує модернізацією як динамічне, свідомо регульоване і якісне вдосконалення економічної, соціальної та політичної сфер. Треті описують два основні модернізаційні переходи: від аграрного до індустріального суспільства і індустріального до інформаційного. Четверті визнають модернізацію безперервним процесом розвитку, а п'яті пропонують розглядати модернізаційні процеси у кожній країні окремо [2, с.7-88; 3, с.10].

З позиції історичних етапів модернізація в Україні мала неорганічний характер як відповідь на зовнішні виклики з боку розвинутих країн і реалізовувалася через імітаційні процеси, наздоганяння або «модернізацію із запізненням». У політичному плані Україна спочатку була частиною Польщі та

Литви, провідним суб'єктом модернізації у цей час були литовська і польська шляхта, які впровадили фільварки – багатогалузеві господарчі комплекси, зовні орієнтовані на товарно-грошові відносини, що існували на підставі великого землеволодіння, щотижневої панщини, окремих мануфактур, на яких працювали переважно кріпаки. За внутрішнім потенціалом кріпацько-шляхетська модернізація була феодальним явищем, коли використовувався позаекономічний примус для мобілізації трудових ресурсів, феодальні привілеї і монополії – для забезпечення економічної еліти необхідними ресурсами. Пізніше ініціативу модернізації українського суспільства перейняло козацтво, яке стало прикладом дієвої суспільно-політичної та адміністративно-економічної самоорганізації («Християнська козацька республіка»). За умов значної соціально-економічної диференціації на Січі існувала виборна система органів управління: вищою владою тут вважалася загальна рада, козацтво було поділено на полки, які склалися із сотень, декілька сотень утворювали курені, якими керували отамани. Запорізька Січ була автономним військово-політичним утворенням з територіально-економічним устроєм адміністративного управління та виконання функцій, властивих державі. Все це було зруйновано російським царським урядом, хоча треба зазначити, що ним було здійснено спроби впровадження реформ самоуправління відповідно до принципів децентралізації (запровадження виборних органів сільського самоуправління, що утримувалися за рахунок населення), але в межах самодержавного абсолютизму. З 1917–1921 років розпочався соціалістичний етап модернізації, який окремі дослідники визначають анти модернізацією України. А пострадянська модернізація характеризувалася низькою реалізацією можливостей механізму ринкової самоорганізації, в цей період застаріла траєкторія стабільності не була змінена сучасною траєкторією розвитку. Таким чином, згідно з [4, с. 410-427] та в інтерпретації автора можна виокремити наступні етапи модернізації України:

1. Периферійна модернізація: магнатсько-колонізаційна (XVI – XVII ст).
2. Після периферійна модернізація: козацько-колонізаційна (1648 – 1698 рр).
3. Імперська модернізація I: старшинсько-кріпосницька (1698 – 1775 рр).
4. Імперська модернізація II: бюрократично-кріпосницька (1775 –1861 рр).
5. Імперська модернізація III: бюрократично- капіталістична (1861 – 1917 рр).
6. Радянська модернізація: бюрократично-соціалістична (1917 – 1991 рр).
7. Пострадянська модернізація: бюрократично-капіталістична (з 1991 року).
8. Український «неомодернізм»: перехід до гуманного суспільства, самоорганізації, поведінкової економіки (з 2004 – 2013 років).

Рух до модернізації в Україні здійснювався в усіх фазових переходах, спочатку накопиченням необхідних умов, потім стрибком з поступовим проявом елементів модернізації в різних сферах, які проявлялися поступово і не синхронно. У той момент, коли потенціал модернізації накопичувався до необхідного рівня, відбувається прорив. Старе руйнувалося, а нове з першої або не з першої спроби закріплювалося в політиці, економіці, соціальних практиках. Спроба забезпечити прорив лише в одній сфері закінчувалася

поразкою модернізації. На прикладі України видно, що економічна модернізація без політичної може бути жахливою (30-ті роки ХХ століття), а політична модернізація без ціннісної і ідентичнісної провалюється (Помаранчева революція). Це дозволяє зрозуміти умови перемог «кольорових революцій», які перетворюють незатребувану соціальну енергію: потрібен серйозний ціннісний зсув, незалежні медіа, незалежні структури громадянського суспільства і політична воля нових відкритих лідерів. Важливо, щоб перший імпульс до модернізації не змінився імпульсом до встановлення справедливості. Модернізація – це рух вперед, а справедливість розуміється як рух назад до відновлення втраченого. Українське громадянське суспільство поки не дозволяє відкинути вектор модернізації, оскільки саме він визначав ціннісний базис Революції Гідності [5, с.208]. В. Пекар в публікації «Азбука модернізації» наголосив: «Ми в Україні не маємо ні сторіччя для поступового проростання, ні сильної держави, якій довіряють. Що ж у нас в активі? Тільки громадянське суспільство, яке стало рушійною силою змін і створює нові прецеденти і практики. Країна, яка може бути країною «а Do-It-Yourself country», і це абсолютно нова модель. Справа тут не в традиційному пошуку «третього шляху», а в українській «модернізації із запізненням» [6]. Однак, зараз ми маємо гарний шанс, оскільки усі «потоки» модернізації залучені однаково: і соціальна справедливість, і економічна свобода, і національна незалежність. Потрібно лише здійснити вибір компетентних і відповідальних представників правлячої еліти і побудувати сучасні адміністрації, які відповідатимуть запитам суспільства і бізнесу, а не збагачуватимуть себе і членів «сімей». Успіх теперішньої української модернізації залежить від швидкості її впровадження в усіх сферах. Економічна модернізація передбачає досягнення максимального рівня економічної свободи, що призведе до появи середнього класу, який є носієм модерну та лідером змін, – це прискорить технологічну та інформаційну модернізації. Інтелектуальна модернізація пов'язана з підвищенням статусу науки, вільним доступом до міжнародних навчальних та інформаційних баз, появою сучасних незалежних освітніх сервісів. Культурна модернізація передбачає збереження аутентичних і поширення нових цінностей, розвиток національної свідомості і патріотизму, естетичного виховання і креативних ідей. І політична модернізація передбачає досягнення єдності суспільства навколо спільного проекту оновлення, процвітання і реалізації можливостей України з подальшим активним позиціонуванням її у світі.

Список використаних джерел

1. Штомпка П. Социология социальных изменений. – М., 1996. – С. 296.
2. Михальченко М. І., Горелов М. Є., Дергачов О. П. Політичні зміни в Україні в контексті трансформаційної і модернізаційної парадигм: порівняльний аналіз // Сучасна українська політика: Аналітичні доповіді Ін-ту політ. і етнонац. дослід. ім. І. Ф. Кураса НАН України. – К., 2008. – С. 7-88.
3. Федотова В.Г. Типология модернизаций и способов их изучения // Вопросы философии. – 2000. – № 4. – С 10

4. Головка В. «Модернізація» як метанарратив української історії // Проблеми Історії України: факти, судження, пошуки. – 2003. – № 9. – С. 410-427.

5. Зайцева О.І. Трансформація концепції модернізації: український вибір // Вісник Хмельницького національного університету. – Серія «Економічні науки». – 2016, № 3, Том 2. – С. 203-208.

6. Пекар В. Азбука модернізації. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/society/azbuka-modernizatsii.html>

**Ігнатович О.А. – магістрант, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – к.е.н., доцент Аверчева Н.О.**

РОЗВИТОК РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

Зернова галузь є основною складовою системи АПК України, від ефективного функціонування якої залежить реалізація потенціалу багатьох інших галузей, зокрема тваринництва, борошномельної, хлібопекарської, комбікормової, харчової, спиртової промисловості. Зерновиробництво є лідером аграрного сектору економіки за обсягами реалізації продукції та надходженням фінансово-грошових ресурсів. Тому проблеми сучасного розвитку ринку зерна потребують детальних досліджень і постійно знаходяться в полі зору економічної науки.

Незважаючи на значний науковий доробок у вивченні цієї проблеми, сучасний стан товаровиробників зерна та продукції його переробки на внутрішньому і зовнішньому ринку зумовлює необхідність розробки механізмів ефективного розвитку і функціонування ринкових відносин у зернопродуктовому підкомплексі та постійного формування конкурентних переваг країни на світовому ринку.

Мета дослідження полягає у визначенні загальних тенденцій розвитку ринку зерна в Україні та обґрунтуванні основних напрямів підвищення ефективності зернової галузі в цілому.

Реалізація ресурсного потенціалу зернопродуктового підкомплексу має важливе значення для економіки країни і забезпечення її продовольчої безпеки. В Україні формуються організаційно-економічні умови для збалансованого розвитку всіх груп зернових культур. Крім того, країна має вагомий потенційні можливості щодо організації ефективного виробництва, переробки, зберігання і експорту зерна.

Після тривалого періоду спаду виробництва, галузь швидко вийшла із кризи і після 2010 р. перевищила не тільки рівень 1990 р., а й рубіж 60 млн т. Як повідомляв УНІАН, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, у 2016 р. в Україні було зібрано 65,95 млн тонн зернових і зернобобових, що на 9,7% більше, ніж у 2015 р., і є рекордом для

країни за роки незалежності. Зокрема, у 2016 р. аграрії зібрали 26 млн тонн пшениці, близько 28 млн тонн кукурудзи на зерно, 9,4 млн тонн ячменю, 391,5 тис. тонн жита, 499 тис. тонн вівса, 176,4 тис. тонн гречки, 745,6 тис. тонн гороху і 64,8 тис. тонн рису. Згідно з інформацією українського аграрного відомства, за підсумками 2016-2017 маркетингового року (МР, липень 2016 р.– червень 2017 р.) аграрії планують встановити новий рекорд із експорту зернових, поставивши на зовнішні ринки 41,6 млн тонн цих культур. Попередній рекорд було зафіксовано в 2015-2016 МР на рівні 39,4 млн тонн.

За роки реформ, під впливом зовнішнього ринку та внутрішніх потреб країни, відбулися значні структурні зрушення у галузі. Зокрема, якщо раніше перевагу мали зернові колосові (пшениця, ячмінь), на сьогодні першість тримає кукурудза як основна фуражна культура у виробництві комбікормів (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяги виробництва основних видів зерна в Україні

Показники	Роки							2016 р. у % до 1990 р.
	1990	2000	2010	2013	2014	2015	2016	
Зернові і зернобобові - всього	51009,0	24459,0	39270,9	62285,3	63859,3	60125,8	66088,0	129,6
з них пшениця	30373,7	10197,0	16851,3	22279,3	24114,0	26532,1	26043,4	85,7
ячмінь	9168,9	6871,9	8484,9	7561,6	9046,1	8288,4	9435,7	102,7
кукурудза	4736,8	3848,1	11953,0	30949,6	28496,8	23327,6	28074,6	592,7

Із загального обсягу виробництва 2016 р. 66088 тис. т зернових і зернобобових культур вироблено 28074,6 тис. т кукурудзи або 42,5 %, що майже у шість разів більше 1990 р. Прорив у виробництві кукурудзи відбувся у 2010-2013 рр., коли виробництво зростає за три роки втричі від 11953 до 30949,6 тис. т.

Міністерство сільського господарства США (USDA) у своєму травневому звіті оприлюднило прогноз виробництва зернових в Україні в 2017-2018 маркетинговому році (МР, липень 2017 – червень 2018) на рівні 61,79 млн тонн. Згідно з документом, опублікованим на офіційному сайті відомства, експорт зерна з України в 2017-2018 МР може становити 38,31 млн тонн. Зокрема, прогноз урожаю пшениці становить 25 млн тонн. За оцінками американського відомства, наступного маркетингового року вітчизняні сільгоспвиробники поставлять за кордон 14,5 млн тонн цієї культури.

Згідно з повідомленням, урожай фуражного зерна в Україні може становити 39,26 млн тонн. Зокрема, українські аграрії вироблять 28 млн тонн кукурудзи, а її експорт становитиме 20 млн тонн, а також 7,4 млн тонн ячменю

(експорт – 3,6 млн тонн). Загалом, за прогнозами Мінсільгоспу США, експорт фуражного зерна з України в 2017-2018 МР може становити 23,81 млн тонн [1].

Дослідження балансу зернових і зернобобових культур за 2000-2016 рр., показують, що серед всіх напрямів використання найбільшу питому вагу має експорт – у 2016 р. із виробленого 66088 тис. т зерна 41451 тис. т або 62,7 % було експортовано.

Якщо у 2000 р. Україна експортувала 1330 тис. т, то у 2016 р. 41451 тис. т - обсяги експорту зерна за 2000-2016 рр. зросли у 31,2 рази (рис. 1).

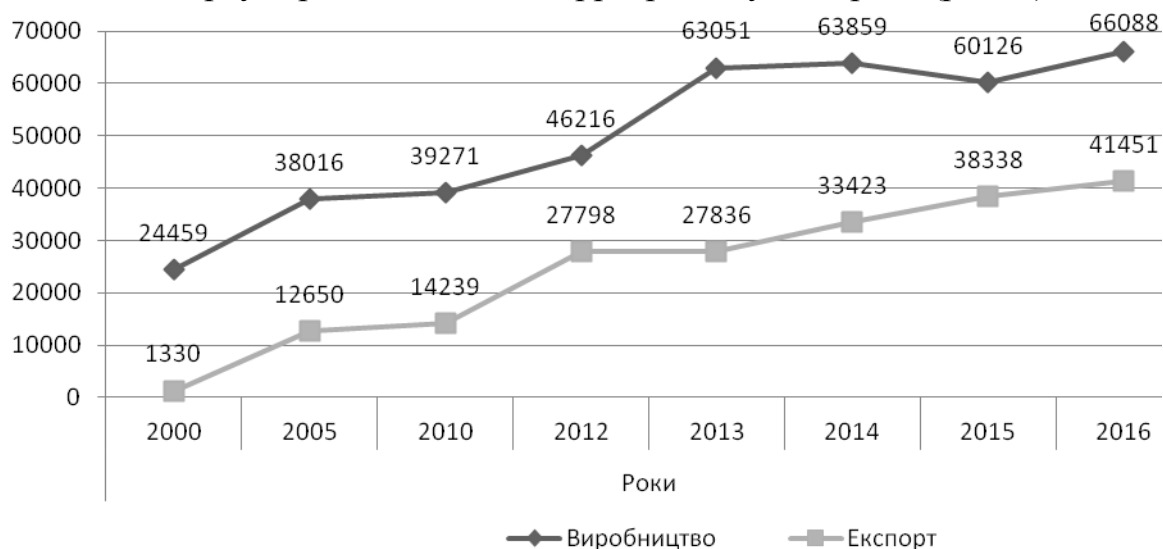

Рис. 1 - Виробництво і експорт зернових і зернобобових культур, включаючи продукти переробки зерна в перерахунку на зерно, (за календарний рік; тисяч тонн).

При цьому обсяги використання зернових на кормові цілі всередині країни за досліджуваний період не зазнали значних приростів – у 2016 р. використано у кормовиробництві 12278 тис. т, що більше показника 2000 р. лише на 11,1 %.

Обсяги використання зерна на харчові цілі зменшуються – від 7748 тис. т у 2000 р. до 5745 тис. т у 2016 р. (на 25,9 %) і у розрахунку на одну особу - на 19,1 %, що свідчить про підвищення рівня життя і удосконалення структури споживання населення.

На нашу думку, така структура використання зернових ресурсів країни не є раціональною, оскільки екпортується в основному зерно фуражної групи як сировина для виробництва комбікормів і продукції тваринництва в інших країнах. При цьому Україна, екпортуючи зернову сировину, втрачає додану вартість, яка може бути створена при налагодженій системі переробки зерна всередині країни та нарощуванні обсягів виробництва у тваринництві, харчовій, борошномельній промисловості. Переорієнтація експорту на внутрішню переробку тривалий, але необхідний процес, який вимагає не тільки створення виробничих потужностей для зберігання, транспортування, переробки, фасування готової продукції, а й налагодження стабільних каналів збуту продуктів переробки зерна, створення логістичних систем, пошук нових ринків

і зв'язків із споживачами. Розширення переробки зерна всередині країни не тільки сприятиме стабілізації розвитку тваринництва, а й створенню додаткових робочих місць, збільшенню надходжень до місцевих і республіканських бюджетів.

Для формування конкурентоспроможності зернової галузі та підвищення ефективності її функціонування необхідно провести оцінку інтеграційних та глобалізаційних процесів, моніторинг зернового ринку та обґрунтувати стратегію розвитку галузі на рівні країни і кожного регіону. мають винятково важливе значення

Список використаних джерел.

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.unian.ua/agro/1917868-minsilgosp-ssha-dav-prognozi-schodovrojaju-zerna-v-ukrajini-ta-yogo-eksportu.html>.
2. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України. Статистичний збірник // відп. за вип. О. М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2017. – 50 с.
3. Рослинництво України. Статистичний збірник // відп. за вип. О. М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2017. – 166 с.

Іддуба Л.Х. – магістрант, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – д.е.н., доцент Руснак А.В.,

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РОСЛИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Упродовж останніх років з'явилися нові системи управління конкурентоспроможністю на підприємствах, які спеціалізуються на виробництві продукції рослинництва. Внаслідок зміни підходів до управління підприємствами, системи роботи зі споживачами і зміною умов роботи підприємств під впливом чинників зовнішнього середовища вироблені не тільки нові підходи до управління підприємствами, але і способи підвищення їх конкурентоспроможності у порівнянні з іншими підприємствами-конкурентами.

При розробці стратегії конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств рослинницького напрямку, на наш погляд, необхідно орієнтуватися на розвинення інтеграційних заходів горизонтального, та особливо, вертикального типу задля створення потужних кооперацій, як протидія на тиск з боку мегавласників, здійснюючих витіснення з ринку компаній зі слабкими конкурентними стратегіями; суб'єктів сфери обігу; відстоювання інтересів товаровиробників в процесі розподілу виготовленої продукції рослинництва [1].

В сучасних умовах вітчизняне аграрне підприємство здатне та повинне управляти обсягами виробництва та реалізації продукції, регулюючи пропорції залучення економічних ресурсів. При цьому кожен з визначених типів стратегії має обиратися з урахуванням виробничо-комерційних можливостей підприємства та конкретної ситуації на ринку, а дотримання принципу гнучкості має забезпечуватися адаптивністю системи збуту продукції.

Досягнення високого рівня конкурентоспроможності продукції в умовах ринкової економіки – є стратегічною метою діяльності підприємства, для якої відбувається консолідація всіх ланок та підрозділів організаційної структури управління.

Під управлінням конкурентоспроможності продукції слід розуміти виявлення, планування, формування та утримання конкурентних переваг продукції на кожному етапі створення доданої вартості з метою забезпечення високої конкурентоспроможності продукції або втримання її на запланованому рівні. Слід виділити основні заходи забезпечення високої конкурентоспроможності. По-перше, це заходи, спрямовані на підвищення технічного рівня і якості продукції:

- перебудову системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, підвищення культури виробництва, поліпшення умов праці;
- зміцнення бази та покращення організації науково-дослідницької та дослідно-конструкторської роботи;
- прискорену реалізацію структурних зрушень та інвестиційної політики відповідно до пріоритетів науково-технічного прогресу і соціального розвитку;
- підвищення на цій основі ефективності капіталовкладень;
- організацію ефективної діяльності груп якості та цільового навчання керівного і робочого персоналу, створення соціальних умов якості праці, перебудову завдань і функцій управління якістю продукції; - стандартизацію.

По-друге, це напрями, спрямовані на зниження ресурсоемності продукції, витрат виробництва. По-третє, до заходів забезпечення високої конкурентоспроможності відносяться напрями щодо вдосконалення реклами, вивчення ринку збуту [2]. Реалізація цих заходів вимагає залучення економічних та організаційних важелів управління. Таким чином, забезпечення конкурентоспроможності продукції передбачає створення цілісного механізму взаємозалежних елементів, спрямованих на здійснення процесів управління ним.

Сьогодні не виробнича, а, саме, збутова діяльність є показником фінансової результативності виробничо-комерційного процесу. Тому організація управління конкурентоспроможності продукції сільськогосподарських підприємств рослинницького напряму повинна знаходитися в площині інституційного забезпечення підвищення економічної ефективності виробничо-збутової діяльності.

Список використаних джерел

1. Богомолова К. С. Механізми формування конкурентних переваг та механізми управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств / К. С.

Богомолова // Інноваційна маркетингова діяльність в агропромисловому комплексі : монографія / За ред. Ю. І. Данько, В. М. Жмайлова. – Суми : СНАУ. – 2014. – С.161-175.

2. Савіцька С.І. Сучасний стан розвитку ринку ячменю / С.І. Савіцька // Збірник наукових праць ПДАТУ.–Кам'янець-Подільський, 2010. – Вип. 18. – С. 354–357.

3. Підвальна О.Г. Маркетингова стратегія субринків регіонального продовольчого комплексу / О.Г. Підвальна // Економіка АПК. – 2007. – № 1. – С. 116-122.

Карнаушенко А.С. – к.е.н., асистент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет»

Петренко В.С. – к.е.н., доцент, Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна

ВЕКТОРИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Стрімкий розвиток світової економіки вимагає від економічної системи України приймати активну участь у процесі міжнародної економічної інтеграції, метою якої є розширення існуючих ринкових відносин та зміна їх характеру. Україна є країною з відкритою ринковою економікою, що передбачає її активну зовнішньоекономічну політику. Оскільки однією із головних галузей національної економіки є сільське господарство, українським аграрним виробникам потрібно направити власні фінансові та виробничі можливості на конкурентоздатність власної продукції, а для цього потрібно провести модернізацію виробництва, розширити товарний асортимент та впровадити інноваційні проекти у власне виробництво. В свою чергу держава повинна стимулювати та допомагати пристосовуватися господарюючим суб'єктам до міжнародних умов, які передбачають зміну облікової та виробничої політики національного виробника.

В основу міжнародної інтеграції покладено об'єктивні потреби розвитку продуктивних сил сільськогосподарського виробництва. Причина міжнародної інтеграції визначається необхідністю подолання суперечності між реальними вигодами для підприємств агропромислового комплексу від участі у міжнародному поділі праці та її негативними чинниками, якими виступають територіальна віддаленість, менша мобільність чинників виробництва і ресурсів, митні та валютні обмеження тощо.

Міжнародна економічна інтеграція є процесом господарсько-політичного об'єднання країн, заснованим на глибоких стійких взаємозв'язках і поділом праці між національними господарствами різних країн, а також взаємодії їх відтворювальних структур на різних рівнях і в різних формах, тому вимагає узгодження національних політик та формування економічних об'єднань

держав. Саме ефективна національна інноваційна політика в сільському господарстві є ключовим фактором успішної міжнародної інтеграції, яка за умов розширення стандартів зовнішньоекономічної діяльності України забезпечує збереження національних інтересів, високий рівень добробуту громадян, а також сильну позицію держави на міжнародній арені.

Варто акцентувати увагу, що міжнародна інтеграція є процесом дуже жорстким і безкомпромісним, а тому вимагає від національного виробника зміцнення своїх стратегічних пріоритетів з метою свого позиціонування як рівноправного партнера на міжнародному ринку, оскільки у іншому випадку будуть розвиватися лише ті підприємства, котрі вирощують продукцію, але не ті, що займаються її переробкою. На сьогодні найбільш незахищеним і не підготовленим є саме вітчизняне сільське господарство, що пов'язано із низьким рівнем впровадження інноваційних ідей, відсутності ефективного механізму їх фінансування, невваженою державною політикою стосовно аграрного сектора, вагомою часткою господарств населення у структурі валового виробництва, яка у деяких секторах сягає 97% виробництва і заважає масштабній інноваційній реформації галузі.

Важливим завданням держави під час укладання будь-яких міжнародних інтеграційних домовленостей повинно бути перш за все протекціонізм розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробника. Нажаль, практика багатьох міждержавних переговорів засвідчує тенденцію здійснення тиску сильнішого партнера на слабшого, що найбільш яскраво відображає реальні умови ринкових відносин. Дане твердження є аксіомічним, оскільки будь який суб'єкт господарської діяльності (чи то країна, підприємство або фізична особа) перш за все турбується про власний достаток та захист власних інтересів. Наприклад, у сфері наукових досліджень іноземні контрагенти часто нав'язують несправедливі умови співпраці для українських науковців, які включають, за умов фінансування іноземними венчурними фондами, передачу їм прав власності на інтелектуальну власність не лише створену у процесі спільної діяльності, а на всі попередні розробки [3; 4].

В Україні склалися наступні умови реалізації товарів за кордон: аграрне підприємство заковує продукцію, яку здатне частково чи повністю виробляти самотужки. Українські підприємства переоснащуються імпортним устаткуванням, виробництво якого вже є або могло б бути налагоджено в Україні. Структура експорту головним чином зорієнтована на товари з низьким ступенем переробки, до яких у ЄС застосовують протекціоністські заходи, у країні продовжується випуск неконкурентоспроможної продукції [3, С. 102-103].

Політика Україна на сьогодні направлена на тісну співпрацю з Європейським союзом, але так склалося, що багато національних виробників мають тісні торгівельні зв'язки з країнами СНГ. Натомість угода про асоційоване членство України у ЄС є сучасним вектором розвитку економіки країни, направленим на модернізацію та перезавантаження всього виробництва країни. За умови дотримання договору для сільського господарства розширюються межі торгівельних відносин, які передбачають високі стандарти

виробництва, якості та сертифікації продукції, можливості й стимули для інноваційного розвитку. Але варто зазначити, що угода про асоціацію має переваги та загрози, на які варто орієнтуватися вітчизняним сільськогосподарським підприємствам галузі.

Не зважаючи на наявні загрози та переваги міжнародної інтеграції для вітчизняної економіки та розвитку сільськогосподарських підприємств, носієм яких є міжнародна співпраця, варто зауважити, що саме держава повинна визначати умови формування інноваційного вектора розвитку підприємств аграрного сектора економіки

Одним з найважливіших напрямів політики Європейського Союзу є Спільна аграрна політика (САП), що означає спільні дії країн-членів цього Союзу щодо забезпечення поставок сільськогосподарської продукції за стабільними цінами, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, підтримання відповідного життєвого рівня фермерів і забезпечення оптимальних цін для споживачів харчових продуктів. Аграрна політика гарантує виробникам сільськогосподарської продукції її реалізацію за заздалегідь встановленою ціною.

Зауважимо, що для розвитку сільськогосподарського виробництва в країні, процес міжнародних інтеграції повинен відбуватися із дотриманням ключових принципів, а саме законності, адаптивності, протекціонізму, забезпечення високого рівня конкурентоздатності, направлення на збільшення прибутковості операцій, а також які дозволяють реалізувати стратегічні можливості сільськогосподарських підприємств: вигідні природно-кліматичні умови, вигідне географічне розташування країни, високий науковий та виробничий потенціал.

Отже, у розвитку міжнародної економічної інтеграції з європейськими країнами Україна та українські агровиробники велику увагу повинні приділяти розбудові сільського господарства, роблячи акцент на розбудові спільної агропромислової політики країн – учасниць економічних угруповань. Реалізація спільних сільськогосподарських та агропромислових проектів сприяє інтеграції не тільки в агросфері, а й активізує процеси у багатьох паралельних їй секторах економіки.

Список використаних джерел

1. Єрмошенко М.М. Сучасні проблеми розвитку національної економіки і шляхи їх розв'язання: Колект. наук. моногр. // [за наук. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка]. - К.: Національна академія управління, 2008. – С. 102-108.

2. Мельник. Т. Проблемні питання розвитку зовнішньої торгівлі та економічного зростання в Україні / Т. Мельник // Економіст. –2007. –№ 4. –С. 46-49.

3. Удовик С. Нашу інноваційну політику краще назвати деноваційною // Дзеркало тижня. — 2002. — 12 жовт.

4. Механізм адаптації сільськогосподарських підприємств до умов глобалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://repo.sau.sumy.ua/bitstream>

5. Міжнародна агропромислова інтеграція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...

**Карташова О.Г. – к.е.н., Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м.Херсон, Україна**

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Сільські території відіграють значну роль при формуванні іміджу держави на світовій арені, так як, саме сільські території забезпечують продовольчу безпеку країни, яка є частиною національної безпеки.

Україна є, безумовно, країною володіє значними територіальними ресурсами, найбільшу частину яких, безсумнівно, можна віднести до сільським територіям. По-цьому аналіз зарубіжного досвіду розвитку сільської території дозволить модернізувати сільські території та дати їм новий поштовх у розвитку [1].

Існують дві концептуальні моделі державної підтримки розвитку локальних просторових систем сільського типу. У першій моделі умови і механізми державної підтримки закріплені в рамках єдиного законодавчого акту. Ця модель властива Європейського союзу, Канаді, Туреччині. У другій моделі існують різні програми, реалізація яких може відбуватися незалежно один від одного. Дана модель притаманна США, Мексиці, Новій Зеландії. Політика сільського розвитку ЄС і США має багато спільних цілей, проте механізми і пріоритетні напрямки реалізації, визначення ролі аграрного виробництва в розвитку локальних просторових систем сільського типу не однакові.

Як показало узагальнення літературних джерел, існують такі основні напрями державної підтримки сільських територій за кордоном:

- створення оптимальних умов для забезпечення конкурентоспроможності продукції сільського господарства і підтримки доходів виробників (субсидії, дотації, пряме регулювання цін на основі цінової політики, заставні операції);
- пом'якшення системи ризиків, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції за допомогою страхування, кредитів і податків;
- спеціальні заходи по збільшенню попиту на продукцію сільського господарства (продовольча допомога нужденним групам населення, реклама правильного харчування і здорового способу життя та ін.);
- програми сприяння просуванню сільськогосподарських товарів на зовнішні ринки;
- механізми, що дозволяють уряду проводити скупку і перерозподіл значних обсягів продукції з метою регулювання цін на продовольчому ринку;
- заходи щодо стимулювання різноманіття видів економічної діяльності в сільській місцевості; заходи з охорони ґрунтів та збереження навколишнього середовища.

Це сприяє ефективному використанню ресурсів сільського господарства, модернізації виробництва та освоєння інновацій. Крім вищевказаних напрямків є й інші, які безпосередньо стосуються розвитку сільської місцевості, але реалізуються іншими органами влади і не іменуються програмами сільського розвитку.

Сільські території - це джерело культури кожної країни, тому на сучасному їх етапі розвитку приділяється велика увага розвитку агротуризму за рахунок підвищення привабливості сільських територій через збереження і розвиток традицій [1].

Агротуризм на початку ХХІ ст. став одним з провідних напрямків соціально-економічного та культурного життя багатьох держав і регіонів світу, займаючи, за оцінками фахівців, третє місце після торгівлі нафтою і зброєю в розвинених країнах. Середні темпи зростання його обсягів становлять 7% в рік, що набагато вище аналогічних показників світової економіки. На сферу туризму припадає близько 10% світових інвестицій, кожне 11-е робоче місце в загальній світовій зайнятості, 3,8% світового валового внутрішнього продукту (ВВП), а з урахуванням впливу туризму на суміжні з ним галузі національної економіки - 10,6% [1].

Сьогодні в багатьох країнах світу індустрія туризму віднесена до розряду державних пріоритетів, на що націлені великі національні і інтернаціональні проекти і програми, що передбачають стимули для розвитку галузі: пільги з оподаткування, спрощення візових формальностей та прикордонно-митного режиму, створення сприятливих умов для інвестицій і особливих економічних зон.

В сучасних умовах потенціал туристично-рекреаційних ресурсів видається не менш важливим, ніж потенціал сировинних, так як спеціалізація на виробництві послуг туризму забезпечує приплив грошових коштів, розширює сферу прикладання праці, стимулює розвиток багатьох ключових галузей народного господарства: будівництва, торгівлі, громадського харчування, транспорту, зв'язку, сільського господарства та ін. За підрахунками фахівців, сукупна вартість продуктів і послуг, створена в структурі, пов'язаній з туристичним обслуговуванням, майже в 2,5 рази перевищує вартість самих послуг туризму. Розвиток туризму веде до поліпшення інфраструктури, відновлення пам'яток історії та архітектури, сприяє охороні навколишнього середовища. Тому сферу туризму необхідно розглядати як важливий фактор соціально-економічного розвитку країн, регіонів і окремих, перш за все сільських, територій. Одним з динамічно розвиваються напрямків сучасного туризму є аграрний (або сільський) туризм. В даний час він успішно розвивається в ряді європейських країн: Італії, Німеччини, Австрії, Швейцарії, Франції, Іспанії. У світовій практиці під агротуризмом розуміється діяльність з організації відпочинку та дозвілля туристів в сільській місцевості або в малих містах з наданням послуг гостинності в приватному секторі з можливістю трудової участі, орієнтована на використання природно-рекреаційних, культурно-історичних, соціально-етнографічних та інших ресурсів, традиційних для даної місцевості.

Сільський туризм отримав визнання громадськості в другій половині минулого століття в зв'язку зі зниженням кількості зайнятих в аграрному секторі і необхідністю формування альтернативних видів трудової зайнятості та підприємництва в сільській місцевості - він повинен був зупинити міграцію населення в міста, стати сферою докладання праці та джерелом заробітку сільських сімей.

Спочатку передбачалося, що розміщення туристів буде непрофільною діяльністю фермерів, що дозволяє зміцнити їх фінансово-економічне становище і не вимагає великих інвестицій. Однак агротуризм швидко перетворився на самодостатній бізнес - незначними витратами і конкурентоспроможний. Сьогодні попит на туристичні послуги змінив саму концепцію сільського туризму в Європі, який перестає бути для багатьох сімей побічним видом діяльності і стає основним. Всесвітня туристична організація визначила агротуризм як одну з перспективних галузей індустрії відпочинку, яка не тільки дозволяє відпочиваючим провести час у мальовничих і екологічно чистих куточках сільської місцевості, а й пропонує агроформуванням і сільським жителям реальну альтернативу розвитку.

Таким чином, визначення сільського туризму набуває свої ідентифікаційні риси - соціальну і культурну. Спілкування з жителями, з місцевою історією і з природою є основним стимулом відпочинку в сільській місцевості. Обов'язковою умовою є те, щоб кошти розміщення туристів перебували в сільській місцевості або малих містах без промислової і багатоповерхової забудови [2]. У світовій практиці помітний проривний характер розширення ринку сільського туризму в Польщі, яка навіть перевершує по ряду показників родоначальницю системи прийому.

Це пов'язано з тим, що керівництво країни вважає пріоритетним напрямком сільської економіки туризм, який приносить самі з усіх видів непрофільної діяльності на селі найбільший дохід. Сфера діяльності «туризм в сільській місцевості» дає близько 4% загального валового продукту, тому держава вважає за необхідне виділяти на її розвиток до 40% всіх субсидій.

Важливими умовами формування ефективно і стійко розвиваючого сільського туризму є стратегічне планування і прогнозування комплексного розвитку територій [3], маркетинг, використання зарубіжного досвіду і головне - участь місцевого населення і місцевої влади в розвитку агротуризму в регіоні, їх спільна узгоджена діяльність.

Список використаних джерел

1. Зайцева В. М. Мировые тенденции развития сельского и агротуризма //Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – №. 2. – С. 258-268.
2. Герасимчук Н. А. Перспективы выхода из кризиса сельского хозяйства и сельских территорий с помощью агротуристических предприятий //Економіка. Управління. Інновації. – 2010. – №. 1. – С. 11-16.
3. Молнар О. С., Важинський Ф. А., Романович І. С. Роль та місце туризму в забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону //Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2014. – №. 1. – С. 252-256.

**Касьяненко Т. А. - магістрант, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник - к.с.-г.н., доцент Бойко Л.О.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІДРОДЖЕННЯ ГАЛУЗІ ВІВЧАРСТВА В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Вівчарство завжди було традиційною для України галуззю. Проте протягом 2000 – 2016 рр. ситуація докорінно змінилась, що обумовлено значною мірою недооцінкою фізичних, лікувальних, екологічних властивостей цієї галузі.

В процесі реформування аграрною сектора економіки дана галузь виявилася найменш захищеною. Вівчарство зазнало найбільшого занепаду внаслідок впливу таких факторів, як відсутність ринку збуту вовни, незацікавленість господарств у виробництві вовни, через низькі закупівельні ціни на цю сировину, неспроможність швидкого переходу галузі на виробництво баранини, низькі показники відтворення та збереження поголів'я овець.

Занепад вівчарства в Україні протягом трансформаційного періоду в першу чергу позначився на скороченні поголів'я, у 2016 р. чисельність овець в Херсонській області порівняно з 1990 р. зменшилася у 18 раз, виробництво вовни - майже в 25 раз, а м'яса баранини - у 29 раз. Баранина в м'ясному балансі області складає лише 1,7%.

На теперішній час вівчарство є одною з найбільш екстенсивних галузей тваринництва, що зумовило низьку його продуктивність і прибутковість. Світова практика господарювання не знає таких прикладів скорочення поголів'я й виробництва продукції в жодній галузі тваринництва, навіть у найважчих кризових ситуаціях, як це сталося в українському вівчарстві.

Аналіз економічно - фінансової діяльності вівчарства свідчить про те, що галузь в цілому залишається збитковою. За 2015 р. від реалізації баранини одержано збитки в цілому по області в обсязі 2,9 млн. грн, від реалізації вовни - 2,6 млн. грн.

Згідно з даними Держстату, рентабельність виробництва тваринницької продукції в 2016 р. в Україні скоротилася до 7,7% з 22,1% в 2015 р. Збитковість вирощування овець і кіз збільшилася, склавши 35,3% (29,6%). По виробництву вовни збитковість дещо зменшилась - з 61,9% до 31,8%. Рентабельність виробництва 2016 р. склалася під впливом суттєвого зростання собівартості більшості видів продукції (на 11–38%) на фоні значно повільнішого зростання цін реалізації сільськогосподарської продукції, який у 2016 р. склав 109%, а по продукції тваринництва - лише 101,7%. Собівартість зменшилася лише по виробництву вовни (на 10,3%) [1].

Збитковість від реалізації баранини в Херсонській області в 2016 р. становить – 37,7%, від реалізації вовни – 41,9% (табл. 1).

Рівень рентабельності виробництва вовни та баранини, %

Роки	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Вовна								
Україна	-75,8	-82,2	-70,6	-61,0	-72,7	-75,1	-61,9	-31,8
Херсонська область	-82,2	-85,8	-75,3	-57,4	-68,8	-84,1	-68,6	-41,9
Баранина								
Україна	-46,4	-29,3	-39,2	-39,7	-42,8	-52,1	-29,6	-35,3
Херсонська область	-55,2	-37,8	-53,0	-66,3	-55,9	-58,0	-44,9	-37,7

Незважаючи на це, в області є можливості для подальшого розвитку галузі. Збережено генетичний потенціал овець, здатних до використання малопродуктивних пасовищ, особливо на півдні області, де збільшилася площа земель, виведених з обробітку та зрошення, що дає можливість займатися вівчарством.

За словами фахівців, однією із складових покращення стану розвитку вівчарства є збереження і підвищення генетичного потенціалу овець. Основними завданнями, спрямованими на відновлення галузі вівчарства, є збільшення поголів'я овець, змінення стратегій ведення вівчарства, розвиток м'ясо-вовняного напрямку, надання особливого значення збереженню наявних порід овець, здатних одночасно продукувати високоякісну вовну та м'ясо. Виконання цих завдань дозволить забезпечити збільшення обсягів виробництва продукції вівчарства на території регіону.

Херсонська область знаходиться на півдні України і має відмінні природні ресурси. Сухе степове повітря змішуючись з вологим морським створює тут прекрасні умови для відпочинку і оздоровлення. На сьогодні значна кількість господарів в селі утримують овець, але за безцінь продають сировину переробній промисловості. Виходом з такого становища є допомога у створенні інтегрованих структур, які поєднують виробництво, промислову переробку продукції вівчарства та реалізацію готових виробів. Наприклад, ресторан домашньої кухні, магазин хутряних виробів, виробляти цінні овечі сири, та практикувати зелений туризм.

Враховуючи, що Херсонська область була колискою вітчизняного вівчарства і займала провідне місце в Україні, планується при створенні відповідних умов у найближчі роки чисельність поголів'я овець довести до 84 тис. голів, виробництво вовни - до 400 тонн, як це передбачено програмою розвитку галузі вівчарства України на 2012 - 2020 рр.

Список використаних джерел

1. Рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва [електронний ресурс]/ державна служба статистики України. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Ковальов Д.В. – к.с.-г.н. , доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський аграрний державний університет», м. Херсон, Україна

ВДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИЧИХ ВІДНОСИН ПІДПРИЄМСТВ

Стратегічний курс аграрного сектора передбачає перехід до вищого рівня організації та ефективності виробництва. Реалізація зазначеного курсу значною мірою залежить від розвитку сільськогосподарських підприємств, де створюється продукція, застосовуються новітні досягнення НТП, відтворюється робоча сила.

Створені форми господарювання як на індивідуальній, так і колективній основі поки що не задовольняють в повній мірі вимоги ефективного виробництва. У зв'язку з цим успішність функціонування сільськогосподарських підприємств вимагає такої системи механізмів, яка би була здатною вплинути на стабілізацію і піднесення аграрного сектора.

Механізм внутрішньогосподарських відносин, побудований на принципах власності, може бути реально сформований лише на основі комерційного розрахунку, оскільки він забезпечить інтереси власника – товаровиробника. Тому з урахуванням особливостей підприємств форми внутрішньогосподарських відносин можуть бути різними, але при всіх підходах підрозділи повинні нести відповідальність за кінцеві результати виробництва, взаємодіяти на основі розрахунків за продукцію, послуги, матеріальні ресурси. Водночас такі колективи не потребують регламентації діяльності, тут немає необхідності доводити ліміти на ресурсне та фінансове забезпечення, організувати стимулювання і контроль за їх використанням.

Посилення ролі внутрігосподарських підрозділів сільськогосподарських підприємств вимагає закріплення за ними центрів відповідальності. Виокремлення центрів відповідальності, перш за все, обґрунтовано в межах великих та середніх підприємств. Децентралізація малого підприємства в основному є недоцільною чи навіть неможливою, адже керувати малим підприємством може навіть одна особа.

Зарубіжний досвід та практика господарювання передбачає виділення чотирьох типів центрів фінансової відповідальності:

- центри витрат – відповідають за забезпечення ресурсами, обсяги виробництва продукції, витрати, собівартість її одиниці, вироблену продукцію передають адміністрації або за її вказівкою іншим підрозділам;

- центри доходу – відповідають за повноту реалізації продукції, реалізаційні ціни та суму грошових надходжень;

- центри прибутку – відповідають за обсяги виробництва, збуту, витрати і собівартість, реалізаційні ціни та суму прибутку;

- центри управління – відповідають за досконалість маркетингової політики, ресурсне забезпечення, рентабельність і платоспроможність підприємства.

Найбільше обов'язків і повноважень мають центри прибутку, а найменше – центри витрат. Таким чином спочатку всі підрозділи підприємства можуть одержати статус центрів витрат і лише з набуттям досвіду і навичок економічної роботи в цих первинних ланках можуть створюватися центри доходу і центри прибутку. Дослідивши систему центрів відповідальності, узагальнили її основні переваги та недоліки в табл. 1.

Однією з основних переваг системи центрів відповідальності є підвищення рівня ефективності управління підприємством і, як наслідок, зростання фінансово-економічних показників діяльності. Це обґрунтовується інтегральною відповідальністю, що покладається на кожного керівника центру відповідальності. В децентралізованій системі важливо диференціювати оцінку роботи працівників, що дозволить стимулювати підприємницькі прагнення кожного з них. Однак такі умови створюють загрози розладів у команді аж до розпаду підприємства на окремі господарські одиниці. Таким чином, запровадження центрів відповідальності на рівні окремих підрозділів може мати, крім позитивних і негативні наслідки.

Як свідчить проведений аналіз, переваги застосування центрів відповідальності є досить вагомими і переважають недоліки від їх запровадження.

Таблиця 1

**Переваги та недоліки системи центрів відповідальності
сільськогосподарських підприємств**

№ п/п	Переваги	Недоліки
1.	Зростають можливості налагодити взаємозв'язок між структурними підрозділами, організувати ефективну багатоступеневу систему	Неоднаковий обсяг робіт у різних підрозділах
2.	Посилюється контрольна функція за діяльністю окремих підрозділів підприємства	Збільшення необхідності координувати і контролювати роботу підрозділів
3.	Можливість виявляти відхилення основних показників діяльності від запланованих безпосередньо на місцях	Можливе зниження ефективності деяких видів діяльності через неефективний менеджмент на місцях
4.	Зростає ступінь зацікавленості кожного окремого працівника центру у результатах діяльності підрозділу	Можливі втрати ефекту масштабу у взаємозв'язках між підрозділами
5.	Покращується інформаційна забезпеченість підприємства	Небезпека розпаду підприємства на окремі суб'єкти господарювання
6.	Спрощується управління підприємством та організація процесу виробництва і реалізації	Небезпека домінування короткострокових цілей підрозділів над довгостроковими
7.	Зростає орієнтованість на споживача	–
8.	Зростає гнучкість підприємства при дії зовнішніх факторів	–

Організація центрів відповідальності на підприємстві посилює організаційну і контрольну функцію та забезпечує досягнення чітко визначених цілей. Отже, запровадження комерційного розрахунку на рівні внутрігосподарських виробничих підрозділів з одночасним закріплення за ними центрів відповідальності є дієвим механізмом досягнення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств.

Ковтун В.А. – к.с-г.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ПРИЧИНИ НИЗЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПОЛІПШЕННЯ

Приріст економіки у 2016 році не перевищив 1,5%. У доларовому еквіваленті, за два роки рівень ВВП знизився з 183 до 91 млрд дол. або вдвічі. Можливості для нарощування внутрішнього інвестування обмежені, зовнішні інвестори остерігаються інвестувати в Україну через високий рівень корупції, нестабільне правове поле і відсутність гарантій захисту інвестицій з боку держави.. Обсяг інвестування в реальну економіку в 2016 році не перевищив 1 млрд дол. Тільки в аграрному секторі потреба в інвестиціях становила 5 млрд дол., по всій економіці – 15 млрд дол [1].

Причин для зростання іноземних інвестицій на даний момент немає. Інвестиції приходять у ті країни, де низький рівень ризиків і висока норма прибутку на вкладений капітал. Мінімальний поріг прибутковості привабливий для інвесторів більше 5%. В Україні ситуація рівно протилежна: високі ризики інвестування і невизначена ситуація з можливістю отримувати стабільні доходи. Аграрний сектор України не приваблює іноземних інвесторів так як поріг рентабельності не перевищує 3%.

Міжнародні рейтинги України перебувають на низькому рівні. Одна з головних причин, чому іноземні компанії відмовляються інвестувати в нашу країну – низький рівень економічної привабливості. У світовому рейтингу інвестиційної привабливості International Business Compass Україна посідає 89 місце, в рейтингу Світового банку за легкістю ведення бізнесу – 83 місце, згідно з рейтингом глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму Global Competitiveness Report наша країна знаходиться на 79 місці. У світовому рейтингу сприйняття корупції СРІ Україна на 130 місці з 168 країн. Інвестиції в країну з низькими рейтингами ділового клімату вважаються дуже ризикованими, тому інвестори вважають за краще обходити такі країни стороною.

Для досягнення середньоєвропейського економічного рівня Україні необхідно забезпечити зростання економіки на рівні 6-7% і вище. Для цього, в свою чергу, необхідно підвищити інвестиційну привабливість України,

створити умови для відкриття високотехнологічних виробництв і залучення іноземних інвестицій в реальний сектор економіки [2]

Фахівці Міжнародного фонду Блейзера (О.Устенко), Transparency International Ukraine (Я.Юрчешин) та Українського центру європейської політики (Л.Акуленко) стверджують, що Україна замикала список Transparency International з точки зору корупції, а списку Doing Business завжди знаходилася нижче середнього рівня. Дослідження Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСД) завжди показували високий рівень тіньової економіки в Україні взагалі з моменту отримання нею незалежності. Є дві причини побоювання іноземних інвесторів. Перша – корумпована судова система, коли іноземці бояться, що у них можуть забрати бізнес. Друга – занадто багато регуляторних і дозвільних актів, що стримують заснування і розвиток компаній. Експерти нарахували близько 60% непотрібного регулювання для бізнесу.

Інвестиційні компанії Dragon Capital (С.Фурца) та Concorde Capital (С.Чуйкін) вважають, що на сьогодні ситуація поліпшилася, проте залишається поганою, через невиконання законів і абсолютно не захищені права приватної власності, отже бізнес немає довіри до країни. Інвестори будуть приходити в Україну, тому що тут дешева сировина та робоча сила. Проте потрібно, щоб приходили шведські, британські, американські інвестори, які можуть запровадити кращі технології та практики. Багато інвесторів чекає політичної стабільності, вирішення питання конфлікту на Сході, прогресу в реформах і лібералізації.

У США з'явилося агентство, яке надає страховку від політичних ризиків. Якщо громадянин США або американська компанія прийме рішення інвестувати кошти в Україну, його застрахують та покрийють збитки в разі форс-мажорних обставин. Але всупереч наявності навіть таких інструментів захисту, американські інвестори не приходять в Україну. Ризики, як і раніше дуже високі [2].

Інвестиції в українську економіку зростають, але це далеко не межа. Згідно з даними Державної служби статистики України, за дев'ять місяців 2016 року в економіку України надійшло \$3,8 млрд нових інвестицій, при цьому відтік за період склав \$459,3 млн. Ситуація була б кращою, якби уряд серйозно взявся б за поліпшення інвестиційного клімату. Гроші надходили з більш ніж сотні країн, але головними інвесторами (83,1% загального обсягу) залишалися Кіпр, Нідерланди, Німеччина, Росія, Австрія, Великобританія, Британські Віргінські Острови, Франція, Швейцарія та Італія [3]

Сільське господарство, попри свій імідж досить консервативної галузі, сьогодні є одним із найбільш наукомістких та інноваційних секторів економіки України. Останніми роками, завдяки значній внутрішній конкуренції та амбіціям вийти на зовнішні ринки, виробничники сфокусувалися на ефективності вирощування та виробництва продукції, на ефективних моделях управління бізнесом. Учасники Київського економічного міжнародного форуму зазначили, що на шляху до впровадження інноваційних підходів та новітніх технологій необхідні іноземні інвестиції. Директор AgriLab визначив велике

значення якісному аналізу ґрунту та потенціалу поля. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність використання вхідних ресурсів до 30%. Підготовка техніки до реалізації точного землеробства, контроль насіння, добрив, їх змінні норми внесення залежно від потенціалу поля - додатково дає економію від 10 до 40% і більше.

Засновник та президент компанії «Чумак» та «Віндкрафт Україна» підкреслив значення крапельного зрошування полів. Інвестиції в нові технології скуповуються тільки в довгостроковій перспективі. Це пов'язано з тим, що для досягнення високих технологій слід інвестувати не тільки гроші, а і сучасну техніку, а це можливо тільки при роботі з великими площами. Міжнародна фінансова корпорація (IFC) в Україні співпрацює з компаніями, які є на перетині аграрного сектору та ІТ. Подібні технології дозволяють компаніям економити мільйонні ресурси за рахунок правильної техніки, GPS Запущений механізм векселів для закупівлі засобів захисту рослин, і завдячуючи цьому вексель став сьогодні платіжним засобом, ним користується 15% покупців цих засобів.

Український уряд планує найближчим часом створити агентство зі сприяння інвестиціям. Установа «Успішні інвестиції – mission possible» повинна працювати дуже конструктивно, швидко, має визначити, який інвестор потрібен, показати йому українські переваги. Агентство має створити такі умови, щоб інвестори не хвилювались про дозволи, реєстрації землі і все інше, що сьогодні створює перешкоди для приходу бізнесу в Україні (зарегульованість, корупція, відсутність справедливого судочинства). Україна готова денационалізувати деякі підприємства, і це буде позитивним кроком для залучення інвесторів.

Інвестиційна компанія Horizon Capital пропонує повернутися до нульового оподаткування інвестицій, спрямованих у закупівлю основних фондів. Це зменшить вартість проектів на 30%, покращить їх інвестиційну привабливість. Завод Novacore - це результат міжнародного проекту, реалізованого в Україні з метою забезпечення високоякісними преміксами як виробників білково-мінерально-вітамінних добавок, так і вітчизняних комбікормових заводів, що входять до вертикально інтегрованих тваринницьких та птахівницьких агрохолдингів, що дозволяє останнім випускати високоякісну продукцію. Сьогодні в Україні ЄБРР надає найдовші кредитні кошти на розвиток компаній «Біофарма», «Біла лінія», «Інтерзапоріжжя», «Керамія». Керівники українських компаній часто не готові до приходу інвестора. Тільки 10 % бізнес-керівництва розуміють, що повинні бути прозорі для іноземного інвестора, пропонувати представникам інвестора місця в раді директорів і повністю бути прозорими у використанні інвестицій і відповідальними за це. Треба, щоб власники і топ-менеджмент реально були готові змінювати підхід до управління, до прозорості прийняття рішень [4]

Список використаних джерел

1. Рік економічного ривка, що не відбувся: з якими цифрами закінчили 2016 рік / news. finance. ua / ua/ news / 390938

2. Експерт назвав найбільш інвестиційно-привабливі галузі економіки України /www.unn.com.ua / uk/ news / 567748
3. Підняти планку: як Україні підвищити інвестиційну привабливість? biz.nv.ua / ukr /publications
4. Інвестиції в агробізнес: як збільшити прибуток за допомогою інновацій? / forumkyiv. org /Report KIEF, 2017 pdf

**Комар Ю.В. – магістр, державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник - к.е.н., доцент Шепель Т.В.**

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Ресторанне господарство являє собою галузь народного господарства, основу якої складають підприємства, що характеризуються єдністю форм, організації виробництва й обслуговування споживачів, які розрізняються за типами, спеціалізацією. [1] Роль ресторанного господарства на сучасному етапі визначається характером і масштабами потреб людей у послугах з організації споживання матеріальних і духовних благ за неформальних обставин.

Сьогодні ресторанний бізнес активно розвивається в Україні. Вітчизняні ресторани торгують не лише їжею, а й послугами, зручностями, доброзичливою атмосферою, відпочинком, обстановкою, романтикою, мріями тощо. Але й досі явно відчувається брак кадрів, причому саме менеджерів середньої ланки. Значно кращі справи у філій закордонних ресторанів. Ресторанний бізнес дуже перспективний, оскільки цей ринок ще перебуває в стадії становлення. Далеко не всі його сфери розподілені. Ресторанна справа в світі є однією з найприбутковіших. Середній обіг коштів, вкладених у ресторан, відбувається в декілька разів швидше, ніж інвестиції, вкладені в інші сфери. У країнах Західної Європи, США і Японії зафіксовано збільшення витрат клієнтів на проведення дозвілля саме в ресторанах. [2]

На сьогоднішній день ресторанний бізнес у всьому світі вважається одним з найбільш швидко окупних напрямків інвестування. Порівняно невеликі капітальні витрати в створення ресторану можуть окупитися за декілька років. В той же час, ресторанний бізнес є одним з найбільш ризикованих, оскільки помилка допущена лише в одному з багатьох ключових факторів успіху може зумовити збитковість бізнесу в цілому. Ресторанне господарство отримує значну частку доходів як від внутрішнього, так і міжнародного туризму, активізує валютні надходження, створює умови для «експорту» послуг і входження їх до міжнародного ринку. У ресторанному господарстві зосереджена значна частина матеріально-технічної бази туристичної індустрії. Від якості будівництва, рівня устаткування й обладнання, різноманітності її типів істотно залежить ступінь комплексного обслуговування та задоволення

потреб туристів у різних туристичних районах країни.

Розвиток ресторанного бізнесу припускає створення впізнаючого бренда, який привабить відвідувачів та забезпечить лояльність. Робота в ресторанному бізнесі вимагає вміння залучати клієнтів акціями, днями з різними фірмовими блюдами, якісним обслуговуванням.

У великих містах України підйом переживають заклади середнього цінового сегменту (середні витрати складають 50-70 грн (на людину)), тоді як відкриття нових елітних закладів значно пригальмувалося. Позначився вплив макроекономічних чинників - крупний бізнес з мільйонними доходами не росте так активно, як дрібний і середній, а значить, не розширюється елітна аудиторія. У зв'язку з чим, ринковий сегмент, який може дозволити собі відвідувати елітні заклади, вже склався, він практично не розширюється. Заклади елітного сектора можуть тільки ділити одну і ту ж клієнтуру, "переманювати" її один у одного, але не формують нову. Отже, ризик створення закладу з середніми витратами на відвідувача в 150-200 грн набагато вище, ніж середньоцінового, особливо враховуючи значні фінансові інвестиції в елітний сектор.

Нижній ціновий сегмент в ресторанному бізнесі поступається за темпами розвитку середньому. Причинами цьому слід вважати: заклад з невисокими середніми витратами виграє за рахунок обороту. У дешеві заклади, як правило, клієнти не приїжджають спеціально, спонтанність прийняття рішення про їх відвідини складає більше 70%. Тому актуальні на даний момент формати дешевих закладів (фаст - фуди, кафе, бари) можуть бути успішними тільки в тому випадку, якщо оригінальний інтер'єр чи місце розташування зручне, і орендна ставка дозволяє одержувати прибуток. Що ж до ринку фаст - фудів і кафе в нижньому ціновому сегменті, то за останній рік з'явилося багато піцерій (більше, ніж за останні 3 роки разом узяті). [3] Серед ресторанів національної кухні в Україні перевага надається українській. Проте значна увага приділяється італійській, кавказькій та японським кухням. Також користуються популярністю тематичні ресторани. Таким чином, основними тенденціями розвитку світового ресторанного бізнесу є такі:

- стилістика і манера обслуговування, одяг офіціантів, дизайн інтер'єру і якісно приготовлена їжа залишаються і будуть важливими складовими загальної атмосфери у закладі та впливатимуть на рівень задоволеності обслуговування гостей;

- використання сет-меню, як знака якості та характерної риси закладу. В ресторанах з авторською кухнею шеф-кухарі створюють спеціальні дегустаційні меню, за допомогою яких гості мають можливість отримати уявлення про продукти;

- наголос на органічності, натуральності і свіжості продуктів. Обов'язкове використання стандартів в приготуванні страв, відсутність хімічних добавок, принцип доставки продуктів «з землі до столу»;

- відкрита кухня та приготування страв безпосередньо на очах у споживача. При приготуванні використовується мінімум обробки: клієнти хочуть страв із зелені, овочів і фруктів. [4]

Безумовно, ринок ресторанних послуг України має величезний потенціал і перспективи розвитку, а перейняття зарубіжного досвіду, в свою чергу, сприятиме становленню високорозвиненого ресторанного господарства в нашій країні, що буде об'єднувати у собі як міжнародні, так і національні риси.

Список використаних джерел

1. Організація послуг харчування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://generation.at.ua/load/knigi/organizacija_poslug_kharchuvannja/organizacija_poslug_kharchuvannja_lviv_2006/124-1-0-212
2. Скавронська І.В. Пріоритетні напрямки розвитку ресторанної справи України в контексті світового досвіду / І.В. Скавронська // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2009. – Вип. 2. – С. 232-244.
3. Новікова О. В. Організація харчування та обслуговування туристів на підприємствах ресторанного господарства : навчальний посібник / О. В. Новікова, Л. О. Радченко, К. П. Вініченко, Л. Д. Льовшина, П. П. Пивоваров, Л. І. Чубар. — Х. : Світ Книг, 2014. — 411 с.
4. Кулінарний прогноз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.restaurant.org/News-Research/Research/Facts-at-a-Glance>.

**Krykunova, Viktoriia – PhD in Economics, Associate professor,
Kherson State Agrarian University, Kherson, Ukraine**

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES: EUROPEAN APPROACH

The European Commission considers small and medium-sized enterprises (SMEs) as the key factor of economic growth, innovation, job creation, and social integration. SMEs represent 99% of all businesses in the EU. SMEs are also the largest employers, they provide more than two-thirds of the total private sector employment in the EU. In the past five years about 85% new work places were created by small and medium enterprises.

As the market evolves, and as the expectations of customers, business partners and society change, addressing Corporate Social Responsibility (CSR) becomes ever more part of the recipe for a strong and competitive enterprise. European Commission defined CSR as, “the responsibility of enterprises for their impacts on society”. Furthermore, it states that “Respect for applicable legislation, and for collective agreements between social partners, is a prerequisite for meeting that responsibility. To fully meet their corporate social responsibility, enterprises should have in place a process to integrate social, environmental, ethical, human rights and consumer concerns into their business operations and core strategy in close collaboration with their stakeholders” [1]. Similarly, in the EU 2020 Strategy the EC stresses the importance of CSR among SMEs for growth, job creation and sustainable

the collection and exchange of ideas and experience on how best to support CSR among SMEs.

So, practices of social responsibility are implemented as following [3]:

Environmental efforts. Businesses regardless of size have a large carbon footprint. Any steps they can take to reduce those footprints are considered both good for the company and society as a whole: reduce consumption of energy, water and other natural resources, and emissions of hazardous substances; use or produce recycled and recyclable materials; use “green” (i.e., renewable energy) power electricity suppliers and energy-efficient lighting etc.

Philanthropy. Businesses also practice social responsibility by donating to national and local charities. Businesses have a lot of resources that can benefit charities and local community programs.

Improving human resource management and ethical labor practices: establish policies to ensure the health and safety of employees and make the policies known to employees; involve employees in business decisions that affect them and improve the work environment; consult employees on how to handle a downturn in business (e.g., offer the option of all staff taking pay cuts or reduced hours instead of layoffs); provide training opportunities and mentoring to maximize promotion from within the organization etc.

Helping the community (volunteering): encourage employee volunteering in the community and with financial contributions and help in kind; make some of the business’s product or services available free or at cost to charities and community groups; look for opportunities to make surplus product and redundant equipment available to local schools, charities and community groups. By doing good deeds without expecting anything in return, companies are able to express their concern for specific issues and support for certain organizations.

There is no “one-size-fits-all” method for pursuing a corporate social responsibility (CSR) approach. CSR strategies can come in as many different forms as there are businesses. Features of functioning of SME create the close relations with employees, the local community, and their business partners, that in fact reflect a naturally responsible approach to business. For most SMEs, the process by which they meet their social responsibility goals is mostly informal and intuitive. Implementing a CSR strategy, however, can help focus on certain procedures and practices, often leading to unforeseen benefits. For example, putting policies, visions and business cases into writing facilitates better communication inside the company and with customers and stakeholders by increasing trust and predictability.

Implementing of CSR strategy for small and medium-sized enterprises covers following aspects [2; 4]:

1. Creating an internal, cross-functional CSR team helps anchor CSR in the long term, with considering to the diversity of the workforce by balancing across gender, age and other possible factors.

2. Most SMEs are already taking some measures to meet their social responsibility, often without consciously having a CSR strategy. The process of CSR self-assessment tools for SMEs raises the internal awareness of an SME’s

accomplishments and provides valuable input for developing the appropriate approach for broadened CSR engagement.

3. Comparing the level of CSR activity with competitors can be helpful. Examining current and future rules and regulations, sector expectations and developments as well as international CSR guidelines can help put CSR performance into perspective. These strategies also facilitate the identification of distinctive selling points and priority areas.

4. Building the business case involves formulating and documenting the arguments or rationale behind an enterprise's engagement in CSR. For SMEs it can be useful to create a holistic business case that does not only look at business benefits but takes into account the various motivational dimensions.

5. Asking about personal values and the founding story or mission of an SME is a good way to develop a vision of the enterprise that highlights the ideals most important to the owners, managers and employees. In turn, the vision helps to identify priorities and long-term goals.

6. Identifying and understanding the stakeholders, as they can offer important information on priority issues, expectations, future developments, etc. For example, CSR activities have the potential to create several distinct forms of value for customers: CSR leads to outcomes such as increased customer loyalty, willingness to pay premium prices, and lower reputational risks in times of crisis. Each of these marketing outcomes in turn has the potential to support increased profitability.

7. Identify priority areas, set targets and make action plans to align core objectives and competencies and to help manage resources. When laying out goals, focus both on short and long-term targets. Sometimes benefits only become clear over time, so it is always a good idea to offer an anticipated timeline.

8. Measuring and assessing progress. Evaluate performance, identify opportunities for improvement, and engage stakeholders.

The implementation of a CSR strategy should not be kept separate from normal business procedures but mainstreamed into internal processes.

Each and every enterprise needs to address the challenges it faces in accordance with its particular culture and circumstances. European Commission policy on CSR respects that diversity, and carefully avoids CSR becoming a source of prescriptive or unnecessary administrative burden for enterprises. At the same time, at a particular country's level CSR approach is not a compliance-based activity. It is all above voluntary choices a firm makes to improve its performance and the way it relates to society. In this context, an essential step is to ensure that the business already respects existing laws, whether in relation to such things as governance, taxation, bribery, labor, or environment.

CSR is of interest on different levels. In the interest of enterprises – CSR provides important benefits to companies in risk management, cost savings, access to capital, customer relationships, HR management, and their ability to innovate. In the interest of the economy – CSR makes companies more sustainable and innovative, which contributes to a more sustainable economy. In the interests of society – CSR offers a set of values on which we can build a more cohesive society and base the transition to a sustainable economic system.

CSR can create real advantages for SMEs: CSR is not a short-cut to business success, but an investment that can pay off in the longer term. By integrating CSR in a more strategic and conscious manner, enterprises can better reap these advantages. CSR is about continuous improvement and should be seen as part of the modern model of business excellence, in particular for SMEs.

References

1. A renewed EU strategy for 2011-2014 for Corporate Social responsibility / European Commission, 2011 Communication from the Commission to the European Parliament, the council, the European economic and social Committee and the committee of the regions. – Available at: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2011\)0681_/com_com\(2011\)0681_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2011)0681_/com_com(2011)0681_en.pdf)

2. Caramela, Sammi. What is Corporate Social Responsibility? / Sammi Caramela. – Business News Daily Contributor, June 27, 2016. – Available at: <http://www.businessnewsdaily.com/4679-corporate-social-responsibility.html>

3. Executive summary EU Multi Stakeholder Forum on Corporate Social Responsibility / Belgium European Commission. – 2015. – Available at: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/8774/attachments/1/translations>

4. Knopf, Jutta, Mayer-Scholl, Barbara. Tips and Tricks for Advisors. Corporate Social Responsibility for Small and Medium-Sized Enterprises / Jutta Knopf, Barbara Mayer-Scholl / European Union. – 2013. – Available at: ec.europa.eu/DocsRoom/documents/10368/attachments/1/translations/en/.../pdf

Круковська О.В. – к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ФАКТОРИ І ПРІОРИТЕТИ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Дослідження соціально-економічних систем, якою і є регіон, ставиться до проблем так званої «організованої складності», і характеризується необхідністю аналізу безлічі складових, у поведінці яких є властивість організованості. Безліч елементів соціально-економічної системи (регіон) взаємодіють між собою таким чином, що викликають потребу в нових якостях, які не властиві колу її елементів окремо. До таких потреб можна віднести потребу в системі соціально-економічної безпеки (СЕБ). СЕБ – складна динамічна система, з ендогенним і екзогенним характером розвитку. Численні дослідження в галузі соціології, економічних тенденцій, розвитку країн і територій в умовах глобалізації дозволяють окреслити об'єктивно існуючі групи факторів у детермінаційному просторі СЕБ:

- об'єктивні геополітичні або екзогенні фактори – усі види процесів, що відбуваються в основних фінансових центрах світової економіки; економічні й соціально-політичні процеси у світі й державі;

- безпосередні внутрішні детермінанти або ендегенні фактори – усі процеси, що протікають у політичному й господарсько-економічному житті регіону: його інвестиційний, інституціональний, правовий клімат; освітній потенціал і кадровий ресурс; ресурси управління; сприяння бізнесу; інфраструктура регіону; природні й кліматичні ресурси, стан громадянського суспільства і т.д.

У забезпеченні СЕБ окремих країн і регіонів можуть мати місце й специфічні фактори й пріоритети. Наприклад, підвищена потреба фінансових, технологічних ресурсів, ресурсів інтелекту або управління, що змушує деякі країни вирішувати такі проблеми імпортом потрібного ресурсу. Так, багато країн вдаються до фінансової допомоги міжнародних кредитних організацій або іншим видам допомоги. Відомий приклад, коли урядом Казахстану була запрошена група менеджерів зі США для підвищення ефективності управління економічним розвитком держави.

Ринково орієнтована регіональна економіка не завжди забезпечує зростання добробуту всіх прошарків населення в умовах соціальної та економічної сталості. Неминуче породжуване нею безробіття, соціальні проблеми та інші наслідки конкурентної боротьби можуть викликати соціальний вибух (так, наприклад у середньому по провінціям Італії, які займають 3-є місце за рівнем економічної безпеки регіонів по Єврозоні (Валле-д'Аоста, Ломбардія, Сардинія і Сицилія та ін.) – 13 % безробітних. При тому середній з найслабших регіонів показник Єврозони становить 11,96 % [1].

При цьому, якщо регіони, що мають передумови участі в міжнародному поділі праці, вони, також, прагнуть до активізації зовнішньоекономічної діяльності (що підвищує економічну безпеку регіонів за рахунок поповнення бюджету), у т.ч., стимулювання міжнародної торгівлі, притоку новітніх технологій та фінансових інвестицій.

Виникає необхідність у здійсненні категоризації можливих дестабілізуючих факторів соціально-економічної безпеки регіону щодо відношення до території регіону, та відповідно у виділенні:

- зовнішніх факторів: валютно-фінансових, зовнішньоекономічних (територіальний сепаратизм) та ін.;

- внутрішніх факторів (які виникають у реальному секторі економіки регіону у його соціальній сфері).

Слід погодитися із доцільністю такого підходу, оскільки дестабілізуючі фактори інтегровані сукупністю галузей економіки регіону є якісно від'ємними від зовнішньоекономічних, що проявляються при здійсненні їх фінансово-кредитних та біржових операцій.

Список використаних джерел

1. Zdzisław Sirojć Jurij Kariagin Bazyli Nazaruk SPOŁECZNO-KULTUROWE PROBLEMY ROZWOJU SPOŁECZEŃSTW POLSKI I UKRAINY – Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, 2013 – 261 p.
2. Куценко В. І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку/ В. І. Куценко, В. П. Удовиченко. – Чернігів: Видавець Лозовий В. ., 2011. - 656 с.

Лобода О.М. - к.т.н., доцент

Кириченко Н.В. – к.е.н., доцент

Ларченко О.В. – к.с.-г.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Для досягнення ефективних форм господарювання й керування виробництвом, активізації підприємництва, ініціативи й тощо, потрібен пошук нових форм і методів управління виробництвом. У цьому плані особливий інтерес представляють економіко-математичні моделі, що дозволяють оперативно виробити стратегію й тактику розвитку підприємства, управлінські рішення, резерви підвищення ефективності виробництва, оцінювати результати діяльності підприємства, його підрозділів і працівників.

З літературних джерел встановлено, що рішення проблем управління має особливості, пов'язані з їхньою динамікою, відмінної від стаціонарних станів, а також відіграє надзвичайну роль, з погляду прийняття відповідних рішень. Існуючі теорії, як правило, розроблялися, для того, щоб пояснити ті явища, які вже мали місце в економічній діяльності на мікро- або макроекономічному рівнях. Вони використовувалися також для того, щоб прогнозувати економічну політику на майбутнє. Але відмінність теорії економіки в наш час полягає в тому, що рішення, які приймаються на її основі, необхідно негайно впроваджувати в життя, щоб домогтися позитивного ефекту. Виникає безліч проблем, що вимагають глибокого аналізу з метою прийняття оптимальних або близьких до них рішень і впровадження їх у життя у відносно короткий термін.

Теорія економіки сучасного періоду має винятково важливе значення оскільки вона являє собою інструмент для рішення безлічі практичних завдань на великих територіях і в обмежений термін. Вона повинна не просто пояснити функціонування існуючої соціально-економічної системи, а запропонувати шляхи переходу від однієї суспільної системи до іншої.

Методологічною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань ідентифікації структури управління підприємством для прийняття рішень по розподілу засобів між галузями господарств.

Методичною базою дослідження стали загальнонаукові економіко-математичні методи, в тому числі такі як методи теорії системного аналізу, математичного моделювання, теорії ймовірностей та динамічного програмування.

Рішення завдань ідентифікації підприємств ґрунтуються на рівняннях балансу, і, що впливають звідси, моделях витрати - випуск – виробництво (Рис. 1).

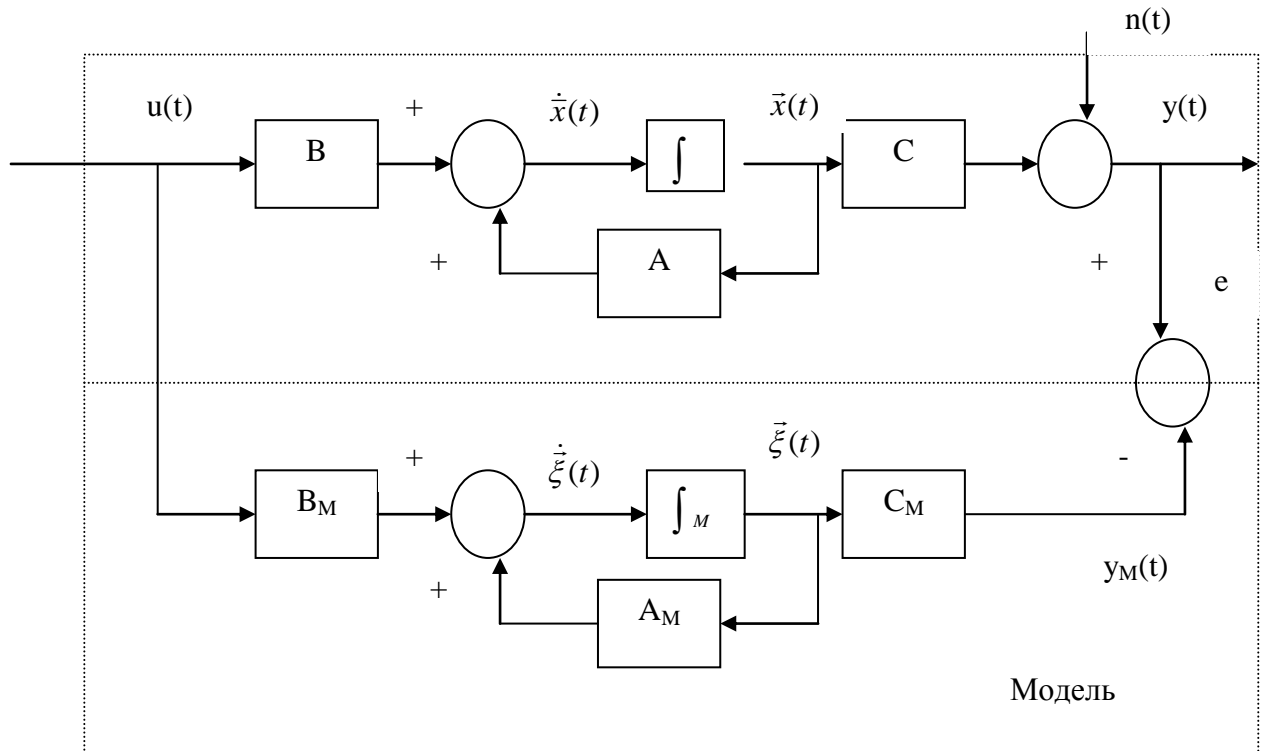

Рис.1. Ідентифікація динамічних об'єктів

Є кілька підходів до рішення даного завдання залежно від тих рішень, які потрібно буде приймати на основі побудованої в результаті ідентифікації моделі. Тут ми розглянемо чотири підходи:

1. На основі одержання систем диференціальних рівнянь, які описують динаміку зміни випуску продукції й основних виробничих фондів. Отримана при цьому підході модель, може бути використана для визначення стійкості динамічної системи, обмежень моделі оптимізації, повторної (уточнюючої) ідентифікації в просторі станів.

2. Пов'язаний з дослідженням моделі в просторі станів.

3. Комплексний метод ідентифікації пов'язаний з побудовою оптимізаційної моделі, кінцевим результатом якого при використанні знайдених виробничих функцій буде виробіток рекомендацій у реальному господарстві для прийняття рішень по розподілі засобів між галузями.

4. Замкнута динамічна модель; модель замикання - модель ринку

(система диференціальних рівнянь Вальрасу).

Розглянемо опис об'єкта (господарства) у просторі станів:

$$\dot{\vec{x}} = f(\vec{x}, u, \vec{b}), \quad y = g(\vec{x}, u, \vec{b}, n),$$

де $u = u(t)$ - вхідний сигнал;

$y = y(t)$ - вихідний сигнал;

$n = n(t)$ - перешкода;

$\vec{x} = \vec{x}(t)$ - вектор станів об'єкта;

$\vec{b}$ - вектор параметрів об'єкта.

Дії перешкоди віднесено на вихід системи. Потрібно за даними випробувань підібрати коефіцієнти моделі об'єкта (ідентифікувати об'єкт). Очевидно структура моделі повинна мати вигляд:

$$\dot{\vec{\xi}} = f(\vec{\xi}, u, \vec{\beta}), \quad y_m = g(\vec{\xi}, u, \vec{\beta}, o),$$

де $\vec{\xi} = \vec{\xi}(t)$ - вектор стану моделі;

$\vec{\beta}$ - вектор параметрів моделі.

Завдання ідентифікації в цьому випадку зводяться до оцінки вектора невідомих параметрів об'єкта $\vec{b}$, точність оцінки якого будемо знаходити як функціонал від вихідної помилки $e = y - y_m$, або $e = M[y(\vec{x}) - y(\vec{\xi})]$, що визначає міру відповідності між векторами параметрів (або) станів об'єкта й моделі.

Залежно від апріорної інформації ці методи можуть бути визначені в такий спосіб:

1. Метод найменших квадратів - не вимагає ні якої апріорної інформації про види розподілу. Є тільки припущення, що динаміка об'єкта може бути апроксимована обраною моделлю.

2. Метод Марковських оцінок (узагальнений метод найменших квадратів) - вимагає знання коваріаційної матриці перешкоди.

3. Метод максимальної правдоподібності - необхідне знання щільності ймовірностей вимірюваного процесу.

4. Байєсовські оцінки або оцінки з мінімальним ризиком - вимагають знання щільності ймовірностей $u, \vec{b}, n$ і величини штрафу за помилки.

Дослідження управлінських процесів підприємства за допомогою моделей зводиться до аналізу поведіння траєкторій моделі, що імітують реальні процеси.

Показано, що для ефективного функціонування підприємств, на основі огляду сучасного стану цих підприємств і використання методів матеріального балансу, необхідно розробляти моделі у вигляді диференціальних рівнянь, які дозволяють вирішувати задачі ідентифікації. Запропоновані методики для створення критеріїв оцінки якості й реалізації принципів оптимальності при аналізі економічної діяльності підприємства необхідно використовувати взаємозв'язки елементів виробництва - фактори, що характеризують виробництво, а також ідею міжгалузевого балансу, що тісно пов'язана з

дослідженням стійкості траєкторії моделі.

Список використаних джерел

1. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві [Текст]: монографія /В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко.— К.: КНЕУ, 2004.
2. Вітлінський В. В. Моделювання економіки[Текст]: навч. посіб./ В.В. Вітлінський — К.: КНЕУ, 2003.
3. Клебанова Т. С. Моделирование экономики [Текст]: навч.посіб./ Т.С.Клебанова, В.А.Забродский, О.Ю.Полякова, В.Л.Петренко. — Харків: вид-во ХДЕУ, 2001.

Lozynska I., Dr. in Economics
Sumy national agrarian university, Sumy, Ukraine
Pavlenko A. – post-graduate student,
Sumy national agrarian university, Sumy, Ukraine

SUPPLY CHAIN MANAGEMENT CONCEPT IN THE GENERAL MARKETING OF ENTERPRISES

When think about the definition of supply chain, there are few aspects which should be considered. Firstly, supply chain is formed by many entities, which is a quiet complex system. Secondly, the activities which implement in these entities should be taken into account, because of these activities, the flow of goods and customer service in the supply chain can be enabled. Thirdly, supply chain must be treated as a whole system, the relationships through the entities should be considered, such as interaction relationship, dependent relationship and the supply and demand balance of finished-product and service. Therefore, the supply chain defines as: the system of organizations, people, technology, activities, information and resources involved in moving a product or service from supplier and customer. Supply chain activities transform natural resources, raw material and components into a finished product that is delivered to the end customer [1].

Supply chain management is an operational management technology, which can make the activities of enterprises ranging from only the best for the big expansion of the logistics activity to all the functions of the enterprise. These functions include marketing, processing, manufacturing and finance, all of these functions to the best way to work closely together as a whole. Equally, supply chain management is the expansion of the integrated management of logistics, its purpose is to organize the logistics functions and supply chain partners such as the functions of the logistics part of a merger or seamless connectivity to internal logistics functions and external suppliers and customers, or third-party logistics league to connect together to form a complete integrated system. Furthermore, supply chain management is the practical application of a common goal at the core of the organization and management [2].

In addition, CSCMP (Council of Supply Chain Management Professionals) states that, the supply chain management (SCM) profession has continued to change

and evolve to fit the needs of growing global supply chain. With the supply chain covering a broad range of disciplines, the definition of what is a supply chain can be unclear. Often times SCM can be confused with the term logistics management [3].

As what have been discussed above, the definition of supply chain management is stated as: supply chain management encompasses the planning and management of all activities involved in sourcing and procurement, conversion, and all logistics management activities. Importantly, it also includes coordination and collaboration with channel partners, which can be suppliers, intermediaries, third party service providers, and customers. In essence, supply chain management integrates supply and demand management within and across companies [3].

Supply chain can be divided into two parts, the dynamic supply chain and internal supply. Internal supply chain enterprises are only considering their own business without considering its extension. Dynamic supply chain is composed of a group of independent entities, one of the lead entity looking for those with superior resources of partners, each partner contribute to the supply chain core competitiveness. In fact, supply chain management manages all related activities of the internal and external business, enterprise's internal operations is as same as external operations, there exists value-added activities, so enterprises in supply chain management time must integrate the coordination of external relations and internal supply chain management coordination [4].

Internal supply chain concept Early definition of the supply chain limited to the operation of the enterprise, mainly referring to manufacturing enterprises from external procurement of raw materials and parts after the production, processing, sales to customers at the internal process. That is, internal supply chain. With the theory of supply chain research and entrepreneurial development in depth changes in the supply chain concept of the internal shift from the original external, by the linear shift network type. Therefore, there have been external supply chain and internal supply chain classification. In this study, the concept of internal supply chain is in the production and product flow, the process of raw material suppliers, manufacturers, storage, transportation, retailers and ultimately consumers, composed of networks of supply and demand. Internal supply chain concept confined to a single enterprise, emphasize internal marketing, sales, planning, manufacturing and procurement coordination between departments, can be seen as a reduction of external supply chain, and in the enterprises such as the procurement department can look for an external supply chain suppliers [5].

Stage of internal integration is to implement the direct control of enterprise integration and supply chain implementation within enterprises and external supply chain suppliers and their respective user management part of the integration, the formation of the internal integration of the supply chain. At the same time, internal integration is not only the Department integration, is also the department's standardized flow integration, the formation of the standard flow and management mechanism. In the study, the main consideration in the optimization of resources, capacity, based on the lowest cost and fastest speed in the production of the best products, quick response to user needs in order to improve the responsiveness and efficiency of enterprises.

List of references

1. http://en.wikipedia.org/wiki/Enterprise_resource_planning
2. James C. Johnson. *Managing the Supply Chain* / James C. Johnson, Donald F. Wood, Daniel L. Wardlow & Paul R. Murphy. – NY., 2008. – 312 p.
3. <http://cscmp.org/aboutcscmp/definitions.asp>
4. James R. Stock. *Supply Chain management (4edn)* / James R. Stock, Douglas M. Lambert. - Cl., 2001. – 420 p.
5. http://en.wikipedia.org/wiki/Supply_chain

Минкін М.В. - к.с.-г.н. , доцент Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м.Херсон, Україна
Минкін А.М. – студент агрономічного факультету

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМІВ СПІЛЬНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Україна ще раз підтвердила своє прагнення долучитись до загальноєвропейського цивілізаційного середовища та задекларувала готовність модернізувати всі галузі свого суспільного життя відповідно до європейських принципів, норм і стандартів. В умовах інтеграції України з Європейським Союзом суттєво актуалізувалася потреба гармонізації національного законодавства із системою права ЄС у сфері сприяння розвитку сільського господарства та активізації розвитку сільських територій. Адже в Україні останнім часом все очевидніше проявляється різновекторність динаміки розвитку сільського господарства і розвитку сільських територій (сільського розвитку): докорінні зміни, що відбулися в Україні за останні роки, дали змогу збільшити валове виробництво сільськогосподарської продукції (наприклад, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України за період з 2007 по 2014 роки виробництво сільськогосподарської продукції зросло на 47 % [1]), однак це не сприяло активізації соціально-економічного розвитку сільських територій та підвищенню рівня життя сільських мешканців.

Дослідники аграрного сектору вітчизняної економіки відзначають, що в ході ринкових реформ в Україні склалася дуалістична (бімодельна) структура сільськогосподарського виробництва, оскільки сьогодні в Україні паралельно розвиваються дві моделі: сектор крупнотоварного виробництва, що ведеться у новостворених підприємствах різних організаційно-правових форм, і сектор дрібнотоварного виробництва, що ведеться переважно в особистих селянських господарствах і господарствах населення [2] . Першу модель прийнято називати індустріальною, а другу – традиційною.

З початку 2000-х років з приходом торгового, фінансового і промислового капіталу у сільське господарство в рамках індустріальної моделі чітко означилися тенденції до концентрації товарного виробництва. За останні роки у виробництві валової продукції сільського господарства суттєво зростає частка агрохолдингів. Загалом агрохолдинги як висококонкурентні інвестиційно привабливі інтегровані господарські структури нового типу вносять значний вклад у забезпечення продовольчої незалежності держави, збільшення її експортного потенціалу, технічне і технологічне переоснащення галузей сільського господарства. Агрохолдинги, що функціонують в Україні, дозволяють забезпечити високу продуктивність та дохідність сільського господарства, підтримують продовольчу безпеку нашої держави та відновлюють її роль як одного із провідних гравців на глобальних ринках продовольства. Разом з тим неконтрольований розвиток агрохолдингів суттєво підвищує ризики на аграрному ринку, що може мати негативні наслідки як для функціонування національної економіки загалом, так і для екологічного стану національного земельного фонду зокрема. Оскільки для агрохолдингів пріоритетним є одержання економічного ефекту – прибутку, то досить часто агрохолдинги здійснюють господарську діяльність «на власний розсуд»: зокрема у рослинництві агрохолдинги часто не дотримуються вимоги щодо організації сівозмін, працюючи при цьому «вахтовим методом» із застосуванням надважких засобів механізації виробничих процесів. Наведені факти переконливо свідчать про недосконалість вітчизняної аграрної політики та про потребу якнайшвидшої імплементації інтегрального підходу до розв'язання проблем розвитку сільського господарства й активізації розвитку сільських територій в Україні.

Нагадаємо, що у Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року, яку було затверджено Кабінетом Міністрів України у вересні 2007 року, головна увага традиційно приділялась заходам з поліпшення стану справ у рослинництві, тваринництві та у сферах розвитку земельних відносин, інфраструктури аграрного ринку, вдосконалення фінансового й наукового забезпечення сільського господарства, тобто в основному економічним та організаційним аспектам розвитку сільського господарства. Щоправда, у цій Програмі декларувалося готовність вирішувати і позааграрні проблеми села, однак основна увага за цим напрямом традиційно зосереджувалась на заходах з поліпшення соціально- культурного й побутового обслуговування сільського населення і розвитку соціальної інфраструктури села, а от завдання диверсифікації видів діяльності в структурі сільської економіки й розширення можливостей прикладання праці в сільській місцевості, що нині вважається найголовнішим у подоланні занепаду села, не лише не підкріплювалось реальними заходами, а й належним чином не було поставлено. Через такий «однобокий підхід», за якого сільські території в Україні трактувались в основному як виробничий простір, склалась ситуація «хибних пріоритетів та непослідовної державної політики» щодо підтримки й активізації розвитку сільських територій [4]. Підписання ж Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відкриває нові можливості

щодо модернізації державної аграрної політики України відповідно до європейських норм та удосконалення на цій основі системи планування, розробки й імплементації відповідних інституційних моделей і механізмів на різних рівнях, а також формує нові сприятливі передумови для інтеграції політики розвитку сільського господарства і розвитку сільських територій [5].

Перші кроки щодо зближення й гармонізації аграрних політик обох сторін в Україні вже зроблено:

- розпорядженням Кабінету Міністрів України (№ 995-р від 23 вересня 2015 р.) схвалено Концепцію розвитку сільських територій . Концепція окреслює головні пріоритети розвитку сільських територій та механізм підготовки аграрного та сільського сектору держави до функціонування в умовах зони вільної торгівлі з ЄС.

- Міністерство аграрної політики та продовольства України за фінансової підтримки ЄС розробило проект Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки. Загальною метою цієї стратегії є підвищення конкурентоздатності сільського господарства і сприяння розвитку сільських територій на сталій основі відповідно до стандартів ЄС і міжнародних стандартів. Серед стратегічних пріоритетів реформ в аграрній сфері України виділено: – створення стабільної правової системи, що відповідає міжнародним і європейським стандартам, зокрема шляхом виконання угоди про асоціацію між Україною та ЄС.; – інституціональна реформа Міністерства аграрної політики та продовольства і пов'язаних з цим державних агенцій та державних підприємств; – сільський розвиток – відродження українського села; – сприяння розвитку аграрної освіти, науки та сфери дорадчих послуг; – захист довкілля та управління природними ресурсами, зокрема лісовим та рибним господарством.

На наш погляд, модернізація системи управління розвитком сільських територій України повинна орієнтуватися передусім на нову концепцію їх подальшого розвитку – багатофункціонального за формою та екологічно збалансованого за змістом . Важливим орієнтиром при цьому є Спільна аграрна політика ЄС, яка в останні роки все більше орієнтується на досягнення балансу між двома її основними блоками (так званими «опорними стовпами»): ринковою політикою та сприянням розвитку сільських територій. САП ЄС на сьогодні є "найбільш розбудованою" політикою Євросоюзу, на яку витрачається найбільше коштів (в різні роки на неї припадало від 40 до 80 % загального бюджету ЄС).

Починаючи з 2007 р. САП ЄС передбачає збільшення фінансування саме сільського розвитку через скорочення прямих платежів великим фермерським господарствам, крім того, реформування САП ЄС, що відбувається останніми роками, зорієнтоване на її суттєве спрощення. У новому стратегічному періоді до 2020 р. основними цілями САП ЄС названо такі: 1) життєздатне виробництво продовольства; 2) стале використання природних ресурсів і пом'якшення наслідків зміни клімату; 3) збалансований розвиток сільських територій. Тому з 2014 р. в ЄС застосовується особливий режим підтримки

малих форм господарювання, а за допомогою системи так званих «зелених» платежів у рамках САП ЄС і надалі збережеться стимулювання екологізації сільськогосподарського виробництва. При плануванні подальших кроків щодо зближення механізмів підтримки й регулювання розвитку агросфери на пріоритетну увагу та поглиблене вивчення заслуговує відповідний досвід інших країн. Наприклад, на етапі підготовки Польщі до вступу в ЄС польські фахівці прийшли до висновку, що необхідно якнайшвидше впроваджувати «технічні норми» європейської аграрної політики, а от запровадження європейських норм, що регулюють функціонування аграрних ринків і структурних трансформацій, потрібно проводити виважено без невиправданого форсування.

Загалом, у процесі гармонізації інструментів вітчизняної аграрної політики з інструментарієм САП ЄС та імплементації окремих інституційних моделей ЄС у вітчизняну управлінську практику необхідно враховувати потребу додаткового фінансування та посилення інституційної спроможності відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування.

Комплексний розвиток аграрного сектору економіки та сільських територій необхідно розглядати як стратегічну мету державної аграрної політики, для досягнення якої потрібно розробити й прийняти Державну цільову програму розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій України на період до 2020 року, в якій слід конкретизувати перелік першочергових завдань та алгоритмів для їх вирішення на державному і регіональному рівнях. На особливу увагу заслуговують питання диверсифікації економічної діяльності в сільській місцевості, розвитку інституційної бази політики сільського розвитку, розвитку інфраструктури села (інженерної, телекомунікаційної, соціальної), підвищення рівня освіти та практичних навичок сільського населення. З метою створення нових робочих місць у сільській місцевості необхідно запроваджувати прозорі механізми соціального партнерства між агробізнесом і сільськими громадами, а також розробити систему заходів щодо підтримки розвитку підприємництва в сільській місцевості та підвищення інвестиційної привабливості сільських територій загалом.

Список використаних джерел

1. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>

2. Казьмір Л. Методичне забезпечення організації системи сівозмін в умовах формування дуалістичної моделі сільськогосподарського виробництва в Україні / П. Казьмір, П. Чернецький, Л. Казьмір // Теоретичні основи і практичні аспекти використання ресурсоощадних технологій для підвищення ефективності агропромислового виробництва і розвитку сільських територій: Матеріали міжн. наук.-практичн. форуму. – Львів : ЛНАУ, 2014. – С. 180–185.

3. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=2976>

4. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (Розділ V. Економічне та галузеве співробітництво. Глава 17. Сільське господарство та розвиток сільських територій.).

5. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства і сільських територій на 2015-2020 рр. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/16025>

6. Wilking J. Ewolucja polityki Unii Europejskiej wobec rolnictwa i obszarów wiejskich / J. Wilkin // Europejskie wyzwania dla Polski i jej regionów / Praca zbiorowa pod red. A. Tucholskiej. – Warszawa : Min. rozwoju reg., 2010. – S. 264 – 276.

Минкіна Г.О. - к.с.-г.н. доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Розвиток аграрного сектору - це динамічний процес, кожний його етап ставить нові завдання та вимагає нових шляхів їх вирішення. Аграрний сектор економіки України вступає у нову фазу свого розвитку - входження у глобальний простір. Глобалізація економіки, у тому числі її аграрної сфери, у сучасному світі є об'єктивною реальністю, невідворотнім процесом

В сучасних умовах господарювання для підприємств аграрного сектора економіки України однією з головних проблем є залучення інвестиційних ресурсів. Вони представляють собою найпривабливіше джерело матеріально-технічного та фінансового забезпечення підприємств в умовах обмеженості внутрішніх ресурсів країни.

У ширшому трактуванні інвестиції являють собою вкладення капіталу з метою подальшого збільшення. Інвестиції мають фінансове та економічне визначення. Фінансове визначення інвестицій — всі види активів (коштів), що вкладаються в господарчу діяльність з метою отримання доходу. Економічне визначення інвестицій — видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал.

Україна є потужною аграрною державою і володіючи третиною світових чорноземів, вона має високий потенціал розвитку сільського господарства який повинна реалізувати. Згідно аналітичних розрахунків, тільки за умови підвищення врожайності до середньоєвропейської, АПК України може більш ніж вдвічі збільшити валове виробництво зернових, довівши його до 100 млн тон на рік.

За умови достатніх інвестицій в аграрний сектор Україна може зіграти ключову роль у вирішенні проблеми дефіциту продовольства у світі. За прогнозами ООН і Організації економічного співробітництва і розвитку, до

2019го року за темпами приросту аграрного виробництва Україна поступатиметься тільки Бразилії і випередить Китай і Індію.[1]

Україна є інвестиційно привабливою для більшості інвесторів через ряд чинників, таких як вигідне географічне положення, сприятливі природні умови, відносно невисока ціна входження на ринок та великий потенціал внутрішнього споживання, розвинена транспортна система, досить високий освітній рівень населення. У той же час слід зазначити, що за інвестиційною привабливістю Україна все ж таки характеризується як країна з негативним інвестиційним іміджем, але з високим інвестиційним потенціалом. Основними факторами, які формують негативний імідж України на світовому інвестиційно-кредитному ринку є: недосконала законодавча база; нестабільна політична ситуація; недосконалість податкового законодавства; недостатній рівень розвитку фінансового ринку; низькі темпи приватизації; гальмування ринкових реформ; недосконалість ринкового механізму; втручання влади в бізнес; тощо

Розвиток агропромислового виробництва є надзвичайно складним процесом, який повинен узгоджено розвиватися, по-перше, із вирішальними тенденціями функціонування національної економіки як макрогосподарства; по-друге, із вимогами дотримання принципів системного підходу до становлення її інститутів; по-третє, із вимогами інноваційно-інвестиційної моделі; по-четверте, із потребами сталого розвитку сільських територій, у рамках яких ведеться агропромислове виробництво; по-п'яте, із вимогами національної безпеки, у т.ч. продовольчої; по-шосте, із вимогами стандартизації виробничих і управлінських систем на основі чинних міжнародних стандартів і норм й т. ін. [2, с. 145].

З метою підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України необхідно реалізувати систему заходів на загальнодержавному, регіональному та галузевому рівнях, основними серед яких є: вдосконалення та приведення у відповідність законодавства, яке регулює інвестиційну діяльність; забезпечення стабільності та прозорості податкового законодавства; вдосконалення земельного законодавства; стабілізація національної валюти; вдосконалення амортизаційної політики; створення умов щодо активізації інвестиційних вкладень фізичних та юридичних осіб; розвиток фондового та страхового ринків та посилення їх інвестиційного спрямування; вдосконалення системи ціноутворення в сільському господарстві; завершення процесу реструктуризації агропідприємств та вдосконалення організаційних форм господарювання; вдосконалення агрокооперації та створення нових інтегрованих форм господарювання.

Для розвитку аграрного сектору України на сучасному етапі найбільш істотним є розв'язання інституціональних проблем аграрного виробництва, найважливішими серед яких є наступні: нестабільність аграрної політики; удосконалення земельних відносин; розвиток кооперації та інтеграції; підвищення ефективності системи управління аграрного виробництва; незавершеність аграрної реформи; державне регулювання в аграрній сфері.

Особливості кризового стану економіки суттєво впливають на пріоритетність напрямів підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, остаточний рівень якої формується в умовах загального інвестиційного клімату в країні та в окремих регіонах, а також визначається рівнем інвестиційної привабливості галузі загалом.

Підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств України є пріоритетним напрямком інвестиційної політики України, яка повинна базуватися на виваженій та послідовній монетарній політиці, державній підтримці інвесторів, досконалому правовому полі, що забезпечить стабільність інвестиційного ринку України.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-ресурс Державного Комітету Статистики України [Електронний ресурс] / Статистична інформація. - Режим доступу до веб-сайту: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Пилипенко О. І. Інтерпретація поняття «інвестиційна привабливість» на різних рівнях економічної системи / О. І. Пилипенко. – 2014. - № 3 (49). – С. 144-148.

Миронов В.В. – к.е.н., доцент

Ткачук А.І. –к.і.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ДОСВІД КРАЇН ІЗ РОЗВИНЕНОЮ РИНКОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ

Законодавство про банкрутство країн із економікою, заснованою на конкуренції і безупинних структурних змінах, спрямоване на виховання дисципліни і дотримання правил ділового фінансового обороту. Має також мету сприяти реструктуризації неефективних підприємств або виходу їх з ринку. Завдання законодавства про банкрутство країн із розвиненою ринковою економікою цілком конкретні. Найважливішим з них є максимальне використання існуючих можливостей «порятунку» підприємства чи його підрозділів, що за допомогою процедури банкрутства можуть бути відновлені, й у майбутньому сприяти подальшому розвитку економіки країни. У той же час держава підтримує захист активів підприємства-боржника в інтересах кредиторів і розподіл цих активів. Чи завжди потрібний державний орган по банкрутству? Як демонструє практика більшості країн із розвиненою ринковою економікою (США, Канада, Великобританія, Австралія, Швеція, Нідерланди та інші країни), одним з ключових елементів сучасної системи економічної неспроможності є наявність спеціального державного органа (відомства) з конкретними обов'язками щодо банкрутства [1, с.152]. У повноваження цього органу входить контроль за дією законодавства, підготовка відповідних

рекомендацій уряду щодо дій у даній області. Іншими ключовими елементами системи неспроможності є законодавство, інститут фахівців, судова система і розуміння необхідності банкрутства у суспільстві.

Існують наступні функції і повноваження державних органів по банкрутству, що частіше зустрічаються у країнах із розвиненою ринковою економікою:

- розробка законодавства по банкрутству і виступ у цій сфері з законодавчою ініціативою;
- збір, аналіз і надання уряду статистичної інформації у справах про неспроможність;
- збір і аналіз результатів здійснення і наслідків різних рішень у справах про банкрутство;
- вироблення рекомендацій уряду щодо державної політики у сфері неспроможності;
- організація системи підготовки, оцінки професійного рівня і ліцензування фахівців з банкрутства;
- консультування суддів, юристів і фахівців з банкрутства;
- здійснення функцій конкурсного керуючого у випадку ліквідації підприємств із малими активами;
- забезпечення виплат заборгованостей по заробітній платі та вихідній допомозі співробітникам збанкрутілих підприємств;
- контроль і забезпечення адекватності інформації про підприємства-боржники;
- контроль якості керування неспроможними підприємствами, виявлення випадків несумлінного чи некомпетентного керування;
- захист інтересів суспільства шляхом виявлення серйозних порушень в управлінні підприємствами і втручання у справи таких підприємств, аж до порушення в судах справ про їхнє банкрутство;
- захист інтересів великих груп дрібних кредиторів (вкладників, акціонерів) при здійсненні процедур банкрутства .

Як правило, компетенція і функції державних органів по банкрутству встановлені законом. Разом із тим, державні органи по банкрутству різних країн мають свої специфічні особливості. Так, державні органи по банкрутству країн Європейського Союзу мають повноваження подавати у Суд ЄС запити щодо постанов Суду про тлумачення положень Європейської Конвенції по банкрутству. В Австралії державним органом по банкрутству є державна Комісія з корпоративних справ, що має повноваження аналізувати фінансовий стан підприємств, що підлягають процедурі банкрутства; забезпечувати достовірність інформації про боржника; робити висновки щодо міри відповідальності керівників за доведення підприємства до банкрутства; звільняти винних керівників самостійно або клопотати про їх звільнення в суді. Багаторічний досвід державного регулювання банкрутства існує у Сполучених Штатах Америки. З 1934 року роль державного органа по банкрутству стала виконувати Комісія по біржам і цінним паперам (КБЦП) уряду США.

Відповідно до реформованого у 1978 році американському Законі про банкрутство у КБЦП є три функції: виступати в суді і бути заслуханою по будь-якому питанню справи про банкрутство, у тому числі, кандидатури і рівня оплати арбітражного керуючого, призначення комісії кредиторів і акціонерів, використання, продажу й оренди власності; контролювати і забезпечувати відповідність заяви підприємства-боржника щодо фінансового стану та наявності активів; заперечувати проти рішення суду щодо плану реорганізації у випадку зловживань з боку боржника [2, с.56].

У Великобританії роль державного органу по банкрутству виконує Служба неспроможності, що входить у систему Міністерства торгівлі й промисловості, що нараховує 2700 постійних співробітників. Функції цієї Служби наступні:

- розробка рекомендацій Уряду щодо політики у сфері банкрутства;
- вивчення фінансового стану і контролю за фінансовою діяльністю всіх фізичних і юридичних осіб, щодо яких у суді порушена справа про банкрутство, з метою виявлення ймовірних причин банкрутства боржника і понесених ним збитків;
- здійснення функцій арбітражного керуючого у справах, що представляють суспільний інтерес;
- здійснення функцій конкурсного керуючого у справах щодо активів банкрутства;
- виявлення кримінальних порушень у справах про банкрутство і порушення у судах справ про судове переслідування відповідних осіб (керівників боржників чи арбітражних керуючих) – направлення відповідної інформації у правоохоронні органи;
- у разі потреби – вимога й отримання від конкурсного керуючого звіту про діяльність колишніх керівників підприємства-боржника;
- у випадку виявлення зловживань і некомпетентності – порушення у суді справи про звільнення та заборону заняття відповідних посад на максимальний термін до 15 років;
- ліцензування і регулювання діяльності фахівців з банкрутства (або безпосередньо, або шляхом делегування відповідних повноважень акредитованим професійним асоціаціям);
- виявлення причин щодо подачі заяви про банкрутство директорами боржника, як тільки стало ясно, що порятунок бізнесу неможливо (невиконання цього обов'язку – порушення закону);
- перевірка документації будь-якої компанії у випадку надходження скарг від клієнтів, чи партнерів, громадськості;
- розпорядження неблагонадійним компаніям пройти аудиторську перевірку за рахунок компанії і призначення визначених аудиторів;
- порушення справи про ліквідацію будь-якої компанії у випадку, якщо Служба неспроможності прийшла до висновку, що її існування не відповідає інтересам суспільства [3, с.201].

Список використаних джерел

1. Пінк Ф. Реформування системи банкрутства в зарубіжних країнах.- К.,2009. - 196 с.
2. Коваль М.В. Реформування системи банкрутства в Україні: використання іноземного досвіду.-К., 2008. – 128 с.
3. Пінк Ф. Ліцензування фахівців з питань банкрутства в Великобританії.-К.,2009. - 252 с.

Місюк М. В. - д.е.н., професор
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК РИНКУ ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА: ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

Скотарство – традиційно важлива і невід’ємна галузь сільського господарства, ступінь розвитку якої є однією з ознак прогресу в розвитку сільськогосподарської сфери в цілому. Галузь також відіграє важливу роль у забезпеченні населення цінними продуктами харчування, молоком та яловичиною. Однак нині в галузі виробництва і переробки м’яса великої рогатої худоби та молока опинилися у скрутній ситуації. Скорочення поголів’я великої рогатої худоби вплинуло на обсяги виробництва і продажу молока та м’яса, змінилася структура та асортимент виробництва м’ясо-молочної продукції, суттєво зменшилися обсяги споживання молока та яловичини.

За балансовими розрахунками, у 2016 р. середньодушове споживання населенням молока і молокопродуктів склало 209,4 кг, що на 0,5 кг менше, ніж у 2015 р. та становить лише 55% від раціональної норми.

З огляду на поточні тенденції до скорочення поголів’я корів у 2017 р. залишається висока ймовірність до подальшого зменшення споживання молочної продукції українцями. За інформацією органів статистики, станом на 01.01.2017 р. порівняно з відповідною датою минулого року поголів’я корів скоротилося на 2,7%.

За попередніми даними, у 2016 р. всіма категоріями господарств України вироблено 10 387 тис. тонн молока, що на 2,1% менше, ніж у відповідному періоді минулого року.

Обсяги експорту молочної продукції у минулому році зменшилися на 7,3% (до 447 тис. тонн). Продукція переважно експортувалася до країн колишнього СРСР (Казахстан, Грузія, Молдова, ін.), а також до Єгипту.

Імпорт молокопродуктів зріс на 33,1% до 102 тис. тонн. Найбільші поставки молочної продукції здійснюються із країн Євросоюзу (Польща, Німеччина, Франція). Незважаючи на суттєве зростання імпорту молочної продукції, його частка у внутрішньому продовольчому споживанні залишається

у межах одного відсотка. Основними товарними позиціями українського молочного експорту є масло вершкове (54%), імпорту – сири (72%).

У 2016 р. всіма категоріями господарств вироблено 2 323 тис. тонн м'яса всіх видів у забійній вазі, що відповідає рівню 2015 р. При цьому виробництво яловичини продовжує тенденцію до падіння, яке склало 5,1%.

Минулий рік характеризувався зростанням обсягів зовнішньої торгівлі м'ясною продукцією: експорт порівняно з 2015 р. зріс на 23,8% (до 302 тис. тонн), імпорт – на 14,7% (182 тис. тонн). Нарощування присутності української м'ясної продукції на світових ринках відбувається завдяки галузі птахівництва.

У 2016 р. порівняно попереднім споживання населенням м'яса зросло на 0,5 кг і склало 51,4 кг на особу. Незважаючи на приріст даного показника, споживання м'яса відстає від раціональної норми на 36%. У структурі споживання м'яса найбільшу питому вагу займало м'ясо птиці – 46%, на свинину припадало 38%, на яловичину – 15%, на інші види – 1%.

Значне скорочення споживання населенням країни продуктів скотарства зумовлено як зменшенням обсягів їх виробництва, так і низькою купівельною спроможністю значної частини населення і відносно обмеженою ємністю внутрішнього ринку.

Аналіз регіональних тенденцій розвитку виробництва тваринницької продукції виявив 5 регіонів, де обсяги реалізації на забій (у живій масі) сільськогосподарських тварин зросли більш ніж на 10%. Це, зокрема, Харківська область (+48,4% приросту за 6 місяців 2016 р. порівняно з аналогічним періодом 2015 р.), а також Кіровоградська (+11,6%), Львівська (+10,5%), Черкаська (+10,3%) і Вінницька (+10,0%). Разом ці регіони забезпечили 84,6% усього приросту обсягу реалізації на забій худоби і птиці, тобто майже 52,6 тис. т.

Найбільшими виробниками молока в першому півріччі 2016 р. з ринковою часткою понад 5% були такі регіони, як: Полтавська (15,7%), Черкаська (10,9%), Харківська (8,8%), Чернігівська (8,5%), Київська (7,7%), Вінницька (7,2%), Сумська (6,5%) і Хмельницька (5,7%) області. Сумарно ці 8 регіонів забезпечили 70,9% всього виробництва молока в країні.

Зростання цін на молоко, а також безпосередньо на м'ясо повертають інтерес сільських жителів до ідеї утримання корів і Держстат останнім часом показує, що поголів'я ВРХ в категорії господарств населення перевищує торішнє. В комерційному виробництві такої тенденції поки що не помітно, тому що поголів'я ВРХ в нашій країні більш ніж на 70% знаходиться саме в домогосподарствах. Отже маємо тенденцію поступового відновлення поголів'я ВРХ, хоча в цілому воно ще менше ніж торік

Забезпечення населення країни високоякісною м'ясо-молочною продукцією є пріоритетним завданням розвитку національного аграрного сектору. Сучасний стан сільськогосподарського виробництва в Україні вказує на необхідність розвитку спеціалізованого м'ясо-молочного скотарства з метою забезпечення населення життєво необхідними продуктами тваринного походження. Визначальними об'єктивними чинниками розвитку цієї галузі є:

збільшення кормової площі у 3,2 рази, докорінне поліпшення наявних кормових угідь; збільшення поголів'я великої рогатої худоби на 62% і молочного стада на 89%; підвищення продуктивності худоби на відгодівлі на 62% та у молочному скотарстві на 32% та підвищення рівня рентабельності по яловичині на 57% по молоку на 10%.

Проблеми розвитку тваринництва є системними для галузі в цілому та зберігаються впродовж тривалого періоду часу.

Значним бар'єром для успішного розвитку тваринництва є недосконалість аграрної політики щодо підтримки галузі, що зумовлено відсутністю стійких пріоритетів та довгострокової концепції її розвитку. Тому прогнозувати розвиток галузі доволі складно більш ніж на коротко- і середньострокову перспективу.

Список використаних джерел

1. Рівень рентабельності тваринництва [електронний ресурс]/ державна служба статистики України. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Морозов Р.В. – д.е.н., професор, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

Дудченко В.В. – д.е.н., директор Інститут рису НААН України, с. Антонівка, Україна

Максименко Д.С. – магістрант, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ РИНКУ РИСУ В УКРАЇНІ

За сучасних умов розвиток ринку рису має бути спрямований на забезпечення конкурентоспроможності всіх його учасників, сприяння збалансуванню темпів зростання купівельної спроможності з наповненням ринку рису якісною сільськогосподарською продукцією-сировиною і сільськогосподарською обробленою продукцією, збільшенню експорту сільськогосподарської продукції. Важливою складовою у проведенні досліджень щодо розвитку вітчизняного ринку рису є визначення основних напрямів його розвитку (рис. 1).

На підставі узагальнення нормативних актів [2, 3], можна сформулювати основні напрями розвитку ринку рису. До основних напрямів розвитку ринку рису належать:

1. Формування інфраструктури ринку рису та розбудова оптових ринків сільськогосподарської продукції шляхом:

- створення системи збуту сільськогосподарської продукції-сировини через формування мережі оптових ринків рису. Сутність поняття «оптовий ринок сільськогосподарської продукції» найбільш точно визначено в Законі

України від 25.06.2009 р. № 1561-VI «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» як «юридична особа, предметом діяльності якої є надання послуг, що забезпечують здійснення оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією, і якій в установленому законодавством порядку надано статус оптового ринку сільськогосподарської продукції» [1];

- створення сільськогосподарських дорадчих служб, підготовки сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників;
- стимулювання сільськогосподарських виробників до участі в біржовій торгівлі сільськогосподарською продукцією;
- формування оптових ринків рису.

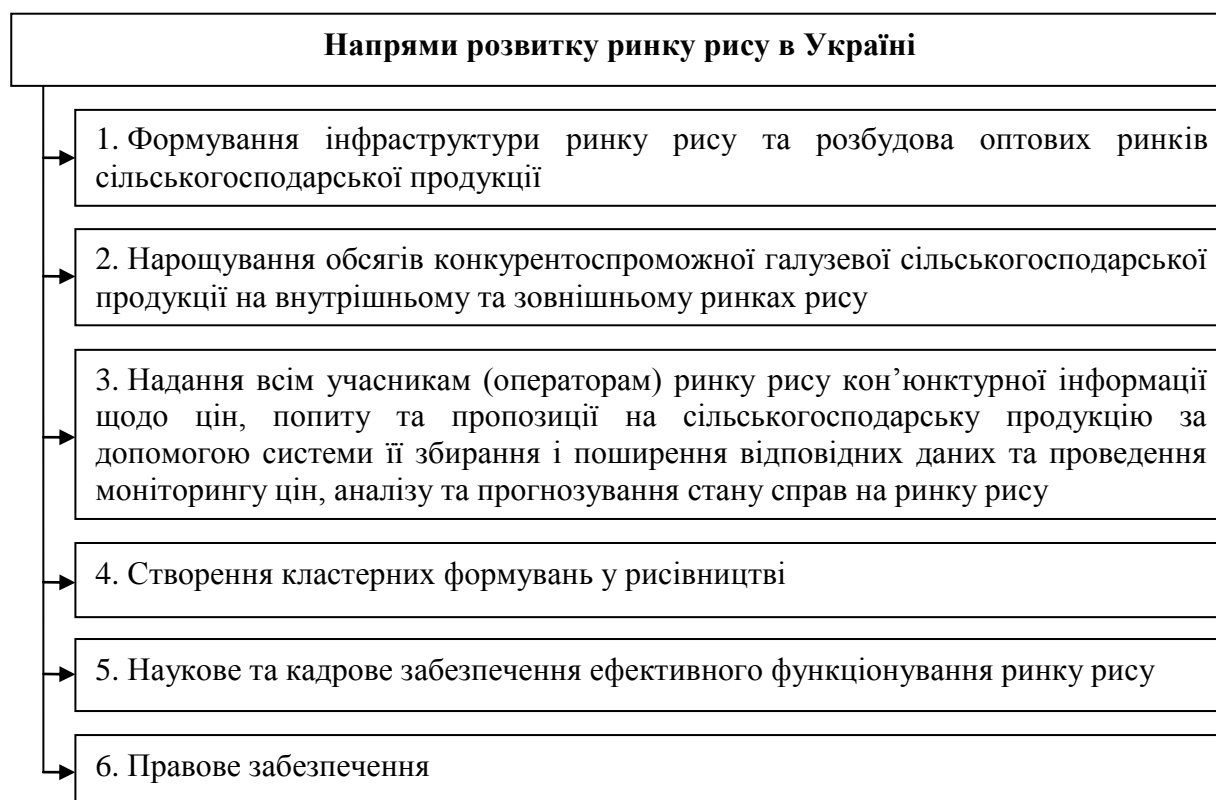

Рис. 1. Напрями розвитку вітчизняного ринку рису

2. Нарощування обсягів конкурентоспроможної галузевої сільськогосподарської продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках рису шляхом:

- стимулювання виробництва високоякісної конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції рисівництва з використанням ресурсозберігаючих, екологічно безпечних технологій вирощування рису;
- створення умов та сприяння сільськогосподарським виробникам у реалізації виробленої сільськогосподарської продукції;
- підтримки вітчизняних виробників і сприяння їх виходу на зовнішній ринок рису;
- стимулювання експорту сільськогосподарської продукції та створення рівних економічних умов для вітчизняних сільськогосподарських виробників;

- диверсифікації виробництва та збільшення посівних площ і обсягів валового виробництва зерна рису для задоволення внутрішніх потреб та нарощування експортних можливостей;

- запровадження ринкових механізмів регулювання та підтримки цін на вітчизняну сільськогосподарську продукцію;

- удосконалення системи контролю якості виробленої сільськогосподарської продукції.

3. Надання всім учасникам (операторам) ринку рису кон'юнктурної інформації щодо цін, попиту та пропозиції на сільськогосподарську продукцію за допомогою системи її збирання і поширення відповідних даних та проведення моніторингу цін, аналізу та прогнозування стану справ на ринку рису із залученням Аграрного фонду і Аграрної біржі України.

4. Створення кластерних формувань у рисівництві. Вважаємо, що більш організованим, взаємопов'язаним ефективним організаційно-економічним зв'язкам могло б послужити створення єдиного кластера «Рис України».

5. Наукове та кадрове забезпечення ефективного функціонування ринку рису повинно здійснюватися шляхом формування розвинутої за регіонами інфраструктури ринку рису, створення і впровадження у сільськогосподарське виробництво нових сортів сільськогосподарської культури – рису, застосування сучасних методів селекції, розроблення та впровадження сучасних інноваційних проектів і технологій, ефективного використання галузевого науково-технічного потенціалу, підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у галузі рисівництва.

6. Правове забезпечення. Зазначимо, що розвиток і ефективне функціонування вітчизняного ринку рису вимагає удосконалення відповідного нормативно-правового забезпечення.

Враховуючи специфіку розміщення виробництва, наявний виробничий і науково-технічний потенціал та особливості функціонування галузі рисівництва, пріоритетними напрямками розвитку ринку рису в Україні є: формування інфраструктури ринку рису та розбудова оптових ринків сільськогосподарської продукції; нарощування обсягів конкурентоспроможної галузевої сільськогосподарської продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках рису; надання всім учасникам (операторам) ринку рису кон'юнктурної інформації щодо цін, попиту і пропозиції на сільськогосподарську продукцію за допомогою системи її збирання і поширення відповідних даних і проведення моніторингу цін, аналізу та прогнозування стану справ на ринку рису із залученням Аграрного фонду та Аграрної біржі України; створення кластерних формувань у рисівництві; формування інноваційної інфраструктури ринку рису; створення та впровадження у сільськогосподарське виробництво нових сортів сільськогосподарської культури – рису; застосування сучасних методів селекції; розроблення та впровадження сучасних інноваційних проектів і технологій; ефективного використання галузевого науково-технічного потенціалу; підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у галузі рисівництва; удосконалення правового забезпечення розвитку ринку рису.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» / Верховна Рада України, 25.06.2009, № 1561-VI. – (Нормативний документ Верховної Ради України. Закон): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1561-17>

2. Послання Президента України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2001 році» / Президент України, 31.05.2002. – (Нормативний документ Президента України. Послання): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0002100-02>

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Комплексної програми розвитку аграрного ринку на 2003–2004 роки» / Кабінет Міністрів України, 01.03.2003, № 271. – (Нормативний документ Кабінету Міністрів України. Постанова): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/271-2003-%D0%BF>

**Морозов Р.В. – д.е.н., професор, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Дудченко В.В. – д.е.н., директор Інститут рису НААН України, с. Антонівка, Україна**

Нікітіна О.М. – аспірант, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РИСІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

В умовах конкурентного середовища вітчизняна сільськогосподарська продукція рисівництва спроможна задовольняти вимоги потенційних споживачів щодо ціни і якості та конкурувати з зарубіжними аналогами на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Конкурентоспроможність рисівництва – здатність складної динамічної організаційно-економічної системи виробляти вітчизняну конкурентоспроможну галузеву сільськогосподарську продукцію, що спроможна задовольняти вимоги потенційних споживачів і конкурувати з зарубіжними аналогами на внутрішньому й зовнішньому ринках (рис. 1).

Слід відзначити, що якість виробленого в Україні рису одержала високу міжнародну оцінку. Європейський центр з вивчення ринку у 2004 р. (м. Брюссель, Бельгія), провівши експертизу українського рису, не тільки рекомендував його реалізацію на міжнародному ринку, а й видав Сертифікат якості, який підтверджує відповідність вітчизняного рису світовим стандартам.

Щодо вимог до технологічності сировини, зазначимо, що сільськогосподарська продукція-сировина (рис) є сировиною для виробництва крупи рисової та інших продуктів і як сировина повинна мати відповідні якісні

показники, основними з яких, на нашу думку, є вихід крупи та вихід цілого ядра.

Технічний рівень виробництва суттєво впливає на конкурентоспроможність продукції галузі рисівництва. Специфіка галузевого виробництва передбачає як використання сільськогосподарської техніки, що застосовується для вирощування зернових культур, так і спеціальної техніки. Використання сучасної техніки в рисівництві дозволяє збільшити обсяги виробництва зерна рису і підвищити продуктивність праці.

Відповідність державним стандартам якості рису регламентується ДСТУ 4965:2008 «Рис. Технічні умови», згідно з яким передбачається товарна класифікація заготівельного і постачального рису. Національний стандарт України «Крупи рисові. Технічні умови» розроблено відповідно до чинних законодавчих актів щодо національних стандартів, Програми інтеграції України до ЄС, розпоряджень Кабінету Міністрів України про заходи щодо реалізації цієї Програми та заходів з адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Рис. 1. Конкурентоспроможність рисівництва як складної динамічної організаційно-економічної системи (загальна характеристика)

До цінних параметрів, які використовуються для оцінки конкурентоспроможності продукції рисівництва, можна віднести такі:

- витрати на виробництво рису-сирцю;
- витрати на маркетинг і рекламу;
- витрати на проведення науково-дослідних робіт.

Інноваційна спрямованість діяльності сільськогосподарських підприємств і господарств галузі полягає у запровадженні сучасних технологічних і селекційних досягнень (впровадження зональних ресурсозберігаючих, екологічно безпечних технологій вирощування рису, використання нових високопродуктивних сортів рису).

Таким чином, у нинішніх умовах конкурентоспроможність рисівництва досліджується як здатність виробництва складної динамічної організаційно-економічної системи виробляти вітчизняну конкурентоспроможну галузеву сільськогосподарську продукцію, що спроможна задовольняти вимоги потенційних споживачів і конкурувати з зарубіжними аналогами на внутрішньому й зовнішньому ринках. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції рисівництва характеризується параметрами, основними з яких є вимоги до технологічності сировини, технічний рівень продукції; технічний рівень виробництва; відповідність державним стандартам якості; ціна продукції тощо.

Морозов Р.В. – д.е.н., професор, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Чекамова О.І. – науковий співробітник, Інститут рису НААН України, с. Антонівка, Україна

НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Нині перехід до нової економічної системи, що відповідає сучасним науково-технічним, технологічним умовам і перспективам світової цивілізації, можливий лише на основі інноваційних технологій і моделей. Сучасна економічна наука має певні напрацювання, які можуть сприяти вирішенню проблеми розвитку інноваційних технологій у готельно-ресторанному господарстві. Вважаємо, що питання наукового забезпечення розвитку інноваційних технологій у готельно-ресторанному господарстві є надзвичайно актуальним.

Варто зазначити, що ринкові перетворення в економіці країни вимагають концептуальних змін у науковому забезпеченні готельно-ресторанної справи, доведенні завершених наукових розробок до споживачів, забезпеченні відповідності наукоємної продукції потребам ринкової економіки та інноваційної моделі економічного зростання. У зв'язку з цим важливого значення набуває формування дієвого механізму взаємодії науковців з виробничниками в процесі та трансферу інновацій у виробництво.

За сучасних умов наукова та інноваційна діяльність мають як спільні риси (інтелектуальна, творча діяльність), так і відмінності: не всі наукові досягнення мають інноваційний характер, так само як і не всі інновації є результатом наукових досліджень, інноваційні рішення орієнтовані на комерційне використання, але не завжди мають таку характеристику як наукова новизна. Інновація базується на такому науковому результаті, який має інноваційний потенціал, та корелюється потребами виробництва і ринковими процесами.

Слід відзначити, що науково-інноваційний процес оцінюється за кінцевим результатом впровадження у виробництво, що потребує налаштування етапів процесу «наука-інновації-виробництво» через показники інноваційного потенціалу. Інноваційний потенціал науково-інноваційної продукції є критерієм результативності наукової діяльності та визначається як сукупність наявних можливостей, засобів реалізації прав на інтелектуальний продукт як нематеріальної складової науково-інноваційної продукції для отримання економічних вигод від її використання.

Вважаємо, що інновація як капіталізована і комерціалізована новація (науково-технічна продукція) є об'єктом ринкових відносин. Ефективність інновацій характеризується поняттям інноваційного потенціалу як здатності і можливості суб'єктів наукоємного ринку виробляти конкурентоспроможну продукцію за рахунок впровадження інновацій.

Загальна модель інноваційної системи науково-технологічного забезпечення представлена на рис. 1.

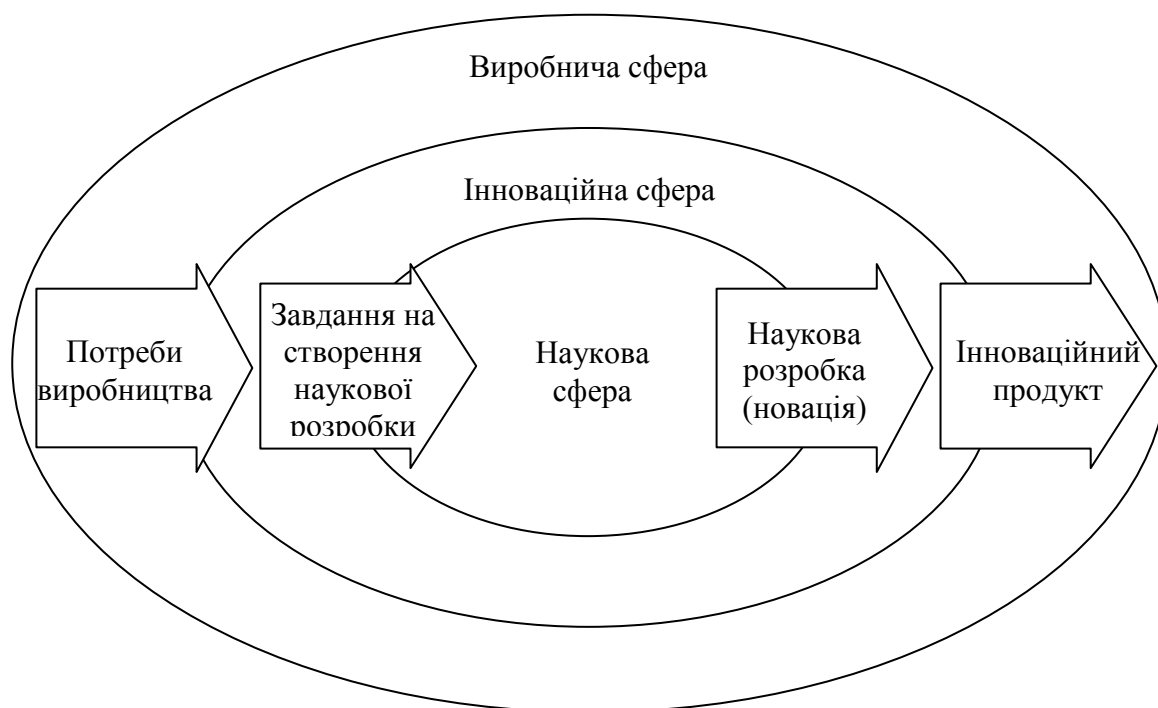

Рис. 1. Загальна модель інноваційної системи науково-технологічного забезпечення

Зважаючи на вищезазначене, інтеграція наукових розробок у виробництво відбувається через інноваційну складову. Інноваційна складова є програмуючою оболонкою для наукового процесу, що вказує напрям та програмує результати наукової діяльності. В свою чергу, виробнича сфера є тією оболонкою, в рамках якої здійснюється науково-інноваційна діяльність, тією сферою, що формує напрями цієї діяльності та використовує результати.

Наукова сфера продукує наукові розробки, які за системою наукового інновінгу трансформуються в інноваційні продукти, тобто товар, що реалізується на наукоємному ринку. З іншого боку, науковий інновінг передбачає формування замовлення на виконання науково-дослідних робіт, виходячи з потреб виробництва.

Таким чином, для виконання функцій наукового забезпечення розвитку інноваційних технологій у готельно-ресторанному господарстві слід удосконалити існуючий механізм продукування науково-технічних розробок. Результатом наукових досліджень є науково-технічна продукція з високим інноваційним потенціалом, яка матиме попит на ринку наукоємної продукції. Перетворення науково-технічної продукції в інновації супроводжується формуванням певних пакетів науково-технічних розробок під конкретний інноваційний проект.

**Морозова О.С. - к.е.н., Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний університет бізнесу та права», м. Херсон, Україна
Морозов О.В. - д. с.-г. н., професор, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна**

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АПК УКРАЇНИ В АСПЕКТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

В умовах інтеграції України до Європейського Союзу стало негачним питання гармонізації національного законодавства до вимог ЄС у галузі сприяння розвитку сільського господарства та активізації розвитку сільських територій.

Європейська інтеграція і місце в цьому процесі України – надзвичайно складна проблема. Окремі її аспекти аналізували відомі українські економісти: О.Булана – державна підтримка підприємств реального сектора економіки в Україні в умовах її інтеграції в СОТ та ЄС [1]; Т. Осташко – ризики для сільського господарства України від встановлення зони вільної торгівлі з ЄС [3]; П.Т. Саблук, В.І. Власов, О.Ю. Біленький – проблеми регіональної інтеграції як складова глобалізації економіки [5] В. Чужиков, А. Бояр – антикризовий бюджетний менеджмент в ЄС [6]; та інші.

Європейський Союз – це невичерпне джерело досвіду функціонування ринкової соціально орієнтованої економіки та державного регулювання економічних процесів. Очевидно, саме тут Україна може отримати знання щодо розробки й реалізації результативної антимонопольної політики та недопущення надмірної концентрації ринку окремими його учасниками.

Забезпечення конкурентоспроможного аграрного сектору економіки України в результаті лібералізації взаємовідносин з ЄС, можливо через зростання ефективності Спільної аграрної політики (САП). Створення умов для сталого розвитку сільських територій, згідно спільної аграрної політики ЄС, передбачає диверсифікацію виробничої діяльності і підвищення конкурентоспроможності економіки аграрної галузі, підтримання екологічної рівноваги, поліпшення якості життя на селі на основі посилення життєздатності, самодостатності, активності сільських громад з максимально ефективним використанням місцевих ресурсів та приватної ініціативи. Завдяки САП, громадяни Європи вживають якісні, безпечні продукти харчування.

Сільськогосподарські підприємства України спеціалізуються переважно на виробництві та експорті рентабельних технічних культур, таких як соняшник та ріпак, без дотримання науково обґрунтованої сівозміни, порушуючи при цьому культуру землеробства. У зв'язку з цим слід запровадити адміністративну та матеріальну відповідальність сільськогосподарських виробників за хижацьку експлуатацію землі, яка є всенародним багатством. Не знаходячи попиту на внутрішньому агропродовольчому ринку, сировина направляється до індустріально розвинутих країн для виготовлення з неї товарів промислового і споживчого призначення. Перероблена продукція надходить на ринки України, витісняючи вітчизняних виробників та посилюючи проблему безробіття на вітчизняному ринку праці.

Пріоритетним напрямком розвитку АПК визначено інноваційний напрямок перетворень за рахунок впровадження нових видів продукції та обладнання, сертифікованих за європейськими стандартами ресурсозберігаючих виробництв та технологій.

На сучасному етапі впровадження інноваційної моделі розвитку АПК найперспективнішим напрямком є створення так званої «системи регіональних кластерів», – галузевих, територіальних та добровільних об'єднань бізнесових структур, які на науковій основі та за підтримки органів місцевої влади забезпечуватимуть максимальну конкурентоздатність товарної продукції для економічного розвитку конкретного регіону та створення сприятливих умов взаємодії з іншими аналогічними суб'єктами держави та відповідними іноземними кластерами [7].

Інтеграція українських сільськогосподарських виробників у такі маркетинг-логістичні ланцюги та регіональні кластери дасть змогу виходити на нові перспективні агропродовольчі ринки збуту, раціоналізувати власне виробництво, гнучкіше реагувати на зміни міжнародної економічної кон'юнктури.

Зовнішньоекономічна діяльність держави для розв'язання проблем АПК на шляху до ЄС полягає насамперед у розширенні її участі в роботі

сільськогосподарських міжнародних організацій; розвитку зовнішньоекономічної маркетингової кооперації; продовженню робіт з гармонізації національного законодавства з вимогами СОТ та ЄС; розробленню національних стандартів на проведення фітосанітарного та ветеринарного контролю згідно з вимогами СОТ та директивами ЄС; удосконаленню механізму інформаційного забезпечення розвитку експортного потенціалу; невідкладному приведенню у відповідність з єдиною міжнародною вітчизняної номенклатури товарів для запобігання претензій з боку інших держав; затвердженні єдиних усереднених митних ставок за спірними кодами товарів [2].

На шляху до євроінтеграції нашій державі потрібно розв'язати проблеми, які з'являться внаслідок можливого зменшення надходжень до державного бюджету від експортного і імпортного мита, збільшення витрат на реформу системи стандартизації, необхідності реформи митної системи. Компетентні органи державного управління мають розробити програми підтримки українських сільськогосподарських виробників, які будуть змушені приймати нові стандарти якості харчових продуктів.

Зацікавлені в подоланні тарифних і нетарифних бар'єрів українські експортери та імпортери агропродовольчої продукції, для яких можливі економічні втрати від зміни стандартів. Але ці втрати вони зможуть компенсувати зростанням прибутків через збільшення обсягів торгівлі внаслідок подолання вхідних бар'єрів та підвищення якості українських продовольчих товарів на європейському ринку, а також підвищення ефективності роботи української митниці.

Процес реформування агропромислового комплексу України можна зробити ефективнішим через залучення іноземних інвестицій до модернізації існуючих та створення нових підприємств з виробництва та переробки сільськогосподарської сировини [4].

На основі зазначеного можна зробити висновок, що аграрний сектор України потребує не тільки відродження агропромислового виробництва за попередніми параметрами, якими б якісними вони не здавалися, але й на здійснення інноваційних структурних перетворень, досягнення випереджаючих параметрів розвитку продуктивних сил та суспільних відносин та становлення якісно нової структури АПК.

Для розвитку зовнішньоторговельних перспектив АПК України слід продовжити дослідження механізмів державного управління щодо впровадження європейської моделі забезпечення якості та безпеки продовольства, завершення підготовки гармонізованих до міжнародних вимог галузевих стандартів продовольчої продукції, створення мережі лабораторій із контролю якості харчових продуктів.

Перспективи АПК пов'язані з посиленням його комплексного розвитку, основними напрямками якого є: структурна перебудова аграрного виробництва, поглиблення спеціалізації аграрних підприємств, диверсифікація діяльності переробних підприємств, вільний рух ресурсів і товарів, формування ринкової

інфраструктури, посилення екологічного спрямування сільськогосподарського виробництва, перехід до європейських стандартів якості і безпеки харчування.

Список використаних джерел

1. Булана О. Державна підтримка підприємств реального сектора економіки в Україні в умовах її інтеграції у СОТ і ЄС // Економіка України. - 2011. - № 2. – С. 68-79.
2. Драга Т.В. Адаптація зовнішньоекономічної діяльності агропромислового комплексу до умов світового ринку : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.02 / Т.В. Драга // НАН України. Ін-т економіки. – К. : 2002. – 19 с.
3. Осташко Т. Ризики для сільського господарства від встановлення зони вільної торгівлі у ЄС // Економіка України. - 2011. - № 3. – С. 57-70.
4. Про затвердження Концепції науково-технічного розвитку галузей агропромислового виробництва України на період до 2015 року: Наказ Міністерства аграрної політики України від 10 квіт. 2008 р. № 240 // Агрокомпас. – 2008. – № 6. – С. 20–21.
5. Саблук П., Власов В., Біленький О. Регіональна інтеграція: К. ННЦ ІАЕ, 2010. – 365 с.
6. Чужиков В., Бояр А. Антикризовий бюджетний менеджмент в ЄС // Економіка України. - 2012. - № 1. – С. 69-78.
7. Шлапак В.О. Аспекти інноваційного розвитку сільського господарства України / В.О. Шлапак // Економіка АПК. – 2004. – № 6. – С. 65.

**Мохненко А.С. – д.е.н., професор,
Федорчук О.М. – к.е.н., доцент,
Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна**

КРИТЕРІЇ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах поширення глобалізаційних та активізації євроінтеграційних процесів зростає важливість зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Цей вид діяльності пов'язаний з організацією співпраці вітчизняних суб'єктів господарювання із зарубіжними контрагентами на взаємовигідних умовах. Сфера зовнішньоекономічної діяльності - сфера, яка вимагає не тільки дотримання вітчизняних норм і правил ведення бізнесу, але й знань відповідних документів інших країн, використання міжнародної практики і досвіду) врахування світових тенденцій та глобальних викликів розвитку. Все це ускладнює роботу відповідального за це керівника і його персоналу та передбачає наявність у останніх значних навичок, компетенцій професіоналізму у прийнятті і реалізації управлінських рішень. Таким чином, умови обов'язкової наявності знань вітчизняного та міжнародного законодавства, етики поведінки і

культури міжнаціонального спілкування в сфері зовнішньоекономічної діяльності можна виділити управлінські рішення обов'язкового характеру, спрямовані на:

- пошук, вибір та освоєння ринків збуту;
- пошук закордонних партнерів, налагодження комунікацій і підтримання партнерських стосунків;
- досягнення домовленостей, погодження умов і укладання контрактів з закордонними партнерами;
- забезпечення організаційно-юридичного, фінансово-економічного, інформаційно-технологічного супроводу виконання контрактів.

Таким чином, в управлінській діяльності визначеною складовою системи управління підприємством є формування, прийняття і реалізація вищевказаних груп управлінських рішень. Суб'єктом управлінських рішень виступає керівник. Участь керівника у процесі прийняття рішення вимагає врахування багатьох чинників, які враховують не тільки вимоги і потреби підприємства, але і поведінку керівника щодо ефективного використання ресурсів підприємства та потенційних можливостей підприємства для досягнення цілей розвитку та задоволення взаємних інтересів. Тому для того, щоб складний процес ухвалення рішення адекватно враховував зазначені вимоги у сфері зовнішньоекономічної діяльності та враховував інтереси усіх зацікавлених сторін доцільно розглядати процес прийняття рішення через критерії якості та ефективності.

На етапі формування рішення важливо дотримуватись критерію його якості. Якість рішення забезпечує дотримання базових вимог до вирішення завдання із врахуванням його технічного, економічного, соціального, екологічного обґрунтування. Здатність формувати якісні управлінські рішення залежить від професіоналізму та компетенцій керівника у питанні, що вирішується та стосуються розуміння технічного, економічного, соціального, екологічного та іншого його змісту, усвідомлення значення рішення, його узгодження із сторонами домовленостей, забезпечення відповідності діючій стратегії та завданням підприємства, безпеці його функціонування.

Проте не завжди якісне рішення супроводжується успіхом, оскільки ухвалене рішення потребує належного його виконання. Реалізація управлінського рішення - це процес його втілення на практику, що завершується позитивним результатом діяльності, який характеризується ефективністю. Беззаперечною є думка про те, що якісні рішення забезпечують ефективну діяльність підприємства за умови добре налагодженого процесу його реалізації на основі врахування таких чинників:

- якісно налагодженого комунікаційного процесу;
- процесу делегування повноважень;
- професіоналізму як суб'єкта формування рішення, так і виконавця цього рішення;
- налагодженого зворотного зв'язку між учасниками процесу прийняття рішення;
- наявності ресурсів для підтримання процесу реалізації рішення.

Отже, зв'язок між якістю і ефективністю управлінського рішення характеризується здатністю підприємства досягати ефективності діяльності на непевні якісних рішень на організації належного процесу його виконання.

Зв'язок між якістю та ефективністю управлінського рішення може бути представлено наступним чином:

- характеристика керівника (кваліфікація, навички, досвід);
- критерії прийняття управлінського рішення (якість рішення, ефективність рішення);
- процес прийняття рішення (визначення цілей, визначення проблеми, діагностика та ідентифікація проблеми, пошук шляхів вирішення проблеми, вибір і оцінка альтернатив, узгодження рішення, затвердження рішення, підготовка до реалізації рішення, управління реалізацією рішення, перевірка ефективності рішення).

Прийняття управлінського рішення - складний процес, повним суб'єктом якого виступає керівник. Від його професійної діяльності головним чином залежить якісне формування рішення, його належне виконання та результат, який забезпечує ефективну діяльність підприємства.

Такий висновок звертає увагу на актуальність дослідження питання удосконалення розвитку людських ресурсів у сфері зовнішньоекономічної діяльності на вітчизняних підприємствах.

Список використаних джерел

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.

2. Козак Ю. Г. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: сучасні особливості функціонування та аналізу розвитку : монографія / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, Т. В. Батанова. – Одеса : Одеський національний економічний університет, 2012. – 182 с.

3. Псюк Р. М. Детермінанти ефективності зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств / Р. М. Псюк // Управління інноваційним процесом в Україні: налагодження взаємодії між учасниками : тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – С. 98–99.

Нікітенко К.С. – к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий потенціал підприємства визначаємо як його здатність до раціонального та ефективного використання фінансових ресурсів, що перебувають у його розпорядженні, а також можливості до нарощення у разі необхідності, обсягів цих ресурсів. Проводити оцінювання фінансового потенціалу підприємства важливо як для внутрішніх, так і зовнішніх користувачів інформації. За умов оптимального використання фінансового потенціалу підприємство збільшує свою ринкову вартість, що є сигналом для потенційних інвесторів, кредиторів, акціонерів, державних структур та інших зовнішніх суб'єктів оцінювання щодо доцільності інвестування коштів у підприємство та його платоспроможності.

Оцінювання існуючого фінансового потенціалу підприємства має ґрунтуватися на аналізуванні показників його ділової активності, рентабельності, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, майнового стану. Детальне вивчення динаміки значень наведених фінансових показників дасть змогу отримати комплексну характеристику діяльності підприємства, його конкурентоспроможності, надійності, а відтак, стане основою для розробки стратегії управління фінансовим потенціалом суб'єкта господарювання.

Наступним етапом в управлінні фінансовим потенціалом підприємства має бути доцільно визначення методів, за якими можна зробити висновок щодо якості управління ними. В основу методів оцінювання рівня використання фінансового потенціалу підприємства закладено аналізування результатів його діяльності за окремими напрямками, з врахуванням впливу факторів та виявлення резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

За об'єктами оцінки виокремлено ресурсний, структурний, цільовий та змішаний методи оцінки рівня використання фінансового потенціалу. Ресурсний метод передбачає оцінювання наявних у підприємства фінансово-економічних ресурсів у грошовій та натуральній формах із врахуванням їх якості та ефективності використання у господарській діяльності. В свою чергу, структурний метод ґрунтується на аналізі окремих складових та елементів задіяних вхідних ресурсів та визначенні рівня їх віддачі. Цільовий метод передбачає порівняння фактичних результатів управління фінансовим потенціалом підприємства із плановими. При застосуванні змішаного методу використовуються окремі елементи вищезазначених підходів до визначення рівня використання аналізу фінансового потенціалу підприємства.

За рівнем узагальнення показників виокремлено методи оцінювання за допомогою інтегрального показника чи системи показників. Використання інтегрального показника передбачає зведення окремих даних в одній

математичній залежності. Натомість система показників створюється для розгляду їх значення незалежно один від одного, що дає змогу оцінити результати роботи підприємства на різних сегментах діяльності.

В процесі оцінювання фінансового потенціалу можна зробити висновки щодо ефективності системи фінансового менеджменту на підприємстві. Під ефективною системою управління фінансами визначаємо технологію побудови взаємоузгодженого за всіма структурними підрозділами та функціями планів, які містять роз'яснення щодо джерел формування і напрямів використання фінансових ресурсів підприємства. Для складання таких планів необхідно провести комплексний аналіз кон'юнктури ринку, а також розрахувати економічні та фінансові індикатори діяльності об'єкта оцінювання. Окрім цього, передбачається використання механізмів оперативно-тактичного реагування на ризики, які можуть впливати досягнення поставлених цілей (наприклад, обсягів збуту, планового фінансового результату, інвестиційних вкладень) з мінімально допустимими відхиленнями (не більше 20%). За результатами аналізу виокремлюють такі групи підприємств за рівнем використання потенціалу:

- високий рівень – на підприємстві передбачена розгалужена система бюджетного планування;

- середній рівень – підприємство формує систему планових фінансових звітів, визначених за певними стандартами обліку;

- низький рівень – підприємство здійснює планування діяльності за допомогою застосування методу коефіцієнтів.

Системи бюджетного планування та формування планових фінансових звітів дозволяють здійснювати постійний моніторинг діяльності суб'єкта господарювання, а це, в свою чергу, дає можливість більш адекватно оцінювати фінансові можливості підприємства та його резерви розвитку. Стосовно коефіцієнтних методів варто зазначити, що попри їх інформативність та низьку трудомісткість у розрахунках, вони не можуть слугувати інструментом стратегічного управління тому, що не враховують у повній мірі всі фактори, які чинять вплив на господарську діяльність.

На основі отриманих раніше результатах аналізування ефективності використання ресурсів підприємства доцільно також провести аналіз ринкового потенціалу підприємства. Під цим терміном «ринковий потенціал» розуміємо здатність організації з використанням наявних маркетингових засобів здійснювати збут продукції, закріплюватися на певній частці ринку і в подальшому нарощувати обсяги просування товарів. Ринковий потенціал доцільно розглядати з погляду чинників впливу на його формування. Оцінка ефективності діяльності підприємства на ринку перебуває у залежності від різноманітних факторів, які мають різне походження. Бізнес-процеси стрімко розвиваються, а тому кількість чинників, від яких залежить ринковий потенціал організації, щоразу збільшується. Їх чітка ідентифікація та класифікація має вагоме значення для роботи комерційної організації.

На формування ринкового потенціалу підприємства впливають чинники, які підприємство може контролювати, а також ті, які можливо лише

прогнозувати. Основною метою підприємства при дослідженні факторів, на котрі неможливо вплинути, є зведення до мінімуму негативних наслідків від дії. Неконтрольовані чинники впливають на діяльність різних підприємств по різному, тому ефективність заходів, спрямованих на оптимізацію діяльності за умов дії таких чинників залежить від стратегії функціонування підприємства.

Ринковий потенціал суттєво впливає на фінансові можливості, а відтак і фінансовий потенціал організації. Чим успішніше становище підприємства на ринку, то більше в нього можливостей до залучення додаткового капіталу, ефективніша система управління фінансами, розвинутіша система ризик-менеджменту, раціональніше побудована система дій, спрямована на досягнення стратегічних цілей від провадження фінансово-економічної діяльності.

Фінансовий потенціал є критерієм, який визначає здатність підприємства до пристосування при змінах економічної кон'юнктури, адже, саме він відіграє вагомую роль у спроможності підприємства генерувати необхідний обсяг позитивних грошових потоків, бути інвестиційно привабливою, ліквідною та фінансово надійною. За результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що процес формування фінансового потенціалу підприємства є по своїй сутності складним явищем, котре залежить від багатьох факторів, які в основному контролюються суб'єктом господарювання. При оцінюванні фінансового потенціалу підприємства беруться до уваги показники ефективності використання існуючих фінансових ресурсів та стратегічні напрямки розвитку бізнесу. Проте, через значну залежність фінансових можливостей підприємства від змін в економічному середовищі, необхідно враховувати вплив факторів. Які чинять вплив на формування і використання фінансового потенціалу.

Список використаних джерел

1. Зайчук Т. О. Теоретичні аспекти визначення ринкового потенціалу і таргетингу вітчизняними підприємствами / Т. О. Зайчук // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – №1. – С. 96-104.
2. Касьянова Н. В. Потенціал підприємства: формування та використання. 2-ге вид. перероб. та доп.: підручник / Н. В. Касьянова, Д. В. Солоха, В. В. Морєва, О. В. Белякова, О. Б. Балакай – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 248 с.
3. Маслак О.І. Особливості оцінювання економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань / О. І. Маслак, О. О. Безручко // Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. – Вип. 1. – С. 121-127.
4. Морщеник Т. С. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність» / Т. С. Морщеник, О. М. Біляк // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – Вип. 8. – С. 82-89.
5. Турчак В. В. Методика оцінки фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання / В. В. Турчак, С. Д. Чижинська // Молодий вчений. – 2014. – №8 (11). – С. 49-52.

**Олійник В.С. – аспірант, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – д.е.н., доцент Руснак А.В.**

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА: СУТНІСТЬ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ

У економіці країни інвестиції відіграють важливу роль. Для отримання інвестиційних ресурсів підприємство має бути інвестиційно привабливим. На сьогодні для України сільське господарство є ключовою галуззю, яка має досить потужний інвестиційний потенціал. Нарощування обсягів інвестицій і підвищення ефективності їх використання у аграрному виробництві – необхідна умова подальшого розвитку сільського господарства України. Особливістю інвестиційної діяльності у аграрному виробництві є те, що вона змушена відбуватися в умовах суттєвого скорочення фінансових можливостей інвесторів у зв'язку з поширенням світової кризи на фінансовий і реальний сектори національної економіки.

Актуальними питаннями економічної політики держави є структурна перебудова і модернізація сільськогосподарського виробництва та розвиток інноваційної моделі економічного зростання. Неодмінними умовами розвитку сільського господарства є активізація інвестиційної діяльності, нарощування виробничого потенціалу галузі, забезпечення правової бази формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату в агросфері тощо. Пріоритетними напрямками реалізації аграрної політики є нарощування виробництва та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору, збільшення експорту сільськогосподарської продукції, розвиток інфраструктури аграрного ринку, формування цілісної системи фінансово-кредитного забезпечення підприємств агропромислового комплексу, вдосконалення механізмів реалізації та захисту прав громадян на землю, а також створення привабливих умов для розвитку соціальної сфери села.

На сьогоднішній день стан інвестиційної діяльності у аграрному секторі економіки України знаходиться на низькому рівні, а інвестиційний клімат є несприятливим для інвесторів. Саме тому інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств залишається низькою, а управління інвестиційною діяльністю таких підприємств – малоефективним. Для зміни ситуації та залучення коштів у інвестиційний процес виникає потреба в удосконаленні управління інвестиційною діяльністю підприємств, зокрема, підприємств аграрного виробництва, й у забезпеченні на цій основі активізації інвестування.

З огляду на європейський вибір України, не втрачає актуальності розробка напрямів покращення інвестиційного клімату і шляхів підвищення активності інвестиційного процесу. Метою інвестиційної політики є забезпечення постійного відтворювального процесу в економіці, зокрема, на основі якісного відновлення основних і оборотних фондів. Досягнення такої мети потребує не тільки нарощування інвестиційних ресурсів підприємств, а й

підвищення економічної ефективності їх використання. Інвестиції в об'єднанні з інноваціями мають давати позитивний ефект – сприяти збільшенню обсягу реалізованої продукції, зниженню вартості одиниці продукції і покращенню її якості, підвищенню рентабельності виробництва, покращенню умов праці та збільшенню її продуктивності.

Для України це особливо актуально, оскільки повноцінна інтеграція економіки у світову систему господарювання уможлиблюється лише за умов випереджаючого розвитку, який базується на широкому використанні інновацій. Необхідною умовою розвитку аграрного сектору економіки держави є впровадження відповідних адекватних державних програм, спрямованих на покращення інвестиційного клімату і підвищення ефективності інвестування [1].

Інвестиційна привабливість не є окремим фінансово-економічним показником, а являє собою сукупність кількісних і якісних показників – оцінок зовнішнього й внутрішнього середовища (політичного, економічного, соціального, правового) та внутрішнього позиціонування об'єкта у зовнішньому середовищі, оцінкою його фінансово-технічного потенціалу, що дає змогу варіювати кінцевим результатом функціонування підприємств.

У сучасній економічній літературі немає чіткого визначення інвестиційної привабливості та системи її оцінок. Багато спеціалістів прирівнюють інвестиційну привабливість до оцінки ефективності інвестиційних проєктів, але інвестиційна привабливість підприємства є сукупністю характеристик його виробничої, комерційної, фінансової, управлінської діяльності та особливостей інвестиційного клімату, котра свідчить про доцільність здійснення інвестицій в це підприємство. Перевагу отримує інвестиційно-привабливіший об'єкт, тому першочерговим завданням є максимальне підвищення інвестиційної привабливості [3, с. 119-137].

Основними цілями оцінки інвестиційної привабливості, при цьому, є визначення поточного стану підприємства і перспектив його розвитку; розробка заходів підвищення інвестиційної привабливості; залучення інвестицій у відповідних до інвестиційної привабливості обсягах та отримання комплексного позитивного ефекту від освоєння залученого капіталу.

Обґрунтуємо внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на процеси залучення інвестицій та визначають інвестиційну привабливість підприємств аграрного виробництва. До позитивних зовнішніх чинників відносяться: сприятливий клімат, наявність ресурсно-сировинної бази, наявність науково-промислового потенціалу, вигідне географічне розташування, різноманітність форм власності, руйнування монополізації виробництва, створення сучасних програмних продуктів та інформаційних технологій, стабілізація зовнішньоекономічної діяльності. Негативними зовнішніми чинниками, що впливають на інвестиційну привабливість підприємств аграрного виробництва, є: нестабільність вітчизняного законодавства, значне податкове навантаження підприємств, додаткове зниження прибутків вітчизняних виробників через необґрунтовано високу частку імпортного продовольства на внутрішньому українському ринку (звуження ринку збуту), низька частка залучених коштів

вітчизняних інвесторів, низький рівень організаційного регулювання інвестиційної діяльності, Загальний спад виробництва, високі ставки за кредити, незавершеність процесів земельної реформи та інституційних перетворень в сільському господарстві та в суміжних галузях АПК, зменшення припливу фінансових ресурсів у галузі АПК (падіння виторгу від реалізації продукції) внаслідок скорочення платоспроможності населення на продовольство. Позитивними внутрішніми чинниками, які визначають рівень інвестиційної привабливості аграрних підприємств, є: достатня матеріально-технічна база, висока частка власного капіталу в загальному обсязі капіталу, впровадження ресурсозберігаючих ефективних технологій, достатній рівень інвестиційної привабливості. До негативних внутрішніх чинників відносяться: збитковість підприємств аграрного виробництва, низький рівень ліквідності, низький рівень інформаційного забезпечення, коливання темпів виробництва, зменшення наукомістких виробництв.

Важливим чинником підвищення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектора є покращення якості виробленої ними продукції, приведення її у відповідність до міжнародних стандартів. Сучасні стандарти мають надавати новий імпульс розвитку інноваційних технологій, відігравати значну роль у вирішенні питань захисту навколишнього середовища, удосконаленні програм безпеки й охорони здоров'я, покращенні якості життя і розвитку економіки в цілому. Вони сприятимуть виробництву високоякісної конкурентної продукції, а також розширенню експортних можливостей аграрних підприємств [5].

Інвестиційне відродження аграрного сектору України сприятиме формуванню потужного виробничого потенціалу, який забезпечить комплексне розв'язання проблем розвитку сільського господарства. Одна з найголовніших проблем, що стримує розвиток сільського господарства України і розширення його інвестиційної діяльності є, насамперед, низька інвестиційна привабливість підприємств АПК. Своєчасна оцінка інвестиційної привабливості підприємства з метою прогнозування перспектив подальшого ефективного розвитку аграрного сектору сприятиме відкриттю нових можливостей диверсифікації для вітчизняних й іноземних інвесторів, підвищенню гарантій вкладення коштів іноземних інвесторів в інвестиційні проекти. Впровадження комплексної програми інвестування в аграрний сектор економіки стимулюватиме її перехід на якісно новий інноваційний тип розвитку та сприятиме підвищенню конкурентоспроможні галузі.

Список використаних джерел

1. Захарін С.В. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку / С.В. Захарін // Фінанси України. – К., 2004 – № 10. – С. 72.
2. Гальчинский А. Становление инвестиционной модели экономического роста Украины / А. Гальчинский, С. Левочкин // Экономика Украины. – К.: 2004 – № 6.– С. 4-11.
3. Носова О.В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи / О.В. Носова // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 3. – С. 119-137.

4. Саблук П.Т. Інвестиційна привабливість аграрно-промислового виробництва регіонів України / П.Т. Саблук, М.І. Кисіль, М.Ю. Коденська; ред. М.І. Кисіля, М.Ю. Коденської. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 478 с.

5. Купінець Л.Є. Організаційно-економічні аспекти технічного регулювання в аграрному секторі України / Л.Є. Купінець, С.К. Харічков // Регіональна економіка. – 2007. – № 3. – С. 109-121.

Осадчук І.В. – к.с.-г.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІМЕЙНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ

Для більшості вітчизняних аграрних формувань наразі домінуючою є концепція виживання. Це стосується і найбільш поширеної сьогодні малої форми господарювання у сільському господарстві України - особистих селянських господарств (далі ОСГ), і найменш поширеної – сімейних фермерських господарств (далі сімейних ФГ).

Сімейні ФГ – це нова форма господарювання, дозволена з 2016 року Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» (далі Закон), що передбачає можливість для громадян України, «які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону» [1].

Управління сімейними ФГ здійснюють їх голови. Вони ж відповідають за фінансове забезпечення розвитку своїх господарств. Однак, воно в існуючих сімейних ФГ є недостатнім. Це й визначило актуальність даного дослідження.

Окремі аспекти досліджуваної проблеми вивчали українські науковці П.Т. Саблук, Л.Ю. Мельник, Ю.Є. Кирилов та ін. За мету дослідження визначено виявлення проблем фінансового забезпечення розвитку сімейних ФГ України зі статусом та без статусу юридичної особи як нових малих форм підприємництва на селі.

У ході дослідження встановлено, що у вітчизняному сільському господарстві поряд з державними підприємствами, господарськими товариствами, приватними підприємствами, виробничими кооперативами, фермерськими господарствами, протягом років незалежності України співіснували різні малі форми господарювання на селі. З 2003 року основними з

них були ОСГ. З 2016 року цей перелік поповнили ще й сімейні ФГ зі статусом та без статусу юридичної особи.

Результати дослідження, проведеного в 93 країнах світу, говорять про те, що з понад 570 млн. ферм більше 500 млн. належать саме сім'ям. На сімейні ферми припадає не менше 56 % виробленої сільськогосподарської продукції [2]. Лише у країнах Євросоюзу наразі функціонує трохи більше 26 млн. індивідуальних (сімейних) господарств.

В Україні поки що сімейних ФГ дуже мало. Однак, за експертними оцінками, серед вітчизняних ОСГ ще до прийняття Закону, налічувалося близько 800 тис. таких, що відповідали прийнятим у світі критеріям сімейних ФГ. Крім того, таким критеріям відповідає і значна кількість традиційних фермерських господарств із землеволодінням до 50 га.

Основою для створення сімейних ФГ є 27,9 тисяч фермерських господарств, які мають площу землекористування менше 100 га, що складає 72% від загальної кількості таких господарств [3], а ще різні види ОСГ: невеликі товарно-споживчі - розміром 0,51-2,00 га, члени яких отримують дохід від ведення ОСГ та від роботи у суспільному виробництві у співвідношенні від 1:10 до 1:2; товарно-споживчі - з площею землі від 2,01 га до середнього розміру земельної частки (паю) на конкретній сільській території, члени якого отримують більше половини доходу сім'ї від ведення ОСГ, та додатково можуть працювати деінде; товарні - з площею землі більше середнього розміру земельної частки (паю) на конкретній сільській території (за рахунок об'єднання земельних паїв членів однієї сім'ї), члени якого отримують значну частину (90 - 100 %) доходу сім'ї від ведення ОСГ, та навіть споживчі - розміром до 0,50 га, члени яких отримують значний дохід не від роботи в ОСГ, а з інших джерел.

Трансформація фермерських господарств в сімейні ФГ має відбуватися згідно статті 1 Закону України «Про фермерське господарство» [4], яку було доповнено ч. 5 Закону наступного змісту: «Фермерське господарство, зареєстроване як юридична особа, має статус сімейного фермерського господарства за умови, що в його підприємницькій діяльності використовується праця членів такого господарства, якими є виключно члени однієї сім'ї, відповідно до ст. 3 Сімейного кодексу України» [1]. Іншими словами, частина фермерів може просто переєструвати свої фермерські господарства в сімейні ФГ зі статусом юридичної особи.

Трансформація ОСГ в сімейні ФГ також має відбуватися згідно Закону. І громадяни України, які нині виготовляють товарну продукцію в своїх ОСГ, переробляють її та реалізують з метою отримання прибутку, в найближчому майбутньому повинні будуть зареєструватися як фізичні особи – підприємці, організувавши самостійно (за умови використання праці членів сім'ї такого господарства) або спільно з членами своїх сімей на підставі відповідного договору сімейні ФГ без статусу юридичної особи, тобто змінити статус своїх ОСГ, зареєструвавши їх як сімейні ФГ.

Виникає логічне запитання щодо того, чому селяни мають це зробити та яких змін у фінансовому забезпеченні своїх господарств їм слід чекати.

Опитування показало, що селяни сподіваються на державну підтримку, адже їм відомо про вагому підтримку аграрного сектора в розвинених країнах світу. І ці сподівання обґрунтовані, адже, наприклад, зважаючи на те, що частка сімейних господарств в країнах Євросоюзу складає майже 97 % від загальної кількості сільгоспвиробників, можна стверджувати, що значна частина цих коштів іде на підтримку сімейного фермерства. Та в Україні все складніше, хоч згідно Закону, вітчизняним фермерським господарствам зі статусом сімейних ФГ передбачено надання додаткової державної підтримки «у порядку, передбаченому [Законом України](#) «Про державну підтримку сільського господарства України»» [1].

Проблеми становлення та розвитку малих форм господарювання на селі в Україні автором досліджуються не перший рік і результати цих досліджень дозволяють стверджувати, що наразі значна кількість ОСГ, на базі яких і створюватимуться сімейні ФГ, ледь-ледь виживає. Їх дохід, здебільшого, формується завдяки високому рівню використання трудових ресурсів при мінімальному рівні витрат усіх інших видів ресурсів, прибуток вираховується з помилкою, адже при розрахунку собівартості продукції, виробленої в них, не береться до уваги той факт, що праця (переважно важка ручна) членів сім'ї має свою вартість. А ще у селян немає достатньої кількості знань і вмінь щодо розумного використання та грамотної реалізації виробленої в своїх господарствах продукції. Та й держава з фінансовою підтримкою не поспішає, а місцеві органи влади не особливо піклуються про розвиток ініціативності у селян щодо створення виробничих та збутових кооперативів, що дозволило б покращити результати діяльності цих господарств. Крім того, оформлення власником ОСГ сімейного ФГ (як і набуття існуючим фермерським господарством статусу сімейного ФГ), потребує додаткових витрат ресурсів: грошей (податки, єдиний соціальний внесок, реєстраційні збори тощо), часу (на реєстрацію, ведення звітності, контакти з податковою тощо), здоров'я (потрібно витримати поїздки, черги, бюрократичну тяганину) тощо.

Отже, у ході дослідження виявлено ряд проблем фінансового забезпечення розвитку сімейних ФГ України. Фінансовий стан переважної більшості вітчизняних ОСГ та традиційних фермерських господарств, які в перспективі мають «перетворитися» у сімейні ФГ, залишає бажати кращого, а проблеми їх фінансового забезпечення є системними. Тому добровільна трансформація одних господарств в інші відбуватиметься вкрай повільно. Щонайменше потенційні сімейні фермери очікуватимуть доти, допоки не отримають повної інформації щодо форм і обсягів «додаткової державної підтримки» сімейних ФГ, не зможуть оцінити її стимулюючий потенціал, дієвість процедур її надання, вирахувати вигоди від трансформації.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» № 1067 – VIII від 31.03.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1067-19>.

2. Беззуб І. Перспективи розвитку сімейних фермерських господарств в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/>

3. Ковальова О. В Україні 72% фермерських господарств мають площі землекористування до 100 га. // Круглий стіл «Сільський розвиток на базі громад: виклики та можливості в умовах реформи самоврядування» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/article?art_id=248909546&cat_id=244277212.

4. Закон України «Про фермерське господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.

Палажченко В.П. – магістрант, державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник - к.е.н., доцент Петрова О.О.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТУ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ ВІДПОВІДНО СТАНДАРТІВ ЄС

Одним із критеріїв динамічного та ефективного розвитку національної економіки будь-якої держави є підвищення ролі експортоорієнтованих галузей. Це дозволяє диверсифікувати виробництво, вийти за межі внутрішніх ринків, тримати курс на оновлення технологій та покращення якості і безпеки продукції. З економічного погляду експорт для підприємств є потужним джерелом інвестицій, а для держави – наповненням казни валютною виручкою, поповненням золотовалютного резерву тощо. Загалом, при умові ще й позитивного торгівельного балансу, зовнішньоекономічна діяльність позитивно впливає на економіку. Україна, враховуючи наявність значних природних ресурсів, вигідне геополітичне розміщення, має значний потенціал у розвитку експортно орієнтованих галузей. На фоні помітного спаду обсягів виробництва більшості галузей сільське господарство є одним із лідерів формування експорту України. Але чи все так добре з експортом і які перспективи чекає аграрний сектор економіки, розглянемо більш детально.

Особливої уваги заслуговує співпраця з країнами ЄС, з яким за останні два роки Україна веде інтеграційну політику щодо політичного та економічного зближення. Економічна співпраця регламентується Угодою про асоціацію, а що експорту – квотами ЄС, які до речі він відкрив першим і без взаємного покриття імпортом. Щодо обсягів квот, то вони не зовсім задовольняють українських експортерів продукції рослинництва, але ми практично не використовуємо квоти з інших видів продукції. Це означає, що вітчизняні товари не задовольняють якісними параметрами, а також те, що Україна просто не в змозі забезпечити виробництво окремих видів продукції.

Співробітництво з Європейським Союзом є одним із головних пріоритетів зовнішньоекономічної політики України, саме тому на даний час активно здійснюються заходи, які спрямовані на поглиблення співпраці між

Україною та Європейським Союзом, зокрема, у сфері агропромислового комплексу.

Створення поглибленої та всеохоплюючої зоно вільної торгівлі між Україною та ЄС дає можливість розширити доступ продукції агропромислового комплексу на європейський ринок, що потребує підвищення її конкурентоспроможності а також приведення у відповідність до стандартів ЄС.

За даними 2016 року загальний експорт товарів з України складав близько 70%, решта 30% припадала на послуги. Тенденцією останніх 5 років є скорочення виручки від експорту товарів з одночасним скороченням експорту агропромислової продукції. Проте, не дивлячись на загальний негативний тренд, експорт не агропромислової продукції скорочується значно швидшими темпами ніж аграрний, при цьому у 2016 році спостерігається зростання експорту сільськогосподарської продукції. Подібна тенденція збереглася і в 2017 році. За перше півріччя 2017 року експорт сільськогосподарської продукції склав 8,7 млрд дол. США, що на 28,1% більше ніж за аналогічний період 2016 року.

За даними Державної служби статистики України, експорт товарів аграрної галузі у 2016 році склав \$15,2 млрд, що на \$4 млрд більше ніж у 2015 році. Доля сільськогосподарської продукції в загальному експорті країни сягнула 42%.

Найбільше зростання експорту спостерігалось у зовнішніх поставаннях жирів та олії тваринного або рослинного походження – на 20% у порівнянні із попереднім періодом. Абсолютний показник за цією категорією склав майже \$4 млрд. Найбільше у грошовому еквіваленті було експортовано продуктів рослинного походження – на понад \$8 млрд. У тому числі експорт зернових культур склав \$6 млрд.

Окрім того, у 2016 році було поставлено за кордон готових харчових продуктів на \$2,45 млрд та живих тварин з продуктами тваринного походження на \$0,78 млрд.

За той самий період до України було імпортовано аграрної продукції на \$3,89 млрд, що більше 2015 року на \$0,59 млрд. Зокрема було імпортовано:

- живих тварин та продуктів тваринного походження на \$0,62 млрд;
- продуктів рослинного походження на \$1,3 млрд;
- жирів та олії тваринного або рослинного походження на \$0,25 млрд;
- готових харчових продуктів на \$1,7 млрд.

Відтак, у 2016 році сформовано позитивне зовнішньоторговельне сальдо за товарами сільськогосподарської галузі у 11,4 мільярдів доларів США.

Експорт української аграрної продукції до ЄС за 2016 рік збільшився на 68,2 млн дол. США. У минулому році до країн-членів Євросоюзу було поставлено продукції агропромислового комплексу на загальну суму 4,12 мільярдів доларів США, що становить 26, 6% від всього аграрного експорту країни.

Про це свідчать дані, опубліковані на сайті Державної служби статистики.

Найбільше до країн ЄС було експортовано сільськогосподарської продукції:

- зернові злаки (кукурудза, пшениця, ячмінь) – 1 279,5 млн дол. США;
- олія (соняшникова, ріпакова, соєва) – 1 185 млн дол. США;
- насіння олійних культур (насіння свиріпи або ріпаку, соєві боби, насіння соняшнику) – 587,5 млн дол. США;
- залишки і відходи харчової промисловості (макуха та інші тверді відходи, одержані під час добування соняшникової олії, соєвої олії, відходи від виробництва крохмалю, цукру, буряковий жмих тощо) – 439,2 млн дол. США

Збільшення експорту відбулось в основному за рахунок вагомого зростання поставань:

- олії соняшникової – на 505 млн дол. США (в 1,9 рази);
- насіння соняшнику – на 36,1 млн дол. США (в 3,4 рази);
- макухи та інших твердих відходів, одержаних під час добування соєвої олії – на 18,8 млн дол. США (в 4 рази);
- цукру – на 16,5 млн дол. США (в 3,1 рази).

Доля аграрного експорту у загальних поставаннях товарів та послуг до країн ЄС стала найбільшою серед усіх категорій та склала 30,5%. У 2015 році експорт продукції українського АПК до ЄС складав \$4,06 млрд, що становило 31,5% від всього експорту до цих країн [1].

З цього можна зробити наступний висновок: левову частку «аграрного» експорту України становить первинна сільськогосподарська продукція та товари первинної обробки. Винятком є соняшникова олія, цукор та частково інші товари. Таким чином, існуючий характер експорту в аграрному секторі економіки можна визначити як низького типу. Таке негативне резюме не означає припинення чи зменшення обсягів продажу затребуваного зерна чи насіння до інших країн, а свідчить про необхідність розвитку переробної промисловості і намагання реалізувати якісних та безпечних продуктів харчування промислового виробництва. Це дасть можливість збільшити ВВП, наповнити бюджет і забезпечити зайнятість внутрішніх трудових ресурсів.

Одним з основних факторів, що перешкоджає розширенню доступу українських товарів на європейський ринок, є невідповідність національних стандартів вимогам ЄС.

Переважає більшість аграрних підприємств України через це були усунені від участі у торгах на ринках аграрної продукції інших країн світу. В той же час, враховуючи значний сировинний потенціал, Україна має можливість нарощувати експорт аграрної продукції до країн ЄС. Слід відмітити, що протягом останніх років великим попитом у населення, особливо у європейців, користується екологічно чиста продукція, незважаючи на високу її ціну (на 10-15% вища у порівнянні зі звичайними продуктами). Тому особливу увагу слід приділяти екологічній стандартизації та сертифікації, що надає підприємствам аграрного сектору певні переваги та сприяє екологізації економіки. За даними IFOFM (International Federation of Organic Agricultural Movements), в Україні є понад 260 тис.га землі, сертифікованої під органічне сільське господарство [2]. Приблизно 70% українських виробників органічної продукції

орієнтовані на експорт, а серед найважливіших країн-імпортерів – Нідерланди, Німеччина, Швейцарія, Канада та Ізраїль.

Отже, гармонізація національних стандартів якості з європейськими є одним з механізмів підвищення конкурентоспроможності української продукція на європейському ринку.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/uk/>

2. Пазізіна С. Гармонізація українських стандартів якості з європейськими як механізм підвищення конкурентоспроможності продукції агропромислового комплексу/ С. Пазізіна, К. Пазізіна // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – Вип.19, ч.1. – 2016. – С. 108-114

**Пантюк К.І.– магістрант, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – д.е.н., професор Руснак А.В.**

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ЗБУТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Організаційна структура управління збутом на підприємстві - це сукупність управлінських і виробничих підрозділів, що організують і здійснюють комплекс збутових операцій по доведенні готової продукції споживачам відповідно до їх вимог. Враховуючи, що збут - це діяльність по забезпеченні реалізації продукції, відзначимо межі організування збуту, які охоплюють:

- організування інформаційного забезпечення про стан ринку, проведення маркетингових досліджень і складання прогнозів збуту;
- підписання договорів на постачання продукції;
- вибір форм і методів збуту, організування системи розподілу;
- створення маркетингової комунікації та організування правового забезпечення;
- організування сервісного та після продажного обслуговування.

Відомий зарубіжний теоретик з проблем збуту Г. Дж. Болт порівнює організацію збуту з його каркасом, або засобом проведення в життя запланованої стратегії й тактики [1, с. 57].

Зарубіжна практика виробила значну кількість рекомендацій відносно того, як повинна бути організована збутова діяльність на підприємстві [2; 3]. Проте методи, які використовуються в країнах із розвинутою ринковою економікою, вимагають певної адаптації до вітчизняних умов. У наукових виданнях відомих українських вчених також висвітлено теоретичні та деякі практичні точки зору на організування збутової діяльності підприємств. Ми встановили, що автори більшості із цих праць пропонують будувати

організаційні структури управління збутом для підприємств, орієнтуючись на маркетингову концепцію. Проте у адаптаційній до ринкової економіці України є ще достатня кількість виробників, котрі використовують лише частково принципи маркетингу, орієнтуючись традиційно на вдосконалення виробництва або товару. Такі підприємства потребують практичних рекомендацій для створення гнучких організаційних структур, які можна без великих економічних і організаційних ресурсів адаптувати поступово до ринкових умов з орієнтацією на маркетинг. Управлінські підрозділи, що забезпечують розвиток системи управління збутовою діяльністю на різних підприємствах, можуть бути представлені відділом збуту, відділом маркетингу або ж групою збуту в складі інших управлінських підрозділів. До виробничих підрозділів віднесемо склади готової продукції, цехи з комплектації, маркування і пакування готової продукції, транспортний підрозділ, відділ після продажного обслуговування.

Пропонуємо окреслити завдання та функції відділу маркетингу, який за нинішніх умов є найбільш поширеним організаційним підрозділом вітчизняного підприємства по забезпеченні збутової діяльності.

Завдання: дослідження та прогнозування попиту; вивчення конкурентів; пошук найбільш ефективних каналів і форм розподілу, що відповідають вимогам споживача; встановлення довірливих відносин на постачання продукції; створення умов із забезпечення замовленою продукцією в передумовлені договором терміни.

Функції: планування і організування збуту; організування післяпродажного обслуговування; мотивування працівників, які займаються збутом продукції; контролювання за процесом збуту продукції.

Домінантними факторами мікросередовища, які чинять вплив на збутову діяльність підприємств, є наступні:

- споживачі – їх ставлення до торгівельної марки підприємства-виробника, майбутні наміри щодо купівлі, мотивація та поведінка під час купівлі (кількість, частота, з якої нагоди здійснюється купівля);
- ринок досліджуваного товару - місткість, насиченість, тенденції змін на ринку, товари-замінники;

- конкуренти – частка їх на ринку, характеристики товару: якість, упаковка, престижність торгівельної марки, ціна, розподіл, частота придбання продукції споживачами.

З метою виявлення уподобань споживачів, аналізу конкурентів і, загалом, для удосконалення інформаційного забезпечення про стан ринку необхідно підприємствам постійно проводити маркетингові дослідження. Важливим елементом, який уможливорює проведення об'єктивного аналізу кон'юнктури ринку з метою визначення його реальної та потенційної місткості, а також дослідження попиту, пропозиції, прогнозу обсягів збуту і стратегії розвитку збутової діяльності, є система аналітичного забезпечення збуту. Використання сучасних напрацювань [4]

Отже, діяльність підприємств повинна ґрунтуватись на цілком обґрунтованих, раціональних, науково і інформаційно підкріплених

теоретичних основ, що дають змогу проводити політику системи збуту найбільш ефективніше.

Список використаних джерел

1. Болт Д. Практическое руководство по управлению сбытом: Пер. с англ. / Д. Болт – М.: Экономика, 2001. – 268 с.
2. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом ? / И.Т. Балабанові – М.: Финансы и статистика, 1995. – 384 с.
3. Бурцев В.В. Внутренний корпоративный контроль // Аудит. – 2005. – № 1. – С. 6-11.
4. Верига Ю.А. Прогнозний аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку підприємства : текст лекцій. / Ю.А.Верига, Ю.О.Ночовна – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2001.– 28с.

**Пантюк І.П. – аспірант, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Сақун А.Ж. – к.е.н., доцент**

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В МІЖНАРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

В даний час підприємницькі структури, в силу швидкої мінливості і невизначеності ринкового середовища, гостро потребують сучасного якісного маркетинговому інструментарії. Маркетинговий інструментарій, що включає різноманітні методи і процедури досліджень дозволяє оперативно і кваліфіковано реагувати на інформацію, що надходить, створювати інформаційно-аналітичні бази, складати прогнози для розробки стратегії і планування діяльності господарюючих суб'єктів. Від повноти, об'єктивності, достовірності, системності, своєчасності та періодичності інформації залежить не тільки доля нового продукту, але і часом доля самого підприємства. Найбільш продуктивним способом отримання інформації в розвинутому ринковому середовищі є маркетингові дослідження.

Ф. Котлер під маркетинговими дослідженнями визначає "систематичне визначення кола даних, необхідних у зв'язку з маркетинговою ситуацією, що постає перед фірмою, їх збір, аналіз і звіт про результати" [1, с. 118].

На думку Е.П. Голубкова, маркетингові дослідження це систематичний збір, відображення й аналіз даних з різних аспектів маркетингової діяльності також він визначає, що маркетингові дослідження – це функція, що через інформацію пов'язує маркетологів з ринками, споживачами, конкурентами, з усіма елементами зовнішнього середовища маркетингу" [2]. А.И. Ковальов і В.В. Войленко визначають дослідження маркетингу як збір, обробку та аналіз даних про ринок, конкурентів, споживачів, ціни, внутрішній потенціал підприємства з метою зменшення невизначеності супутньої прийняттю

маркетингових рішень [3, с. 48]. Український фахівець в галузі маркетингу А.О. Старостіна дає таке визначення маркетингових досліджень: "Маркетингові дослідження – це систематичний процес постановки цілей дослідження, ідентифікації обсягів, збору, аналізу об'єктивної ринкової інформації і розробки рекомендацій для прийняття конкретних управлінських рішень щодо будь-яких елементів ринково-продуктової стратегії фірми і методів їх реалізації для досягнення кінцевих результатів у діяльності фірми в умовах сформованого маркетингового середовища" [4].

Відповідно до кодексу міжнародної організації ЕСОМАР маркетингові дослідження – це "систематичний збір і об'єктивний запис, класифікація, аналіз і подання даних щодо поведінки, потреб, відносин, думок, мотивацій, окремих осіб і організацій (комерційних підприємств, державних установ тощо) у контексті їхньої економічної, громадської, політичної та повсякденної діяльності. Виходячи з цілей даного кодексу, термін "маркетингові дослідження" містить у собі також поняття "соціальні дослідження", оскільки при їх проведенні використовуються однакові прийоми і методи вивчення явищ і проблем, не пов'язаних прямо з маркетингом товарів і послуг" [5].

Відповідно до наведеного визначення міжнародне маркетингове дослідження відрізняється від маркетингового дослідження на внутрішньому ринку лише межами аналізу - основною метою будь-якого маркетингового дослідження є вивчення ринку. В рамках міжнародного маркетингового дослідження досліджуваний ринок не перебуває в межах національних кордонів, що підвищує невизначеність середовища і пов'язані з нею ризики. Саме цим пояснюється ключова особливість маркетингового дослідження в міжнародному середовищі - воно вимагає набагато більше витрат і зусиль компанії. Межі міжнародного маркетингового дослідження значно розширюються через необхідність вивчення і врахування різних особливостей економічного, правового, технічного та соціально-культурного характеру аналізованої країни (країн).

Джерелами інформації для міжнародного маркетингового дослідження можуть бути: центри зовнішньої торгівлі; консульства країн; торгово-промислові палати; банки; рекламні агентства; котирування міжнародних бірж і аукціонів; інформаційні матеріали ООН; довідки від митних служб; звіти галузевих міністерств і т.п.

Компанія або фізична особа, які планують проведення міжнародного маркетингового дослідження, повинні відповідати ряду вимог: мати доступ до інформації; усвідомлювати економічну і політичну ситуацію в країні; розуміти цілі і завдання проведеного дослідження. У міжнародному маркетингу розрізняють три основних види маркетингових досліджень в залежності від їх цілей: загальні; вивчення особливостей ринку; спеціальні.

Загальні маркетингові дослідження спрямовані на визначення ринкових показників, конкурентного середовища, можливостей і загроз.

Дослідження особливостей ринку передбачає аналіз зовнішнього середовища, таких її аспектів, як правове регулювання комерційної діяльності за кордоном, аналіз попиту та факторів, що на нього вплив, аналіз

посередників. В рамках вивчення ринкових особливостей часто проводяться тести, що дозволяють відповісти на ключові питання дослідження.

Спеціальні дослідження проводяться для обґрунтування конкретного управлінського рішення. Найбільш поширені дослідження, що проводяться при створенні філій в інших країнах. У таких дослідженнях увага приділяється системі оподаткування та бухгалтерського обліку, правових питань і іншим моментам, які компанії необхідно розуміти для здійснення успішної діяльності за кордоном в рамках чинного законодавства.

Залежно від об'єкта міжнародні маркетингові дослідження можна розділити на:

- Дослідження ринку (market research);
- Дослідження продажів (sales research);
- Дослідження економіки бізнесу (business economics research);
- Дослідження реклами (advertising research);
- Дослідження споживчої поведінки (motivation research).

Проведення міжнародного маркетингового дослідження може стати для компанії джерелом ряду проблем, пов'язаних зі специфічними труднощами даного процесу:

- Значні фінансові, тимчасові та ресурсні витрати на організацію і проведення дослідження;
- Висока ймовірність виникнення збитків або проблем при відмові від проведення маркетингового дослідження або його значне скорочення;
- Труднощі доступу до інформації, пов'язані з мовними і культурними бар'єрами, звичаями, можливістю спотворення інформації або нестачею кваліфікованих фахівців;
- Необхідність обліку безлічі різних специфічних факторів, таких як етап розвитку маркетингу в країні, історично сформований підхід до маркетингової діяльності, стан маркетингової інфраструктури в країні (доступність і надійність інформації, наявність маркетингових агентств, засобів поширення реклами, транспорту, зв'язку).

Отже, маркетингові дослідження представляють собою багатовимірний процес аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища діяльності господарюючих суб'єктів, спрямований на вироблення адекватних управлінських рішень та забезпечує мінімізацію різного роду погроз та ризиків. В умовах соціально-економічного розвитку агропромислової сфери інформація перетворюється в провідний виробничий фактор, а діяльність по її збору, передачі, зберігання, обробки та аналізу стає однією з найбільш значущих управлінських технологій.

Список використаних джерел

1. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер. — М.: «Ростинтер», 1996. — 736.
2. Маркетинг: стратегии, планы, структуры : учебн. пособия / Е.П. Голубков. М. : Москва. Дело, 1995. 192 с.

3. Маркетинговий аналіз : учебн. пособия / А.И. Ковалев, В.В. Войленко. – М. : Москва. Центр економіки и маркетинга, 1996. 176 с.
4. Старостина А. А. Маркетинговые исследования / А. А. Старостина // Изд. дом «Вильямс». 2001. №5. С. 36.
5. Полтораки В. А. Маркетингові дослідження: навч. посібник / В. А. Полтораки. К. : Центр навчальної літератури, 2003. 387 с.
6. Маркетинг: Підручник / В. Руделіус, О.М. Азарян, О.А. Виноградов та ін.: Ред.-упор. О.І. Сидоренко, П.С. Редько. – К.: Навч.-метод. центр “Консорціум удосконалення менеджмент-освіти в Україні”, 2005. – 422 с.

Петрова О.О. – к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м Херсон, Україна

КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Забезпечення ефективного і конкурентоспроможного розвитку галузі сільськогосподарського виробництва та збереження сталої динаміки на засадах ринкових відносин і інноваційної моделі прибуткової господарської діяльності потребує залучення інвестицій.

В сучасних умовах господарювання перед Україною стоїть актуальне питання активізації інвестиційного процесу, особливо за рахунок капітальних інвестицій. За умов євроінтеграції та глобалізації вітчизняної економіки соціально-економічний розвиток України неможливий без достатнього фінансування капітальних інвестицій, насамперед у модернізацію виробництва продукції з високим експортним потенціалом, а також запровадження інноваційних та енергоощадних технологій.

Разом з тим, процес залучення капітальних інвестицій в економіку України суттєво загальмований економічною та політичною кризою останніх років.

Низькі темпи техніко-технологічного оновлення сільськогосподарського виробництва у структурі собівартості виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції мають наслідком збільшення вартості невідновних природних ресурсів, зростання залежності виробництва від природно-кліматичних умов, обмеження доступу товаровиробників до фінансових ресурсів.

Існують проблеми розвитку іноземних інвестицій в Україну, що робить нашу країну за кордоном (у Європейському Союзі зокрема) зоною ризику для довгострокових інвестицій. Серед них:

- нестабільність політики та законодавства;
- відсутність надійних гарантій для іноземних інвесторів від зміни законодавства й політичного курсу;
- надмірне втручання держави в економіку;

- корупція влади.

Потребує невідкладного вирішення питання адаптації сільськогосподарських товаровиробників до умов роботи в глобалізованому економічному середовищі з урахуванням формування зони вільної торгівлі з державами - членами ЄС, тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, а також частини Донецької і Луганської областей.

Вітчизняний аграрний сектор за останні роки суттєво збільшив обсяги виробництва валової продукції сільського господарства, що стало можливим також завдяки позитивній динаміці зростання капітальних інвестицій, частка яких в агробізнесі становить близько 10,0–15,8% від усього обсягу їх освоєння в національній економіці країни.

У 2016 році підприємствами та організаціями освоєно 326,2 млрд гривень капітальних інвестицій (За даними Держстату), що у порівнянних цінах на 18% більше, ніж за відповідний період 2015 року.

За перші шість місяців поточного року в сільське господарство, включаючи рибництво та лісництво, було залучено 24,93 млрд грн, що на 43,3% більше, ніж за аналогічний період минулого року.

Також зросла і структурна частка капітальних інвестицій в сільське господарство. Так, у першому півріччі 2016 року інвестиції в цю сферу становили 14,5% від загальної кількості, тоді як в 2017 році вони зросли на 1,6 п. п. і становлять 16,1%.

Якщо порівнювати поквартальне надходження, то в другому кварталі 2017 року сільське господарство отримало 14,03 млрд грн капітальних інвестицій, що на 28,7% більше, ніж у першому кварталі поточного року.

За прогнозами вчених Інституту аграрної економіки, якщо в 2017 році не виникне форс-мажорних обставин, загальний обсяг капітальних інвестицій в аграрний сектор України виросте з 49,7 млрд гривень (у 2016 році) до 75,0 і більше млрд гривень.

У 2017 році Європейський банк реконструкції та [розвитку інвестує](#) в сільське господарство України приблизно 150-200 мільйонів євро.

Оскільки в Україні ще не створено умов для широкомасштабного інвестиційного розвитку малих та середніх сільгоспвиробників, інвестиції в аграрний сектор у 2017 році будуть здійснювати переважно великі підприємства. Капітальні інвестиції в український агропромисловий комплекс минулого року склали 61,1 мільярда гривень, або 18,7% у структурі загальних капітальних інвестицій в економіку країни. Зокрема, в минулому році інвестори здійснили 44,2 мільярда гривень капітальних вкладень в сільське господарство, що на 51% більше, ніж у 2015 році. Капітальні інвестиції в харчову промисловість і переробку в 2016 році збільшилися порівняно з 2015 роком на 24,4% і досягли 16,9 мільйона гривень. Згідно з даними Державної служби статистики, обсяг освоєних капітальних інвестицій в Україні в 2016 році становив 326,2 мільярда гривень, що в порівнянних цінах на 16,4% більше показника за 2015 рік.

Враховуючи вищесказане, виникає необхідність у створенні організаційно-економічних умов для ефективного, соціально спрямованого

розвитку аграрного сектору економіки, стабільного забезпечення промисловості сільськогосподарською сировиною, а населення - високоякісною та безпечною вітчизняною сільськогосподарською продукцією, збільшення обсягів виробництва продукції з високою доданою вартістю, посилення присутності України на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства.

В світі імплементації стандартів ЄС в економічній сфері економіки, слід використовувати й зарубіжний досвід, який свідчить, що аграрна політика реалізується переважно через заходи економічного стимулювання та державної підтримки аграрного виробництва.

Так, у США рівень підтримки аграрного виробництва за методикою організації економічного співробітництва та розвитку становить 10 відсотків вартості випуску продукції сільського господарства: на 2014-2018 роки - 489 млрд. доларів США.

У державах ЄС рівень підтримки за відповідною методикою Організації економічного співробітництва та розвитку становить до 20 відсотків вартості випуску продукції сільського господарства, на 2014-2020 роки передбачається 408 млрд. євро. Спільна сільськогосподарська політика - головний інструмент політики аграрної підтримки ЄС, який складається з двох компонентів: підтримка ринків та прямі виплати і заходи з розвитку сільських територій (вдосконалення фермерських структур, модернізація сільського господарства, агроекологічні заходи, якість життя на селі тощо).

Успішне здійснення реформування державної інвестиційної політики в контексті європейської інтеграції вимагає проведення послідовної системної державної політики, спрямованої на радикальне збільшення обсягу інвестицій і його спрямування насамперед на технологічне оновлення нинішніх виробничих потужностей та створення нових виробництв.

В умовах дефіциту інвестиційних ресурсів у реальному секторі національної економіки, обмежених можливостей державного інвестування й наявності низки ризиків для продовження висхідних тенденцій інвестиційної діяльності державі потрібно задіяти широкий арсенал механізмів та інструментів, спрямованих на стимулювання інвестиційної діяльності корпоративного сектора економіки, залучення внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів та створення ефективної системи управління інвестиційними процесами.

На найближчий період доцільно зосередитися на декількох пріоритетних напрямках інвестиційної політики, а саме:

- удосконалення механізмів та інструментів державної політики, спрямованих на розширення інвестиційного потенціалу й активізацію інвестиційної діяльності підприємств;

- суттєве підвищення ефективності інвестування на основі чіткого визначення вичерпного переліку інвестиційних пріоритетів, щоб уникнути розпорошення інвестиційних ресурсів, а також широкого запровадження реалізації проектів на засадах державно-приватного партнерства;

- посилення заходів боротьби з корупцією у сфері інвестиційної діяльності;
- створення умов для ефективного функціонування та розвитку інвестиційної інфраструктури й залучення інвестицій на міжнародних ринках капіталу;
- створення й впровадження реальної програми розвитку як окремого регіону та економіки загалом;
- значне посилення захисту інтересів приватних інвесторів і держави в реалізації проектів;
- створення сприятливого інвестиційного клімату й стимулювання інвестицій у виробництво конкурентоспроможної продукції.

Список використаних джерел

1. Майорова Т.В. Капітальні інвестиції: сутність та проблеми реалізації в кризових умовах / Т.В. Майорова, В.В. Крук, Я.В. Шевчук // Інвестиції: практика та досвід. – № 12, - 2015. –С. 12-16
2. Кернасюк Ю. Агроінвестиції у сталий розвиток / Ю.Кернасюк // Агробізнес сьогодні. – № 18 (337). – 2015.- С. 8-9
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

**Петько В.М. – ст.викладач, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м.Херсон, Україна**

НАПРЯМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

Демократичні перетворення, що нині відбуваються в Українській державі, супроводжуються складними процесами реформування політичних, економічних і правових відносин. Однією з найважливіших складових цього процесу є запобігання та протидія корупції.

Корупція гальмує еволюцію правової системи, унеможлиблюючи наближення України до передових світових показників рівня життя. Відсутність дієвих важелів боротьби з корупцією, поширення корупціогенних ризиків практично на всі сфери суспільного життя, лояльне ставлення частини громадян до вказаного явища призвели до того, що корупційна діяльність на всіх щаблях влади паралізувала проведення реформ, визначених керівництвом держави як пріоритет розвитку.

Не виконувалися в Україні також і вимоги міжнародно-правових інструментів щодо партнерства влади та громадянського суспільства у сфері антикорупційної політики – залучення громадськості до процесу прийняття суспільно важливих рішень у сфері протидії корупції відбувається здебільшого у формі недієвих консультацій для формального виконання вимог

законодавства. Таким чином, можна констатувати, що в Україні фактично була відсутня ефективна стратегія протидії корупції, яка б враховувала гостроту проблеми та актуальність ситуації.

Вказані недоліки актуалізували необхідність ухвалити новий стратегічний документ, який би комплексно підійшов до розв'язання проблеми, визначив чіткі цілі, часові рамки й засоби їх досягнення, а також поєднав антикорупційні реформи з іншими, зокрема такими як судова реформа, реформа органів правопорядку, публічної служби, адміністративна тощо. Таким документом покликана стати нова Антикорупційна стратегія.

Питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу постало перед нашою державою після підписання 14 червня 1994 року Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (УПС). Невдовзі після того, як 1998 року ця рамкова угода набрала чинності, Україна почала створювати інституційний механізм адаптації та формувати нормативно-правову базу для послідовної та ефективної реалізації цього важливого вектора правової реформи. 14 жовтня 2014 р. Верховна Рада України в другому читанні прийняла закони України «Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання корупції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодонабувачів юридичних осіб та публічних діячів». Крім того, 16 вересня 2014 р. було прийнято Закон України «Про очищення влади», який передбачає механізми люстрації посадових осіб органів державної влади й місцевого самоврядування. 23 жовтня 2015 р. усі закони щодо боротьби з корупцією були підписані Президентом України П. Порошенком.

Уперше Антикорупційна стратегія України, у якій закріплені напрями роботи державних органів на наступні чотири роки, визначена законом, а не підзаконним нормативно-правовим актом.

Прийняття нового антикорупційного законодавства знаменує новий етап в антикорупційній політиці держави. Таку думку висловлювали і фахівці у сфері протидії корупції, і урядовці, і представники громадських організацій. Особливо робився акцент на важливість врахування міжнародних рекомендацій.

Революційні зміни мають на меті комплексне реформування системи протидії корупції, відповідно до міжнародних стандартів та успішних практик іноземних держав і гармонізують законодавство України з європейськими стандартами. Така стратегія реформи відповідає зобов'язанням, проголошеним Україною в Угоді про асоціацію з ЄС.

Окремим напрямом антикорупційної реформи, визначеної Стратегією, є створення самостійного органу, який здійснював би оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування в кримінальних корупційних правопорушеннях. Правове підґрунтя для формування такого органу створює Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» (від 14 жовтня 2014 р. № 1698-УІІ). Антикорупційне бюро – це слідчий

правоохоронний орган із повноваженнями здійснювати процесуальні, слідчі дії та оперативно-розшукову діяльність. Це, швидше, каральний орган. Його функції – збирати докази щодо можливої причетності до корупційних злочинів високопосадовців I–II категорій. Подібні структури існують у США, Польщі, Франції, Сінгапурі, Ізраїлі, Індії.

Національне агентство з питань запобігання корупції – центральний орган виконавчої влади України зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики.

Отже, за прогресивним задумом нинішніх реформаторів від влади ситуацію покликано кардинально змінити новостворювані структури: Національне антикорупційне бюро й Національне агентство з питань запобігання корупції. Безумовним плюсом можна вважати те, що обидва очільники та члени цих структур обираються й призначаються на конкурсних засадах.

З метою створення ефективною загальнодержавної системи запобігання та протидії корупції на основі нових засад формування та реалізації антикорупційної політики Кабінет Міністрів затвердив Державну програму про реалізацію принципів державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки (постанова № 265 від 29 квітня 2015 р.).

Стратегічною метою антикорупційної політики є протидія корупції на всіх рівнях шляхом підвищення прозорості діяльності державних органів, додержання прав і свобод людини й громадянина, створення умов для розвитку економіки, забезпечення європейських соціальних стандартів і добробуту населення, зниження рівня корупції в Україні та усунення причин і умов, що її обумовлюють, відкритості та гласності при прийнятті рішень і оприлюдненні їх в засобах масової інформації, проведення громадського опитування та обговорення перед їх прийняттям.

Комплексне реформування системи протидії корупції повинно відбуватися відповідно до міжнародних стандартів та успішних практик іноземних держав і гармонізувати законодавство України з європейськими стандартами. Така стратегія реформи відповідає зобов'язанням, проголошеним Україною в Угоді про асоціацію з ЄС.

Перший крок на цьому шляху зроблено – створено правовий механізм, який відповідає міжнародним стандартам та ефективно працюватиме в умовах української юридичної системи в умовах сьогодення. Новації антикорупційного законодавства говорять про позитивні зрушення на шляху до декорумпізації українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>
2. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей // Організація економічного співробітництва і розвитку: Мережа боротьби

проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії, 2007. – 131 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/7/9/39972100.pdf>

3. Баскакова Ю. В. Досвід зарубіжних країн у здійсненні заходів щодо боротьби з корупцією і його імплементація у національне законодавство : навч.-метод. матеріали / Ю. В. Баскакова, В. М. Гаврилюк, К. В. Тарасенко. – К. : НАДУ, 2011. – 44 с.

**Подаков Є.С. – к.е.н., доцент,
Пристемський О.С. – к.е.н., доцент,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна**

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ПОДАТКІВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Поняття фінансової безпеки насамперед асоціюється з можливими загрозами, які пов'язані з системою оподаткування і які призводять до матеріальних і фінансових втрат. Податкові загрози можуть існувати як з боку самих підприємств у вигляді не дотримання податкової дисципліни, податкового планування, а також з боку держави у вигляді встановленої системи оподаткування, здійснення різного роду податкових перевірок тощо.

У сучасних умовах дієздатність економічної системи залежить від ефективності управління в сфері оподаткування. Податки - дуже складна і надзвичайно впливова на всі економічні явища та процеси фінансова категорія. Можна без перебільшення сказати, що, з одного боку, податки - це фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту народу. Із другого боку, податки - це знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі. Їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп, між якими точиться жорстока боротьба за форми й методи розподілу та перерозподілу, які в історії цивілізації спричиняли соціальні потрясіння та війни. На сьогодні податки - це найефективніший інструмент впливу на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, на розвиток науки і техніки, масштаби соціальних гарантій населенню.

Правове регламентування у сфері оподаткування починається з установа складу - податкової системи. Ставши на шлях розбудови своєї державності, Україна почала створення самостійної податкової системи. На сьогоднішній день податкова система України пройшла декілька етапів реформування. Останній етап реформування це зміни до Податкового кодексу України від 28 грудня 2014, які суттєво змінили правила оподаткування і

почали діяти з 1 січня 2015 року. Перша зміна це зменшення кількості податків. З 01.01.2015р. в Україні зменшено кількість податків з 22 до 9 в основному за рахунок групування. Проте, окремі податки скасовано повністю.

Особливості побудови системи управління податковою безпекою підприємств у кожній країні визначаються бюджетним устроєм, роллю держави в економіці країни, рівнем економічної інтеграції країн, традиціями. Аналіз зарубіжного досвіду організації податкової безпеки підприємницьких структур виявив, що особливістю податкового контролю у розвинених країнах є його спрямованість на виховання податкової законслухняності. Тому зарубіжні держави застосовують різні заходи з підвищення рівня дисципліни платників податків.

Однією з найважливіших складових економічної безпеки держави є фінансова безпека. Без забезпечення стійкої фінансової безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед сучасною Україною. Для економічного зростання та успішного функціонування національної економіки необхідно створити зрозумілу, стабільну, ефективну податкову систему. Наявна податкова система є непомірним тягарем для товаровиробників, пригнічує виробництво, провокує несплату податків у бюджет держави і створює серйозну загрозу економічній безпеці України.

В основі податкової безпеки підприємства лежить оцінка податкових ризиків і податкового навантаження шляхом використання спеціальних методів та інструментів з оцінки їх впливу на фінансову безпеку й ефективність діяльності підприємства. Одними із найвагоміших ризиків, які впливають на рівень фінансової безпеки є податкові ризики, які в разі їх неврахування спричиняють зниження рівня фінансової безпеки. Тому необхідно систематично проводити моніторинг та управління податковими ризиками з метою їх ліквідації чи мінімізації, що є завданням податкового менеджменту. Податковий ризик - це ймовірність виникнення потенційної загрози для платника податків понести фінансові втрати внаслідок несплати податків, недотримання законодавчих актів, здійснення податкових правопорушень.

До основних податкових ризиків відносять: ризик несплати податків - призводить до негативних наслідків для платника податків у вигляді штрафів, пені; ризик податкового контролю - призводить до виникнення санкцій і втрат внаслідок недотримання платниками податків законодавчих податкових актів; ризик посилення податкового навантаження, диференційований за видами господарської діяльності і податкам в залежності від податкових ставок, пільг; ризик карного переслідування податкового характеру - призводить до суттєвих фінансових втрат платника податків, або втрати свободи платника податків за здійснення податкових правопорушень, передбачених законодавством.

Належне управління податковою безпекою створює необхідні передумови для провадження державою ефективної економічної політики. Сьогодні в Україні найбільшою загрозою підприємництву є політика держави щодо маніпулювання податками, що спричиняє негативні явища в економіці, соціальну напруженість, не передбачувані зміни кон'юнктури ринку. Розбудова цілісної системи управління податковою безпекою є важливим кроком у

забезпеченні функціонування системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва.

Податкова безпека підприємства - це фінансово-економічний стан платника податків, який забезпечує мінімізацію податкових ризиків шляхом дотримання податкової дисципліни (вчасно і в повному обсязі сплачуються податки), за умови забезпечення захисту платників податків з боку державних органів. На фінансову безпеку впливає дія численних внутрішніх і зовнішніх загроз. Забезпечення ж дієвої системи фінансової безпеки передбачає з'ясування і систематизацію явищ, подій, дій, настання або здійснення яких прямо чи опосередковано може становити загрозу тому чи іншому суб'єкту фінансової безпеки або елементу фінансово-кредитної сфери.

Так склалося, що основні загрози фінансовій безпеці України виходять саме з середини держави, і на них сьогодні необхідно звернути першочергову увагу. Це, зокрема: недосконалість і незавершеність законодавства з питань фінансово-кредитних відносин; неадекватна фінансово-економічна політика; неефективність податкової системи, масове ухилення від сплати податків; недосконалість бюджетної системи, низький рівень бюджетної дисципліни і надмірний дефіцит Державного бюджету України; низький рівень інвестиційної діяльності; зростання тіньової економіки, посилення її криміналізації, нелегальне переливання коштів за кордон; недорозвиненість фондового та страхового ринків; зростання внутрішнього й зовнішнього боргу країни; розбіжність інтересів банківської системи і потреб реального сектора економіки; помилки, прорахунки, зловживання (корупція, нецільове використання бюджетних коштів, розкрадання, безгосподарність, різноманітні злочини економічного характеру) в управлінні фінансовою системою.

До зовнішніх загроз належать: невідповідне зовнішньоторговельне сальдо; залежність від зарубіжних кредитів та зарубіжної допомоги; нераціональне використання зарубіжних кредитів; зростання зовнішнього боргу; активна участь іноземного капіталу у тіньовій економіці тощо.

Основними чинниками генези зовнішніх загроз фінансовій безпеці України є: стрімкий розвиток процесу транснаціоналізації економічних зв'язків, інтернаціоналізації світового господарства, глобалізації, інтеграції фінансових ринків; наростання величезної маси капіталів, висока мобільність яких викликає напругу, високий рівень концентрації на макроекономічному та глобальному рівнях; висока рухливість і взаємозв'язки фінансових ринків на основі новітніх інформаційних технологій; різноманіття фінансових інструментів і високий рівень їхнього динамізму; взаємопроникнення внутрішньої й зовнішньої політики держав, які залежать від світових фінансів; зростання конкуренції між державами в економічній та іншій сферах, використання потужних економічних факторів стратегії завоювання світового економічного простору; висока залежність національних економік, особливо бюджетного сектора, від іноземного короткострокового спекулятивного капіталу; глобальне збільшення нестійкості світової фінансової системи, зародження загрозливих кризових тенденцій, нездатність сучасних фінансових інститутів, у тому числі міжнародних, щодо ефективного їх контролю.

Список використаних джерел

1. Амоша О. До питання про оцінку рівня податків в Україні / О. Амоша, В. Вишневський // Економіка України. - 2012. - № 6. - С. 11-19
2. Єрмошенко М.М., Горячева К.С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство/ М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева// Наук. монографія. – К.: Національна академія управління, 2010. – 232 с.
3. Податкова реформа 2015 [Електронний ресурс] // <http://from-ua.com/articles/337229-podatkovareforma-2015.html><http://from-a.com/articles/337229-podatкова-reforma-2015.html>

Прохорчук С.В. – к.е.н., доцент, Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний університет бізнесу і права», м. Херсон, Україна

ЛОГІСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА РЕГІОНУ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ

Дослідження сучасних тенденцій розвитку логістичної інфраструктури регіону - сприяння його гармонійної структуризації товарних і супутніх потоків. Неодмінною умовою створення ефективної логістичної інфраструктури є наявність реалістичного сценарію розвитку економіки на тривалий період або системи сценарних умов, що дозволяють моделювати її найбільш ймовірний вектор. Це обумовлено тим, що інфраструктурні проекти мають тривалий інвестиційний цикл.

В сучасних умовах розвитку економічних виробничих систем, активізації конкурентної боротьби на ринку товарів та послуг все більшого значення набуває логістика, і зокрема, розвиток логістичної інфраструктури. Адже саме функціонування останньої, здатне забезпечити той неперервний ланцюг, по якому протікатимуть всі необхідні логістичні операції з матеріальними потоками. Будь-яке підприємство регіону має свою організаційну структуру та специфічний економічний механізм спрямований на забезпечення взаємних інтересів товаровиробників та споживачів продукції [1;2].

Логістична інфраструктура відіграє базову роль у формуванні та розвитку ринкових відносин, тому її дослідження є особливо актуальним.

Логістична інфраструктура – це сукупність елементів, що виконують важливі логістичні завдання і забезпечують здійснення логістичних процесів. Такими завданнями є: складування продукції, за допомогою складських будівель та споруд; переміщення продукції, за допомогою транспортних і маніпуляційних засобів; захист продукції, за допомогою системи пакування, що поза тим дає можливість модернізації транспортних засобів, передачу інформації тощо; перетворення інформації логістичних процесів [3].

Важливим фактором низької зацікавленості в транспортуванні вантажів безпосередньо в регіони є сформована система проходження транзитних

потоків через мегаполіси (перш за все, імпорتنих товарів). Це підсилює незбалансованість вантажопотоків, що позначається на вартості перевезення.

Останнім часом світові транспортні мережі зазнали помітних, з точки зору економічного впливу, трансформацій. Економічне зростання потребує більш тісного взаємозв'язку, щоб підтримувати і заохочувати всебічний розвиток кожного регіону.

На сучасному етапі економічного розвитку України вкрай необхідне створення єдиної транспортної мережі за межами національних кордонів, що призведе до зниження загальних витрат, дозволяючи ефективно використовувати енергію, корисні копалини та сільськогосподарську продукцію [4].

Створення нового виміру розвитку торговельно-транспортних сполучень для України це досяжна мета. Новий підхід має базуватися на спільному розвитку кожного регіону для економічного зростання, залучення інвестицій та зайнятості.

Необхідно вирішити проблему зміцнення транспортної та логістичної мережі на основі різноманітних глобальних дискусій вчених, що мали місце в минулому.

Вважаємо, що крім, специфічних задач, які стоять перед кожною країною та міжнародним об'єднанням окремо, створення ефективних інтегрованих транспортних систем у регіоні має бути основним пріоритетом для нашої країни.

На сьогодні динамічно розвиваються та реалізуються різні транспортні ініціативи, такі як Транс'європейські транспортні мережі, Один пояс - один шлях, VIA CARPATIA, а також проекти та програми у рамках діяльності міжнародних організацій, зокрема: EATL, TEM, TER (UENECE), міжнародні транспортні коридори ОСЗ, транспортні коридори ГУАМ та ТРАСЕКА, etc. Крім того, ми бачимо поєднання цих ініціатив, наприклад у рамках «EU-China Connectivity Platform», яка націлена на підвищення координації між проектом Китаю «Один пояс - один шлях» та Транс'європейською транспортною мережею (TEN-T) [5].

Кращий транспортний зв'язок між євразійським простором - це можливість для розвитку торговельних зв'язків між всіма країнами учасницями. Великомасштабні ініціативи також можуть служити і доповнювати одна одну, якщо вони координуються і створюють рівні умови. Ця платформа може служити для координації з третіми країнами, для моніторингу загальних правил і для діалогу з державами-учасницями та компаніями.

В свою чергу, з метою оптимізації роботи та створення комплексного підходу для удосконалення умов перевезень вантажів та розвитку супутньої інфраструктури, Україна вийшла з ініціативою реалізації багатостороннього проекту «три моря - сто доріг». Йдеться про організацію мультимодальних перевезень між регіонами Балтійського, Чорного та Каспійського морів, але не по одному маршруту транспортування, а за кількома. Дана ініціатива йде в синергії з роботою Європейської Комісії та Китаю у рамках «EU-China Connectivity Platform».

Розвиток єдиної глобальної транспортно-логістичної мережі, що поєднує Європу з Азією потребує уваги на найвищому політичному рівні, зокрема Глав Урядів країн-учасниць.

Перед нами стоїть мета діагностувати реальні проблеми та вузькі місця та відпрацювати ефективні рішення для створення єдиного транспортного простору шляхом поєднання різноманітних ініціатив, програм та проектів.

Регіональні проекти, які реалізуються на мережі кожної окремої країни повинні узгоджуватись за терміном реалізації із аналогічними проектами сусідніх країн, з метою розвитку всього напрямку транспортного коридору, який пов'язує ці країни.

Вважаємо, що досягнення спільних підходів розвитку транспортних систем країн, призведе до:

- забезпечення потреб у переміщенні товарів;
- підвищення доступності та привабливості транспортних коридорів;
- забезпечення конкурентоздатності інтегрованих транспортних коридорів Європа-Азія;
- створення інтегрованої, керованої технологіями та доступної транспортної системи.

Список використаних джерел

1. Бакаєв О.О., Кутах О.П., Пономаренко Л.А. Теоретичні засади логістики: Підручник. Т. 1. — К.: Київ.ун-т економіки і технологій транспорту, 2003. — 430 с.
2. Крикавський Є.В. Логістичне управління. / Є.В. Крикавський. — Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2005. — 683 с.
3. Соколова О.Є. Проблеми управління логістичною інфраструктурою підприємств / О.Є. Соколова—Режим доступу:http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2007-2/Sokolova_207.htm
4. Стройко Т.В. Логістична інфраструктура: теоретичний аспект/ Т.В.Стройко //Маркетингове забезпечення продовольчого ринку України. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м.Полтава, 7-8 квітня 2009 року).—Полтава.—2009.—С.105-106.
- 5.Розвиток інфраструктури та євроінтеграція. — Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/rozvitok-infrastrukturi-ta-evrointegraciya.html>

Рудік Н.М. -к.с.-г.н., доцент, Рудік О.Л. -к.с.-г.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

***ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ***

Сучасні тенденції розвитку світового господарства характеризуються глобалізацією економіки, її транснаціоналізацією, посиленням торгово-фінансової і кредитної експансії, загостренням екологічних проблем, що потребує міждержавного регулювання процесів на основі економічної інтеграції.

Економічна інтеграція являє собою форму міждержавної взаємодії, здійснюваної в процесі розвитку економіки країн, розташованих в великому економіко-географічному регіоні. Результатом інтеграції (від лат. Integer – цілий, непорушний) є цілісність системи, існування внутрішніх взаємозв'язків між її складовими. Цілісність взаємозв'язків елементів системи в своїй реалізації створює інтеграційний ефект в основі якого лежить поділ праці, можливість найбільш повно використати ресурси і фактори суспільного виробництва для досягнення найкращих результатів.

В тенденціях розвитку світових інтеграційних процесів однією із цілей економічної інтеграції є використання переваг міждержавного поділу праці, спеціалізації, кооперації виробництва для досягнення стратегічних і поточних інтересів країн, що інтегруються.

Основу інтеграції створюють 4 фундаментальні рівні з яких по А. Тофлеру, складається світова економіка. Перший складають аграрно-сировинні економіки, орієнтовані переважно на видобування і переробку природних ресурсів. Управління ним здійснює ресурсодобувний капітал. Другий утворюють науково-технологічні, індустріально розвинуті економіки. Управління ним здійснює індустріально-промисловий капітал. Третій утворюється інформаційно-комунікаційними суспільствами з мобільною, розгалуженою мережею торгово-фінансових економічних структур. Його функціонуванням і розвитком керує капітал знань і інтелекту. Четвертий утворюють ідейно і духовно інтегровані суспільства. Аналіз основних закономірностей розвитку світового господарства показує, що продуктивність світового капіталу, за даними Пола Кеннеді, від першого до четвертого рівня зростає в сотні разів.

На теперішній час індустріально розвинуті країни проводять інтеграцію на рівні третього шару, а держави СНГ, в тому числі і Україна, інтегруються на рівні першого та другого рівня. На ринку високотехнологічної продукції на продукцію цих країн приходиться 2%.

Натепер на міжнародному рівні сформованим є попит на такі продукти: електронно-іонні плазмові технології; технології прогнозування кліматичних, екосистемних, гірничо-геологічних і ресурсних вимірювань; технології

моніторингу природо-техногенного середовища; технології імунокорекції; системи розпізнавання синтезу мови, текстових зображень; системи штучного інтелекту і віртуальної реальності; системи життєвого забезпечення і захисту людини в екстремальних умовах; надтверді матеріали; рекомбінантні вакцини; мембрани; керамічні матеріали; біотехнології на основі біоінженерії; біосумісні матеріали; білкові препарати и композити із заданими функціональними властивостями; атомна енергетика; авіаційна і космічна техніка та інше.

Для країн з аграрно-сировинною економікою, орієнтованих переважно на видобування і переробку природних ресурсів, виробництво таких продуктів є проблемним. Обмеженими в своїх можливостях є і науково-технологічні, індустріально розвинуті економіки.

Оскільки світова господарська система являє собою економічний простір в якому функціонують різні національні економіки, то розробці стратегії зовнішньоекономічної діяльності національної економіки має передувати аналіз тенденцій розвитку світової економіки, світових ринків перспективних продуктів.

Беззаперечно зовнішньоекономічні зв'язки національних економік розширюються. Проте якщо раніше в їх основі лежали торгівельні відносини, то натеper це науково-технологічні, інвестиційні, виробничо-технологічні. Зрозуміло що національні економічні системи мають орієнтуватися на виробничо-інвестиційні моделі співробітництва, інтегруючи в собі не лише зовнішню торгівлю, а і, головним чином, всі ланки виробничо-технологічного процесу виносячи їх за національні рамки.

Слід враховувати запит на ускладнення і видозміну форм пропонованих на світових ринках товарів і послуг. Одиничний товар уступає місце груповому товару, товару-об'єкту, товару-програмі, товару-стилю, товару-комплексу. Натепер світ має перевиробництво, і економічна парадигма масового виробництва змінилася. Високі темпи і масштаби розвитку світових ринків в процесі інтеграції сприяють випуску виробниками продукції швидше, краще, дешевше, проте виробники заробляють менше в розрахунку на одиницю продукції, бо жорстка конкуренція заставляє постійно інвестувати отриманий прибуток в оновлення виробництва.

В сучасному світі успішність країни залежить не від об'ємів виробництва а від генерації ідей, ефективності форм, методів реалізації та пріоритетності послуг. Фактично має місце формування і розвиток економіки послуг, стилєвої економіка для еліт. З'являються нові стилі, моделі, технології, методи управління і запит на них зростає.

Особлива роль в розвитку зовнішньоекономічних зв'язків належить регіональним інтеграційним об'єднанням, однак вони мають подвійний характер. Згідно світового досвіду, формування регіональних інтеграційних об'єднань може привести як до неефективного функціонування національних економік, так і до забезпечення більш раціонального розвитку економіки держав – учасників і сприяння формуванню федеративних утворень. Останні відповідають сучасним світовим тенденціям.

Як показує практика глобалізації, все більше набирає сили процес регіоналізації світового економічного простору. Розвиток регіональної інтеграції це і шлях розвитку кожної окремої національної економіки і шлях укріплення міжнародних позицій, як для малих держав так і для країн - світових лідерів. В світі нараховується десятки великих економічних об'єднань. Серед них історично першим є Європейський союз. З 90-х рр.. ХХ ст. ЄС є найвпливовішою інтеграційною структурою, що відіграє суттєву роль в сучасній системі міжнародних відносин.

Україна як суверенна держава, на заході впритул межує з Європейським Союзом, а на сході – з Росією та деякими країнами СНД. Як держава, Україна незначно впливає на МПП та інтеграційні процеси, які відбуваються у світовій економіці. Вона відчуває дефіцит інвестиційних ресурсів, обмеженість міжнародних економічних зв'язків, тому змушена приділяти першочергову увагу врахуванню сучасних тенденцій міжнародного розвитку, вирішувати у порівняно короткий термін багато принципово важливих проблем переходу до економіки відкритого типу.

Україна вбачає пріоритетом налагодження ефективних та гідних її потенціалу зв'язків з Європейським Союзом. Відносини між Україною та Європейським союзом були фактично започатковані у грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуючої в ЄС країни, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України.

Після набуття Україною незалежності розпочалася інтенсивна розбудова її відносин з Євросоюзом. Визначені належні правові рамки привели до укладення Угоди про партнерство та співробітництво (УПС) між Україною та ЄС, які були завершені у 1993 році. В Люксембурзі 14 червня 1994 року відбулося підписання цієї Угоди. Практично паралельно із встановленням правових рамок відносин України та ЄС були визначені політичні пріоритети, зафіксовані в Основних напрямках зовнішньої політики України. Положення, що стосуються торгівлі, відповідно до Тимчасової угоди з ЄС, набули чинності з 1 лютого 1996 року.

21 березня 2014 року була підписана політична частина, а 27 червня економічна частина Угоди про асоціацію з ЄС. Угода про асоціацію з ЄС набула чинності з 1 вересня 2017 року. Інтеграція України до ЄС відкриває українським товарам доступ 500млн. ринку споживачів. Європейські товари широко присутні на українському ринку, середній рівень українських тарифів до імпорту з ЄС є дуже низьким. Однак для України Європейська сторона квотувала близько 400 тарифних ліній за якими класифікується сільськогосподарська продукція, з можливістю зменшення після приведення Україною своєї системи технічного регулювання у відповідність до європейських вимог.

Руснак А.В. – д.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

На сільські території у Європейському Союзі (27) припадає 91% площі, з них 20% – на переважно сільські і 38% на проміжні території, де проживає більше половини населення ЄС. Сільські території створюють 42% ВВП в 27 країнах ЄС і мають 53% робочих місць. Тим не менш, вони часто поступаються переважно міським – дохід в розрахунку на душу населення в переважно міських територіях майже вдвічі вище, ніж в переважно сільських.

Основна частка зайнятості припадає на вторинний (обробна промисловість і будівництво) і третинний (сфера послуг) сектори економіки. Не дивлячись на це, велика частина використовуваних територій ЄС припадає на сільське і лісове господарство. У зв'язку з чим, саме первинний сектор відіграє важливу роль при використанні природних ресурсів, робить внесок в соціально-економічний розвиток та збільшення потенціалу сільських територій. Сільське господарство сприяє підвищенню рівня добробуту населення – продовольча економіка становить 14,7% загальної продукції (це другий в світі за величиною експорт).

Разом з тим, останнім часом в сільських районах посилюється диверсифікація сільської економіки – у 2015 р. в середньому близько 35% європейських фермерів, крім сільського господарства, були зайняті несільськогосподарської діяльністю, а в таких країнах, як Словенія, Швеція, Кіпр, Мальта, Данія і Німеччина понад 50%.

Політика розвитку сільських територій сьогодні тісно пов'язана та узгоджується з політикою регіонального (просторового) розвитку та єдиною сільськогосподарської політикою ЄС.

Метою регіональної політики є зменшення відмінностей в рівні розвитку різних регіонів ЄС і скорочення кількості депресивних територій. У зв'язку з чим, на кожні 6 років визначаються завдання, розмір та джерела фінансування.

Особливе місце в політиці розвитку сільських територій ЄС займає Єдина сільськогосподарська політика (ЄСПП), яка безпосередньо фінансує сільський розвиток. ЄСПП бере свій початок в 50-і роки. Спочатку вона була спрямована на підвищення ефективності сільського господарства для стабільного забезпечення споживачів доступними продуктами харчування та створення життєздатного аграрного сектору. Її головною метою була підтримка сільського господарства – від виробництва і збуту продукції до поліпшення структури та підвищення конкурентоспроможності всієї галузі. У 70-ті роки, в умовах міграції сільського населення, яка загрожувала існуванню сільських областей, метою ЄСПП було збереження населення в сільському господарстві та сільських територіях, захист навколишнього середовища й ландшафту. У 90-і роки в сфері ЄСПП основна увага стала приділятися сільському розвитку, яка передбачала зміну структури сільського господарства, розвиток сільських територій та охорону навколишнього середовища.

У 2003 році була проведена чергова реформа ЄСГП, яка здійснюється за двома напрямками. У межах першого напрямку передбачалася підтримка фермерів, які виробляють продукцію відповідно до ринкового попиту, метою другого напрямку був розвиток сільських територій та захист навколишнього середовища.

У листопаді 2003 р. в Зальцбурзі під назвою: «Плоди майбутнього лежать на сільських територіях – розвиток політики для здійснення наших цілей» відбулася конференція з сільського розвитку, де були виділені сфери, з урахуванням яких була прийнята нова політика розвитку сільських територій на 2007-2013 рр.:

- сільське та лісове господарство – охорона ландшафту на сільських територіях та збереження життєздатних сільських громад;
- сільський розвиток – диверсифікація (споріднена та неспоріднена), як в межах, так і поза аграрного сектора для розвитку сільських громад;
- якість і надійність продуктів – якість продуктів харчування, захист тварин, а також збереження і поліпшення навколишнього середовища;
- доступність – особливі можливості для жінок та молоді, а також доступ до інформації та державних служб;
- участь всіх сільських областей ЄС – участь всіх сільських територій ЄС в політиці розвитку сільських територій, згідно потреб фермерів та інших сільських виробників;
- стійкість – екологічна та соціальна стійкість;
- включення зацікавлених осіб – участь всіх, хто активно виступає за тривалий економічний, екологічний та соціальний розвиток сільських територій та бере участь в розробці заходів з їх розвитку;
- партнерство – субсидіарний принцип при співробітництві громадських і приватних організацій;
- спрощення – політика розвитку сільських територій ЄС повинна бути спрощена та загальнозрозуміла.

Останні роки, у зв'язку з новими цілями політики розвитку сільських територій, велика увага стала приділятися створенню привабливих умов для інвестування та роботи в регіонах; територіальній співпраці; ноу-хау та інновацій. У галузі сільського господарства підтримка все більше спрямована на забезпечення якості продукції, захист навколишнього середовища та підтримку малозабезпечених територій.

57% територій, використовуваної сільським господарством в ЄС відносять до депресивних – це території, де сільськогосподарська діяльність обумовлена природними вадами, наприклад, райони з несприятливим кліматом, гірські території або території з незначною продуктивністю земель. Підтримка депресивних територій становить щорічно від 25 до 200 євро на 1 га використовуваної сільськогосподарської площі. В цілому в період 2000-2006 рр. в ЄС на ці цілі виділялося 8 млрд. євро. У 2007-2013 рр. витрачено 12,6 млрд. євро.

Як і раніше, регіональна політика 2017-2020 рр. передбачає наявність структурних фондів, які є основними інструментами, спрямованими на

досягнення переважних цілей. Однак відбувається зміна в формулюванні цілей і в самих структурних фондах. У цей період виділяється тільки 3 структурні фонди:

- європейський фонд регіонального розвитку – підтримує регіональний розвиток, економічні перетворення, підвищення конкурентоспроможності і територіальне співробітництво (в області розвитку інвестицій, досліджень, інновацій та охорони навколишнього середовища) в регіонах, які відстають у розвитку і мають структурні проблеми;

- європейський соціальний фонд – спрямований на поліпшення умов праці і сприяння зайнятості;

- фонд згуртування – фінансує заходи з охорони навколишнього середовища, створення транспортної інфраструктури, джерел енергії, які відновлюються.

Політика розвитку сільських територій ЄС протягом тривалого періоду була спрямована на забезпечення населення доступними продуктами харчування, а також відповідного рівня життя фермерів, розвитку і модернізації аграрного сектора, створення умов для заняття сільським господарством у всіх регіонах ЄС. У нових умовах реформування ЄСГП, політика розвитку сільських територій будується на потребах суспільства і спрямована на захист сільського життєвого простору й підвищення рівня життя його жителів; поліпшення якості продуктів харчування та захист навколишнього середовища. Крім того, особливу увагу приділяється підтримці найбідніших регіонів і територіальної співпраці – створення партнерств на різних рівнях управління для цілей розвитку сільських територій.

Список використаних джерел

1. Розвиток сільських територій в Німеччині. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.agrardialog.rufilesdocumentsrazitie_selskih_territoriy_v_germanii.pdf.

1. A comparative study of typologies for rural areas in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www-sre.wu-wien.ac.at>.

2. A typology of rural areas in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nordregio.se>.

3. Eurostat. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://europa.eu.int/comm/eurostat>].

4. Rural realities in the European Union. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ec.europa.eu>.

Самайчук С.І. – к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сільське господарство є важливою складовою економіки України, від функціонування стану якого в прямій залежності знаходиться продовольча безпека та незалежність держави, розвиток внутрішнього й зовнішнього ринків, а отже і рівень життя населення.

Одним з основних факторів розвитку сільськогосподарських підприємств є земля. За даними земельного обліку загальна площа сільськогосподарських угідь Херсонської області на початок 2017 р. становила 1969,4 тис. га (69,2% території області), з яких 1777,9 тис. га – площа ріллі. Із загальної площі сільськогосподарських угідь 48,2% припадало на сільськогосподарські підприємства, 42,3% на громадян, 9,5% – на інших користувачів.

У 2016 р. сільськогосподарськими підприємствами Херсонської області було отримано позитивний результат як у галузі рослинництва так і у галузі тваринництва. На рис. 1 показано динаміку рівня рентабельності основних галузей сільського господарства області.

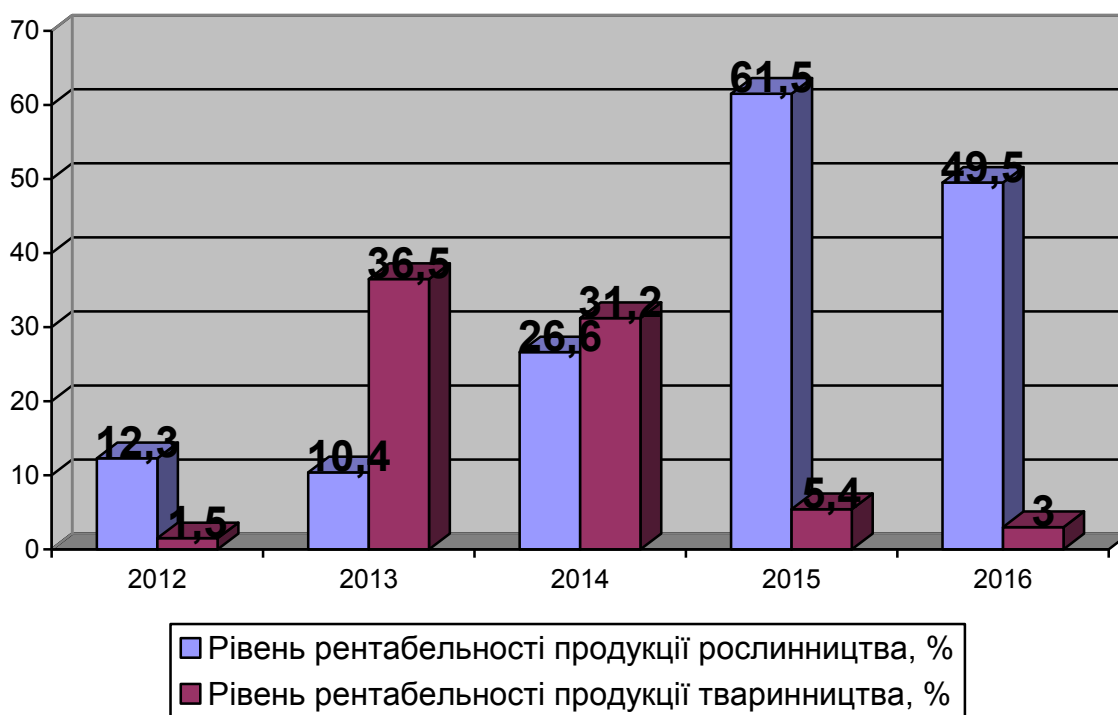

Рис. 1. Рівень рентабельності сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах Херсонської області

У рослинництві рентабельність продукції у 2016 р. складала 49,5%, тоді як у 2012 р. – 12,3%. За період дослідження рівень рентабельності галузі

рослинництва значно коливався по роках від 10,4% до 61,5% , що зумовлено як природно-кліматичними так і економічними умовами господарювання. Найвищий рівень рентабельності галузі рослинництва був у 2015 р. (61,5%), тоді як у 2016 р. даний показник зменшився до 49,5%. Стосовно основних видів продукції рослинництва, зокрема зернових і зернобобових культур, у 2016 р. було зафіксовано зростання рівня рентабельності з 7,6% у 2012 р. до 34,3% у 2016 р.. Виробництво соняшнику у 2016 р. принесло сільськогосподарським підприємствам Херсонської області 973,2 млн. грн. прибутку, рівень рентабельності якого становив 59,3% проти 22,2% у 2012 р. Рентабельність сої зросла до 84,5% проти 24,5% у 2012 р.

Діяльність галузі тваринництва за досліджуваний період була прибутковою, рівень рентабельності у 2016 р. становив 3,0%, тоді як у 2012 р. – 1,5%. Низький рівень рентабельності галузі тваринництва зумовлений високими матеріальними витратами галузі. Стосовно основних видів продукції тваринництва, зокрема, виробництво молока, м'яса птиці, яєць у 2016 р. було прибутковим. Вирощування великої рогатої худоби, овець і кіз, виробництво вовни було неефективним, їх збитковість становила відповідно -31,0%, -37,7%, -41,9%.

В табл. 1 наведені показники ефективності сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах Херсонської області за 2012- 2016 рр.

Таблиця 1

Показники ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств Херсонської області

Показник	Роки					2016 р. у % до 2012 р.
	2012	2013	2014	2015	2016	
Прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції, млн. грн.	304,8	584,5	1371,1	3342,4	3536,3	у 11,5 р.
у т.ч. продукції рослинництва	300,8	290,6	938,6	3310,9	3518,5	у 11,7 р.
продукції тваринництва	7,6	293,9	432,5	31,5	17,8	234,2
Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції	10,4	16,2	27,9	56,0	45,9	+35,5в.п.
продукції рослинництва	12,3	10,4	26,6	61,5	49,5	+37,2
продукції тваринництва	1,5	36,5	31,2	5,4	3,0	+1,5в.п.

Прибуток від основної діяльності сільськогосподарських підприємств Херсонської області у 2016 р. становив 3536,3 тис. грн., проти 304,8 тис. грн. у 2012 р., рівень рентабельності у цілому складав 45,9% проти 10,4% у 2012 р.. Прибутки від виробництва продукції сільського господарства і надання послуг у рослинництві і тваринництві в 2016 р. отримали 86,4% підприємств, тоді як у 2012 р. - 65,0%, сума прибутку в середньому на одне підприємство складала

2484,2 тис. грн., тоді як у 2012 р. – 425,5 тис. грн.. Приріст ефективності виробництва зумовлений покращенням роботи сільськогосподарських підприємств.

У цілому від діяльності у галузі тваринництва у 2016 р. підприємствами області було отримано 17,8 млн. грн. прибутку, загальний рівень рентабельності збільшився на 1,5 в.п. і становив 3,0% (у 2012 р. – відповідно 7,6 млн. грн. і 1,5%).

Таким чином, сталий розвиток сільськогосподарських підприємств можливий за умови впровадження у дію власних можливостей ефективного використання виробничо-ресурсного потенціалу, визначення стратегічної програми та чітких довгострокових цілей розвитку, реалізація яких сприятиме підвищенню їх ефективності та конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Ключко В.М. Шляхи підвищення ефективності АПК України / В.М. Ключко // Економіка АПК. – 2013. - №1. - С. 45-48.
2. Статистичний щорічник Херсонської області за 2016 рік / За ред. В.А. Вознюка. – Херсон: Головне управління статистики у Херсонській області, 2017. – 488с.

**Сливянчук Д.Г. – студент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – д.е.н., доцент Руснак А.В.,**

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕМЛІ

За кордоном ринок землі сформувався вже давно. Його виникнення тісно взаємопов'язане із загальними процесами формування ринкових економічних відносин, виникнення приватної власності на землю та майно, формування правових засад існування ринку нерухомості. Оскільки капіталістичні відносини у розвинених країнах Заходу почали виникати ще в XVIII-XIX ст., то і оцінка та продаж земель нараховує не менший термін. Звичайно, найбільшу цінність для нас має досвід розвитку земельних відносин саме в цих країнах (Велика Британія, Німеччина, Франція тощо) [1].

Період після другої світової війни в усіх розвинутих країнах характеризується посиленням втручання держави у сферу земельних відносин зміною законодавчих норм, спрямованих на задоволення інтересів орендарів. Держава, відстоюючи інтереси орендаря, сприяє ефективному землекористуванню, активно втручається в земельний ринок, ринок оренди, створює ефективну систему контролю

У країнах Західної Європи в цілому по сільськогосподарському сектору кількість землі фіксована. Можливість для розширення сільськогосподарських угідь незначна або взагалі відсутня. Тільки у Нідерландах останнім часом було одержано невелику кількість землі для сільського господарства "відвоюванням"

її у моря.

На рівні окремої ферми кількість землі також фіксована, принаймні в короткостроковому періоді. Якщо який-небудь фермер відмовляється від сільськогосподарської діяльності або виходить на пенсію, інші можуть купити або взяти в оренду його землю. Але така можливість не виникає дуже часто, тому ферми, що розвиваються за умов Західної Європи, відчувають певну скованість через нестачу землі.

Ринок землі в принципі можна вважати вільним у тому розумінні, що держава не обмежує право громадянина на купівлю та продаж землі й не впливає на її ціну (крім деяких випадків, наприклад у Франції, де є державний орган, який має переважне право на купівлю землі з метою поліпшення фермерської структури) Але у зв'язку з тим, що кількість операцій обмежена, ціни під час окремих продаж можуть коливатися в широких межах залежно від різних обставин [2].

Ціни на сільськогосподарські землі у країнах Європейського Союзу (ЄС) відображають не тільки велику різницю в якості землі й вигідності її розташування, а й попит на землі несільськогосподарського використання. Тому найвищі ціни в густонаселених районах Північно-Західної Європи. Орендна плата також коливається в широких межах. Так, у Німеччині та Нідерландах вона сягає більше 200 єкю за 1 га ріллі, а в Уельсі й Шотландії тільки 90 єкю. Такий розмір орендної плати становить 1-3% ціни землі. Це низький показник віддачі на капітал.

У країнах ЄС в цілому на землі, які займають власники, припадає близько 2/1 сільськогосподарських угідь. Оренда відіграє важливу роль у Бельгії (68% земель) і Франції (53%). У Німеччині в повній власності виробників знаходиться до 22% сільськогосподарських угідь. А у США 54% фермерів володіють усіма землями своїх господарств, 37% фермерів мають у власності певну частину землі, решту орендують, а 9% фермерів орендують усі землі. Середній розмір господарств у Німеччині становить 17 га. Більш як у 54% господарств площа сільськогосподарських угідь менша 10 га і тільки 5,5% - більше 50 га. При цьому малі й середні господарства, як правило, розбиті на кілька ділянок. Тому федеральний уряд важливого значення надає заходам щодо усунення черезсмужжя, на що виділяють до 1/5 частини коштів, призначених на здійснення урядових аграрних програм.

У Німеччині орендар може робити потрібні зміни, вести нове будівництво. Проте в судовому порядку потрібно підтвердити, що ці заходи доцільні для збереження або підвищення родючості ґрунтів, рівня рентабельності господарства і за умови, що їх зміг би здійснити сам господар, однак він цього не зробив. У Франції у 80-х роках прийнято закон, яким дозволено проводити на землі деякі види робіт проти волі власника за згодою спеціального суду. Сільськогосподарська освоєність землі у Франції становить 35,2%, Німеччині - 34,5, у США - 19,5%. Не так давно була здійснена земельна реформа в Італії. Мета її - вилучення у землевласників лишків землі (понад 300 га), поділ великих господарств на малі й передача землі селянам. Основні моменти, характерні для італійської земельної реформи, такі.

По-перше, земля не роздавалася безкоштовно. Але розмір викупу був невеликий. Більше того, одержувачам землі надавалася 30-річна відстрочка сплати (зі сплатою 3,5% річних). Але сам факт, що земля мала ціну, викликав особливе ставлення до неї в одержувачів. Логіка проста. Якщо земля нічого не варта, то її хочуть брати всі, якщо землю потрібно купити, то її візьмуть тільки ті, хто буде на ній працювати.

По друге, у великих власників залишки землі не були експропрійовані, а конфісковані з компенсацією у вигляді 5%-вих цінних паперів терміном на 25 років. Це дало можливість багатьом великим земельним власникам одержати кошти для інвестування створення великих рентабельних господарств.

В основу оцінки лишків був покладений критерій ефективності використання земельного фонду. Так, якщо власник мав лишок землі, але господарство було ефективним, тобто дохід із володіння перевищував середні норми доходу по району, то залишки землі не відбиралися.

По-третє, земля, одержана селянами у ході реформи, не зразу переходила в їхню власність. Протягом шести років майбутній власник землі залишався її користувачем, і тільки коли витримував випробувальний термін, ставав власником з оплатою решти її вартості або зразу, або у розстрочку.

У процесі реформи стимулювалось створення кооперативів з переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, й члени таких кооперативів одержували певні пільги і додаткове фінансування та технічну підтримку. Реформа пожвавила земельний ринок, сприяла концентрації земельного фонду і створенню ефективних господарств. Землю у ході реформи одержали й ті, хто не зміг її потім обробляти. Через це багато хто почав продавати землю, і через деякий час залишилися стійкі господарства, чії наділи істотно зросли. 43% господарств, які одержали в процесі реформи землю, збільшили свої наділи за рахунок купівлі або оренди. Таким чином, реформа сприяла концентрації земельного фонду і підвищенню його ефективності. А повним засобом подібного перерозподілу був земельний ринок [3].

Отже, зважаючи на вищесказане, можна зробити такі висновки:

1. В економічно розвинутих країнах посилюється вплив держави на ринок землі.

2. Державою ведеться цілеспрямована робота щодо концентрації земель. Вишукуються такі економічні важелі, які б впливали на розширення землеволодіння та землекористування одним сільськогосподарським утворенням.

3. Державна політика чітко націлена на те, щоб кожна сотка землі, у якій би власності вона не знаходилася, продуктивно працювала на суспільство.

Список використаних джерел

1. Revenko M. M. Agrarni vidnosini v Ukraïni: problemi i ïh virishennja [Agriculture policy in Ukraine: problems and solutions] // Ekonomika APK. 2003. No1. S. 58-64.

2. «Зарубіжний досвід розвитку ринку землі», газета «Малинські новини» №10 від 8.01. 2012.

3. Горьовий В. П. Менеджмент фермерських господарств [Текст] / В. П. Горьовий, С. В. Тимчук ; Уманський нац. ун-т садівництва. - К.: Центр учбової літератури, 2014. - 366 с.

**Сокол А. С. - магістрант, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник: к. е. н., доцент Шепель Т. В.**

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній час все гостріше постає питання розвитку аграрного сектору України, подолання руйнівних процесів в АПК та вихід вітчизняного сільськогосподарського виробництва з кризи. Необхідною умовою відродження й розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробництва є технічне й технологічне переозброєння галузі. Однак це вимагає серйозних фінансових витрат.

Залучення інвестицій є однією з найважливіших проблем, без вирішення якої неможливе оздоровлення підприємств аграрного сектору. В умовах нестабільного розвитку економіки, підвищенні ризику інвестиційної діяльності, зростає роль в формуванні серед інвесторів позитивного світогляду щодо перспектив інвестиційної діяльності в аграрному секторі України.

На сьогоднішній час важливе значення має питання продовольчої безпеки країн. У світі спостерігається тенденція до зростання чисельності населення, що збільшує потребу в продукції сільського господарства та у готових продуктах харчування. Україна має всі умови для нарощування обсягів сільськогосподарського виробництва (сприятливі кліматичні умови, високоякісні ґрунти, значні території, що дозволяють вирощувати різні с.-г. культури тощо). Тому аграрний сектор України має великі перспективи розвитку але цей розвиток не можливий без вкладення інвестицій.

Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі вимагають адаптації до нових та постійно змінних умов, а відповідно й подальшого удосконалення аграрної політики [1].

Для зростання рівня інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки необхідна державна підтримка в якості виваженої податкової, амортизаційної, митної, цінової та кредитної політики, що сприятиме покращенню інвестиційного клімату. Послідовна системна інвестиційна політика, що має на меті формування прибуткових підприємств в аграрному секторі, дозволить створити передумови для виробництва конкурентної продукції, структурної перебудови АПК та розвитку сільського господарства країни.

Інвестиційна привабливість – це наявність певних умов, які впливають на інвестора у виборі того або іншого об'єкта інвестування. Методика визначення інвестиційної привабливості підприємства – це інтегральна характеристика об'єктів майбутнього інвестування з урахуванням сукупності факторів зовнішнього й внутрішнього впливу, перспективності, вигідності, ефективності й прийняттого рівня ризику вкладення інвестицій у його розвиток.

Інвестору необхідна вичерпна інформація про сильні й слабкі сторони аграрного підприємства, а тому одним з головних завдань, що стоять перед інвестором, є вибір як об'єкта інвестування таких підприємств і фінансових інструментів, які мають найкращі перспективи розвитку й можуть забезпечити найбільш високу ефективність інвестиційних вкладень.

До сильних сторін можна віднести: помірні природно - кліматичні умови для ведення сільськогосподарського виробництва; рельєф території та ґрунти; вигідне географічне розташування; різноманітні форми власності; вільна оренда землі та майна; приватизація землі; проведення семінарів з питань залучення іноземних інвестицій; здійснення супроводжень інвестиційних проектів.

До слабких сторін можна віднести: нестабільність законодавчої бази; не прогнозованість інвестиційної діяльності; низький рівень правового та судового захисту прав інвесторів; негативний інвестиційний імідж; низький рівень капіталізації прибутків підприємств; відсутність підготовленого менеджменту для роботи у сфері інвестиційної діяльності; відсутність механізмів страхування інвестиційних ризиків; відсутність інформації про інвестиційне середовище; високі податки, які стягуються з іноземних інвесторів.

До можливостей відноситься: співпраця з новими іноземними партнерами; формування позитивного інвестиційного іміджу; підвищення рівня підготовки інвестиційних проектів відповідно до вимог міжнародних інвестиційних фондів.

До загроз можна віднести: важку прогнозованість рівня інфляції через нестабільність економіки; нерівноправність іноземних та вітчизняних інвесторів; невизначеність українського законодавства [2].

На сьогодні досить слабо розвинена методологічна база оцінки інвестиційної привабливості. Існуючі підходи копіюють досвід закордонних країн, деякі з них адаптовані до сучасних умов, але вони досить слабо працюють у сучасній практиці, оскільки, як правило, такі методики використовуються в стабільній обстановці ефективного ринку. Іншою проблемою, з якою зіштовхується інвестор є відсутність повної й достовірної інформації про об'єкт оцінки й методик, які б відображали специфічні особливості аграрних підприємств.

Для того щоб урахувати особливості суб'єктів господарювання на певний період та у найближчій перспективі, розроблено етапи побудови методики оцінювання інвестиційної привабливості аграрного підприємства, які включають 4 етапи: 1-й етап: виділення основних факторів інвестиційної привабливості аграрного підприємства; 2-й етап: побудова багатофакторної моделі впливу факторів і прогнозування інвестиційної привабливості аграрного

підприємства; 3-й етап: проведення аналізу інвестиційної привабливості з урахуванням виявлених факторів; 4-й етап: розробка рекомендацій, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості аграрного підприємства.

На першому етапі пропонується обмежити кількість факторів впливу за допомогою методу Делфі.

На другому етапі переходимо до використання багатофакторної регресійної моделі, що оцінює вплив на результативний показник (у даному випадку це рентабельність продукції за ряд років), зовнішніх і внутрішніх факторів.

На третьому етапі проводиться аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів інвестиційної привабливості.

Четвертим етапом є розробка рекомендацій, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств [3].

Отже, аграрний сектор економіки України має перспективи щодо покращення інвестиційного клімату за рахунок комплексної державної політики, спрямованої на зниження податкового тягаря, залучення закордонних інвестицій, формування позитивного іміджу країни шляхом введення прогресивних реформ та стабільної державної політики та ін.

Оцінюючи інвестиційний клімат для ефективного залучення інвестицій в аграрний сектор економіки слід наголосити на тому, що залишаються невирішеними питання поінформованості інвесторів щодо можливості вкладати свої кошти, щодо приватизації підприємств державної та комунальної власності, а також не практикується в області дійові форми роботи з інвесторами: бізнес-форуми, «круглі столи», виставки найкращих регіональних проектів.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року: проект Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/7644>.

2. Рибалко С.В. Оцінка інвестиційної привабливості аграрної галузі та проблеми залучення інвестицій в регіоні / С.В. Рибалко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_112/69.pdf.

3. Майданевич П.М. Методика оцінки інвестиційної привабливості аграрних підприємств/ Майданевич П.М. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/43271/40042>.

Степаненко Н.В. – к.с.-г.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

АДАПТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

На сучасному етапі Україна має на меті увійти до світового господарського комплексу та утвердитись як впливовий елемент європейської спільноти. Але усі трансформаційні перетворення, які мають відбутись в нашій країні для становлення гідної позиції в європейському просторі та розбудова демократичного громадянського суспільства неможливі без радикальних змін у системі освіти.

Певну увагу проблемам державного регулювання освітньої сфери в загальному контексті розвитку економіки знань приділяли відомі вчені, зокрема, Г. Беккер, Е. Боуен, Е. Денісон, Дж. Кендрік, Я. Мінсер, Т. Шульц. В роботах вітчизняних вчених Л.І. Антошкіної, Т.М. Боголіб, А.І. Бутенко, В.А. Вісящева, В.М. Гейця, О.А. Грішнєвої, Г.А. Дмитренка, Т.А. Заєць, С.М. Злупка, А. Ф. Мельник, О.А. Кратта, В.Г. Кременя, В.І. Куценко, О. Оболенський, В.М. Полонський, Л.К. Семів, О.П. Сологуб, В. Тертичка, Л.А. Янковської та інших висвітлені окремі організаційно-економічні проблеми функціонування системи вищої освіти.

Проте, ще не знайшли достатньої розробки питання щодо визначення поняття “державна освітня політика” в контексті реалізації суспільних інтересів щодо функціонування системи освіти, а також питання щодо модернізації структури вищої освіти України з орієнтиром на її входження в освітній простір Європи. Дослідники А. Мельник та О. Оболенський визначають, що державна політика має закріплюватися державно-правовими структурами, бути відомою та зрозумілою суспільству. Однією зі складових, що формують державну політику, є практична діяльність політичних суб’єктів і органів державної влади з реалізації виробленого політичного курсу та досягнення конкретних політичних цілей [1]. Тертичка В.В. наголошує, що державна політика як багатовекторна система відтворює динамічну єдність і взаємодію основних сфер суспільного життя; під час формування державної політики вкрай важливо враховувати вплив на її зміст соціально-економічних та політичних чинників [2]. Полонський В. М. вважає: “державна політика у сфері освіти – політика, в основі якої лежить принцип пріоритетності питань освіти, недопущення створення й діяльності політичних організацій і релігійних рухів у державних і муніципальних освітніх установах, органах управління. Організаційною основою державної політики є програми розвитку освіти, що приймаються найвищим органом законодавчої влади” [3].

Саме на державу покладається розробка основних принципів інтеграції національних освітніх систем в європейський і світовий освітній простори, розробка цілісної концепції ринку освітніх послуг та їх трансформації в науково-освітні послуги на широкому тлі глобалізаційних процесів і

послідовної інтеграції України в контексті формування кадрового забезпечення стратегічного розвитку країни.

Основним інструментом регулювання цих процесів в нашій державі є Закон України “Про вищу освіту” [4] який регламентує засади державного управління в цій сфері; типи вищих навчальних закладів та їх правовий статус; особливості управління вищими навчальними закладами; права і обов’язки учасників навчального процесу; наукові ступені та вчені звання наукових і науково-педагогічних працівників; основи наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів; фінансово-економічні відносини; питання міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти. Але вітчизняна законодавча база у сфері освіти потребує значної адаптації до вимог Болонського процесу.

Метою реформи системи освіти є підвищення конкурентоспроможності української освіти, інтеграція системи української освіти в єдиний європейський освітній простір, а для досягнення цієї мети необхідно провести модернізацію системи управління вищої освіти України.

Розвиток автономії вищих навчальних закладів і зближення з ринком праці гальмується надмірною централізацією управління освітою.

Управління освітою має здійснюватися на засадах інноваційних стратегій у відповідності з принципами сталого розвитку, створення сучасних систем освітніх проектів та моніторингу; розвитку моделі державно-громадського управління, посилення ролі та взаємодії усіх суб’єктів освітньої політики, у якій особистість, суспільство й держава стають рівноправними суб’єктами і партнерами.

Модернізація вітчизняної системи управління освітою має передбачити:

- децентралізацію управління освітою, оптимізацію державних управлінських структур;
- перерозподіл функцій і повноважень між центральними і регіональними органами управління освітою, органами місцевого самоврядування і навчальними закладами;
- деполітизацію процесу добору і призначення керівників навчальних закладів та органів управління освітою;
- розробку системи заходів щодо впровадження ідеї автономії навчальних закладів;
- удосконалення нормативно-правової бази з питань управління освітою;
- перехід до програмно-цільового управління;
- формування ефективної економіки освіти, ефективних нормативно-правових та організаційно-економічних механізмів залучення та використання ресурсів
- професійну підготовку компетентних менеджерів освітньої галузі;
- розробку ефективних механізмів взаємодії органів управління освітою, сім’ї, освітніх установ, дитячих і молодіжних громадських організацій у напрямку розвитку, виховання і соціалізації дітей і молоді;
- розробку та підтримку інноваційних підходів до удосконалення окремих підсистем освіти (фінансові, організаційні, нормативно-правові тощо).

Все це дозволить визначити нові стратегії розвитку освітньої галузі та зміцнить демократичні основи громадянського суспільства і прискорить його розвиток.

Визначальним напрямом стане збільшення інвестицій у людські ресурси. Інвестиції в освіту прямо впливають на пришвидшення темпів економічного росту, збільшення міжнародної конкурентоспроможності, стабільності і укріплення демократії в державі.

Розвиток освіти забезпечить гідний рівень життя для кожного громадянина та дозволить скоротити відставання у темпах розвитку, в тому числі економічного, а надалі істотно наблизитися до рівня і способу організації життєдіяльності розвинутих країн світу. Проведення реформування освіти дозволить створити єдиний ринок праці вищої кваліфікації, забезпечить мобільність викладачів і студентів за рахунок стандартизації ступенів вищої освіти та, відповідно, дипломів. У той же час зростатиме рівень конкуренції на ринку освітніх послуг, це змусить університети поліпшити свій імідж шляхом підвищення якості освіти і бути спроможними забезпечити рівень знань, що гарантує студенту в майбутньому працевлаштування на європейському ринку праці.

Список використаних джерел

1. Мельник А.Ф. Державне управління: Навч. посіб. / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна та ін.; За ред. А.Ф. Мельник. – 2-ге вид., вип. і доп. – К : Знання, 2004. – 324 с.

2. Тертичка В.В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В.В. Тертичка. – К : Основи, 2002. – 750 с.

3. Полонский В.М. Словарь понятий и терминов по законодательству Российской Федерации об образовании / В.М. Полонский. – М : Московский ин-т развития образовательных систем, 1995. – 56 с.

4. Про вищу освіту: закон України [Електронний ресурс]: закон України від 17 січня 2002 р. № 2984-III. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

Степанова І.В. – к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА АГРАРНОГО РИНКУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Входження України у світовий ринок, супроводжується високим ступенем конкуренції. Саме тому, сьогодні актуальним є підвищення конкурентоспроможності країни шляхом розвитку її регіонів, включених у систему географічного поділу праці. Це є важливішим завданням економічної політики ще й тому що всі регіони країни мають різний рівень розвитку і ця різниця, нажаль, є значною у деяких випадках. Спрямовуючи зусилля на підвищення рівня розвитку кожного регіону країни, можливо не тільки

вирівняти ситуацію, що склалась на місцях, але й досягти економічного зростання у країні в цілому.

Знаючи сильні та слабкі сторони кожного з регіонів країни, їх ресурсні можливості, потрібно оцінити їхній потенціал, визначити цілі й стратегію подальшого розвитку.

Економічний розвиток України останнім часом не є стабільним. І на це впливають, в першу чергу, внутрішні чинники. Крім того, існує загроза повторення економічної кризи. Це викликано політичною нестабільністю, воєнними діями на сході, анексією Криму. За таких умов актуальною є необхідність сформувати інституціональне середовище для відновлення економічної активності. Визначивши слабкі місця у їх розвитку, основні галузі, що слід розвивати, можливо здійснити прорив, який стане поштовхом для розвитку кожного регіону та країни в цілому.

Дослідженнями питань підвищення конкурентоспроможності регіонів України присвячено ряд наукових праць вітчизняних вчених. Зокрема, Данілішин Б.М., Саблін В.П. [1] проаналізували теоретико-прикладні аспекти та загальноекономічні тенденції регіоналізму в Україні. Бубенко П.Т., Решетіло В.П. розглядали синергію становлення і розвиток регіональних економічних систем, а також інституційну динаміку просторової організації економіки. Такі автори, як Савченко А.А., Логутова Т.Г. провели аналіз післякризового розвитку економіки України та виявили основні напрями оновлення її регіонів. [2].

Але в роботах зазначених авторів не розкрито весь спектр становлення та розвитку регіонів України. Зокрема, слабо відображена роль інститутів, за допомогою яких повинен здійснюватися розвиток окремих регіонів країни. Саме це й обумовлює необхідність подальшого дослідження даної проблеми.

Аналізуючи галузеву та територіальну структуру української економіки, слід зазначити, що велику питому вагу в обох випадках мають саме аграрні галузі, які розповсюджені у всіх регіонах. Особливості сільськогосподарської спеціалізації на місцях обумовлені як їх природними умовами, традиціями, що склалися так і розвитком інфраструктури на місцях. А остання, у свою чергу, залежить від спроможності регіонів розвивати галузі сільськогосподарської спеціалізації, притоку інвестицій та державних інституцій, що підтримують сільгоспвиробника.

Під інституціями ми можемо розуміти як державну підтримку, зокрема законодавчу та фінансову, так і те, наскільки місцева влада сприяє розвитку агросектору в своєму регіоні.

Особливості розвитку аграрного сектора у різних регіонах країни склалися таким чином, що у тих областях, де недостатньо розвинуте промислове виробництво, значне місце в економіці займає саме аграрний сектор. Крім того, склалися як формальні, так і неформальні інститути та інституції, які впливають не тільки на мезоекономічне середовище, але й на рівень життя у всіх регіонах країни.

Як зазначено у Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року, серед основних проблем

розвитку аграрного сектору національної економіки є такі, як недосконалість програм реформування аграрного сектору та їх невідповідність вимогам законодавства і принципам права Європейського Союзу; незавершеність земельної реформи; значний рівень розораності, деградації сільськогосподарських земель, екологічного навантаження на довкілля, відсутність державних, регіональних і місцевих програм комплексного вирішення питань щодо використання та охорони земель; недосконалість нормативно-правового забезпечення бонітування і грошової оцінки земель; недосконалість діючого законодавства щодо розвитку органічного сектору сільськогосподарського виробництва; відсутність прозорих правил поведінки на галузевих ринках та інші [3].

Саме тому комплексне розв'язання проблем можливе шляхом розроблення, прийняття і виконання Державних цільових програм розвитку аграрного сектору економіки. Особливу увагу при їх розробці слід приділяти інституціональному середовищу, яке грає ключову роль у функціонуванні і розвитку аграрного сектору національної економіки. Це середовище має чітко розроблені і закріплені правила гри у вигляді формальних інститутів

Застосовуючи методологію інституціональної економічної теорії для дослідження тенденцій розвитку економіки України, можна сказати, що їм бракує офіційних структур і засобів необхідних для виконання угод на яких будуються ефективні аграрні ринки. Великим недоліком є те, що в Україні існує значний сектор, тіньової економіки, розмір якого в Україні займає значну частку, в тому числі і в аграрному секторі. Сьогодні в економіці країни склалась несприятлива інституційна основа. Її слід розвивати та вдосконалювати в усіх галузях національної економіки, і, особливо, в аграрному секторі.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б.М. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: методологія і практика / Б.М. Данилишин, Л.Г. Чернюк, М.І. Фащевський; за ред. член.-кор. НАНУ Б. Данилишина. — Черкаси: УДТУ, 2006. — 315 с.
2. Логутова Т.Г. Післякризове оновлення економіки України: проблеми та досягнення / Т.Г. Логутова, А.А. Савченко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. — 2012. — № 1. Ч. 1. — С. 240–244.
3. <http://minagro.gov.ua/apk>

**Tanklevskaya N.S., Doctor Sciences of Economics, Professor
Miroshnichenko V.O. PhD student,
Kherson State Agrarian University, Ukraine**

***METHODICAL APPROACH TO FINANCIAL POTENTIAL
AGRARIAN ENTERPRISES***

According to the conditions of the economic system of Ukraine agrarian enterprises should pay attention to the management of the existing financial potential and its strengthening. According to its essence, financial potential, among other things, reflects the state of financial provision of the agrarian enterprise, which suffers from high riskiness of activity and instability of macroeconomic factors. Therefore, the search for effective approaches to managing the financial potential of agrarian enterprises is gaining weight.

The financial potential of agrarian enterprises must be carried out based on the requirements of the present, therefore modern methods and tools of crisis management of finance should be used. The negative experience gained by the world economy during the last world crisis has shown an elevated level of dependence of economic stability on the functioning of economic entities from the state of its financial potential. Therefore, it is expedient to solve such problems of crisis management, which are basic in managing the financial potential of agrarian enterprises. Such as identification of threats and risks as a reason for increasing the level of danger in the process of economic activity of the enterprise, impeding financial potential; definition of financial security indicators of an enterprise as a factor of financial potential; development of financial security monitoring system in order to increase financial potential; definition of critical values of financial security indicators; systematic monitoring of financial security; development of anti-crisis decisions, aimed at providing financial security of the enterprise and so on.

The effectiveness of the implementation of anti-crisis management of the financial potential of an agrarian enterprise directly depends on: the quality of personnel training, which must make informed decisions in conditions not always complete information, be prepared to act in non-standard conditions, be trained and possess the necessary knowledge; the clarity of the functioning of the monitoring system, which would provide complete information on the current level, dynamics and possible changes in the level of financial security; the existence and operation of a preventive management system that would allow in time to feel the signals about the formation of internal and external factors and processes that can lead to the emergence and development of the threat and risk, predict their occurrence and possible consequences. Management of the financial potential of agrarian enterprises requires state measures and intensification of internal reserves of financial potential of agrarian enterprises [1]. It said that state measures aimed at managing the financial potential of agrarian enterprises should include: reduction of foreign influence on the state of competitiveness of agrarian enterprises; increase of requirements for imported agricultural products; economic restrictions on imports (fees, duty, etc.);

administrative and economic instruments for increasing demand for domestic production; reducing the fiscal burden on agrarian enterprises, etc.

Firstly, consider the conceptual approach to the management of financial potential based on anti-crisis management, which implies the high probability of occurrence of crisis phenomena. Under such conditions, the management of the financial potential of agrarian enterprises should be constructed taking into account the probability of occurrence of crisis phenomena in the endogenous and exogenous environment of the economic entity, which involves the implementation of the following measures: analysis of the experience of partners and competitors in managing financial potential in a crisis of the national economy with the help of modern tools (including benchmarking); taking into account the risk of the negative impact of crisis processes on the financial activity of the enterprise; development of measures to minimize possible threats. At the same time, among the most real threats to the financial potential of agrarian enterprises, should include: poor crops, adverse climatic conditions and exogenous factors [2].

The second conceptual approach, which can be implemented to manage the financial potential of agrarian enterprises under the conditions of crisis management, is temporary or situational management. Its essence lies in the management of the financial potential of an agrarian enterprise with an orientation to counteract the temporary crisis phenomena at the micro level. Accordingly, it is intended to overcome the consequences of crisis phenomena, which leads to a reduction in the solvency and reliability of the business entity, since the periodicity of the reactions requires additional financial resources, which in the conditions of the crisis have a higher level of constraint and value (in the case of their external attraction) [3].

The combined type of management of the financial potential of agrarian enterprises is based on the principles of crisis management with a focus on the prevention of crisis phenomena, as well as the response to current imbalances. It provides for stabilization and preventive management tools packs, which is based on the principles of the first and second conceptual approaches.

In the practice of agrarian enterprises, the use of borrowed financial resources, which most often have the very nature of credit, is widespread. Therefore, it is important for the effective management of the financial potential of agrarian enterprises to consider this aspect [4]. First of all, it is necessary to determine the appropriateness of attracting financial resources, which should not be limited to establishing only their intended purpose. A prerequisite is the determination of economic feasibility: how the attraction of a loan will affect the state of liquidity and solvency of the enterprise, whether the performance of the business entity and the quality of financial indicators will change, etc. The enterprise should have such an organization of financial and economic activity, which gives the opportunity to obtain objective financial reporting, which will become an information base for analysis, forecast and development of management decisions.

To conclude, improvement of management of financial potential of agrarian enterprises should be carried out by implementing the principles of crisis management, oriented on possible risks of enterprise development, management of accounts payable and accounts receivable, the use of temporary or situational

management, appropriate stabilization and preventive tools. It seems that the implementation of certain approaches will improve the process of managing financial potential and ensure the high quality of financial and economic activity of enterprises.

Literature

1. Korniychuk H. V. Kharakterystyka finansovoho potentsialu pidpryyemstva yak ekonomichnoyi katehoriyi [Elektronnyy resurs] / H. V. Korniychuk // Ekonomika APK. - 2016. - № 11. - S. 44-49
2. Stetsyuk P.A. Analiz elementiv finansovoho potentsialu sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv / P.A. Stetsyuk [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://agrofin.com.ua/files/spa_2011_17.pdf
3. Tanklevs'ka N.S. Stratehichni oriyentyry posylennya finansovoho potentsialu ahrarnykh pidpryyemstv / Tanklevs'ka N.S., Miroshnychenko V.O. // Mizhnarodnyy naukovo-praktychnyy zhurnal «Finansovyy prostir». – 2017. – №2. – S. 7-12
4. Prokopyshak V. B. Metodyka formuvannya finansovoho potentsialu ahrarnykh pidpryyemstv [Elektronnyy resurs] / V. B. Prokopyshak // Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy. - 2016. - Vyp. 26.2. - S. 162-167.

Танклевська Н.С. – д.е.н., професор, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м.Херсон, Україна
Ярмоленко В.В. – аспірант кафедри економіки і фінансів

АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В СФЕРІ АГРОСТРАХУВАННЯ

На сьогодні галузь сільського господарства є однією з провідних ланок економіки багатьох країн. Виробництво саме продукції аграріїв є одним з найбільш ризикованих секторів економіки, тому до питань управління цими ризиками слід ставитися досить уважно.

В Україні аграрна галузь відіграє важливу роль. Незважаючи на сприятливі кліматичні умови, щороку агровиробники зазнають значних збитків від погодних явищ (посуха, пилові бурі, різкі перепади температури тощо), хвороб і шкідників як в галузі рослинництва, так і в галузі тваринництва. Всі ці негативні явища сприяють зниженню врожайності, падежу поголів'я, що призводить до недобору валової продукції в галузі сільського господарства і як наслідок: зменшення прибутку аграріїв. Держава надає допомогу потерпілим у результаті стихійних явищ природного характеру сільськогосподарським товаровиробникам, але її форми і методи не відповідають провідній світовій практиці.

Досвід багатьох аграрних країн світу яскраво засвідчує, що державна підтримка системи аграрного страхування надає виробникам сільськогосподарської продукції додаткові фінансові можливості.

У більшості країн світу влада розглядає державну підтримку страхування як конкретні інвестиції в сільське господарство, які мають запобігати майбутнім витратам держави, що можуть настати у випадку несприятливих погодних умов або епідемій хвороб. Ці інвестиції забезпечують продовольчу безпеку та стабільність країни в аграрній галузі економіки [2, с. 37].

Система страхування ризиків в аграрній сфері в розвинених країнах, де держава відіграє провідну роль у підтримці сільськогосподарських товаровиробників, є налагодженим і добре функціонуючим механізмом. У більшості розвинених країн щороку виділяються значні кошти для підтримки аграрного сектору економіки. Також урядами іноземних країн створюються сприятливі умови для того, щоб агровиробники змогли отримати компенсацію на випадок неврожаю, падежу поголів'я від страхових компаній [4, с. 263].

Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що у світі є декілька типових, схожих між собою систем аграрного страхування, які умовно поділяють на «американську», «європейську» та «змішану» [1].

«Американська» модель аграрного страхування застосовується у США та Канаді. Вона передбачає вагому фінансову підтримку держави у страхуванні сільськогосподарських ризиків шляхом компенсації надання фінансової допомоги для покриття катастрофічних збитків, субсидування програм страхування від багатьох ризиків (мультиризиків), створення спеціальної державної установи для реалізації політики в сфері аграрного страхування. Ця система є вигідною для виробників сільськогосподарської продукції, однак вона передбачає високі адміністративні витрати для держави.

Для «європейської» моделі характерна мінімальна участь держави в аграрному страхуванні. Вона використовується у таких країнах, як Польща, Німеччина та Франція. Страхування здійснюється на добровільних засадах. Сільськогосподарські виробники купують страховий поліс за його повною ціною, а держава виконує функції нагляду та контролю щодо діяльності приватних страхових компаній у цьому секторі ринку.

«Змішана» модель аграрного страхування поєднує у собі позитивні риси обох вище зазначених систем. Найкращим застосуванням цієї моделі є досвід Іспанії. Саме систему сільськогосподарського страхування Іспанії вважають однією з найефективніших і найдієвіших у світі. Так, у цій країні страхування врожаїв здійснюється приватними страховими компаніями, і воно є добровільним. Водночас у країні передбачена значна державна підтримка, шляхом заснування сільськогосподарських товариств взаємодопомоги та надання технічної допомоги страховим компаніям.

Розвиток системи аграрного страхування в Україні був дуже тернистим. Так, у часи СРСР було передбачено обов'язкове страхування врожаю у радгоспах та інших державних сільськогосподарських підприємствах, і вона була повністю монополізованою. Вважається, що ця система була досить ефективною, адже за допомогою Укрдержстраху забезпечувався надійний страховий захист врожаю за достатньо низькими ставками страхування. Щодо сучасної системи страхування аграрних ризиків в Україні, то вона була впроваджена шляхом прийняття Декрету Кабінету Міністрів України «Про

страхування», який надалі був замінений базовим Законом України «Про страхування».

Спочатку Україна намагалась запровадити «американську» систему. Так, із 01.01.2005 Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» передбачено створення Фонду аграрних страхових субсидій (ФАСС). Надалі наша держава вирішила перейти на «європейську» систему. У 2012 р. в Україні було створено Об'єднання страховиків «Аграрний страховий пул». На цю організацію було покладено завдання забезпечення виконання зобов'язань страхових компаній перед страхувальниками під час страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Однак через відсутність значної підтримки, фактично, на сьогодні ми маємо пул, який не працює.

Для того, щоби досягти рівня показників іноземних страхових компаній, в Україні необхідно розробити нову ефективну систему страхування сільськогосподарських ризиків за підтримки держави з одного боку, а з іншого — розвивати діяльність аграрного страхового пулу та розширювати чисельність його учасників. У контексті вибору моделі партнерства між приватним і державним секторами у сфері агрострахування в Україні є доцільним заснувати Державну аграрну страхову компанію (ДАСК), яка виконуватиме функції страховика, перестраховика та адміністратора системи страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою [5, с. 125].

Список використаних джерел

1. Всеукраїнське щотижневє професійне юридичне видання «Юридична газета online» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrarne-pravo/agrarne-strahuvannya-kompleksniy-instrument-upravlinnya-rizikami.html>
2. Матвієнко Г.А. Роль державного регулювання в страхуванні аграрних підприємств / Г.А. Матвієнко // Агросвіт. — 2009. — № 2. — С. 35—39.
3. Танклевська Н. Стан та перспективи розвитку державного фінансування сільськогосподарських підприємств України [Електронний ресурс] / Н. Танклевська, О. Супрун // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2013. — Вип. 1 (8). — С. 262-270. — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13tnsspu.pdf>
4. Тарельник Н.В. Зарубіжний досвід страхування ризиків в аграрній сфері [Електронний ресурс] / Н.В. Тарельник // Ефективна економіка. — 2013. — № 6. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_17
5. Скрипниченко В.В. Державна підтримка страхування аграрних ризиків в економіці України / В.В. Скрипниченко // Формування ринкових відносин в Україні. — 2014. — № 9. — С. 121—127.

Тихонова Т.Р., Стельмашенко В.І. - бакалаври
Копитіна І. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА НАПРЯМИ ВИРІШЕННЯ

Стан безробіття в Україні створює проблеми в соціальному, економічному плані, а саме: скорочення купівельної спроможності населення, утрата персоналу для підприємств, зниження обсягів сплачених податків до бюджету. Лише за півріччя 2017 року чисельність безробітних налічує 1,7 млн осіб, що на 1 млн осіб більше аналогічного показника 2016 року. Нині одну вакансію претендують четверо-шестеро безробітних, при цьому рівень безробіття серед молодих людей у віці від 15 до 24 років становить близько 25 %. Статистичні дані не віддзеркалюють дійсний стан безробіття в державі, через те що не всі безробітні стають на облік у службу зайнятості, важко отримати точні статистичні дані. В якості методу підрахунку реальної кількості безробітних в Україні, експерти пропонують покладатись на дані про кількість громадян, які сплачують внески до Пенсійного фонду. [1,2]

Науковці розглядають безробіття як природну і невід'ємну частину ринкового господарства. Виокремлюють значну увагу аналізу типів безробіття. Критерієм розмежування видів безробіття, зазвичай, служать причина виникнення і тривалість, виділяють такі основні види безробіття: структурне, фрикційне і циклічне (кон'юнктурне). Розрізняють економічні та соціальні причини виникнення безробіття.

За офіційними даними Державної служби статистики, у 2016 році рівень безробіття в Україні становив 9,3 % (1678,2 тис. осіб), що порівняно з 2015 роком більше на 0,2 % (23,5 тис. осіб). У 2016 році в Державній службі зайнятості було зареєстровано 1026,6 тис. безробітних, у 2017 році спостерігається зменшення зареєстрованих безробітних до 913,9 тис. осіб. Таким чином, кількість безробітних зменшилася на 112,7 тис. осіб. Але це всього лише цифри, які фіксують ставки на облік по безробіттю. Більше точну до дійсності ситуацію дає методика Міжнародної організації праці: безробіття в Україні продовжує рости. Для порівняння в Євросоюзі у 2016 року рівень безробіття склав 8,7 %, в Євросоні зафіксовано показник незайнятого населення на рівні 10,2 %. Найнижчий рівень безробіття у 2016 році в Чеській Республіці (4,1 %), Німеччині (4,2 %) та Мальті (4,3 %). Найвищий рівень безробіття в Греції (24,2 %) та Іспанії (20,1 %). Порівняно з аналогічним періодом рівень безробіття знизився у 25 країнах, залишився стабільним у Бельгії та зріс в Естонії та Латвії. Такі показники рівня безробіття зарубіжних країн доводять ефективність впровадження спеціальних програм по мінімізації безробіття, особливо серед молодих людей. [3,4]

За останні п'ять років в Україні, відповідно даних Міжнародної організації праці, рівень безробіття мав тенденцію до зростання. Так, найнижчий рівень безробіття був зафіксований у 2013 році та становив 7,7 %

(кількості працюючих – 18901,1 тис. осіб), найвищий рівень безробіття у 2016 році – 9,3 % (1678,2 тис. осіб), що визначає найменший рівень зайнятості населення України у цей період. Одною з головних причин поступового збільшення рівня безробіття в Україні є трудова міграція відповідно до даних Державної прикордонної служби України. Серед трудових мігрантів, які виїжджають за кордон, переважають чоловіки, найчисленнішими серед них є особи віком 30-44 років (понад 40 %), більшість мігрантів походить із заходу України. 41 % трудових мігрантів мають середню або середню спеціальну освіту, 36 % – вищу освіту. Основні країни призначення працівників-мігрантів – Польща, Чеська Республіка, Італія, Білорусь та Російська Федерація (попит емігрантів за останні роки зменшився), на них припадає близько 80 % загальних потоків короткострокових та довгострокових трудових мігрантів з України. [1,2,5]

Визначаючи рівень безробіття в аграрному секторі, потрібно враховувати не тільки кількість безробітних, але й тривалість безробіття. Адже у методиці, що використовується сьогодні, не враховуються багато форм безробіття, серед них, – часткова і тимчасова. Необхідно зазначити, що у дослідженні сільського ринку праці саме ці показники є особливо важливими, оскільки в аграрній галузі існує великий обсяг прихованого безробіття, значний рівень сезонності сільськогосподарського виробництва. За професійними групами у віці 15-70 років, кваліфіковані робітники сільського, лісового та рибного господарства становлять – 0,8 %, найменша кількість в структурі зайнятого населення України за 2016 рік. За видами економічної діяльності, можна зробити висновки, що аграрна промисловість займає найбільшу частку – 42,7% у неформальному секторі економіки.[3]

Внутрішня трудова міграція також має вагомий вплив на рівень безробіття різних регіонів України. Зважаючи на сучасну політичну ситуацію в країні, внутрішньо переміщені особи (ВПО) зверталися за послугами в центри зайнятості, найбільша кількість яких зосереджена у Харківській, Запорізькій, Луганській, Полтавській областях та м. Києві [6,7]. Державна служба зайнятості сприяла працевлаштуванню 28,5 тис. таких громадян, зокрема 25,1 тис. осіб, які мали відповідну довідку.

Відомі економісти країни Б. Гаврилишин, С. Мочерний, М. Павловський, Ю. Геєць, І. Лукінов та інші, вважають дієвим заходом щодо боротьби з безробіттям активну регіональну політику, передусім державні асигнування на розвиток відсталих регіонів. Серед опосередкованих важелів впливу є впровадження економічно-заохочувальних заходів: надання податкових пільг і дотацій підприємствам за створення робочих місць, компенсації витрат, пов'язаних з пошуком роботи та працевлаштуванням та інше.

У 2017 році Державна служба зайнятості планує продовжити підсилену роботу щодо працевлаштування людей з числа ВПО та окремих категорій населення, зокрема, інвалідів. Впровадити співробітництво із міжнародними партнерами Служби, а саме: з Програмою розвитку ООН стосовно реалізації Проекту «Залучення на ринок праці найуразливіших груп населення та жінок» та проекту «Краудфандінгова платформа для підтримки малого і середнього

підприємництва»; із Світовим банком стосовно запровадження системи статистичного профілювання безробітних; із Міжнародною організацією праці та Програмою розвитку ООН щодо реформування державної служби зайнятості та легалізації зайнятості; із Датською радою у справах біженці стосовно надання грантів для внутрішньо переміщених осіб та учасників антитерористичної операції; із Міжнародною організацією з міграції стосовно інтеграції українських трудових мігрантів, які повернулися із-за кордону, на ринок праці України.

Порушення рівноваги ринку робочої сили в Україні також зумовлено високим рівнем тіньової економіки. Науковці виділяють чотири основних групи причин що впливають на тінізацію економіки в країні, а саме: соціально-економічні, політичні, правові, морально-етичні. Здебільшого, низький рівень доходу, недосконалість податкової системи, корупція, спонукають фізичних та юридичних осіб до нелегальних шляхів здійснення своєї діяльності. В першому кварталі 2017 році рівень тінізації економіки в Україні, склав 28 % від офіційного ВВП, що на 6 в.п. менше, ніж у відповідному періоді 2016 року. [6]

Одна з головних загроз, які несе в собі тіньова економіка, полягає у спотворенні законів та інструментів ринку, а, отже, основ побудови збалансованої економічної системи. Зусилля Уряду країни концентруються на запровадженні заходів, спрямованих на мінімізацію впливу системних чинників тінізації економіки, які залишаються актуальними, а саме: високий рівень корупції; низька ефективність функціонування органів судової системи; недостатній захист прав на рухому та нерухому власність, включаючи права на фінансові активи.

З метою посилення боротьби з тіньовою економічною діяльністю, корупційними проявами у першому кварталі 2017 року органами виконавчої влади здійснювалися наступні заходи. Упродовж звітнього періоду органами Держаудитслужби проведено загалом 710 контрольних заходів (у тому числі 397 планових та 233 позапланових ревізій та перевірок), з яких 627 ревізій певного комплексу або окремих питань фінансово господарської діяльності та перевірок державних закупівель. Порушення фінансово господарської дисципліни виявлено на 541 підприємстві, в установі та організації. [7]

Отже, уряд України робить певні кроки щодо зменшення рівня безробіття та розробляє шляхи боротьби з головними факторами, що впливають на загальне економічне становище в країні. Такі дії влади недостатні для швидкого оздоровлення ринку робочої сили, адже необхідним є вдосконалення діючих законодавчих актів з огляду як на негативний, так і на позитивний досвід європейських та інших країн. Але реалізації ефективної соціально-економічної політики, направленої на забезпечення продуктивної зайнятості економічно активного населення країни, зменшення рівня безробіття до мінімального соціально допустимого рівня спонукатиме до скорочення рівня безробітних в державі.

Список використаних джерел

1. Ситуація на ринку праці та діяльність Державної служби зайнятості. Офіційний сайт Державної служби зайнятості в Україні [Електронний ресурс] –

Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350793>

2. Надання послуг державною службою зайнятості внутрішньо переміщеним особам. Офіційний сайт Державної служби зайнятості в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=351059>

3. Офіційний сайт Державної служби статистики в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukr.stat.gov.ua.

4. Офіційний сайт Міжнародної організації праці в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dsp.gov.ua>

5. Офіційний сайт Державної прикордонної служби України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dpsu.gov.ua>

6. Загальні тенденції тіньової економіки України за 1 квартал 2017 року. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=236bfd6e-429c-42f8-97a3-10368d4c8902>

7. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua>

**Ткач Я.В., Самойленко Д.О. – студенти 5 курсу, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – асистент Панкратьєва Т.Л.**

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Розвиток сільських територій України залишається на низькому рівні, не зважаючи на значну пріоритетність галузі агропромислового комплексу. Байдушність держави до проблем сільського господарства та розвитку сільських територій призводить до того, що аграрії можуть сподіватись не стільки на внутрішню підтримку, скільки на інвесторів, які вкладуть свої кошти в землю [1].

Ситуацію погіршують ще такі чинники, як:

- Відсутність дієвої програми розвитку аграрного сектору економіки;
- Нерозвиненість соціальної інфраструктури (школи, дитячі садки, клуби, бібліотеки, медичних пунктів тощо);
- Нерозвинене ринкове середовище в регіонах;
- Відсутність сталої та однозначної законодавчої та нормативної бази розвитку сільських територій;
- Неоднозначне податкове законодавство;
- Екологічні проблеми.

Розвиток сільської місцевості за Державною стратегією регіонального розвитку (ДСРР-2020) має забезпечуватись через виконання таких завдань:

- Надання державної підтримки для підвищення рівня забезпеченості сільських територій;
- Розмежування політики підтримки сільського господарства та розвитку сільської місцевості;
- Розвиток альтернативних видів економічної діяльності у сільській місцевості (наприклад, агротуризм);
- Заміна пільг грошовими адресними субсидіями;
- Зростання заробітної плати та пенсій громадян;
- Дія зрозумілої та прозорої державної підтримки сільського господарства (це стосується не тільки пільгового оподаткування, а й дотацій, субсидування, страхування, відшкодування витрат тощо);
- Розвиток сільської інфраструктури (дороги, інформаційне забезпечення, телекомунікації, об'єкти комунального господарства);
- Створення привабливих інвестиційних умов сільських територій;
- Соціальний розвиток села;
- Підвищення рівня привабливості проживання у сільській місцевості [2].

На ситуацію можна спливати одразу з декількох сторін – окрім реалізації ДСРР-2020, вчитися залучати позитивний досвід європейських країн. Використовуючи досвід Європейського Союзу у сприянні розвитку несільськогосподарських видів економічної діяльності на сільських територіях можна виділити основні потенційні їх напрями:

- діяльність у туристичній сфері, зокрема агротуризму;
- виробництво енергії на основі відновлювальних джерел;
- діяльність у сфері культури, мистецтва та національно-етнічної спадщини;
- упорядкування земельних угідь та покращення ландшафтів;
- розвиток соціальних послуг;
- здійснення віддаленого надання послуг (інформаційних, торгівельних, науково-дослідних тощо) шляхом використання мережі Інтернет [3].

Для Польщі пріоритетними є забезпечення відповідного рівня життя сільських жителів і забезпечення споживачів якісними продуктами за розумними цінами. Тому ця політика виходить із наступних трьох принципів:

- 1) єдиного внутрішнього ринку;
- 2) спільної міжнародної політики в торгівлі сільськогосподарськими продуктами при одночасному пропозиції особистих продуктів;
- 3) фінансової солідарності в рамках бюджетної дисципліни, прийнятої на рівні ЄС.

Польські фермери сплачують лише єдиний податок на землю, отримують прямі дотації та відшкодування на поліпшення інфраструктури. У межах 100-150 €/гектар вони отримують прямих дотацій, тільки за те, що вони щось вирощують на цій землі. Крім того, є відшкодування на поліпшення інфраструктури — 70% коштів можуть компенсувати у разі купівлі трактора, якщо будується сховище і воно відповідає європейським вимогам, також можна отримати 50-70% його вартості.

Також Україна тісно співпрацює з Литвою. Цю країну в Україні називають надійним партнером в євроінтеграційних процесах не дарма – 3 жовтня 2017 року Міністерство аграрної політики та продовольства України та Міністерство сільського господарства Литовської Республіки підписали спільну заяву щодо реалізації узгодженої Програми двостороннього співробітництва Україна-Литва в галузі АПК на 2017-2019 роки. Головна мета даної програми - поглиблення співробітництва в аграрному секторі відповідно нормативно-правової системи та міжнародних зобов'язань обох країн [4].

Тож, першочерговим кроком у формуванні сучасної державної політики розвитку сільських територій має стати розробка ґрунтової та адекватної (відповідно до нинішніх умов і викликів) реальної програми розвитку сільських територій та її прийняття на найвищому державному рівні.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://agronews.ua>;
2. Концепція загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ligazakon.ua>;
3. Концепція сталого розвитку сільських територій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/14008>;
4. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>.

**Утешев М.С. – магістрант, державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник - к.е.н., доцент Петрова О.О.**

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА: АДАПТАЦІЯ ДО ЄВРОСТАНДАРТІВ

На сьогодні економіка України та аграрний сектор характеризується невисокими показниками інноваційної діяльності, проте ми можемо спостерігати, що все більше аграрних підприємств запроваджують нові технології, види продукції, які вже давно використовуються країнами Західної Європи. Також необхідно зазначити, що аграрний сектор на сьогодні є одним з привабливих як для вітчизняних, так і іноземних інвесторів.

Продукція рослинництва знаходиться на початку сільськогосподарського ланцюга створення вартості. Через дотримання належної виробничої практики забезпечуватиметься стійкість виробництва. В усіх сферах конкурентоспроможне сільське господарство залежить від стабільних, високих врожаїв. Вирішальними факторами є продуктивні, здорові сорти, захист рослин, успішна селекційна робота та збереження врожайності. Також великого значення набуває застосування «зеленої генетики» у рослинництві.

Сучасний розвиток підприємств аграрної сфери неможливий без впровадження та використання інновацій, оскільки вони сприяють підвищенню продуктивності праці, скороченню витрат та зниженню собівартості продукції, підвищенню ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства. Водночас, інноваційні процеси можуть супроводжуватись виникненням різних видів ризику (неконтрольоване використання недостатньо перевірених інноваційних технологій, занедбання ґрунтів та підземних вод, недостатній фінансовий ефект від впроваджених новацій та ін.).

Тому дуже актуальним є пошук таких інноваційних рішень, які б забезпечили оптимальне співвідношення прибутковості та ризику в аграрній сфері. Проблему інновацій в аграрній сфері досліджували такі економісти, як М.Кропивко, В. Трегобчук, В. Ситнік, О.Шубравська та ін.

У сучасних умовах сільськогосподарські підприємства змушені самостійно здійснювати пошук інноваційних напрямків розвитку виробництва. Нижча конкурентоспроможність галузі порівняно з ЄС зумовлена високим рівнем зношеності основних засобів, волатильністю цін на матеріально-технічні ресурси, застарілістю технологій, обмеженістю фінансових ресурсів та ін.

Слід відмітити, що недостатній інноваційний розвиток аграрної сфери економіки України спричинений в основному обмеженням внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування, неможливістю швидкої мобілізації фінансових ресурсів, відсутністю інновацій та сучасних технологій виробництва і вирощування сільськогосподарської продукції.

Незважаючи на недостатню інноваційну активність, в сільському господарстві України адаптуються новітні технології, які використовуються провідними підприємствами, такими, як «Агрохолдинг «Мрія», Холдинг «Кернел Груп», ПАТ «Укрлендфармінг» та ін.

Слід відзначити активне застосування інновацій обробітку ґрунту для підвищення родючості та збереження мікроелементів, а саме «Mini-till», «No-till», «Strip-till». Щодо рослинництва, то вданій галузі сільського господарства новітні технології пов'язані з селекційною роботою та генною інженерією, органічним землеробством, мікрозрошенням, космічними інформаційними технологіями, нанотехнологіями. Комплексні інноваційні технології виробництва сільськогосподарської продукції, що одержали назву «точне землеробство» (Precision Farming), почали активно розвиватися у країнах Європи ще наприкінці 90-х років, і визнані світовою сільськогосподарською наукою як досить ефективні передові технології, що переводять аграрний бізнес на більш високий якісний рівень.

Нині аграрними підприємствами активно використовуються такі технології точного землеробства, як системи глобального позиціонування (GPS-навігатори, ГЛОНАСС), аналіз проб ґрунту у заданих точках, супутникова та аерофотозйомка, а також спеціальні програми для агроменеджменту на базі геоінформаційних систем. Ефективне використання інформаційних та інноваційних технологій у рослинництві

дає змогу підприємству вирощувати понад 5 т/га зернових культур, забезпечувати належне зберігання зерна.

Науковий підхід з впровадженням у виробництво геоінформаційних систем допомагає оперативно і точно оцінити стан ґрунтового покриву, зменшити об'єм польових та лабораторних робіт, застосувати науково обґрунтовані норми мінеральних добрив. Така технологія сприяє зменшенню фінансових витрат, економить час та підвищує продуктивність вирощуваних культур [1].

Особливості інноваційного розвитку в аграрній сфері обумовлені, насамперед, специфічними рисами самого сільського господарства, до яких відносяться: господарювання на землі, яка є основним фактором виробництва; значна залежність від природно-біологічних та екологічних чинників; активна участь у виробничому процесі живих організмів (рослин, тварин); сезонний характер виробництва та високий рівень ризику; тривалі терміни розробки та впровадження інновацій; одержання товарної та нетоварної частини врожаю.

На сьогодні перспективними напрямками інноваційного розвитку рослинництва є біологізація землеробства, використання сучасних комбінованих агрегатів, геоінформаційних ситсем, що забезпечують підвищення врожайності та якості культур та дозволяють мінімізувати витрати

Інноваційний розвиток аграрної сфери не можливий без достатнього фінансового забезпечення. Сьогодні ключовою є проблема залучення інвестиційних ресурсів у інноваційний розвиток та їх раціонального використання, від розв'язання якої залежать можливості подальшого економічного розвитку аграрного виробництва.

У рослинництві інноваційні процеси мають бути спрямовані на: збільшення обсягів виробництва рослинницької продукції на основі підвищення родючості ґрунтів, урожайності сільськогосподарських культур і поліпшення якості, подолання процесів деградації та руйнування природного середовища, екологізацію виробництва, зниження витрат енергоресурсів та зменшення залежності продуктивності рослинництва від природних факторів, підвищення ефективності використання зрошуваних і осушених земель, економію трудових і матеріальних витрат. Тому інноваційна політика в галузі рослинництва повинна передбачити вдосконалення методів селекції – створення нових сортів сільськогосподарських культур із високим продуктивним потенціалом, освоєння науково обґрунтованих систем землеробства та насінництва

На жаль, сільськогосподарські підприємства не мають змоги використовувати напрацьовані світовим досвідом заходи для підвищення рівня власного фінансового забезпечення завдяки ринковій інфраструктурі [2].

Більшість сільськогосподарських товаровиробників, не маючи власних ресурсів, не можуть скористатись кредитами.

Велика частина інноваційних розробок залишається не затребуваною виробництвом в силу відсутності коштів на їх впровадження або тривалого терміну окупності. Практично повністю відсутнє фінансування науки з боку

агробізнесу, що тільки посилює розрив між розробниками інноваційних продуктів і їх споживачами.

Держава повинна більш ефективно впливати на інноваційну діяльність підприємств аграрного сектору проведенням кредитної та амортизаційної політики, наданням фінансової допомоги у вигляді кредитів, бюджетних позик, а також податковою політикою, щоб підприємств

а могли розвиватись і досягли певних прибутків.

Важливо, що на основі інноваційного розвитку можна досягти суттєвого підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору, і наша країна має всі шанси зайняти достойне місце на світових ринках продукції аграрного виробництва. Необхідністю є розгалужена інноваційна інфраструктура із науково-дослідними, промисловими підприємствами у вигляді державних і приватних структур, що забезпечило б розвиток і підтримку всіх стадій інноваційного процесу.

Список використаних джерел

1. Системи управління аграрним бізнесом на основі ГІС. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// online-agro.com/ua/publications/item_16](http://online-agro.com/ua/publications/item_16).

2. Дивнич О.Д Інновації в рослинництво та джерела їх фінансування / О.Д. Дивнич, Л.М. Деміденко // Актуальні проблеми економіки АПК. - № 5 (167). - 2015

**Хлистова К.О. - бакалавр, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – к.с.-г.н., доцент Бойко Л.О.**

ЗАСТОСУВАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ВИРОЩУВАННЯ НІШЕВИХ КУЛЬТУР

В умовах ринкової економіки агровиробникам доводиться шукати прибуткові шляхи для розвитку свого бізнесу, вільну нішу, в якій не має великої конкуренції. Протягом останніх років зростає зацікавлення так званими нішевими культурами, які окрім явних переваг у вирощуванні, забезпечують під час виробництва високу рентабельність. Поки більшість українських аграріїв не ризикують виходити за звичні рамки, задовольняючись лише типовими для нашої країни зерновими та олійними культурами, вільною нішею в Україні є вирощування білого або чорного трюфелів. Адже колись саме на території нашої країни масово вирощували цей делікатес і експортували його до Франції.

Трюфель (від лат. Tuber “бульба”) – рід сумчастих грибів з підземними бульбоподібними м'ясистим плодовим тілами з порядку пецицевих (Pezizales).

Неймовірно, але за 1 кг кулінари багатьох країн світу готові віддати кілька тисяч доларів! Чому у трюфеля така приголомшуюча популярність? Сама назва трюфелі вже є синонімом розкоші. Ці делікатеси належать до тих рідкісних сезонних продуктів, якими можна поласувати тільки в короткий проміжок часу раз на рік. Але це не головна причина високої вартості унікальних грибів. Висока вартість цих грибів обумовлена специфікою умов для їхнього росту, методом їхнього збирання, зберігання і звичайно ж витонченим смаком і ароматом. Трюфелі зароджуються й виростають завдяки симбіотичному зв'язку з деревами, коріння яких вони чіпляються. Від дерева вони черпають воду і поживні речовини. Тому хороші трюфелі можуть з'явитися тільки у здорових дерев.

Урожай трюфелів може сильно відрізнятись від року в рік. Безумовно найкращі трюфелі завжди будуть мати високу ціну, але в роки поганого врожаю ціна може злетіти вдвічі, а то й утричі. Трюфелі мають дуже короткий сезон. Для чорного трюфеля це період з листопада по березень, а для білих – з пізньої осені до початку зими. Як правило, збір білих трюфелів в Італії починають у жовтні. Тривалість сезону не може не впливати на ціну продукту. Відповідно свіжі трюфелі саме в цей час найбільш цінуються – багато ресторанів оголошують про початок сезону і створюють особливе меню для дегустації делікатесу.

Налічується близько 10 видів грибів, придатних для вживання в їжу. Найціннішим є чорний трюфель (перигорський або італійський), зимовий і п'ємонтський. Зовні трюфель схожий чимось на картоплю, м'якоть гриба має червонуватий відтінок. Коли він досягне зрілості, м'якоть почорніє, і в розрізі будуть видні білі прожилки. Саме з-за тонкого аромату чорний трюфель вважається найціннішим серед кулінарів. З грибів можна приготувати сотні різноманітних делікатесних страв [1].

У трюфелів дуже короткий термін придатності, тому, щоб оцінити унікальність смаку, їх варто пробувати свіжими. Через це в сезон трюфелі розкупуваються досить швидко, ресторани часто навіть вступають в гонку за найсвіжішими грибами, а поціновувачі з'їжджаються в цей час до Італії чи Франції, щоб якнайшвидше насолодитися рідкісним локальним делікатесом. Незважаючи на це, трюфелі все ж можуть зберігатися деякий час. Деякі зберігають їх в олії, щоб потім використовувати для доповнення до інших продуктів. Також їх іноді зберігають у рисі, з якого пізніше виходить унікальне ризотто. Крім того, їх можна заморозувати.

Збір трюфелів – складний процес, що вимагає підвищеної акуратності і тривалої підготовки. Трюфелі ростуть по одному, кожен клуб розташований окремо і повинен бути вилучений з кореня дерева так, щоб не пошкодити його. Правильний трюфель залягає на глибині до 20 см, він виростає завдяки зв'язку з деревами, за коріння яких чіпляється. Ростуть вони колоніями і майже не рухаються – з року в рік на одному місці.

Шукають місця з земляними грибами свині, чутливі до їхнього запаху. Але вони – пряма загроза для трюфеля, поки знайдуть, виїдять до 40% тіла гриба. Тому їм деколи одягають намордники. Також для цього використовують

спеціально навчених собак. Підготовка тварин до такого заняття займає значний час, оскільки вони повинні не просто знайти місце, а й акуратно викопати цінні гриби, не пошкодивши їх і корінь дерева.

В Україні вигідно вирощувати трюфелі, бо територія країни надзвичайно зручна для культивування трюфелів, оскільки у нас сприятливий континентальний клімат і достатньо вологи. У нашому ареалі, в Карпатах, - найбільше білого істрійського трюфеля. Цікаво, що білий трюфель ціниться більш високо на ринку, ніж знаменитий чорний. Ціна на білий стартує від 400 євро за 100 г, цей гриб багатший за чорний хімічним складом – має набагато більше мікроелементів. Найбільш поширений ареал білого трюфеля – Воловецький, Березнянський та частково Перечинський райони Закарпаття. Трюфель любить південні схили, мішані ліси і відповідну вологість – інакше гриб себе некомфортно почуватиме, й відповідно, буде мати меншу якість і ціну [2].

Щоб закласти один гектар трюфельної плантації, необхідно придбати інокульовані (“заражені” спорами трюфелів) саджанці ліщини, горіха пекана або інших дерев. Один саджанець ліщини коштує 10 євро. Рентабельність виробництва на двадцять років за ціною продажу найдешевшого трюфеля сягатиме 300 євро за кілограм. Вартість технічного обслуговування трюфельної плантації складає 300 євро на рік. Перший урожай гриби дають на п'ятому році.

Однак, незважаючи на початкові витрати, гра того варта, оскільки гектар найдешевших грибів принесе вже на десятій рік 1800 євро прибутку, а на двадцятий – 43 200 євро. Тобто виходить прибуток у розмірі 2160 євро на рік.

Найдорожчий – п'ємонтський трюфель. Мінімальна ціна – 2000 євро. Це означає, що за 20 років він дасть прибуток власнику плантації у розмірі 350 900 євро. Тобто виходить 17 545 євро на рік з одного гектара! В середньому з одного гектара можна зібрати, наприклад, 5–10 тонн горіха пекана. Один кілограм не битих горіхів коштує 300 гривень. Трюфелів з одного гектара в середньому можна зібрати 5 кг, хоча в Австралії зафіксовано рекорд 250 кг. Один кілограм грибів у середньому коштує 300 євро. Таким чином, за горіхи можна отримати від 1 500 000 до 3 000 000 гривень, а за трюфелі, які ростуть в симбіозі з пеканом, ми отримаємо 42 720 гривень. Трюфелі продають та купують на Флорентійській біржі в Італії, на Лондонській, найдорожче ж – у Канаді. 500 г в Канаді – це 20 тисяч [3].

Чи можна працювати на внутрішній ринок? Поки ні. По-перше, нема культури споживання трюфеля. По-друге, продавати трюфелі легально в Україні не можна, оскільки цей вид грибів занесений до Червоної книги. Для офіційних продажів необхідні зміни в законодавстві. Справа в тому, що всі заробляють на трюфелі законно. Чому ми не можемо? А тому, що задля цього треба стати членом Асоціації трюфелістів – спочатку на рівні країни, а тоді ще й отримати сертифікат у Європі. Коштує сертифікат трюфеліста близько 10 тисяч євро. Аби твій трюфель придбали десь у дорогому ресторані, де є відповідне меню, ти маєш показати сертифікат на свій трюфель.

Список використаних джерел

1. Бізнес план. Вирощування трюфелів в Україні./ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://msb.aval.ua/news/?id=26398>
2. Українські трюфелі: дорожче за бурштин. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2069369-ukrainski-trufeli-dorozce-za-burstin.html>
3. Джиґа О. Трюфельна платнація – заробіток на грибах та туризмі / О. Джиґа // Агроіндустрія. – 2017.- № 4.– С. 34-41

Шепель Т.В. –к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м Херсон, Україна

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ХЕРСОНЩИНИ

Кожна країна потребує залучення додаткових коштів від іноземних інвесторів з метою розвитку економіки та підвищення добробуту населення. Україна, як і кожен її регіон окремо, переживає значні зміни в економіці, що потребує залучення значного капіталу. В умовах дефіциту власних коштів, вітчизняна економіка потребує допомоги з боку іноземних інвесторів, які є єдиним джерелом, з допомогою якого можна досягнути розвитку підприємств, переобладнати та модернізувати виробництво, що стане рушійною силою для змін в галузях та економіки України в цілому. Проте, для отримання ефективної віддачі від інвестицій необхідно вірно обрати напрями реалізації інвестиційних проектів, до того чітко визначити основні проблеми цього процесу. Адже для розвитку нашої держави, вплив іноземних інвестицій є досить важливим та актуальним питанням.[1]

На сьогодні Херсонщина активно розглядає можливості інтегрування з ринками Європейського Союзу. Це, перш за все, передбачає створення умов для активізації залучення в аграрний сектор інвестицій, забезпечення вільного руху капіталів, розвиток ринку фінансових послуг, запровадження сучасних технологій та європейських соціальних стандартів життя в сільських місцевостях. Регіон має рухатися насамперед в напрямі відтворення нормальних умов для підприємця. Таких умов, які давали б змогу вести ефективний прибутковий бізнес.

Підвищення рівня інвестиційної привабливості таврійського краю є одним із найбільш ефективних важелів соціально-економічних перетворень в країні. Для України, як і для будь-якої іншої країни світу, що прагне стабілізувати свою економіку і поступово зайняти гідне місце на міжнародній арені, залучення іноземних інвестицій є дуже актуальним та важливим завданням, оскільки вони впливають на економічний та соціальний розвиток як держави загалом, так і окремих її регіонів.

Південь України не є винятком. Інвестиційна привабливість Херсонської області залежить від природно-кліматичних умов, родючості ґрунтів, соціальної

інфраструктури. Звичайно, на Херсонщині сформовані зерновий, плодоовочевий, виноградо-виноробний, м'ясо-молочний комплекси. Значна частина орних земель виділена під посіви пшениці, ячменю, кукурудзи, ріпаку, соняшнику, зернобобових культур та проса. Окрім того, розвинене овочівництво та садівництво. На Чорному та Азовському морі, Дніпрі і Інгульці розвивається рибальство. Та попри це, економічний і соціальний розвиток регіону не відзначається високим рівнем абсолютно за всіма показниками. В області низький показник відтворення робочої сили, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників. Адже у сільській місцевості існує сезонність праці, велика кількість дрібних населених пунктів та ін.. – все це впливає на недостатні надходження інвестицій. [2]

До основних факторів що негативно впливають на надходження іноземних інвестицій можна віднести:

- високі темпи інфляції, що є значно вищими, ніж у країнах ЄС;
- скорочення платоспроможного попиту населення на продовольство;
- високі відсоткові ставки за кредитами;
- непередбачувані зміни в податковій політиці держави;
- збереження монополізованої структури промислового сектору вітчизняного АПВ;
- відсутність ринкових механізмів, що регулюють цінові відносини сільськогосподарських, переробних, торгово-закупівельних підприємств;
- неконвертованість національної валюти;
- зниження прибутків вітчизняних виробників через необґрунтовано високу частку імпортного продовольства на внутрішньому українському ринку;
- гострий дефіцит необхідної інвесторам та самим підприємцям комерційної, юридичної, ринкової інформації.

Але не дивлячись на перепони, Херсонщина залишається привабливим регіоном для вкладання інвестицій. Адже інвестиційні потоки надходять з більш ніж 46 країн світу. Основними країнами – інвесторами є: Велика Британія, Німеччина, Швеція та ін. Найбільші обсяги іноземних інвестицій зосереджено на підприємствах промисловості, зокрема таких, що спеціалізуються на виробництві харчових продуктів, напоїв тощо. Лідерами за обсягами інвестицій в Херсонській області є: м. Херсон, м. Каховка, м. Нова Каховка, Каланчацький та Олешківський райони. [3]

За останні п'ять років на Херсонщині за підтримки міжнародних донорів реалізовано проекти на загальну суму сорок п'ять мільйонів доларів США. Левова частка цих інвестицій спрямована на підтримку приватного аграрного сектору. За рахунок грантів міжнародних програм технічної допомоги в області створено чотири сільськогосподарських кооперативи, кожен з яких отримав по двадцять п'ять тисяч доларів США на придбання обладнання та підвищення кваліфікації. Відновлено майже двадцять кілометрів зрошувальних систем та 8 кілометрів питного водогону, створено три водогосподарські кооперативи, а також організовано двадцять п'ять сімейних молочних ферм.

Херсонщина є регіоном, який залучає іноземний капітал, адже володіє низкою факторів що підтверджують його інвестиційну привабливість: вигідне геополітичне розташування, високий рівень природно - ресурсної бази, дешева кваліфікована робоча сила, місткий споживчий ринок.

Стосовно залучення інвестицій в аграрний сектор України, в області успішно реалізували інвестиційні проекти в таких підприємствах: ТОВ «Каховка Протеїн Агро», Каховська філія ЗАТ АТ «Каргілл», ТОВ «Терра Тарса Україна» та ПРАТ «Чумак».

На базі ТОВ «Терра Тарса Україна» створено лабораторію для дослідження ґрунтів, ТОВ «Каховка Протеїн Агро» та Каховська філія ЗАТ АТ «Каргілл» експортують більш ніж 90% своєї продукції на ринки Європи, Африки, Туреччини та Китаю. Компанія національного рівня ПРАТ «Чумак» є однією з найбільших в переробній галузі України. Вражаючий асортимент харчової продукції експортує на ринки Канади, США, Казахстану, Грузії, Ізраїлю, Іспанії, країн Балтики та інші світові ринки. [2]

Роль іноземних інвестицій в економіку регіону величезна, вони відіграють значну роль у підтримці, функціонуванні та динамічному розвитку економіки країни. Зміни, які відбуваються в кількісному співвідношенні інвестицій, впливають на зміни обсягу суспільного виробництва, зайнятості населення, структурних економічних показників і динаміки розвитку різних галузей народного господарства. Ефективне використання іноземних інвестицій господарюючими суб'єктами України для економіки країни має принципове значення, особливо щодо збільшення кількості інноваційних проектів, масштабів інвестування. При досягненні бажаного рівня ефективності, іноземне інвестування призведе до стабільного економічного зростання України.

Список використаних джерел

2. Вовчак О.Д. Інвестування : навч. посіб. / О.Д. Вовчак. – Л. : Новий Світ-2000, 2008. – 620 с
3. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України [Електронний ресурс]/ Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting_investiciynoyi_privablivosti_regioniv_2014_1.pdf

**Шепель Т.С. – асистент, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна**

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток економіки України в умовах економічної інтеграції у світове співтовариство вимагає радикальних структурних змін економічного потенціалу суб'єктів господарювання та адекватної політики підвищення ефективності їх господарської діяльності. Для того, щоб підприємство мало можливість досягти успіхів і визнання на ринку, необхідно впроваджувати в практику найбільш передові, прогресивні методи роботи. Одним з яких є фінансовий контролінг, що інтегрує процеси обробки фінансової інформації, аналізу, планування та контролю фінансів підприємства.

Проблематику сутності та ефективності контролінгу досліджували у своїх працях такі закордонні і вітчизняні науковці, як: Є. Майєр, Р. Манн, Д. Хан, А. Дайле, А.П. Градов, М.С. Пушкар, О.І. Сафаров, Н.Д. Собкова, О.О. Терещенко. Проте, залишається ще багато нез'ясованих моментів та суперечностей, пов'язаних не тільки із трактуванням самої суті фінансового контролінгу, а й щодо методів і прийомів його використання у практиці вітчизняного господарювання, оскільки в умовах, які склалися на сучасних підприємствах України, неможливо виділити контролінг окремою повнофункціональною системою, так як ступінь організації управлінського процесу та менеджменту все ще знаходиться на недостатньому рівні.

Фінансовий контролінг – це саморегулююча система методів і інструментів, спрямована на функціональну підтримку фінансового менеджменту шляхом концентрації контролюючих дій за основними напрямками фінансової діяльності підприємства, своєчасне виявлення відхилень фактичних її результатів від нормативних і вжиття оперативних заходів для нормалізації процесу управління фінансами.

Провідною метою фінансового контролінгу є орієнтація управлінського процесу на максимізацію прибутку та вартості капіталу власників при мінімізації ризику, збереженні ліквідності та платоспроможності підприємства.

Формування системи фінансового контролінгу на підприємстві є складним і послідовним процесом, який полягає в розробці блоків системи та у визначенні послідовності етапів її побудови [1].

Побудова системи фінансового контролінгу базується на таких принципах: спрямованість на досягнення фінансової стратегії підприємства; багатфункціональність; орієнтація на кількісні показники; відповідність методів фінансового контролінгу специфіці методів фінансового аналізу і фінансового планування; своєчасність, простота і гнучкість; економічна ефективність впровадження фінансового контролінгу на підприємстві.

З урахуванням даних принципів система фінансового контролінгу будується за наступними етапами.

1. Визначення об'єкту контролінгу. Це загальна вимога до побудови будь-яких видів контролінгу на підприємстві з позицій цільової його орієнтації. Об'єктом фінансового контролінгу є управлінські рішення з основних аспектів фінансової діяльності підприємств.

2. Визначення виду і сфери контролінгу.

3. Формування системи пріоритетів показників, що контролюються. При формуванні системи пріоритетів слід враховувати, що вони можуть носити різний характер для окремих типів центрів відповідальності; для окремих напрямків фінансової діяльності підприємства; для різноманітних аспектів формування, розподілу і використання фінансових ресурсів [2].

4. Розробка системи кількісних стандартів контролю. Після визначення і ранжування переліку фінансових показників, які контролюються, виникає необхідність встановлення кількісних стандартів по кожному з них. Такі стандарти можуть встановлюватись як в абсолютних, так і у відносних показниках. Стандартами виступають цільові стратегічні нормативи, показники поточних планів і бюджетів, система державних або розроблених підприємством норм і нормативів.

5. Побудова системи моніторингу показників, які включаються у фінансовий контролінг. Система моніторингу складає основу фінансового контролінгу, найбільш активну частину його механізму. Система фінансового моніторингу представляє собою розроблений на підприємстві механізм постійного спостереження за показниками фінансової діяльності, визначення розмірів відхилень фактичних результатів від планових та виявлення причин цих відхилень [3].

Побудова системи моніторингу контрольованих фінансових показників охоплює наступні етапи:

а) побудова системи інформативних звітних показників по кожному виду фінансового контролінгу засновується на даних фінансового і управлінського обліку. Ця система представляє собою так звану первинну інформаційну базу спостереження, необхідну для наступного розрахунку агрегованих по підприємству окремих аналітичних абсолютних і відносних фінансових показників, які характеризують результати фінансової діяльності підприємства;

б) розробка системи аналітичних показників, які відображають фактичні результати досягнення передбачених кількісних стандартів контролю, здійснюється в чіткій відповідності із системою фінансових показників;

в) визначення структури і показників форм контрольних звітів виконавців призначене сформуванню носіїв контрольної інформації;

г) визначення контрольних періодів по кожному виду фінансового контролінгу і кожній групі контрольованих показників. Конкретизація контрольного періоду по видам контролінгу і групам показників визначається терміновістю реагування, необхідною для ефективного управління фінансовою діяльністю на даному підприємстві. З урахуванням цього принципу виділяють: тижневий (декадний) контрольний звіт, місячний контрольний звіт, квартальний контрольний звіт;

д) встановлення розмірів відхилень фактичних результатів контрольованих показників від встановлених стандартів здійснюється як в абсолютних, так і у відносних показниках. Так як кожний показник міститься в контрольних звітах виконавців, на даній стадії він агрегується в рамках підприємства в цілому. При цьому по відносних показниках всі відхилення поділяються на три групи: позитивне відхилення, негативне допустиме відхилення, негативне критичне відхилення [4];

е) виявлення основних причин відхилень фактичних результатів контрольованих показників від встановлених стандартів проводиться по підприємству в цілому і за окремими центрами відповідальності. В процесі такого аналізу виділяються і розглядаються ті показники фінансового контролінгу, в яких спостерігаються критичні відхилення від цільових нормативів, завдань поточних планів і бюджетів. По кожному критичному відхиленню повинні бути виявлені причини, які їх викликали. В процесі здійснення такого аналізу в цілому по підприємству використовуються відповідні розділи контрольних звітів виконавців.

б. Формування алгоритму дій із усунення відхилень та нормалізації фінансової діяльності.

Впровадження системи фінансового контролінгу дозволить вирішити наступні проблеми управління: низька платіжна дисципліна структурних підрозділів; неконтрольована дебіторська заборгованість; нестача оборотних коштів; відсутність або слабке управління витратами; низька оперативність отримання фактичної інформації про поточну діяльність підрозділів та підприємства в цілому; недосконалість системи внутрішньої фінансової звітності.

Таким чином, система фінансового контролінгу допоможе запобігти виникненню кризових економічних ситуацій, ідентифікувати причини фінансових проблем та ефективно їх усунути.

Список використаних джерел

1. Терещенко О.О. Концепція фінансового контролінгу в Україні / О.О. Терещенко // Формування ринкової економіки. – К. : КНТЕУ, 2008. – С. 12–18.
2. Собкова Н.Д. Концептуальні ознаки контролінгу у фінансовій системі України / Н.Д. Собкова // Формування ринкових відносин. – 2009. – № 2. – С. 17-22.
3. Загороднюк О.В. Сутність і значення контролінгу в системі управління підприємством / О.В. Загороднюк // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки. – 2013. – № 6. – С. 121–127.
4. Задорожна Р.П. Контролінг як концепція управління фінансово-господарською діяльністю підприємства / Р.П. Задорожна // Вісник. – 2010. – № 1 (11). – С. 46 – 50.

**Шишковський С.М. – магістрант, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – к.е.н., доцент Аверчева Н.О.**

РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РИНКУ СОНЯШНИКУ

У загальному обсязі виробництва олійних культур в Україні соняшник займає більше 70%. Не зважаючи на те, що вирощування соняшнику повинно бути обмеженим, оскільки виснажує ґрунти та характеризується низькими показниками урожайності, ринок насіння соняшнику став стимулом розширеного вирощування всіх олійних культур в Україні, розвитку переробної промисловості та завоювання першості на світовому ринку.

Вирощування, реалізація та застосування продукції переробки олійних культур з кожним роком набуває все більшого значення та поширення в різних галузях і сферах діяльності. Олійна промисловість має широкі територіально-виробничі зв'язки з іншими галузями господарства. Рослинне масло - це і цінний харчовий продукт, і найважливіша сировина для виготовлення маргарину, консервів, мила, допоміжний матеріал в металургійній, лакофарбній, шкіряній і інших галузях промисловості. Відходи виробництва, в першу чергу макухи, використовуються в тваринництві.

Актуальність теми дослідження формування і використання експортного потенціалу ринку соняшнику зумовлена необхідністю розв'язання питання зростання прибутковості безпосередніх виробників, підвищення конкурентоспроможності їх продукції на внутрішньому та світовому ринках.

Аналітики ринку соняшнику прогнозують зростання попиту і, відповідно, цін на соняшник на внутрішньому ринку відповідно до світових цін. Зокрема, стимулюючим фактором виступає вигідне географічне розташування України, розширення потужностей переробної галузі, загострення конкуренції між переробниками і експортерами. Крім того, в поточному році несприятливі погодно-кліматичні умови, призвели до зниження урожайності цієї культури та обмеження продажів на внутрішньому ринку. На противагу цьому, переробні підприємства і закупівельні посередники намагаються закупити насіння за максимально низькими цінами, а нестача фінансових ресурсів і необхідність проведення осінніх польових робіт спонукають виробників реалізувати продукцію відразу після збору врожаю в осінній період за низькими цінами.

На вимогу Європейського Союзу, при створенні зони вільної торгівлі України з ЄС, експортне мито на соняшник буде скасовано, поставлені чіткі вимоги щодо європейських стандартів якості та безпечності продукції, тому перед виробниками постають нові завдання, виконання яких буде стимулом подальшого ефективного розвитку виробництва насіння соняшнику, олійно-переробного підкомплексу та експортного потенціалу країни.

Україна є лідером у світі із виробництва та експорту соняшникової олії (33,2% та 56% у 2016/2017 МР відповідно). У 2016/2017 МР урожай соняшнику в Україні був рекордним і більшим на 21,9%, ніж у 2015/2016 МР році. Це дало змогу Україні суттєво наростити виробництво (на 14,5%) та експорт

соняшникової олії (на 13,3%). За прогнозами USDA, виробництво насіння соняшнику в наступному маркетинговому сезоні становитиме 13,5 млн тонн, а їх експорт – 250 тис. тонн, а соняшникового шроту – 5,37 млн тонн (експорт – 4,4 млн тонн).

Американське відомство прогнозує, що у 2016-2017 МР українські підприємства експортують 5,1 млн тонн соняшникової олії, тоді як виробництво цього продукту в Україні становить 5,76 млн тонн.

За даними асоціації «Укроліяпром», в 2016 р. Україна експортувала рекордний обсяг соняшникової олії – 4,8 млн тонн, що на 23% більше, ніж у 2015 р. У грошовому вираженні експорт цієї продукції становив 4,8 млрд дол. проти 4,2 млрд дол. роком раніше. Згідно з даними Державної служби статистики, у 2016 р. в Україні було вироблено 4,4 млн тонн нерафінованої соняшникової олії, що на 20,2% більше, ніж у 2015 р. [1].

Географія експортних поставок соняшникової олії з України дуже широка - експорт здійснюється до більш як 90 країн світу. Найбільшими імпортерами української олії є Індія (31,5%), Китай (13,7%) та країни Євразії (30,4%).

У 2017/18 МР, за прогнозами USDA, виробництво соняшникової олії в Україні і далі зростатиме, навіть попри скорочення посівних площ під соняшник із заміщенням їх соєю. Відповідно, експорт соняшникової олії з України також може збільшитися на 2% до близько 5,2 млн т [2].

Питома вага олійних культур у товарній структурі експорту сільськогосподарської і продовольчої продукції (коди 1-24) в Україні значна, зокрема у 2015 р. експортовано насіння і плодів олійних культур на 1475,5 млн дол. США (10,1 %), а жиру та олії рослинного і тваринного походження на суму 3299,8 млн дол. США (22,6 %). Проведені дослідження балансу олії (включаючи основні оліємісткі продукти, в перерахунку на олію) в Україні показують, що основна частина виробленої продукції експортується – у 2015 р. із вироблених 4581 тис. т рослинних олій експортовано 4253 тис. т, в т. ч. соняшникова олія має співвідношення виробництва до експорту 4251 до 3939 тис. т або 92,7 % експортовано (рис. 1).

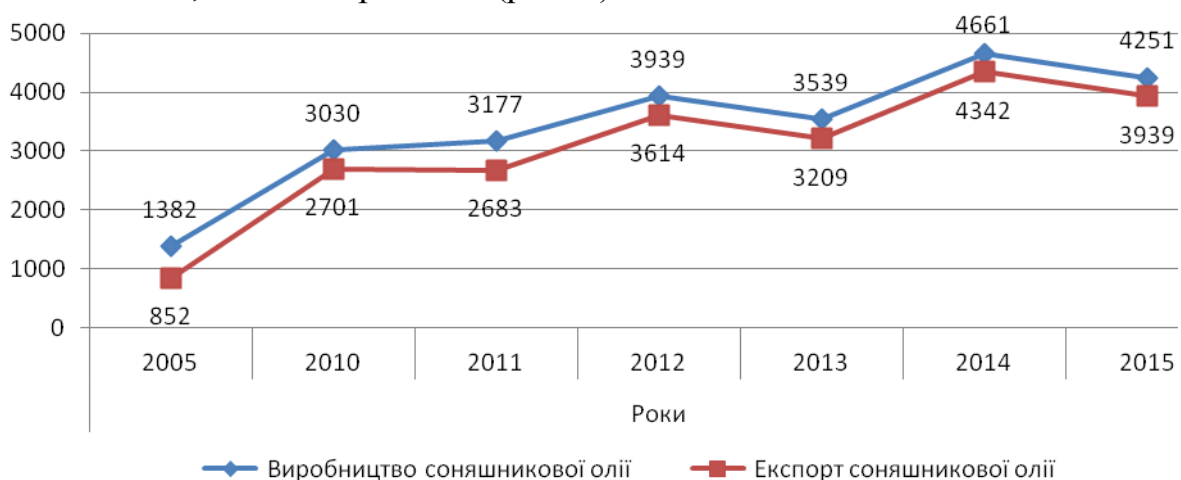

Рис. 1 – Виробництво і експорт соняшникової олії в Україні, тис. т.

Загалом вітчизняні науковці прогнозують у майбутньому збільшення виробництва олійних культур до 15 млн т, у тому числі сої до 5 млн т, ріпаку - 2 млн та утримання виробництва соняшнику на рівні 8 млн т. На користь виробників соняшнику той факт, що можливості вітчизняних переробників збільшується з кожним роком, наразі перевищують 11 млн т на рік. Тож конкуренція на внутрішньому сировинному ринку буде загострюватися. Такий розвиток подій може призвести до поступового подорожчання продукції, проте рівень цін здебільшого залежатиме від ситуації на світовому ринку.

У формуванні і підвищенні експортного потенціалу соняшнику та продуктів його переробки визначальну роль будуть відігравати:

- підвищення урожайності та якості насіння на основі використання нових сортів і гібридів, виконання технологічних вимог, удосконалення техніко-технологічної бази;

- оновлення обладнання та впровадження сучасних технологій переробки соняшнику, збільшення обсягів його переробки на спеціалізованих заводах, які забезпечуватимуть поліпшення якості шроту й олії;

- освоєння нових ринків збуту на основі розширення асортименту соняшникових продуктів на харчові та лікувальні цілі;

- державне регулювання ринку на основі впровадження ввізного мита, встановлення квот на експорт насіння соняшнику через аграрні біржі, фінансове забезпечення та пільгове кредитування з метою стимулюванням інноваційного розвитку галузі;

- формування великих партій насіння, розширення біржової торгівлі;

- інформаційно-аналітичне забезпечення ринку, розвиток консалтингових послуг з питань вивчення та збільшення обсягів вирощування олійних культур.

Отже, ринок соняшнику та олійних культур країни має потужний експортний потенціал при повному забезпеченні внутрішньої потреби. Постійно зростають і удосконалюються потужності з переробки насіння.

Список використаних джерел

1. Україна – найбільший у світі експортер соняшnikової олії може побити власний рекорд / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.unian.ua/agro/1918316-ukrajina-naybilshiy-u-sviti-eksporter-sonyashnikovoji-oliji-moje-pobiti-vlasniy-rekord.html>.

2. Ціни на соняшникову олію в світі залишатимуться низькими // Пропозиція - Головний журнал з питань агробізнесу / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://propozitsiya.com/ua/ciny-na-sonyashnykovu-oliyu-v-sviti-lyshatymutsya-nyzkymy-nbu>.

3. Меліх О.О. Сучасний стан та напрями розвитку ринку соняшnikової олії в Україні / О.О. Меліх, Н.В. Пасменко // Економіка харчової промисловості. – 2015. - Том 7, Випуск 3. – С. 15-19.

4. Зінгаєва Н. Перспективи вітчизняного ринку соняшnikу в умовах євроінтеграції / Н. Зінгаєва // [Електронний ресурс]: Режим доступу:

**Юрченко Є.О. – магістрант, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник - к.е.н., доцент Шепель Т.В.**

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Стратегічне управління господарською діяльністю підприємств має здійснюватися на основі управління основними видами його діяльності, охоплюючи основні функції та об'єкти управління. Виділяють такі основні напрями управління за видами діяльності підприємства: управління формуванням і використанням матеріально-технічних ресурсів; управління виробництвом продукції; управління маркетингом і збутом; управління науково-дослідними розробками; управління формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства; управління персоналом.

До основних функцій управління відносяться: планування і прогнозування, організація і регулювання, мотивування, контролювання, аналіз. Об'єктами управління є: інформаційні ресурси, матеріальні і технічні ресурси, персонал, фінансові ресурси, технологія виробництва, організаційна структура підприємства.

Стратегічне управління витратами – це система, яка включає у себе взаємопов'язані елементи управління (мета, завдання, планування, аналіз, комунікація, мотивація, контроль, оцінка, прийняття рішень), і спрямована на забезпечення реалізації стратегічних завдань підприємства в умовах динамічного й невизначеного підприємницького середовища на основі оптимального використання існуючого потенціалу підприємства. Його метою є довгострокове забезпечення економічної ефективності підприємства за умов впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на рівень і поведінку витрат, оскільки ці чинники можуть мати як позитивний, так і негативний вплив. Саме з цією метою, на нашу думку, насамперед і необхідно провести аналіз формування цінності (кінцевого продукту) для споживача та проаналізувати витрати на його створення. На основі такого аналізу можна виявити шляхи економії або мінімізації чи оптимізації витрат.

Стратегічне управління витратами підприємства є одним із головних шляхів забезпечення розвитку підприємства та підвищення конкурентоспроможності його продукції. Управління витратами можна визначити як взаємопов'язаний комплекс робіт, які формують і впливають на процес виникнення та поведінку витрат під час здійснення господарської діяльності й спрямовані на досягнення оптимального їх рівня у всіх підсистемах підприємства.

Удосконалення системи управління витратами повинне бути націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік і аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Формування моделі стратегічного управління витратами необхідне не тільки для забезпечення стабільності та економічного розвитку підприємства в конкурентному ринковому середовищі, а і досягнення його стратегічної мети.

Аналіз ефективності моделі стратегічного управління витратами необхідно здійснювати за збалансованою системою показників. Побудова схеми показників оцінки ефективності стратегічного управління витратами має ґрунтуватися на аналізі стратегічних цілей і моделей поведінки підприємства на ринку, а також на аналізі загального ланцюжка цінностей та ланцюжка формування цінностей всередині підприємства. Найчастіше для оцінки ефективності управління використовують фінансово-економічні показники, такі, як: приріст доходу або прибутку, рівень рентабельності виробництва, темпи зниження витрат, дисконтовану суму чистого грошового потоку, рентабельність власного капіталу підприємства тощо.

Внутрішнє управління операційними витратами в сільськогосподарських підприємствах потребує докорінно нових прийомів, заснованих на CVP-аналізі.

В агропромисловому виробництві цей метод ще не має широкого впровадження, що пов'язано з нерозумінням основних його принципів і засад та недосконалістю облікового законодавства. Практика зарубіжних країн показує цінність застосування CVP-аналізу в системі управління витратами, розподіл витрат на постійні та змінні дозволяє максимально деталізувати усі особливості комерційної політики підприємства й виробити ефективні управлінські рішення щодо нормування, прогнозування та контролю витрат у виробничому циклі кожної конкретної групи чи навіть виду культур. Встановлено, що обґрунтоване розмежування витрат на постійні та змінні має велике значення для оцінки й аналізу ефективності виробництва та прийняття виважених, економічно доцільних управлінських рішень.

Для розв'язання відповідних економічних завдань важливо знати співвідношення між постійними й змінними витратами. На виробництво різних видів продукції і за різних технологій таке співвідношення може бути різним, що безпосередньо впливає на результати виробництва. В західній економічній літературі таке співвідношення називають операційним лівериджем. Величина операційного лівериджу безпосередньо впливає на рівень виробничого ризику. Чим нижчий цей коефіцієнт, тим менший ризик при зниженні обсягів виробництва продукції, оскільки за таких умов менше зросте собівартість одиниці продукції за рахунок підвищення в ній частки постійних витрат, ніж це мало б місце за високого коефіцієнта операційного лівериджу.

Для оцінки ефективності витрат на освоєння інновацій у сільському господарстві вважаємо за доцільне використовувати систему показників у відповідності з критеріями і видами ефективності: технологічної (урожайність, продуктивність тварин, якість продукції), витрати ресурсів, продуктивність

праці), економічної (валова продукція, ціна, собівартість, рентабельність, прибуток), соціальної (заробітна плата, зайнятість, зміна умов праці, підвищення кваліфікації) і екологічної (родючість ґрунтів, вміст токсичних і канцерогенних речовин у повітрі, у паливо-мастильних матеріалах, пестицидів і інших шкідливих речовин в продукції).

Зниження собівартості – одне з головних джерел нагромадження, забезпечення розширеного відтворення в галузі. Воно може відбуватися за умов: скорочення витрат на виробництво при незмінному виході продукції, збільшення виробництва продукції при незмінних витратах або скорочення витрат при одночасному зростанні обсягів виробництва. Найперспективніший напрям зниження собівартості продукції – підвищення урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності тварин, що ґрунтується на системі заходів по підвищенню економічної родючості землі і всебічній інтенсифікації виробництва.

У наш час стрімкого зростання витрат підприємствам досить важко планувати виробничу діяльність, з метою досягнення прибутку в майбутньому, тому застосування інтенсивних та енергозаощаджуючих технологій, в основі яких покладено зменшення собівартості виробництва, набувають значної актуальності

При обґрунтуванні шляхів зниження собівартості сільськогосподарської продукції, насамперед, потрібно пам'ятати, що з підвищення урожайності культур знижується собівартість. Отже фактори, що зумовлюють таке підвищення, можна розглядати як фактори зниження собівартості сільськогосподарської продукції. Серед основних факторів зниження собівартості виробництва продукції рослинництва в досліджуваних нами аграрних підприємствах є наступні:

- застосування передових та інноваційних систем землеробства, науково-обґрунтованих сівозмін, сучасної техніки і технології виробництва;
- послідовна інтенсифікація виробництва шляхом раціональної хімізації і докорінного поліпшення землі;
- впровадження у виробництво кращих сортів сільськогосподарських культур і дотримання всіх вимог агротехніки;
- удосконалення галузевої структури підприємства з орієнтацією на вимоги ринку, досягнення при цьому раціональної концентрації виробництва, що забезпечує краще використання ресурсів, більш швидке запровадження досягнень науки, техніки, передової практики [1].

Раціональне використання ресурсів, як відомо, залежить від рівня витрат. З огляду на надзвичайно важливу роль витрат у розвитку та ефективності діяльності будь-якого підприємства, виникає необхідність формування ефективної стратегії управління витратами, що є процесом розробки та прийняття управлінських рішень за всіма аспектами їхнього формування й розподілу на підприємстві. При цьому важливо зазначити, що витрати є основною складовою показника ефективності діяльності підприємства – прибутку, саме тому формування стратегії управління витратами потрібно розглядати як комплексну тему управління факторами, які прямо чи

опосередковано впливають на розмір прибутку підприємства чи галузі.

Підтримка високої конкурентоспроможності означає, що всі виробничі ресурси підприємства використовуються настільки продуктивно, що воно стає більш прибутковим, чим його головні конкуренти. Це одночасно передбачає, що підприємство займає стабільне місце на ринку, а його продукція користується постійним попитом. Проте, в ринкових умовах такий стан не може являтися постійним. Тому підприємство повинно відслідковувати зміни, що відбуваються в його внутрішньому та зовнішньому середовищі і проводити відповідні перетворення в політиці ведення виробництва та реалізації продукції. Такими перетвореннями можуть бути: зміна товарної політики, впровадження нових технологій, диверсифікація виробництва, зміна організаційно-правового статусу підприємства, модернізація форм збуту продукції, вихід на нові ринки, створення спільних виробництв тощо.

Список використаних джерел

1. Мокієнко Т.В. Наукові основи формування ефективної стратегії управління витратами на сільськогосподарських підприємствах / Т.В. Мокієнко // Економіка: проблеми теорії та практики. – Випуск 261. – Том V. – 2010. – С. 1283-1294.

2. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні і практичні аспекти) / Відп. редактор акад. УААН В.М. Трегобчук. – К.: Ін-т економіки НАН України, 2003. – 259 с.

3. Макаренко П.М. Інноваційне забезпечення конкурентоспроможності інтегрованих структур АПК / П.М. Макаренко, Н.К. Васильєва // Вісник ПДАА. – 2005. - №3. – С. 134-137.

**Яворська О.М. – магістрант, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – д.е.н., доцент Руснак А.В.,**

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ВІВЧАРСТВА

Вівчарство – підгалузь тваринництва, яка є джерелом надходження різноманітної продукції, такої як вовна, м'ясо, молоко, овчини, смушки, не кажучи вже про ланолін та кишки для парфумерної і фармакологічної промисловості, перебуває у кризовому стані вже майже чверть століття. В умовах жорсткого конкурентного середовища діяльність будь-якого підприємства, в тому числі і підприємства з виробництва продукції вівчарства, спрямована на досягнення максимального прибутку. Підвищувати його можна поступово збільшуючи обсяг виробництва або ж ціни на продукцію, що випускається. Проте перераховані вище заходи не завжди доцільні і можливі. Саме тому однією з найбільш важливих та складних проблем в діяльності

підприємства є проблема управління витратами. Підприємству необхідно максимально спрямовувати зусилля для того, щоб знайти шляхи зниження витрат виробництва. Для досягнення росту прибутковості будь-якому підприємству необхідно ефективно, доцільно і цілеспрямовано управляти витратами на підприємстві.

Відомо, що вівчарство найменш енерговитратна галузь. Вівці, завдяки біологічній особливості, використовують пасовища з мінімальними витратами праці майже 8- 9 місяців, тому їх доцільно розводити всюди. Використання вівцями малопродуктивних та важкодоступних пасовищ, а також відносно не великі витрати кормів при інтенсивній промисловій відгодівлі є основою формування їх конкурентноздатності.

Незважаючи на, м'яко кажучи, неувагу до вівчарства, де тільки визнається ринкова складова, тобто прибуток, тут є ще соціальна доцільність, адже вівчарство продовжує існувати тому, що, крім продуктів харчування, вівці продукують вовну, альтернативу синтетиці, що в епоху наростання енергетичної кризи може посісти провідне місце в задоволенні людських потреб. З 1990 року частка синтетики у структурі світового виробництва текстильних волокон збільшилася з 40 до 57%, тоді, як волокон з вовни зменшилася з 3,7 до 1,7%. Але, навіть найбільш передові технології не зможуть надати штучним тканинам унікальних характеристик натуральної мериносової вовни. Так, однією з причин зниження поголів'я овець в області й країні є закриття єдиного в державі Чернігівського текстильного комбінату і встановлення низьких цін на вовну. А відтак знизилась і рентабельність вівчарства.

В сучасних умовах світового та вітчизняного ринку найліквіднішою є ягнятина і баранина, попит на яку із року в рік зростає, а також продукція, вироблена з молока. Вони є основним джерелом фінансових надходжень. Саме цей фактор свідчить, що в умовах сучасного світового та вітчизняного ринку перспективним напрямом розвитку галузі визначено виробництво ягнятину, баранини та молочних продуктів з овечого молока, зі збереженням якісних характеристик вовнової, смушкової та хутрової сировини. Незважаючи на те, що починаючи з 1990 року поголів'я овець в світі зменшилося на 0,9%, виробництво баранини зросло на 12%, овечого молока – на 11,3%, але виробництво вовни скоротилося на 33%.

Сучасний стан галузі вівчарства в Україні характеризується зменшенням чисельності овець до 718,9 тис. голів у 2016 р. (або на 91% порівняно з 1990 р. та на 17,3% – з 2000 р.), зменшенням обсягів виробництва баранини до 13,4 тис. тонн (або на 70,74% проти 1990 р., на 22,09% проти 2000 р.), вовни – до 2072 тонн (або на 92,88% проти 1990 р., на 39,06% проти 2000 р.). Рівень споживання баранини складає 25% від норми МОЗ, потреба у вовні задовольняється лише на 10%. Дефіцит продукції вівчарства становить : баранини – 31,6 тис.т, вовни – 42,9 тис.т.

До головних проблем слід віднести наступне:

1. Висока собівартість виробництва продукції вівчарства і, як наслідок, неприйнятна ринком ціна її реалізації. Вартість кормів, енергоносіїв, засобів

механізації досягла світового рівня, а ціни на продукцію, які диктує ринок, залишаються мізерними.

2. Дрібнотоварне виробництво та відсутність в регіонах інфраструктури заготівлі та переробки продукції унеможливають формування необхідних для сучасного ринку партій продукції, їх підготовку та сертифікацію.

3. Висока індикативна ціна на живих овець затверджена наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України [1] визначає їх на рівні 1000-1200 доларів за голову, при цьому ставка вивізного мита у 2016 році становила 10% митної вартості продукції, висока вартість ветеринарно-діагностичних досліджень для отримання дозволу на вивіз [2].

4. Обмежена площа сільськогосподарських угідь, земельних ділянок під пасовища і сіножаті. Внаслідок розпаювання площі землі, призначені для пасовищ, власники та орендарі перетворюють у рілля

Проблема галузі характерна не тільки для Херсонщини. А тому варто б об'єднати зусилля Херсонської, Запорізької, Одеської та Миколаївської областей в лобюванні цього питання.

Вирішенню проблем, які стримують розвиток вівчарства, могли б сприяти наступні заходи:

1. Удосконалення структури племінної бази вівчарства, виходячи з існуючої породної структури та перспектив розвитку галузі.

2. Формування державного замовлення на виробництво високоякісної племінної продукції суб'єктами племінної справи у вівчарстві.

3. Надання державної фінансової підтримки суб'єктам племінної справи для компенсації нормативних витрат до рівня беззбиткового виробництва.

4. Стимулювання створення великих (600-800 і більше вівцематок) вівчарських сільгосппідприємств через відшкодування 50% витрат на вирощування для розширеного відтворення та закупівлю племінного молодняка.

5. Стимулювання експорту племінних овець вітчизняної селекції та м'ясного поголів'я через перегляд індикативних ціни на експорт племінних овець.

6. Закупівля по імпорту генетичного матеріалу спеціалізованих м'ясних та молочних порід та створення їх репродукторів.

7. Забезпечення в державних дослідних господарствах НААН належних умов для реалізації генетичного потенціалу вітчизняних м'ясо-вовнових та смушкових порід і типів з метою його підвищення методом чистопородної селекції.

8. Встановлення мінімальних цін на вовну, як незамінну природну сировину для легкої промисловості (сучасні ціни на вовну, окрім мериносової, нижчі від ціни за живу масу).

9. Залучення інвестицій для реконструкції існуючих об'єктів та створення відгодівельних майданчиків (модулів) з виробництва ягнятини і молоді баранини, інфраструктури для кормоприготування та переробки продукції.

10. Місцевим державним адміністрація сприяти створенню та функціонуванню сільськогосподарських виробничих та обслуговуючих

кооперативів, першочерговому виділенні земель під кормову базу, докорінному поліпшенню громадських пасовищ для овець.

11. На державному у т.ч. і законодавчому рівнях необхідно розробити Програму розвитку тваринництва в умовах інтеграції до європейського ринку, яка б передбачала в 50% відшкодування будівництва виробничих об'єктів, придбання племінного матеріалу та вартості ветеринарних досліджень.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 30.12.2004 р. № 452 «Про затвердження переліку мінімальних рівнів індикативних цін на деякі види продукції, що експортується з України у січні 2005 року» .

2. Наказ міністерства аграрної політики та продовольства № 96 від 13.02.2013 р).

3. Програма розвитку галузі вівчарства України на 2016-2025 рр.

4. Вдовиченко Ю.В. Наукові засади розвитку вівчарства південного регіону / Ю.В. Вдовиченко, Н.А. Кудрик, П.Г. Жарук, Л.В. Жарук // Вівчарство та козівництво. – Вип. 2. – 2017. – С. 15-18.

**Танклевська Н.С. – д.е.н., професор, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Ярмоленко В.В. – аспірант**

АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В СФЕРІ АГРОСТРАХУВАННЯ

На сьогодні галузь сільського господарства є однією з провідних ланок економіки багатьох країн. Виробництво саме продукції аграріїв є одним з найбільш ризикованих секторів економіки, тому до питань управління цими ризиками слід ставитися досить уважно.

В Україні аграрна галузь відіграє важливу роль. Незважаючи на сприятливі кліматичні умови, щороку агровиробники зазнають значних збитків від погодних явищ (посуха, пилові бурі, різкі перепади температури тощо), хвороб і шкідників як в галузі рослинництва, так і в галузі тваринництва. Всі ці негативні явища сприяють зниженню врожайності, падежу поголів'я, що призводить до недобору валової продукції в галузі сільського господарства і як наслідок: зменшення прибутку аграріїв. Держава надає допомогу потерпілим у результаті стихійних явищ природного характеру сільськогосподарським товаровиробникам, але її форми і методи не відповідають провідній світовій практиці.

Досвід багатьох аграрних країн світу яскраво засвідчує, що державна підтримка системи аграрного страхування надає виробникам сільськогосподарської продукції додаткові фінансові можливості.

У більшості країн світу влада розглядає державну підтримку страхування як конкретні інвестиції в сільське господарство, які мають запобігати майбутнім витратам держави, що можуть настати у випадку несприятливих погодних умов або епідемій хвороб. Ці інвестиції забезпечують продовольчу безпеку та стабільність країни в аграрній галузі економіки [2, с. 37].

Система страхування ризиків в аграрній сфері в розвинених країнах, де держава відіграє провідну роль у підтримці сільськогосподарських товаровиробників, є налагодженим і добре функціонуючим механізмом. У більшості розвинених країн щороку виділяються значні кошти для підтримки аграрного сектору економіки. Також урядами іноземних країн створюються сприятливі умови для того, щоб агровиробники змогли отримати компенсацію на випадок неврожаю, падежу поголів'я від страхових компаній [4, с. 263].

Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що у світі є декілька типових, схожих між собою систем аграрного страхування, які умовно поділяють на «американську», «європейську» та «змішану» [1].

«Американська» модель аграрного страхування застосовується у США та Канаді. Вона передбачає вагому фінансову підтримку держави у страхуванні сільськогосподарських ризиків шляхом компенсації надання фінансової допомоги для покриття катастрофічних збитків, субсидування програм страхування від багатьох ризиків (мультиризика), створення спеціальної державної установи для реалізації політики в сфері аграрного страхування. Ця система є вигідною для виробників сільськогосподарської продукції, однак вона передбачає високі адміністративні витрати для держави.

Для «європейської» моделі характерна мінімальна участь держави в аграрному страхуванні. Вона використовується у таких країнах, як Польща, Німеччина та Франція. Страхування здійснюється на добровільних засадах. Сільськогосподарські виробники купують страховий поліс за його повною ціною, а держава виконує функції нагляду та контролю щодо діяльності приватних страхових компаній у цьому секторі ринку.

«Змішана» модель аграрного страхування поєднує у собі позитивні риси обох вище зазначених систем. Найкращим застосуванням цієї моделі є досвід Іспанії. Саме систему сільськогосподарського страхування Іспанії вважають однією з найефективніших і найдієвіших у світі. Так, у цій країні страхування врожаїв здійснюється приватними страховими компаніями, і воно є добровільним. Водночас у країні передбачена значна державна підтримка, шляхом заснування сільськогосподарських товариств взаємодопомоги та надання технічної допомоги страховим компаніям.

Розвиток системи аграрного страхування в Україні був дуже тернистим. Так, у часи СРСР було передбачено обов'язкове страхування врожаю у радгоспах та інших державних сільськогосподарських підприємствах, і вона була повністю монополізованою. Вважається, що ця система була досить ефективною, адже за допомогою Укрдержстраху забезпечувався надійний страховий захист врожаю за достатньо низькими ставками страхування. Щодо сучасної системи страхування аграрних ризиків в Україні, то вона була впроваджена шляхом прийняття Декрету Кабінету Міністрів України «Про

страхування», який надалі був замінений базовим Законом України «Про страхування».

Спочатку Україна намагалась запровадити «американську» систему. Так, із 01.01.2005 Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» передбачено створення Фонду аграрних страхових субсидій (ФАСС). Надалі наша держава вирішила перейти на «європейську» систему. У 2012 р. в Україні було створено Об'єднання страховиків «Аграрний страховий пул». На цю організацію було покладено завдання забезпечення виконання зобов'язань страхових компаній перед страхувальниками під час страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Однак через відсутність значної підтримки, фактично, на сьогодні ми маємо пул, який не працює.

Для того, щоби досягти рівня показників іноземних страхових компаній, в Україні необхідно розробити нову ефективну систему страхування сільськогосподарських ризиків за підтримки держави з одного боку, а з іншого — розвивати діяльність аграрного страхового пулу та розширювати чисельність його учасників. У контексті вибору моделі партнерства між приватним і державним секторами у сфері агрострахування в Україні є доцільним заснувати Державну аграрну страхову компанію (ДАСК), яка виконуватиме функції страховика, перестраховика та адміністратора системи страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою [5, с. 125].

Список використаних джерел

1. Всеукраїнське щотижневe професійне юридичне видання «Юридична газета online» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrarne-pravo/agrarne-strahuvannya-kompleksniy-instrument-upravlinnya-rizikami.html>
2. Матвієнко Г.А. Роль державного регулювання в страхуванні аграрних підприємств / Г.А. Матвієнко // Агросвіт. — 2009. — № 2. — С. 35—39.
3. Танклевська Н. Стан та перспективи розвитку державного фінансування сільськогосподарських підприємств України [Електронний ресурс] / Н. Танклевська, О. Супрун // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2013. — Вип. 1 (8). — С. 262-270. — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13tnsspu.pdf>
4. Тарельник Н.В. Зарубіжний досвід страхування ризиків в аграрній сфері [Електронний ресурс] / Н.В. Тарельник // Ефективна економіка. — 2013. — № 6. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_17
5. Скрипниченко В.В. Державна підтримка страхування аграрних ризиків в економіці України / В.В. Скрипниченко // Формування ринкових відносин в Україні. — 2014. — № 9. — С. 121—127.

ЗМІСТ

Стор.

Аверчева Н.О. Оцінка інвестиційної привабливості тваринництва Херсонської області.....	3
Алещенко Л.О. Готельно-ресторанне господарство як складова зеленого туризму.....	6
Алещенко Л.О., Руснак А.В., Підвищення ролі малого підприємництва у розвитку сільських територій.....	9
Бойко В.О., Бойко Л.О. Розвиток виробництва органічної продукції на Херсонщині.....	13
Боліла С.Ю., Пасечко В.Д. Цінові аспекти в збільшенні виробництва продукції тонкорунного вівчарства.....	15
Варцабюк В.М., Руснак А.В. Методичні аспекти формування та реалізації стратегії економічного розвитку сільськогосподарських підприємств.....	17
.	
Вітюк А.В., Грановська В.Г. Перспективи використання альтернативних джерел енергії в аграрному секторі.....	19
Власенко А.Л. Продакт-плейсмент як чинник конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції.....	22
Власенко Н.А. Оцінка інвестиційної привабливості виробництва крижаного вина.....	25
Volovyk I.A. EU agricultural policy vs USA agricultural policy.....	28
Галат Л.М. Актуальні аспекти формування продовольчої безпеки України.....	30
Глинська А.Є., Квятковський Р. А. Управління ризиками просування продуктових інновацій на ринку.....	33
Гончар С.В., Бойко В.О. Шафрановий бізнес – формула підприємницького успіху.....	36
Губа М.І. Механізми формування конкурентоспроможних громад в умовах децентралізації влади	38
Гудзоватий С.Й., Петрова О.О. Напрями ефективного управління використанням прибутку підприємства.....	41
Жаворонкова Я.Ю., Руснак А.В. Стратегічні напрями розвитку фермерських господарств: світовий досвід.....	43
Жосан Г.В. Дослідження значення стандартів ISO 9001 для українських підприємств в контексті європейської інтеграції.....	46
Зайцева О.І., Мошкова Н.Ю. Модернізація національної економіки в контексті адаптації до вимог європейських стандартів.....	48
Ігнатович О.А., Аверчева Н.О. Розвиток ринку зерна в Україні.....	51

Іддуба Л.Х., Руснак А.В. Стратегічні напрями підвищення конкурентоспроможності рослинницької продукції сільськогосподарських підприємств.....	54
Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Вектори європейської інтеграції аграрних підприємств України.....	56
Карташова О.Г. Зарубіжний досвід розвитку сільських територій.....	59
Касьяненко Т.А., Бойко Л.О. Актуальні проблеми відродження галузі вівчарства в Херсонській області.....	62
Ковальов Д.В. Вдосконалення внутрішньогосподарських відносин підприємств Херсонської області.....	64
Ковтун В.А. Проблеми низької інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України та шляхи її покращання.....	66
Комар Ю.В., Шепель Т.В. Особливості розвитку ресторанного господарства в країні.....	69
Krykunova V. Corporate social responsibility for small and medium-sized enterprises: European approach.....	71
Круковська О.В. Фактори і пріоритети фінансування соціально-економічної безпеки України.....	74
Лобода О.М., Кириченко Н.В., Ларченко О.В. Актуальні проблеми ідентифікації структури управління аграрного підприємства.....	76
Lozynska I., Pavlenko A. Supply chain management concept in the general marketing of enterprises.....	79
Минкін М.В., Минкін А.М. Перспективи використання механізмів спільної аграрної політики ЄС для активізації розвитку сільських територій України.....	81
Минкіна Г.О. Напрями підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору	85
Миронов В.В., Ткачук А.І. Досвід країн із розвинутою ринковою економікою у сфері запобігання банкрутству.....	87
Місюк М. В. Формування та розвиток ринку продукції скотарства: проблеми імплементації.....	90
Морозов Р.В., Дудченко В.В., Максименко Д.С. Напрями забезпечення ефективного розвитку ринку рису в Україні.....	92
Морозов Р.В., Дудченко В.В., Нікітіна О.М. Формування конкурентоспроможності рисівництва в Україні.....	95
Морозов Р.В., Чекамова О.І. Наукове забезпечення розвитку інноваційних технологій у готельно-ресторанному господарстві.....	97
Морозова О.С., Морозов О.В. Зовнішньоекономічна діяльність АПК України в аспекті європейської інтеграції.....	99
Мохненко А.С., Федорчук О.М. Критерії прийняття управлінських рішень у зовнішньоекономічній діяльності підприємств.....	102

Нікітенко К.С. Формування механізму ефективного використання фінансового потенціалу підприємства.....	105
Олійник В.С., Руснак А.В. Інвестиційна привабливість сільськогосподарського виробництва: сутність та чинники впливу.....	108
Осадчук І.В. Проблеми фінансового забезпечення розвитку сімейних фермерських господарств України.....	111
Палажченко В.П., Петрова О.О. Стан та перспективи експорту аграрної продукції відповідно стандартів ЄС.....	114
Пантюк К.І., Руснак А.В. Організація процесу збуту на підприємстві...	117
Пантюк І.П., Сакун А.Ж. Маркетингові дослідження в міжнародному середовищі.....	119
Петрова О.О. Капітальні інвестиції в аграрний сектор економіки України в контексті євроінтеграції.....	122
Петько В.М. Напрями гармонізації антикорупційного законодавства України до законодавства ЄС.....	125
Подаков Є.С., Пристемський О.С. Сучасні особливості впливу податків на фінансову безпеку підприємств України.....	128
Прохорчук С.В. Логістична інфраструктура регіону: сучасний стан, перспективи.....	131
Рудік Н.М., Рудік О.Л. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку зовнішньоекономічних зв'язків в умовах євроінтеграції України.....	134
Руснак А.В. Європейський досвід розвитку сільських територій.....	137
Самайчук С.І. Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств Херсонської області.....	140
Сливянчук Д.Г., Покотило О.П., Руснак А.В. Європейський досвід розвитку ринку землі.....	142
Сокол А.С., Шепель Т.В. Інвестиційний клімат та напрями підвищення інвестиційної активності в аграрному секторі економіки України.....	145
Степаненко Н.В. Адаптація української вищої освіти до європейського освітнього простору.....	148
Степанова І.В. Формування інституційного середовища аграрного ринку: регіональний аспект.....	150
Tanklevskaya N.S., Miroshnichenko V.O. Methodical approach to financial potential agrarian enterprises.....	153
Танклевська Н.С., Ярмоленко В.В. Адаптація зарубіжного досвіду в сфері агрострахування.....	155
Тихонова Т.Р., Стельмашенко В.І. Копитіна І. В. Безробіття в Україні: стан та напрями вирішення.....	158
Ткач Я.В., Самойленко Д.О., Панкратьєва Т.Л. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України.....	161

Утешев М.С., Петрова О.О. Інноваційні напрямки розвитку галузі рослинництва: адаптація до євростандартів.....	163
Хлистова К. О., Бойко Л.О. Застосування світового досвіду вирощування нішевих культур	166
Шепель Т.В. Вплив інвестицій на економічний розвиток Херсонщини.	169
Шепель Т.С. Фінансовий контролінг як ефективна технологія управління фінансами підприємства.....	172
Шишковський С.М., Аверчева Н.О. Розвиток експортного потенціалу ринку соняшнику.....	175
Юрченко Є.О., Шепель Т.В. Формування стратегії управління витратами виробництва продукції рослинництва.....	178
Яворська О.М., Руснак А.В. Стратегічні напрями управління витратами виробництва продукції вівчарства.....	181
Ярмоленко В.В. Адаптація зарубіжного досвіду в сфері агросстрахування.....	184
Зміст	187
..	

Збірник тез
Міжнародної науково-практичної Інтернет – конференції
**«ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»**
11-12 жовтня 2017 року (м. Херсон, Україна)

За редакцією д.е.н., професора Танклевської Н.С.

Умовн.друк.арк 12.52

Видається в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори статей. Думки, положення і висновки, висловлені авторами, не обов'язково відображають позицію редакційної колегії.

Технічний редактор – к.е.н., доцент Петрова О.О.

Підписано до друку 12.10.2017.
Гарнітура Times New Roman.
Умовн.друк.арк. 12.52

Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»
Кафедра економіки та фінансів

2017 р.